

วารสาร

สังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่ 55 ฉบับที่ 2

: กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

Chulalongkorn University
Journal of Social Sciences

2025

Vol. 55 No.2 (July - December)

ISSN: 2985-1297 (print)
ISSN: 2985-1386 (online)

ข้อมูลสาระสำคัญของวารสาร

ชื่อภาษาไทย	วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Chulalongkorn University Journal of Social Science
ชื่อย่อภาษาอังกฤษ	CUJSS
Abbreviation name	CU J Soc Sci
ISSN (print)	2985-1297
ISSN (online)	2985-1386

วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Chulalongkorn University Journal of Social Science: CUJSS.) เป็นวารสารวิชาการของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดประเภทบทความที่จะพิจารณาตีพิมพ์เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (1) บทความวิจัย (Research article) (2) บทความวิชาการ (Academic article) และ (3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ทั้งนี้ บทความที่ส่งมาตีพิมพ์กับวารสารฯ ต้องไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน ออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมิถุนายน และ เดือนธันวาคม) โดยทุกบทความจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนขึ้นไป ตามกระบวนการที่กองบรรณาธิการกำหนด

วัตถุประสงค์ (Focus)

วารสารสังคมศาสตร์ (Chulalongkorn University Journal of Social Science: CUJSS.) มีวัตถุประสงค์ เพื่อตีพิมพ์บทความที่เกี่ยวข้องกับ (1) บทความวิจัย (Research article) (2) บทความวิชาการ (Academic article) และ (3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และนักวิจัย รวมทั้งผู้ที่สนใจ

กระบวนการพิจารณาบทความ (Peer Review Process)

บทความวิจัย, บทความวิชาการ, และ บทวิจารณ์หนังสือ จะได้รับการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับบทความ (Peer-Reviewed Process) โดยใช้ระบบการประเมินแบบปกปิดชื่อผู้เขียน (Author) และผู้ประเมิน (double-blinded peer-reviewed process) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนขึ้นไป

ภาษาที่รับตีพิมพ์ (Language)

ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

กำหนดการตีพิมพ์ (Publication Frequency)

วารสารตีพิมพ์ 2 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือนธันวาคม

ประเด็นและขอบเขต (Themes and Scopes)

วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับพิจารณาบทความที่มีประเด็นและขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

- (1) การเมืองการปกครอง (Politics and Government)
- (2) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International relations)
- (3) สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (Sociology and Anthropology)
- (4) อาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม (Criminology and Administration of Justice)
- (5) รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)
- (6) การพัฒนา (Development)

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ (Publication Ethics)

ดูรายละเอียดของ จริยธรรมสำหรับผู้แต่ง ผู้ประเมิน และ บรรณาธิการ ได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร

โดยไปที่ เมนู – จริยธรรมการตีพิมพ์ (Publication ethics)

URL: <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/ssjpolsci/ethics>

จริยธรรมการวิจัย (Research Ethics)

บทความที่ส่งมาตีพิมพ์กับทางวารสารฯ หากส่วนหนึ่งของบทความมาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในคน สัตว์ ต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนจากสถาบันที่ผ่านการรับรองสำนักงานมาตรฐานการวิจัยในคน สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และเป็นไปตามกฎหมายสากล สำหรับการทดลองในสัตว์ทดลองต้องผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์เช่นกัน และอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ.2558 โดยผู้เขียนสามารถส่งไฟล์หนังสืออนุมัติดังกล่าวเป็นไฟล์ PDF. Upload มาพร้อมการส่งไฟล์บทความ submit เข้าระบบเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ หากบทความที่ส่งมาตีพิมพ์เป็นประเด็นหรือขอบเขตที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในคน สัตว์ ตามเกณฑ์การวิจัยข้างต้น เช่น บทความทางปรัชญาการเมือง บทความวิเคราะห์เชิงสถิติ เป็นต้น จะได้รับการยกเว้นในส่วนของหนังสืออนุมัติ

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ (Articles Processing Charge)

- ผู้แต่ง (Author) ต้องชำระค่าธรรมเนียมตีพิมพ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ) เป็นจำนวนเงินบทความละ 4,500 บาท (สี่พันห้าร้อยบาทถ้วน) ทั้งนี้ ทางวารสารฯจะไม่คืนค่าธรรมเนียมการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ไม่ว่าในกรณีใด ๆ

เงื่อนไขการชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ

- ทางวารสารฯจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความจากผู้แต่งเมื่อบทความผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯให้ดำเนินการต่อในขั้นตอนของการประเมินผล (Review) เรียบร้อยแล้ว โดยทางผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร (นางสาวอนงค์ กาญจนประภากุล) จะแจ้งให้ผู้แต่งชำระเงินต่อไป

** ผู้แต่ง (Author) สามารถดำเนินการชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ตามขั้นตอนรายละเอียดที่ระบุด้านล่าง ดังนี้

การโอนเข้าบัญชีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลธนาคาร:

ธนาคาร (Bank): ไทยพาณิชย์ (Siam Commercial Bank: SCB.)

สาขา (Branch): สภาอากาศไทย (Saphakachartthai)

ชื่อบัญชี (Name Account): คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Faculty of Political Science, Chulalongkorn University)

เลขที่บัญชี (No.Account): 045-2-06661-0

การออกใบเสร็จรับเงินและการจัดส่งใบเสร็จรับเงิน

ผู้เขียนแจ้งที่อยู่เพื่อการออกใบเสร็จรับเงิน และการจัดส่งใบเสร็จรับเงิน โดยสามารถเลือกช่องทางการจัดส่ง คือ ทางไปรษณีย์ หรือ เป็นไฟล์ PDF.ทาง e-mail ตามแต่ผู้เขียนแจ้งความประสงค์

สำนักงานวารสาร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนอังรีดูนังต์ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0-2218-7270, 081-345-3007

กองบรรณาธิการ

มีอำนาจหน้าที่พิจารณาบทความและประเมินบทความทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์ใน

วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่ 55 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2568 และ

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2568

ดังรายนามต่อไปนี้

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไหลประกอบทรัพย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรมา ปรีพจน์เอื้อสกุล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

(1) ศาสตราจารย์ ดร.อุษฎิ์ อายุวัฒน์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
(2) ศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด	มหาวิทยาลัยมหิดล
(3) ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร รำธงลักษณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(4) ศาสตราจารย์ พงษ์เทพ สันติกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(5) รองศาสตราจารย์ ดร.ก้องดาฬ ฌาวิวัฒนกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
(6) รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทรโรจนกิจ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(7) รองศาสตราจารย์ ดร.นภเรณู สัจจรัศมิ์ ธีระฐิติ	มหาวิทยาลัยมหิดล
(8) รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติภัทร พูนขำ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(9) รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุมวัฒน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(10) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(11) รองศาสตราจารย์ ดร.อัชกรณิ วงศ์ปรีดี	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
(12) รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	มหาวิทยาลัยบูรพา
(13) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(14) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลพรุ คักดีวิทย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ (ต่อ)

(15) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เข็มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(16) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล เกียรติพันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
(17) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะพงษ์ บุษบก	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(18) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพรรณ ทำดี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
(19) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ หวังสัจจะโชค	มหาวิทยาลัยนเรศวร
(20) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุทธิกานต์ มีจัน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(21) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอร ภู่อริณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(22) อาจารย์ ดร.สรสิข สว่างศิลป์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองการจัดการ

(1) นางสาวอนงค์ กาญจนประภากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(2) นายชัยวัฒน์ กาญจนนวโชติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับนี้ต้องบอกว่าการหลากหลายขององค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ตั้งแต่ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่วมสมัยในระดับภูมิภาค การกำหนดและการดำเนินนโยบายสาธารณะ ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย และ การคลังสาธารณะ บทความของ Charas Suwanmala, Weerasak Kruatep และ Umaporn Buengmum ชื่อเรื่อง The Parliament Budget Office (PBO) and the Shifting Budget Power in Thailand ชี้ให้เห็นว่าสำนักงานการงบประมาณประจำรัฐสภามีส่วนช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการจัดทำงบประมาณของรัฐสภาและนำไปสู่การจัดทำงบประมาณที่มีโปร่งใสในบริบทที่ฝ่ายบริหารครอบงำการจัดทำงบประมาณ ดังนั้นการเพิ่มอำนาจการจัดทำงบประมาณให้กับสำนักงานการงบประมาณประจำรัฐสภาจะทำให้กระบวนการจัดทำงบประมาณโปร่งใสและมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่วนบทความของ อีรติร์ บรรเทิง และ พร้อมพรรณ แจ่มการดี ชื่อ การศึกษาภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านอีสปอร์ต: การสื่อสาร กลยุทธ์การตลาด และการตลาดเชิงเนื้อหา ผ่าน Honor of Kings และ Arena of Valor เป็นการวิเคราะห์ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับกิจกรรมสันทนาการสมัยใหม่อย่าง E-Sport โดยเชื่อมโยงให้เห็นว่าจีนกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและสร้างความเติบโตของ E-Sport เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับประเทศจีนในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้เห็นว่าการสันทนาการมีนัยสำคัญต่อการเมืองระหว่างประเทศ

ในส่วนของการเมืองในการกำหนดและการดำเนินนโยบายสาธารณะ บทความของ พิชญ์ เสถียมพงษ์ ชื่อ การเมืองในนโยบายกัญชาของประเทศไทย อธิบายความกำกวมที่เกิดขึ้นในการกำหนดและดำเนินนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทย ด้านหนึ่งรัฐไทยต้องการผลักดันนโยบายกัญชาตามบริบทเสรีนิยม แต่อีกด้านหนึ่งก็ถูกต่อต้านจากความผันผวนและการต่อรองทางการเมืองและความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์และการวิจัย จนนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ไม่ชัดเจนในการดำเนินการ การขับเคลื่อนของภาครัฐและการเสริมสร้าง

นวัตกรรมและการวิจัย และการร่วมมือกันเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเติบโตให้กับระบบเศรษฐกิจ
บทความของ **แวนไพลิน พันธุ์ภักดี** ชื่อ **ปัจจัยเชิงกลยุทธ์และบทบาทของของภาครัฐในการขับเคลื่อนความ
ยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษาขององค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย** ชี้ให้เห็นว่า การ
สนับสนุนจากภาครัฐ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เป็นกุญแจ
สำคัญที่ช่วยให้องค์กรเติบโตได้อย่างมั่นคงและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย เช่น สังคมสูงวัย หรือความเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็น
งานวิจัยที่ได้รับความสนใจจากนักสังคมศาสตร์ ภาวะสูงวัยยังคงเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยทางสังคมศาสตร์
ในภาวะที่สังคมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ บทความของ **ประชาติป กะทา** ชื่อ **การเล่นพนัน
ออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือในกลุ่มผู้สูงอายุ** วิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของ
กลุ่มผู้สูงอายุโดยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเล่นการพนันออนไลน์ได้แก่ ความชื่นชอบเล่นพนันเป็น
ทุนเดิม วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ รายได้ที่ลดลงหลังเกษียณ และกลยุทธ์การตลาด ดังนั้นนโยบายในการป้องกันการ
ติดการพนันของกลุ่มผู้สูงอายุจะต้องเข้าใจพฤติกรรมและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนบทความของ **อัญญา
สายสร้อย และ ดารณ พรหมณัฏแก้ว** ชื่อ **บนแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี** ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมกิจกรรมการ
สร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัว การจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุเพื่อแก้ปัญหาผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง การจัดตั้งศูนย์
เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละ
ช่วงอายุ ช่วยสนับสนุนการให้บริการผู้สูงอายุอย่างตรงจุดตามสภาพพื้นที่ การเปิดรับทางวัฒนธรรมเป็น
ประเด็นที่ได้รับความสนใจในระดับภูมิภาค บทความของ **ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา** ชื่อ **การเปิดรับ
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในฐานะการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคน
ท้องถิ่นกับผู้อพยพภายใต้ยุคสมัยแห่งการเคลื่อนย้าย: ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ
ยอมรับการเข้ามาของผู้อพยพในเอเชียตะวันออก** ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมเกือบทุกรูปแบบ (ยกเว้นการเปิดรับสื่อต่างประเทศ) ได้แก่ การพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหา
ระหว่างประเทศกับผู้อื่น การเดินทางไปต่างประเทศ และการมีคนรู้จักเป็นชาวต่างชาติ ต่างเป็นปัจจัยที่มี
อิทธิพลเชิงบวกต่อการยินยอมระดับมากที่สุดที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้
ระดับการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยินยอมในระดับมากที่สุดที่จะให้มีผู้อพยพในพื้นที่ของตน
สะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษามีอิทธิพลต่อการเปิดกว้างและยอมรับทางวัฒนธรรมที่
หลากหลาย

สุดท้าย บทความของ William J. Jones และ Chanya Supakul ชื่อ ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition: Hedging for Survival and Prosperity ชี้ให้เห็นว่านโยบายการต่างประเทศของ ASEAN ไม่ได้มาจากอากาศแต่เป็นการสั่งสมของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ที่ผสมผสานระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันกับเอเชียตะวันออกและการรักษายุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคโดยไม่เอนเอียงข้างใดข้างหนึ่งมากเกินไป

ผมหวังว่าบทความทั้ง 8 ฉบับจะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านไม่มากก็น้อยครับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บรรณาธิการ/Editorial

- บทบรรณาธิการ

a-c

Editorial

บทความวิจัย / Research article

- The Parliament Budget Office (PBO) and the Shifting Budget Power in Thailand 212-241
สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา และการเปลี่ยนแปลงอำนาจงบประมาณในประเทศไทย
Charas Suwanmala, Weerasak Kruatep and Umaporn Buengmum
จรัส สุวรรณมาลา, วีระศักดิ์ เครือเทพ และ อุมพร บึงมูม
- การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในฐานะการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนท้องถิ่นกับผู้อพยพภายใต้ยุคสมัยแห่งการเคลื่อนย้าย: ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเข้ามาของผู้อพยพในเอเชียตะวันออกเฉียง 242-283
Multicultural Exposure as a Social Practice for Peaceful Coexistence Between Native Residents and Immigrants in the Age of Mobilities: Findings from an Analysis of Factors Influencing the Acceptance of Immigrants in East Asia
ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
Siripong Palakawong-na-ayudhya
- ปัจจัยเชิงกลยุทธ์และบทบาทของของภาครัฐในการขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษาขององค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย 284-315
Strategic Factors and the Role of Government in Driving Corporate Sustainability: A Case Study of Large Enterprises in the Stock Exchange of Thailand
แววไพลิน พันธุ์ภักดี
Waewpailin Phanphakdi

-
- การเมืองในนโยบายกัญชาของประเทศไทย 316-346
The Politics in the Thai Cannabis Policy
พิษณุ เลื่องมพงษ์
Pisanu Sangiampongsa
 - การศึกษาภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านอีสปอร์ต: การสื่อสาร กลยุทธ์ การทูต และ
การตลาดเชิงเนื้อหา ผ่าน Honor of Kings และ Arena of Valor 347-376
Creating the Image of China through Esports: Communication, Diplomatic
Strategy, and Content Marketing through Honor of Kings and Arena of Valor
ธีรติ์ บรรเทิง และ พร้อมพรรณ แจ่มการดี
Teerati Banterng and Prompan Changkarnde
 - แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 377-398
Guidelines for Social Welfare Provision Affecting Development of Quality of Life
of the Elderly in Phetchaburi Municipality, Phetchaburi Province
อัญชนา สายสร้อย และ ดารณ พรหมณ์แก้ว
Unchana Saysroi and Daran Phramkaew
 - การเล่นเกมพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือในกลุ่มผู้สูงอายุ 399-430
Online Gambling on Mobile Phone Applications among the Elderly
ประชาธิป กะทา
Prachatip Kata

บทความวิชาการ / Academic article

-
- ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition: Hedging for
Survival and Prosperity 431-470
William J. Jones and Chanya Supakul

RESEARCH ARTICLE

The Parliament Budget Office (PBO) and the Shifting Budget Power in Thailand[†]

Received: May 2, 2024

Revised: November 20, 2024

Accepted: March 27, 2025

Editor: Thanapan Laiprakobsup,
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: Creative Commons

License: Attribution–

NonCommercial-NoDerivatives;
(CC-BY-NC-ND 4.0)

Copyright: ©2025 Faculty of
Political Science, Chulalongkorn
University

Citation: Charas Suwanmala,
Weerasak Kruateth and
Umaporn Buengmum. 2025.
“The Parliament Budget Office
(PBO) and the Shifting Budget
Power in Thailand”.
Chulalongkorn University
Journal of Social Sciences 55
(2): 212-241.

<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.3367>

*All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion of
the publisher of the journal.*

Charas Suwanmala^{a,*}, Weerasak Krueateth^b and Umaporn Buengmum^c

^a Lecturer, Institute of Public administration and public policy, Rangsit University. Pathum Thani 12000, Thailand

^b Lecturer, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

^c Senior Budget Analyst, Thai Parliament Budget Office, the Secretariat of the House of Representatives, Bangkok 10300, Thailand

*Corresponding author email: charas1953@gmail.com

Abstract

In democratic countries, legislative roles in the public budget-making and oversight are indispensable. Nonetheless, over a century, the executive branches had gradually taken dominant roles over the public budgeting. Until recently, legislatures around the world, including Thai Parliament, have invented measures to regain the budget power. The parliament budget office (PBO) is among key institutional tools that has been installed to strengthen the legislative budget-making. This research paper is aimed at exploring Thai PBO roles and influences on the Parliament budget-making process. The researcher conducted documentary survey, interviewed with PBO officials, member of parliaments, and department officials, and hold seminars and workshops for data verification and interpretation during July 2021-november 2021. It is argued in this paper that, with the PBO supports, the Parliament's budget-making process has been strengthened in many respects and has regained somewhat budget-making power, though the executive branch still dominates the power of the purse. However, it is noticeable the PBO' performance has come to its maximum limit,

[†] This paper is partly based on the research entitled “Enabling the Capacity of the House of Representative in Coping with the Budgetary Process,” submitted to the Secretariate of the House of Representatives, fiscal year 2021.

while legislatures want the PBO to cope with more responsibilities. The Parliament, thus, should seek new policy solutions to levitate the capacity of the PBO.

Keywords: *Parliament Budget Office, Legislative Budget Control, Public Budgetary Process, Politics of Budgeting*

บทความวิจัย

สำนักงานงบประมาณ ของรัฐสภา (PBO) กับการปรับดุลอำนาจ งบประมาณในประเทศไทย[†]

วันที่รับ: 2 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไข: 20 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับ: 27 มีนาคม 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ ไส้ประกอบ
ทรัพย์สิน คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขตัดแปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็น
ลิขสิทธิ์ของคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: จรัส สุวรรณมาลา, วีระศักดิ์ เครือเทพ และ อุมพร บึงมุ่ม
2568. “สำนักงานงบประมาณของ
รัฐสภา และการเปลี่ยนแปลงอำนาจ
งบประมาณในประเทศไทย”.

วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 55 (2): 212-241.
[https://doi.org/10.61462/cujss.
v55i2.3367](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.3367)

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

จรัส สุวรรณมาลา^a, วีระศักดิ์ เครือเทพ^b และ อุมพร บึงมุ่ม^c

^a อาจารย์, สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี 12000 ประเทศไทย

^b อาจารย์, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย

^c นักวิเคราะห์งบประมาณอาวุโส สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
กรุงเทพฯ 10300 ประเทศไทย

*ผู้แต่งหลัก อีเมล: charas1953@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายถือว่า บทบาทของรัฐสภาในการจัดทำและควบคุม
งบประมาณของรัฐเป็นเรื่องสำคัญและไม่อาจทดแทนด้วยกลไกอื่นได้ แต่ในช่วงกว่าหนึ่งศตวรรษ
ที่ผ่านมา ฝ่ายบริหารมีบทบาทนำในการจัดทำงบประมาณของรัฐ เมื่อไม่นานมานี้เองที่รัฐสภาใน
ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งรัฐสภาไทย เริ่มต้นตัวและปรับปรุงกระบวนการงบประมาณของรัฐสภา
เพื่อกระชับอำนาจของรัฐสภาในการควบคุมงบประมาณให้มากขึ้น หนึ่งในเครื่องมือที่ฝ่ายนิติ
บัญญัติในประเทศต่าง ๆ นำมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในทำหน้าที่ควบคุมงบประมาณ
ของรัฐ คือ การจัดตั้งสำนักงานงบประมาณของรัฐสภาขึ้น บทความวิจัยนี้ต้องการศึกษาบทบาทของ
สำนักงานงบประมาณของรัฐสภาไทย ตลอดจนถึงผลสืบเนื่องที่เกิดจากการจัดตั้งสำนักงาน
งบประมาณของรัฐสภาต่อการกระชับอำนาจในการควบคุมงบประมาณของรัฐสภา ผู้วิจัยได้สำรวจเอกสาร
สัมภาษณ์บุคลากรของสำนักงานงบประมาณของรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการฝ่าย
บริหาร และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและการสัมมนา เพื่อสอบถามข้อมูลและแปลความหมาย
ข้อมูลร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการงบประมาณของรัฐสภา บทความวิจัยนี้
บ่งชี้ว่า สำนักงานงบประมาณของรัฐสภามีส่วนสนับสนุนให้กระบวนการงบประมาณของฝ่ายนิติ
บัญญัติมีความเข้มแข็งมากขึ้น และมีส่วนช่วยให้รัฐสภาควบคุมงบประมาณของรัฐได้เพิ่มขึ้นระดับ

[†] บทความนี้จัดทำขึ้นโดยเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาขีดความสามารถของสภาผู้แทนราษฎร ในกระบวนการงบประมาณ
ของรัฐ” เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

หนึ่ง น่าสังเกตว่า สำนักงานงบประมาณของรัฐบาลได้ใช้ความสามารถของหน่วยงานในการทำหน้าที่จนถึงขีดจำกัดสูงสุดที่สามารถทำได้ แต่ก็ยังไม่สามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ครอบคลุมครบถ้วนทุกด้าน รัฐบาลจึงควรแสวงหาแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถของสำนักงานงบประมาณของรัฐบาลให้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล, การควบคุมงบประมาณของฝ่ายนิติบัญญัติ, กระบวนการงบประมาณของรัฐ, การเมืองในการงบประมาณ

1. Introduction and problem statement.

An overview of the shifting of budget-making power.

Hundreds of years ago, legislatures in democratic countries hold the ultimate power on taxing and spending public money. Traditional legislatures endorsed “appropriations” that limited the amount of taxes and spendings before the executive prepared annual budget plan with respect to the appropriations (Schick 2002, 15-42). Then the budget power had gradually shifted from the legislative to the executive branch. (Rubin 2016, 104-110; Schick 2009, 17). The last decades of the 20th century obviously denoted the weakest budget role of legislatures. The parliament’s budget appropriation process became an “unimportant ritual” (Schick 2009, 196). The dominance of executive budget-making power was constitutionalized and became difficult to share the power with legislatures (Rubin 2016, 104).

Since the last decades of the 20th, countries around the world have been facing with distaste situations of political and economic turbulences, social transformation, together with the prevalence of long-term and out-of-control deficits. The circumstances stimulated a reform for more accountable and transparent public budgeting. Legislatures in many countries took initiatives to regain its traditional budget power, such as reforming budget committees, putting in place independent budget office, adding more professional budget analysts, and equipping with modern information technology, among others (Combes 1976; Wehner 2004; Schick 2009; Varea and Santiso 2013). Legislatures in some countries took such proactive roles as approving the ex-ante fiscal frameworks and strengthening ex-post budget oversight (Kim and Park 2006; OECD 2019). According to the legislative budget-making reform, the shifting back of budget-making power

to legislatures have been somewhat observable in some countries (Varea and Santiso 2013). However, the more equal power between legislatures and executives could lead to “frictions among the equals” and could obstruct the budget process, known as the “train wreck” situation (Rubin 2016, 104).

In the case of Thailand, Thai legislature had enjoyed the supreme power of the purse during its first 30 years of democratic establishment. The first constitution provided that “the state’s annual budget shall be enacted by the consent of the Parliament” (the Constitution of 1932, Chapter 37). The Budget Procedure Act of 1933, prohibited the Cabinet and spending departments to change or transfer budgets. If necessary, budget amendments shall be executed through additional budget appropriation bills (the Budget Procedure Act of 1933, Chapter 8). The first shifting of budget power to the executive had been initiated by the enactment of the Budget Procedure Act of 1959, when the Parliament had granted the power to the Director of the Budget Bureau and the Prime Minister to change and transfer funds across budget items. Then, the 1974 constitution, Chapter 154, put the first limit on the Parliament’s reversionary power over the budget-making by stating that “the House of Representative had ninety days to authorize the budget bill, and the Senate had fifteen days, otherwise, the bill shall be accounted as legislatively approved by default.”

The Parliament’s budget amendment power was firstly constrained by the 1978 constitution. In Chapter 133, the constitution stated that members of the House of Representatives could not add items and amounts in the budget bill. Cut or decrease the budget amounts were allowed, except for such items as payments of public debts and realized liabilities. Recently, the 2017 constitution not only reaffirms previous limitations, but also puts a harsh penalty on concerned persons; members of the Parliament, legislative committees, and public officials, who engage in the making of budget expenses utilization, directly or indirectly, by members of the Parliament and legislative committees.

Apart from legal constraints, the budget-making capacity of the Parliament had been gradually deteriorated by other political factors, such as democratic disruptions, the strong partisan politics, and the lateral and fragmented power structure of the parliament, among others. In addition, the increasing volumes

and the more complication of budget documents had deterred the Parliament capacity to cope with the whole budget scrutiny. Previous studies indicated that the legislative budget-making process in the past hardly contribute to the budget-making policies (Chai-Anan Samudavanija 1974,1986,1995; Charas Suwanmala 1986; Narong Satchaphanroj 2000; Noranit Setabutr and Somkit Lertpaithoon 2003). Consequently, the House of Representatives' budget scrutiny committees had repeatedly advised the Parliament to adopt the parliament budget office (PBO) in order to strengthen the budget-making process.

The PBO was established in by the House of Representatives in 2013, and two years later had its first reports on annual budget analyses released to the legislatures. This paper is aimed at exploring roles and influences of Thai PBO on the shifting back of budget-making power to the parliament.

2. Theoretical framework

The parliamentary power of the purse is a fundamental principle of democracy that granting legislative bodies the exclusive authority to control government spending and taxation. It roots in the idea of popular sovereignty, checks and balances of public fund spendings, fiscal responsibility, and legislative policy influences. The notion of **Popular Sovereignty** is that the power of the purse is a direct manifestation of the people's will, as it is exercised by elected representatives who are accountable to the public. This ensures that government spending aligns with the priorities and interests of the citizenry. The **principle of checks and Balances** rests upon the separation of powers between the legislative and the executive branch, where the executive has to do with taxing and spending and the legislative plays as a safeguard against potentially abused of public money by the executives. In the **Fiscal Responsibility**, the legislature holds the power to scrutinize government budgets, identify inefficiencies, and ensure that public funds are used effectively and responsibly. This promotes transparency and accountability in public finance. Lastly, the idea of legislative **Policy Influence** holds that the legislative budget making process allows the legislature to shape government priorities and direct resources towards specific areas of policy that meet the most public needs.

Conceptual arguments derived from these theories can be tested by different analytical frameworks, such as the separation of powers, the principle-agent theory, the institutionalism, and political economy. Two of those were adopted in this paper, the separation of power and the intuitionism. The Separation of Powers was introduced as an analytical framework of the legislative-executive check and balance dynamism in the process of legislative budget making. The changing of the “equilibrium” of the power of the purse of the two parties is observed in this study. It is theoretically argued that the equilibrium of the power of the purse is influenced by numerous factors, both institutional and socio-economic circumstances. In this study, an institutional determinant, the invention of the PBO in Thai legislative branch, is traced an explanatory factor, while the changing of the equilibrium of the power of the purse is its consequence. The notion of the “equilibrium” of the power of the purse in this paper is referred to the **relative bargaining powers** of the legislatures and the executives in the legislative budget making process. It is worthy to note that the check-and-balance mechanism is a game of power seeking and the equilibrium status is conditional, and does not mean an “equal share of power” among the two parties.

The Institutional approach of study was applied in this study to investigate the relations of fiscal institutions and the legislative and executive budgetary behavior in the process of legislative budget making. The notion of fiscal institution here refers to fiscal constraints, standard operating procedures, norms, and informal structures (Wehner 2008; Krehbiel 1991). In this study, the PBO is regarded as a fiscal institution, as it comes with a new set of budget information and new operating procedure that fosters legislative budget making. Nonetheless, the PBO serves the legislature as a supporting, not directing mechanism. The information provided by the PAO is an induce or motivative factor, while the legislatures have options to use or not to use the information for their decisions. Thus, it is better defined the existence of PBO as an informal institution (Krehbiel 1991).

Measuring the legislative power of the purse

The constitutions around the world adopt a principle of fiscal democracy, which proposes that public money shall be spent only by legislative approval.

However, the roles as well as the power of legislatures in the budget-making apparently differs sharply across democratic countries (Wehner 2008). Scholars and practitioners have conducted number of studies on measuring legislative budget power across developed countries. Alesina et al. (1999), for example, introduces two parameters in his study, the extent of legislative budget amendment and that of the executive budget reversion. Lienert (2005) and Pelizzo and Stapenhurst (2008) proposed four additional dimensions, (1) the legislative's role in approving medium-term expenditure, (2) time available for legislatures to approve the budget bill, (3) technical and analytical support to the legislature; and (4) the extent of restrictions or flexibility available for the executive budget execution. Wehner (2008) conducted a comparative study on the legislative power over the budgetary process and reconstructed an index of six institutional prerequisites, including (1) budget amendment powers, (2) budget reversion, (3) flexibility of budget implementation, (4) timeframe of the budget approval, (5) capacity of budget committees, and (6) accessibility of budgetary information. Other parameters had been introduced by previous studies, such as the parliament confidence convention (Von Hagen 1992), the executive line-item veto authority (Shugart and Haggard 2001), legislative roles in budget drafting process (Barraclough and Dorotinsky 2008), among others. Selected cases as well as cross-national studies on the parliament budget power had been documented, such as Wildavsky (1964), Coombes (1976), Meyers (2001), Schick (2002), and LeLoup (2004). Number of studies rank the US Congress as the most powerful budget making, while the UK Parliament is the least (Wildavsky 1964; Wildavsky and Caiden 2001; Schick 2002; Wehner 2008).

Exploring the roles and influences of the Parliament Budget Offices (PBO)

The Parliament Budget Offices (PBO) is a predominant initiative of the parliament budget-making reform during the last two decades (von Trapp, Lienert, and Wehner 2016, 11). The main responsibility of the PBO is to support the parliament's budgetary functions, including (1) macroeconomic and fiscal forecasting, (2) analyzing the executive's budget proposals, (3) monitoring legal compliances with respect to fiscal rules, (4) estimating fiscal impacts of policies

and financial related bills, and (5) conducting special studies and analyses required by the parliament (von Trapp, Nicol, Fontaine, Lago-Peñas, and Suyker 2017, 11; von Trapp, Lienert, and Wehner 2016, 15; Anderson 2005, 5-7; Global Network of Parliamentary Budget Office 2015). It has been witnessed by international experiences that the adoption of PBOs have contributed to the improvement of legislative budget-making decisions and promoting transparency and accountability of legislative budgetary process (Belling 2021; Kim 2019; Schick 2009, 201; Anderson 2009, 147-149; von Trapp, Lienert, and Wehner 2016).

3. Research methodology

The research question is whether the invention of Thai PBO bring about a new equilibrium of the power of the purse in Thai legislative budget-making. It was hypothesized that the invention of PBO would help the parliament regain some extent of bargaining power over the executive budget, meaning that the equilibrium of the power of the purse should move toward the legislature. The study focused on the House of Representatives' budget-making process for the fiscal years 2021 and 2022. Based on the institutional approach of study, the researcher investigated documents concerned with key fiscal institutions, including the constitutional mandates, the parliamentary plenary debates, the budget bill scrutinization process, and the roles of PBO in the legislative budget-making process. In addition, key actors in the legislative budgetary process were interviewed, including members of the House of Representatives, members of budget scrutiny committees and pertinent standing committees, high-ranking officials of the Secretariate of the House of Representatives who work in supporting the legislative budget-making process. In addition, the researchers also interviewed with high-ranking officials of key stakeholder organizations outside the parliament, including the Budget Bureau, spending departments, mass media correspondents, and leaders of civic organizations. Lastly, data and key research findings had been validated by a conference of key informants. The data collection lasted in four months, during July 2021 to November 2021.

Data obtained from documentary investigations and interviews had been classified by two categories, (1) data pertaining to the quality of legislative budget apparatus and procedures, such as the plenary debates, the budget scrutinization

committee, rules, norms, including information flow from the PBO to the legislatures, and (2) those directing to the perceptions and behavior of legislatures and the executive officials concerned with the annual budget appropriation process. Then, the research assessed the changing direction of perceptions and behavior of both parties and its relations to the intake of PBO's information. In so doing, researcher applied nine parameters developed by previous research, especially by Lienert (2005) and Wehner (2008), in measuring legislative power over the budgetary process, including (1) macro budget oversight, (2) capacity of budget scrutinization committee, (3) monitoring budget execution, (4) budget information symmetry and transparency (5) budget reversionary power, (6) budget scrutiny time frame, (7) flexibility of budget implementation, (8) budget amendment, and (9) line-item veto.

Parameters for measuring the legislative power of the purse

1. Macro budget oversight: Does the legislature gain influence on the macro budget oversight?
2. Budget scrutinization committee: Does the capacity of legislative budget scrutinization committees has been improved?
3. Monitoring budget execution: Is the legislative role in monitoring the executive budget execution better off?
4. budget information symmetry and transparency: Does the budget information asymmetry has been lessened?
5. Budget reversionary power: Does the legislature gain the budget reversionary power?
6. Budget scrutiny time frame: Does the legislature gain the budget scrutiny time frame?
7. Flexibility of budget implementation: Does the legislature gain the power over the executive discretions in the process of budget implementation?
8. Budget amendment: Does the legislature gain the power over the budget amendment in the annual budget appropriation?
9. Line-item veto: Does the legislature gain the line-item-veto power?

4. The context of “annual budget” and the Parliament’s Budget-Making Process in Thailand

The notion of “annual budget” in Thailand is referred to a central consolidated fund of the national government through which all general revenues and expenditures flow. The expenditure amounts stated in the annual budget appropriation represent the maximum spending in cash that shall be executed by government agencies in a certain fiscal year. The revenues and receipts are estimated collectible and maximum borrowable amounts in the respect fiscal year. In the fiscal year 2022, for instance, the annual budget is amounted to 17,102,100 million Baht, 18.13 percent of GDP. The proportion has been slightly decreased approximately 3 percent during the past two years.

While budget spendings are authorized and overseen by the parliament, there are off-budget expenditures which are not presented in the annual budget bill and are excluded from parliamentary authorization. In fiscal year 2022, for example, off-budget funds handled by state enterprises, public agencies, revolving funds, and local authorities amounted to approximately 1,611,176.16 million baht, equivalent to 9.4 percent of the annual budget and 1.7 percent of GDP, as reported in Budget Document No. 7 on off-budget funds for fiscal years 2022–23 (The Budget Bureau 2022). In addition, extra off-budget expenditures for emerging crisis responses are often incurred.

The Parliament’s Budget-Making Process

Thailand is a constitutional monarchy. The National Assembly consists of the House of Representatives and the Senate. A mix of single-member districts and proportional representation systems, as well as the strong partisan principle, has been adopted since the inception of the 1997 constitution. The system tends to produce multiparty coalition government. Like many other parliamentary states, the House of Representatives dominates the legislative budget-making.

Without pre-budget debate, the legislative budget process usually starts at the end of May, as soon as the executive’s budget bill is presented to the Parliament. The House of Representative opens the first plenary debate and finally votes for the preliminary approval. Then, an ad-hoc budget bill

scrutiny committee is established to examine the budget proposal in details. Members of the budget bill scrutiny committee (The Budget Bill Scrutiny Committee. 2022) are composed of MPs and expertise nominated by political parties and chaired by the Minister of Finance. The numbers of the budget bill scrutiny committee are usually dominated by members of ruling parties and the Cabinet nominees. The budget bill scrutiny committee can adopt sub-committees to conduct hearings of sectoral budget proposals. The budget scrutinization process usually takes around three months, during the mid of June till September. The budget scrutinization committee then submitted the revised budget bill to the second-round plenary, and followed by the third session for final authorization. According to the 2017 Constitution, the House of Representatives has to approve the annual budget bill within 105 days. From the House of Representatives, the budget bill has been passed over to the Senate, where the bill has to be approved within twenty days.

The annual budget execution starts on the first of October and lasts on September 30. The legislative budget oversight is distinctively conducted by standing committees of both houses. In addition, independent audit institutions also conduct assessment on legal compliance and performance of spending departments and reports to the Parliament annually.

5. The PBO's budget information and dissemination

The House of Representatives convened the PBO In 2013 and assigned the PBO with five areas of responsibility, including (1) macro-economic study and forecasting, (2) assessing fiscal impacts of financial related bills, (3) monitoring the government budget execution, (4) developing a database for legislative budget analysis, and (5) supporting other legislative functions. After spending its first two years in arranging structures, staffs and operating procedures, the PBO released its first reports on budget analyses in 2015. The PBO's reputation has been substantially developed after 2017 and afterward was honored the department status with six divisions and twenty-one budget analysts in October 2020.

Since its inception, Thai PBO focuses its roles on supporting the parliament budget-making process with simplified and attentive budget information, which can be classified into five categories, (1) Reports on the analysis of annual

budget bills, (2) Reports on the analysis of functional and consolidated budget proposals, (3) Reports on the macroeconomic and fiscal forecasting, (4) Reports on the revenue analysis and forecasting, and (5) Special studies.

Budget information provided by PBO to the Parliament

- (1) *Reports on the analysis of annual budget bills.* The reports are prepared annually for the first plenary session of the Parliament's budget appropriation. Included in the report are six parts of analyses, (1) macro-economic and fiscal forecasting, (2) directions of budget allocation and its relations to the national strategies, (3) changes in the budget allocation, (4) impacts of budget bill on fiscal discipline, (5) changes in the government financial position, and (6) previous year's budget performance. The reports also provide "the PBO's remarks and observations" on some critical findings to call attention of the legislatures.
- (2) *Reports on the analysis of functional and consolidated budget proposals.* Prepared annually, the reports have twenty-eight volumes, each directs to individual ministries and departments, and addresses changes in department's budget structure, budget performances, and changes made by the department in responding to the previous year's observations of the Parliament's budget scrutiny committee.
- (3) *Reports on the macroeconomic and fiscal forecasting.* The reports include four sections, (1) economic situation, (2) fiscal trends, (3) potential risks, and (4) economic and fiscal forecasting.
- (4) *Reports on the revenue analysis and forecasting.* These compact reports focus on the revenue sides, including (1) revenue trends, (2) revenue forecasting with economic models, and (3) annual budget's revenue estimates.
- (5) *Special studies.* The PBO delivers a number of special research and studies on key policy initiatives and budgeting in response to social and economic crises. The reports provide in-dept analyses on topics concerned by legislatures and budget scrutinization committees.

Information dissemination process

Prior to the opening of the first plenary session, political parties and individual members of the parliament can accessed PBO's reports and information concerning

the incoming budget bill through individual mail boxes as well as via public seminars and discussions held by the Parliament and the PBO. In addition, the PBO also provides on-request information for MPs and budget bill scrutiny committees throughout the parliament's budget appropriation process. With information provided to MPs and budget bill scrutiny committees, it is arguable that Thai PBO can influence on the legislative budget-making, and accordingly, help the Parliament regain the budget power in various aspects, as followings.

6. Impacts of PBO's information on legislative budget-making

With information supported by PBO, the legislative budget-making process has been strengthened in many respects, including macro-budgeting, budget scrutinization, budget monitoring, and information symmetry and transparency. Followings are detailed discussions.

6.1 Enabling legislative oversight on macro-budgeting

Lienert (2005) introduces the legislative roles in the pre-budget debate as a parameter for observing influences of legislatures on macro budgeting. The notion of macro budgeting incorporates two distinctive parts, (1) the arrangement of medium-term fiscal policy and its impacts on the long-term fiscal discipline, and (2) the budget allocation across strategic areas and core functions of the government. Thai parliament has no plenary session on ex-ante fiscal frameworks in particular, but there are such debates in the first plenary session as well as in the budget bill scrutinization process. The PBO supports the legislative role with information included in a cluster of studies, such as macroeconomics assessment, fiscal policy, public debt forecasting, revenue analysis, and budget allocations across national strategic areas and regions, among others.

In the first plenary budget debate for the 2022 budget appropriation, there were MPs' debates on the macro budget allocation with referring to PBO's reports. For instance, Pita Limjaroenrat (Move Forward Party, Opposition), made a critical remark on the impact of the 2022 budget policy on the fiscal discipline that;

“According to the PBO report, the government revenues for the fiscal years 2021-23 will fall below the estimates by seven

hundred thousand million baht, while two hundred thousand million has already incurred during the last eight months. Consequently, exponential liabilities and debt financing is unavoidable” (Thai Parliament HR. 2020, 90).

In addition, the issue of budget allocation among national strategic areas and regions had been addressed by many MPs. A member parliament, for example, remarked in the first plenary session debate on the 2022 annual budget appropriation concerning disparity of budget allocation among regions that;

“With referring to the PBO report on the provincial disparity and budget allocation 2009-2021, Rachaburee is a low capita-income province and thus should receive a higher proportion of provincial budget than others. But in this fiscal year of 2022 Rachaburee’s provincial budget is ranked at the sixth lowest, which will definitely stimulate the disparity. It is suggested that the government reconsiders the budget allocation criteria.” (Parliament Meeting Record June 3, 2021, 199).

In addition, the macro budgeting has been intensively reviewed by the budget scrutiny committee too. In the fiscal years 2021-22 budget appropriations, for example, the House of Representatives’ budget scrutiny committee hold macro-budget hearings at the early stage of budget scrutinization process, where the “big four fiscal policy institutions,” the Ministry of Finance, the Budget Bureau, the National Development Planning, and the Bank of Thailand, had been on the table. The PBO’s studies on macroeconomics and fiscal forecasts had been used as initial guidance in the macro budget hearing (interviewed MP August 4, 2021). It is noticeable that since 2020 the budget scrutiny committee has repeatedly addressed concerns and recommendations on the prospective fiscal risks and macro-budget allocations.

Furthermore, the Parliament has played a more active role in monitoring and control over fiscal policy and fiscal discipline since the inception of the 2017 constitution. The budget bill scrutiny committee has repeatedly raised concerns

on prospective fiscal risks during the last three fiscal years, 2020-2023. For example, a report of the House of Representatives' budget scrutiny committee state that;

"The 2022 budget has been decreasing amid the Covid 19 pandemic." The government proposed the budget total as of 3,100,000 million Baht, 5.6 percent below the previous year budget. Nonetheless, the proposed budget's deficit, 700,000 million Baht, has reached the maximum debt contained by the public debt management act of 2005."

"...The current public debt, 8,599,000 million Baht, has climbed up to 54.91 percent of GDP. But together with additional debts for the Covid 19 recovery and that for budget deficit, the total debts could exceed 60 percent of GDP, which is the maximum debt accruable mandated by the fiscal policy committee. It is recommended that the fiscal rule be revised."

"...In addition, the public debt constraints together with the shortening revenue receivables in the coming year will result in the government's cash flow deficits, and will be financed by the treasury fund withdrawal for approximately 170,000 million Baht. The total treasury debts incurred to be paid-off in the next two years, amounted to 6,510,000 million Baht, will be a significant constraint of the future government budgeting." (The Secretariat of The House of Representatives 2021, 404-406)

In responding to the legislative concerns, the Cabinet increases the proposed budgets for the fiscal years in 2023 for approximately 2.7 percent (The Budget Bureau 2022). In addition, on September 28, 2021, the fiscal policy committee had relaxed a fiscal constraint on the total debt ceiling from 60 to 70 percent of GDP in order to elevate the government's fiscal flexibility for the Covid 19 pandemic revival (The State Fiscal Policy Committee. 2021, 1).

6.2 Leveraging the capacity of legislative budget scrutinization.

Legislative budget committees worldwide play critical roles in scrutinizing budget proposals. However, their capacities vary greatly across countries (Krehbiel 1991; Cox and McCubbins, 1993; Mattson and Strom 1995, 250). The difference can be explained by various factors, such as, timeframe of scrutinization process, legislative budget amendment power, and inferior embedded in the budget committee, such as personal incompetency, informational drawback, among others (Mezey 1979, 64; Anderson 2005, 2; Wehner 2008). The legislative budget scrutiny committee in Thailand shares the same reasons above. But there are particular inferior factors, including the discontinuity (ad-hoc status), the executive dominance, and lastly, the overwhelming budget documents and the more complication of the budget system.

Over the last decade, a number of sub-committees have been adopted by the budget bill scrutiny committee. The sub-committees have taken in-dept scrutinization of budget proposals under criteria and consent of the budget scrutiny committee. The more in-dept budget scrutiny needs the more breadth of budget information. The PBO supports the budget bill scrutiny committee by providing simplified budget information, such as overall budget structures, changes of budget allocation over fiscal years, remarks on concerned budget items of individual departments, and reports on departments' budget improvements with respect to the previous year recommendations of the budget scrutiny committee.

The budget bill scrutiny committee is the most influential institution in Thai Parliament's budget-making. Its mission is to examine the annual budget bill in every details. Critical results of the budget scrutinization process are the changes in departments' budget proposals, where the budget items are either maintained, or cuts in terms of items or amounts. The process of budget scrutinization has been done through a series of budget hearings with spending ministries and departments. In order to support the budget scrutiny committee.

The PBO's reports have been extensively referred to by members of budget scrutiny committee and its sub-committees. A member of the House of

Representatives' budget scrutiny committee in the fiscal year 2021, made an observation in his debate that the PBO's remarks in the reports had helped guiding the budget scrutiny committees into details investigation (Thai, Parliament HR. 2021, 674, 855). Another example, a member of the House of Representatives' budget scrutiny committee in the fiscal year 2022 commented on the rationality and efficiency of the State Railway's budget proposal in the fiscal year 2022 by referring to the PBO report that;

"The State Railway of Thailand had heavily invested in the rail improvement in the fiscal year 2022. A more urgent need, according to the PBO report on the analysis of the State Railway, however, is the improvement of the rail transportation services, i.e., the service accessibility, efficiency, cost saving, and service incentives" (PBO 2021b), 119-120).

A Member of the House of Senate, and a member of the Senate's budget scrutiny committee) remarked in the budget scrutiny committee with referring to the PBO's report that;

"According to the PBO's report on the analysis of the annual budget proposal of the Ministry of Agriculture and Cooperatives, fiscal year 2022, farmer households earned incomes from agricultural sectors less than 30 percent of the totals, the rest of cash income of more than 70 percent came from non-agricultural sources. But the households had incurred debts from agricultural activities higher than 55 percent. Relevant agencies (the Ministry of Agriculture and Cooperatives) thus should pay attention to the real causes of the household debts." (PBO 2021b, 119-120).

Nevertheless, with the overwhelming volumes of budget documents and the harshly limited times, what the budget scrutiny committee can do is a rather punctuated scrutinization, glancing the budget documents, picking-up some budget items that look atypical, and raising questions in the budget hearings. If the department cannot give reasonable explanations, the committee may

propose a budget cut on particular items (interviewed MP August 4, 2021). The amount of budget cut by the budget scrutiny committee is usually, minimal, less than 0.5 percent of the total budget bill, and especially minimal during recession periods, as illustrated in **Table 1** below. According to Thai Parliamentary practice, the budget-cut amounts are to be reallocated back into the budget bill by the executive proposals.

Table 1: Budget amendments made by the Parliament, fiscal year 2022 and 2023

Budget amendments	FY 2022	FY 2023
Total amount of budget appropriation (million Baht)	3,100,000	3,285,000
Budget cut by the budget scrutiny committee (million Baht)	16,362.01	7,644.24
% Budget cut	0.53	0.23
Budget-cut reallocation proposed by the Cabinet and consented by the budget scrutiny committee (million Baht)	16,362.01	7067.84
Budget-cut reallocation proposed by independent organizations and consented by the budget scrutiny committee (million Baht)	-	576.41
% Budget reallocation (equal to the amount of budget cut)	0.53	0.23

Sources:

1. The Secretariat of The House of Representatives 2021. The report of the budget scrutiny committee on the annual budget act appropriation, fiscal year 2022/3 p.12
2. The Secretariat of The House of Representatives 2022. The report of the budget scrutiny committee on the annual budget act appropriation, fiscal year 2023 p.12

6.3 Strengthening the parliament's budget monitoring.

Legislative budget committees in many countries play important roles in monitoring the budget-making and implementation (McCubbins and Schwartz 1984, Mcgee 2002). But this was not the case of Thailand. Prior to the PBO intervention, the Cabinet and spending departments were not attentive and responsive to remarks and recommendations of the parliament budget scrutiny

committee. This were due to two reasons, one was the ad-hoc (discontinuity) status of the committee, another was the fact that the committee could not monitor whether spending departments truly complied with their remarks and recommendations. The state of ignorance has been changed considerably after the budget scrutiny committee has spending departments informed their changes and improvements with respect to the committee's remarks in the previous year. Correspondingly, the PBO also provides the committee with a report on the committee's remarks in the previous year. It has been observable that the executive and spending departments are more attentive to the parliament's concerns. For example, in responding to the budget scrutiny committee's remark on the implausible target setting in 2020, the Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation had verified a ministerial strategic indicator for the national scientific infrastructure competitiveness in 2021 and onward. The Ministry of Interior, too, adopted the budget scrutiny committee's recommendation in 2021 by introducing a lesson-learned project on the provincial budgeting in the following year (PBO 2020, 13).

6.4 Promoting information symmetry and transparency in the legislative budget-making

Budget transparency is a primary concern of the parliament, as it has been witnessed by debates in the budget plenary sessions as well as by the most frequent questions and remarks raised by the budget scrutiny committee. The PBO reports on the analysis of budget documents help the legislatures detect the gloomy areas of the budget making and notify the executive to improve the transparency in the following year. For example, the PBO report on the analysis of the budget bill for the fiscal year 202 remarks that the notion of "investment expenditures" in the budget bill was unclear, and probably was not corresponded with the State Fiscal and Financial Discipline Act B.E. 2561 (2018). The act mandates that the amount of investment expenditures in a certain annual budget bill shall be neither less than twenty percent of the total budget, nor less than the deficit amount. However, the notion of "investment expenditure" is not prescribed. The Budget Bureau defines that "investment

expenditure” was equivalent to “capital budget,” which was referred to the budget amounts dedicated for the acquisition and improvement of fixed assets, such as lands, buildings, equipment, among others. The PBO report contended that the Budget Bureau’s definition may not be truly consistent with the legal intention, as the “capital budgets” were mixed of both recurrent and investment expenditures.

In 2020, the PBO comment was brought to the House of Representatives’ budget scrutiny committee, which afterward made a recommendation to the Budget Bureau to redefine the notion of investment expenditure in the budget document. The year after, the Budget Bureau had reclassified investment and recurrent budgets for the fiscal year 2022 according to the recommendation of the budget scrutiny committee.

Another example, the budget scrutiny committee of the House of Senate adopted the PBO’s comments on discrepancies and redundancies of budget allocations between strategic and functional budgets (PBO 2020, 3-4), and recommended the Budget Bureau that the budgetary classification be revised (The General Secretary Office of the House of the Senate 2020, 19). In the following year, the Budget Bureau responded to the parliamentary concerns by reviewing the remarked budget items. Also, the Budget Bureau introduced a new budget classification, the so-called “basic function in supporting national strategic plan,” to address functional-strategic interlinking budgets.

It should be noted, however, that the budget scrutiny committees’ remarks and recommendations cover a rather wide range, from overall budget policy to departmental budget planning and classification, and to budget execution and monitoring (PBO 2019). With respect to the overwhelming number of remarks and recommendations, the proportion of **relevant** responses from spending departments are still low. It is not surprising that the budget scrutiny committee often makes some remarks repeatedly over years (PBO 2020; PBO 2021; PBO 2022).

Table 2: A summary of budget power shifting toward the Parliament during 2020-2022

Parameters	Power shifting direction to the Parliament
Macro budget oversight	Positive.
Budget committee scrutinization	Positive,
Monitoring budget execution	Positive
Increase budget information symmetry and transparency	Positive
Budget reversionary power	No change.
Budget scrutiny time frame	No change.
Flexibility of budget implementation	No change
Budget amendment	Negative, the 2017 constitutional imposes more constraints on the legislative budget amendment.
Line-item veto	Negative. Though line-item veto does not legally exit, but the amounts of budget cut by the budget bill scrutiny committee are consequently kicked back to the budget bill by the executive proposals.

Note: the parameters above are adapted from Lienert (2005)

7. Competencies and limitations of PBO and policy recommendations

PBO's strengths lie in its modern management system, which includes the preparation of an annual operational plan that clearly outlines the work processes and expected results in a concise and clear manner. Tasks are divided and assigned according to a team-based or group-based system. Additionally, PBO has an intensive and continuous learning system at the organizational, team, and individual levels (KM), along with a system for quality control of outputs (QC). The details of each system are as follows (from the PBO staff focus group discussion on September 15, 2021). These strengths have enabled PBO to

achieve remarkable results in analyzing the budget to support the parliamentary budget process. For example, in fiscal year 2021, the Parliamentary Budget Office (PBO) had only 26 budget analysts but managed to produce a total of 76 reports/documents, including 64 budget analysis reports and 12 individual academic documents (Parliamentary Budget Office 2020). As a result, PBO's work has increasingly earned the trust of members of parliament.

On the other hand, PBO is a small, newly-established organization with significant responsibilities and a broad scope of tasks. There are three key limitations:

1. **Limited Access to Necessary Data:** The inability to access the required data for budget analysis is a major constraint that significantly affects the quality and completeness of PBO's work. PBO has no authority to compel other agencies to provide data or reports in a timely manner when such data is available.
2. **Lack of Human Resources:** Currently, PBO is not operating at full staff capacity for budget analysts.
3. **Outdated Office Equipment:** PBO's office uses old desktop computers that are incompatible with current software, which, although seemingly a minor issue, has become a persistent problem due to insufficient budgetary support.

Policy Recommendations

PBO's past work has been recognized and gained increasing trust from members of parliament. Therefore, the Parliament should set policies to enhance PBO's capacity in budget analysis and in-depth research on specific issues. The following measures are recommended:

1. Allow PBO to access necessary data for budget analysis and to monitor the budget management of government agencies in a timely manner.
2. Ensure that PBO is staffed at full capacity, according to the established staffing levels.
3. Modernize PBO's information technology system by incorporating AI

and Big Data, and integrate these systems with the financial and budget databases of public sector agencies at all levels.

8. Concluding remarks

Like those of many other countries, Thai Parliament has adopted the PBO in order to cope with such inferiorities embedded in the legislative budget-making process as the overwhelming volume of budget documents, the information asymmetries, and the lacking of professional budget analysts, among others. The PBO has gradually gained its reputation and, through its information support, has contributed to the strengthen of parliament budget-making. As observed by this study, the PBO's information has been referred by number of legislatures and the Parliament's committees in the first plenary budget debates and in the budget scrutinization process. In addition, the PBO's information can help strengthening the Parliament's new roles in macro-budgeting, and especially in budget monitoring and oversight. With the PBO supports, spending departments have been more attentive and responsive to the parliament's remarks and recommendations concerns with the budget improvement.

It could draw a conclusion, therefore, that Thai PBO's contributions not only has narrowed the information asymmetry between the executive and legislative branches, but also has activated the legislative power of information in the budget-making process during the past five years. Needless to mention that influences of the PBO on legislative budget making have been limited by numbers of institutional preconditions. Among those are the strong-party politics and constitutional limits on the parliament's budget roles. The PBO itself, too, has been working under limited capacity.

References

- Anderson, Barry. 2009. "The Changing Role of Parliament in the Budgetary Process." *OECD Journal on Budgeting* 1: 1–11.
- Barracrough, Katherine, and Bill Dorotinsky. 2008. "The Role of the Legislature in the Budget Drafting Process: A Comparative Review." In *Legislative Oversight and Budgeting: A World Perspective*, edited by David M. Olson, Riccardo Pelizzo, Rick Stapenhurst, and Lisa von Trapp, 99–110.

- Washington, DC: World Bank.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/545851468313500246>
- Chai-Anan Samudavanija and Atcharaporn Kumutpisai. 1986. *Key Issues in Legislative Functioning*. Bangkok: Thai Studies Institute. (in Thai)
- Chai-Anan Samudavanija. 1974. *Parliamentary Reform: Preliminary Proposals for Improving the Thai Parliament*. Bangkok: Pikanes. (in Thai)
- Chai-Anan Samudavanija. 1986. *Development of Legislative Institutions' Competence*. Bangkok: Research Document, Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- Chai-Anan Samudavanija. 1995. *100 Years of Bureaucratic Reform: Evolution of State and Political Power*. Bangkok: Policy Studies Institute. (in Thai)
- Charas Suwanmala. 1986. *Criteria for Budget Approval in a Program Budgeting System (PPBS): Case Study of the 1985 Fiscal Year Budget Act Approval Process*. Academic Document No. 45. Bangkok: Political Science Research Center, Thammasat University. (in Thai)
- Coombes, David, ed. 1976. *The Power of the Purse: The Role of European Parliaments in Budgetary Decisions*. London: Allen and Unwin.
- Global Network of Parliamentary Budget Offices. 2015. "Guideline for Operationalizing a Parliamentary Budget Office." Paper presented at the Annual Meeting of the Global Network of Parliamentary Budget Offices.
https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article_20210813152440.pdf.
- Krehbiel, Keith. 1991. *Information and Legislative Organization*. Ann Arbor: University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.8850>.
- Lienert, Ian. 2005. *Role of the Legislature in Budget Processes*. Washington, DC: International Monetary Fund.
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/tnm/2010/tnm1004.pdf>
- McCubbins, Matthew D., and Thomas Schwartz. 1984. "Congressional Oversight Overlooked: Police Patrols versus Fire Alarms." *American Journal of Political Science* 28 (1): 165–179. <https://doi.org/10.2307/2110792>
- McGee, David. 2002. *The Overseers: Public Accounts Committees and Public Spending*. London: Commonwealth Parliamentary Association.
- Narong Satchaphanroj. 2000. *Research Report on the Efficiency of Special Committees in Considering Budget Acts*. Bangkok: Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- Noranit Setabutr and Somkit Lertpaithoon. 2003. *Research Report on the*

- Effectiveness of the Thai Parliament After the 1997 Constitution Implementation*. Bangkok: Thailand Research Fund and King Prajadhipok's Institute. (in Thai)
- OECD. 2004. "The Legal Framework for Budget Systems: An International Comparison." *OECD Journal on Budgeting* 4 (3): 1–479.
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2005/07/oecd-journal-on-budgeting-volume-4-issue-3_g1gh404a/budget-v4-3-en.pdf.
- OECD. 2019. "Parliament's Role in Budgeting." In *Budgeting and Public Expenditures in OECD Countries*. Accessed June 23, 2021.
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/04/budgeting-and-public-expenditures-in-oecd-countries-2019_g1g98ed5/9789264307957-en.pdf.
- PBO. 2019. *An Analysis of the Budget Scrutiny Committee's Remarks for the Fiscal Year 2020*. The Secretariate of the House of Representatives. (in Thai)
- PBO. 2020. *An Analysis of the Budget Scrutiny Committee's Remarks for the Fiscal Year 2021*. The Secretariate of the House of Representatives. (in Thai)
- PBO. 2020a. *A Report on the Analysis of Provincial and Provincial Cluster Budgets for the Fiscal Year 2020*. Bangkok: The Secretariate of the House of Representatives (in Thai).
- PBO. 2021. *An Analysis of the Budget Scrutiny Committee's Remarks for the Fiscal Year 2022*. The Secretariate of the House of Representatives (in Thai).
- PBO. 2021a. *A Report on the Analysis of the Ministry of Transport's Annual Budget for the Fiscal Year 2021*. Bangkok: The Secretariate of the House of Representatives (in Thai).
- PBO. 2021b. *A Report on the Analysis of the Ministry of Agriculture and Cooperatives' Annual Budget for the Fiscal Year 2021*. Bangkok: The Secretariate of the House of Representatives. (in Thai)
- PBO. 2022. *An Analysis of the Budget Scrutiny Committee's Remarks for the Fiscal Year 2023*. The Secretariate of the House of Representatives. (in Thai)
- Pelizzo, Riccardo, and Rick Stapenhurst. 2008. "Tools for Legislative Oversight: An Empirical Investigation." In *Legislative Oversight and Budgeting: A World Perspective*, edited by Rick Stapenhurst, Riccardo Pelizzo, David M.

- Olson, and Lisa von Trapp, 9–28. Washington, DC: World Bank.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/545851468313500246>
- Rubin, Irene S. 2016. *Politics of Budgeting: Getting and Spending, Borrowing and Balancing*. 8th ed. Washington, DC: CQ Press.
- Schick, Allen. 2002. “Can National Legislatures Regain an Effective Voice in Budget Policy?” *OECD Journal on Budgeting* 1 (3): 15–42.
- Schick, Allen. 2009. *Evolutions in budgetary practice: Allen Schick and the OECD Senior Budget Officials*. OECD Publishing.
- The Budget Bill Scrutiny Committee. 2022. The Report of the Budget Bill Scrutiny Committee on the Annual Budget Appropriation Act, Fiscal Year 2022. Bangkok: The Secretariat of The House of Representatives: 12. (in Thai)
- The Budget Bureau. 2021. “Budget Document Volume 3, Budget Estimates (Revised)”. In The Budget Appropriation Act for the Fiscal Year 2022. No.1: On the strategic-functional interlinking budget. Bangkok: The Budget Bureau: 685-740. (in Thai)
- The Budget Bureau. 2022. Thailand’s Budget in Brief Fiscal Year 2023. Bangkok. The Budget Bureau. (in Thai)
- The General Secretary Office of the House of the Senate. 2020. An Observation on the House of Senate’s Budget Scrutiny Committee. Bangkok. (in Thai)
- The State Fiscal Policy Committee. 2021. “Debt Ceiling for Public Debt management (No. 2) 2021.” *The Royal Gazette* 138 special section 232 September 28, 2021: 1 (in Thai)
- Varea, Marco, and Carlos Santiso. 2013. *Strengthening the Capacities of Parliaments in the Budget Process*. Washington, DC: Inter-American Development Bank.
<https://doi.org/10.18235/0008433>
- von Trapp, Lisa, Ian Lienert, and Joachim Wehner. 2016. “Principles for Independent Fiscal Institutions and Case Studies.” *OECD Journal on Budgeting* 15 (2): 9–24. <https://doi.org/10.1787/budget-15-5jm2795tv625>.
- von Trapp, Lisa, Scherie Nicol, Peter Fontaine, Santiago Lago-Peñas, and Wim Suyker. 2017. *OECD Review of the Independent Authority for Fiscal Responsibility (AIReF)*. Paris: OECD Publishing.
<https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/parliamentary-budget/AIReF-review-En.pdf>
- Wehner, Joachim. 2004. *Back from the Sidelines? Redefining the Contribution of Legislatures to the Budget Cycle*. Series on Contemporary Issues in

Parliamentary Development. Washington, DC: World Bank.

<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/483121468763494781>

Wehner, Joachim. 2008. "Assessing the Power of the Purse: An Index of Legislative Budget Institutions." In *Legislative Oversight and Budgeting: A World Perspective*, edited by David M. Olson, Riccardo Pelizzo, Rick Stapenhurst, and Lisa von Trapp, 79–97. Washington, DC: World Bank.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/545851468313500246>

Wildavsky, Aaron, and Naomi Caiden. 2001. *The New Politics of the Budgetary Process*. 4th ed. New York: Addison-Wesley/Longman.

Wildavsky, Aaron. 1964. *Politics of the Budgetary Process*. New York: Little, Brown & Company.

Laws, Regulations, and Official Documents

Constitutions and Acts

Constitution of the Kingdom of Thailand. B.E. 2540 (1997).

Constitution of the Kingdom of Thailand. B.E. 2560 (2017).

The Budget Procedures Act. B.E. 2561 (2018).

Parliamentary Rules and Announcements

"Rules of Procedure of the House of Representatives B.E. 2552 (2009)." *Royal Thai Government Gazette* 136, Special Issue 216 Ng (August 29, 2019): 23–59.

The Rules of Procedure of the House of Representatives. B.E. 2562 (2019).

The Rules of Procedure of the National Assembly. B.E. 2562 (2019).

The Rules of Procedure of the Senate. B.E. 2562 (2019).

Parliamentary Announcement Regarding the Internal Division of Government Units and the Determination of Responsibilities of Departments under the Office of the Secretariat of the House of Representatives. B.E. 2563 (2020). *Royal Thai Government Gazette* 137, Special Part 296 Ng (December 18, 2020): 111–112.

Parliamentary Announcement Regarding the Internal Division of Government Units within the Office of the Secretariat of the House of Representatives (No. 6). B.E. 2556 (2013). *Royal Thai Government Gazette* 130, Special Part 44 Ng (April 4, 2013): 4.

Official Reports, Minutes, and Internal Documents

Committee on Improving Structure, Authority, Work Systems, and Workforce

Framework of the Parliamentary Budget Bureau. 2014. *Workload and Scope of the Parliamentary Budget Bureau's Operations*. Internal publication.

Digital Wisdom Repository. *The Role of Secretarial Teams in the Meetings of Various Subcommittees of the Ad Hoc Committee for the Consideration of the Draft Annual Budget Expenditure Act*. Internal document.

Memorandum of the Parliamentary Budget Bureau. November 17, 2015.

Assignment of Official Duties in the Parliamentary Budget Bureau in Support of the Consideration of the Annual Budget Act for Fiscal Year 2017.

Minutes of the First Meeting of the Ad Hoc Committee for the Consideration of the Draft Annual Budget Expenditure Act. June 4, 2021.

Minutes of the 13th Meeting of the Ad Hoc Committee for the Consideration of the Draft Annual Budget Expenditure Act for Fiscal Year B.E. 2565 (2022). June 24, 2021.

Office of the Auditor General of Thailand. 2019. *Guidelines for Monitoring Budget Implementation and Performance Evaluation*. Bangkok: Office of the Auditor General.

Office of the Secretariat of the House of Representatives. 2018. *Handbook on the Budget Process and Legislative Review*. Bangkok: Office of the Secretariat of the House of Representatives.

Parliamentary Affairs Division 1, Knowledge Management Working Group. n.d. Internal document.

Report on the Consideration Results of the Subcommittee on Training, Seminars, Public Relations, Outsourced Services, Consultant Fees, Rental Costs, Overseas Travel Expenses, Operating Budgets, Subsidies, and Other Expenditures. Presented to the Budget Committee, July 23, 2021.

Resolutions of the Parliamentary Civil Service Committee Meeting No. 3/2556 (2013). March 19, 2013.

Resolutions of the Parliamentary Civil Service Committee Meeting No. 7/2563 (2020). July 20, 2020.

Web-Based Official Sources

King Prajadhipok's Institute. n.d. *Budget Oversight of the Parliament: Insights and Best Practices*. Accessed [date]. <https://www.kpi.ac.th>.

Thai Parliament. n.d. *Budgetary Processes of the House of Representatives*. Accessed [date]. <https://www.parliament.go.th>.

Interviews

Banjong Na-sae. Interview by author, August 18, 2021.

Boonlap Phusuwan. Interview by author, September 21, 2021.

Chaiya Promma. Interview by author, November 4, 2021.

Chameekorn Srisumon. Interview by author, September 27, 2021.

Kowit Puangngam. Interview by author, August 3, 2022.

Natthawut Ao-sakul. Interview by author, July 25, 2021.

Onfa Vejajiva. Interview by author, October 25, 2021.

Petcharpoo Kitchaboonrat. Interview by author, October 22, 2021.

Prasertpong Sornnuwat. Interview by author, August 19, 2021.

Prasong Lert-rattanasuth. Interview by author, September 21, 2021.

Sarithpong Kieokhong. Interview by author, October 4, 2021.

Supakit Suesatpaiboon. Interview by author, August 4, 2021.

Tawee Nopparat. Interview by author, August 20, 2021.

Thanet Wiriya-jit. Interview by author, October 27, 2021.

Udon Tantisunthorn. Interview by author, September 23, 2021.

Wittaya Chitboon. Interview by author, August 4, 2021.

Yuttana Sayochanakorn. Interview by author, November 20, 2021.

Data compiled from academic seminars and workshops

Workshop via Zoom. 2021. "Guidelines for Enhancing the Capability of the House of Representatives in the Budgeting Process." August 31.

Parliamentary Budget Bureau (PBO). 2021. Seminar via Zoom. "PBO Scenarios for the Next 10 Years." September 7–9.

Budget Analysts' Roundtable. 2021. Workshop via Zoom. "Roles and Capabilities of the Parliamentary Budget Bureau (PBO)." September 15.

บทความวิจัย

วันที่รับ: 15 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไข: 24 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับ: 1 พฤษภาคม 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ โล่ประกอบ

ทรัพย์สิน: คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขดัดแปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็น

ลิขสิทธิ์ของคณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ
อยุธยา. 2568. “การเปิดรับความ
หลากหลายทางวัฒนธรรมในฐานะ
การปฏิบัติการทางสังคมเพื่อการอยู่
ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนท้องถิ่น
กับผู้อพยพภายใต้ยุคสมัยแห่งการ
เคลื่อนย้าย: ข้อค้นพบจากการ
วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับ
การเข้ามาของผู้อพยพในเอเชีย
ตะวันออก”. วารสารสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 55 (2):
242-283.

<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4282>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในฐานะการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนท้องถิ่นกับผู้อพยพภายใต้ยุคสมัยแห่งการ เคลื่อนย้าย: ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเข้ามา ของผู้อพยพในเอเชียตะวันออก

ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล siripong.spa@gmail.com

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ การศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับระดับการยินยอมให้ผู้อพยพเข้ามาในเอเชียตะวันออกของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมของคลังข้อมูลการสำรวจทางสังคมในเอเชียตะวันออก (EASSDA) ฐานข้อมูลดังกล่าวเกิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคดังกล่าวจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างรวมทั้งหมด 9,029 ราย เมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ยังไม่เปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเท่าที่ควร และยินยอมระดับน้อยที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคของตน ในส่วนของผลการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานด้วยเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุด้วยแบบจำลองโพรบิต ผู้วิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเกือบทุกรูปแบบ (ยกเว้นการเปิดรับสื่อต่างประเทศ) ได้แก่ การพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น การเดินทางไปต่างประเทศ และการมีค่านิยมเป็นชาวต่างชาติ ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพในพื้นที่ของตน แต่ในทางตรงกันข้าม การยึดมั่นในความเป็นชาตินิยมเป็นอย่างมากเข้าข่ายเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งต่อการยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคดังกล่าวอย่างเห็นได้ชัด

คำสำคัญ: การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม, ผู้
อพยพ, เอเชียตะวันออก, ค่านิยมแห่งเอเชีย

RESEARCH ARTICLE

**Multicultural Exposure as a Social Practice for
Peaceful Coexistence Between Native Residents and
Immigrants in the Age of Mobilities: Findings from an
Analysis of Factors Influencing the Acceptance of
Immigrants in East Asia**

Siripong Palakawong-na-ayudhya

Associate Professor, Ph.D., Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political
Science, Chulalongkorn University, Email: siripong.spa@gmail.com

email: siripong.spa@gmail.com

Abstract

The primary objective of this quantitative research is to investigate the causal relationship between behaviors of multicultural exposure and the level of acceptance toward immigrants among residents in East Asia. The researcher utilized secondary data from a cultural database provided by the East Asian Social Survey Data Archive (EASSDA). This dataset consists of responses from a sample of 9,029 participants across four East Asian countries: China, Japan, South Korea, and Taiwan. Descriptive statistical analysis revealed that most respondents demonstrated limited multicultural exposure and a low willingness to accept immigrants into their region. Through inferential statistical analysis using multiple regression with a probit model, the study found that nearly all forms of multicultural exposure, excluding foreign media exposure, were significant positive predictors of a higher level of acceptance toward immigrants in the region. These forms include engaging in discussions about international issues, traveling abroad, and having foreign acquaintances. Additionally, the analysis

Received: December 15, 2024

Revised: March 24, 2025

Accepted: May 1, 2025

Editor: Thanapan Laiprakobsup,
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)

[License: Attribution–](#)

[NonCommercial-NoDerivatives;](#)
(CC-BY-NC-ND 4.0)

Copyright: ©2025 Faculty of
Political Science, Chulalongkorn
University

Citation: Siripong Palakawong-
na-ayudhya 2025.

“Multicultural Exposure as a
Social Practice for Peaceful
Coexistence Between Native
Residents and Immigrants in the
Age of Mobilities: Findings from
an Analysis of Factors
Influencing the Acceptance of
Immigrants in East Asia”.
Chulalongkorn University
Journal of Social Sciences 55
(2): 242-283.
[https://doi.org/10.61462/cujss.
v55i2.4282](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4282)

showed that higher levels of education positively contributed to greater acceptance of immigrants in one's locality. On the other hand, strong nationalist sentiments were identified as a significant barrier to a higher level of acceptance toward immigrants among residents in the region.

Keywords: *Multicultural Exposure, Multiculturalism, Immigrants, East Asia, Asian Values*

1. ที่มาและความสำคัญ

1.1 โลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้าย และการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การเคลื่อนย้าย (mobilities) ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิตและการประกอบสร้างชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของพลเมืองภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์ เนื่องด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและคมนาคมมีส่วนทำให้มนุษย์สามารถเคลื่อนย้ายในลักษณะข้ามพรมแดน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว และการย้ายถิ่น/ตั้งรกรากใหม่ ตลอดจนการเข้าถึงและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือการติดต่อสื่อสารโดยไม่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนย้ายเชิงกายภาพหรือการเดินทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งมีแนวโน้มเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายโดยปราศจากข้อจำกัดด้าน “กาละ” (time) และ “เทศะ” (space) ด้วยเหตุนี้พลเมืองในพื้นที่หลายแห่งภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์จึงมีโอกาสดูรับหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเฉพาะในสังคมหรือเขตแดนของตน แต่สามารถเป็นเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศหรือสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้นความเป็นสากลและความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่อยู่รายล้อมสมาชิกในทุกสังคมถึงแม้สมาชิกบางคนไม่เคยเดินทางหรือเคลื่อนย้ายไปยังต่างแดนในเชิงกายภาพ แต่พวกเขาเหล่านั้นสามารถเปิดรับหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นสากลและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่น (เช่น นักท่องเที่ยว ผู้อพยพ ผู้เดินทางมาทำธุรกิจในต่างแดน ฯลฯ) และจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างแดนผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ รวมถึงการสนทนาในชีวิตประจำวัน

การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (multicultural exposure) ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสัมผัสหรือการมีประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งจากประสบการณ์โดยตรง เช่น การเดินทางไปยังต่างประเทศ การเข้าร่วมกิจกรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การทำงานหรืออยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่มีผู้คนจากหลายเชื้อชาติ

การศึกษาในโรงเรียนที่มีนักเรียนจากหลากหลายพื้นเพทางวัฒนธรรม ฯลฯ และประสบการณ์ โดยทางอ้อมผ่านการรับสื่อต่างประเทศ อาทิ การฟังเพลง การชมภาพยนตร์/รายการโทรทัศน์ การอ่านวรรณกรรม ฯลฯ (Lacaste, Wei, and Chuang 2024) ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยส่วนใหญ่ถูกนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ภายใต้บริบทการพัฒนาองค์กร ภาคธุรกิจ และด้านการศึกษา กล่าวคือ ในบริบทภาคธุรกิจหรือการบริหารจัดการองค์กรบ่งชี้ว่า ระดับการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ หรือมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมหรือความสำเร็จตามเป้าหมายในอุดมคติขององค์กร เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัวทางจิตใจ การลดอคติระหว่างกลุ่มในองค์กร ความไว้วางใจ จริยธรรม ประสิทธิภาพของการเป็นผู้นำ และประสิทธิภาพของบุคคลหรือองค์กร ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายในองค์กร (Dias, Zhu, and Samaratunge 2020; Maddux et al. 2021) หรือแม้กระทั่งการพบว่า การได้รับประสบการณ์ระหว่างประเทศจากทั้งเครือข่ายไม่เป็นทางการและเครือข่ายเป็นทางการ มีส่วนช่วยสนับสนุนหรือส่งผลเชิงบวกต่อการขยายธุรกิจระหว่างประเทศด้วยเช่นกัน (Fernhaber and Li 2013) ในขณะที่บริบทด้านการศึกษาได้บ่งชี้ว่า ระดับการเปิดรับประสบการณ์ดังกล่าวที่ผ่านการศึกษาหรือการเรียนการสอนเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (multicultural education) มีส่วนส่งเสริมความเท่าเทียมและการยอมรับความแตกต่าง รวมถึงช่วยลดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาในกลุ่มผู้เรียนที่มาจากรากฐานทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย การศึกษาในลักษณะเช่นนี้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและทั่วถึง ซึ่งมีส่วนช่วยให้สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมที่มีสันติภาพและเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น (Parkhouse, Lu, and Massaro 2019) อีกทั้งมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ให้แก่ผู้เรียน (Aslan and Aybek 2020) ด้วยเหตุนี้ การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยส่วนใหญ่จึงมีแนวโน้มถูกกล่าวถึงในเชิงบวก และมีแนวโน้มได้รับการสนับสนุนให้เป็นสิ่งที่ควรมีหรือควรปฏิบัติ ตลอดจนการถูกคาดหวังให้นำไปใช้เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนากระบวนการและพฤติกรรมบางอย่าง เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของภาคส่วนหรือผู้กระทำการทุกระดับ ซึ่งมีลักษณะเกี่ยวข้องกับความเป็นสากล แต่กระนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบว่า แนวคิดดังกล่าวถูกนำไปใช้ศึกษาวิเคราะห์ในบริบทการย้ายถิ่นแต่ประการใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างพลเมืองดั้งเดิมกับผู้อพยพในพื้นที่ปลายทาง ซึ่งถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมเชิงบวกอย่างหนึ่งภายใต้บริบทความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างพลเมืองดั้งเดิมกับผู้อพยพในพื้นที่ปลายทาง ในบางสังคม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคนที่มี

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม/ชาติพันธุ์ ได้มีการใช้กลไกและระบบสังคมต่าง ๆ ดังเช่น การบังคับใช้กฎหมายหรือนโยบายเกี่ยวกับการบูรณาการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม/กลุ่มชาติพันธุ์ (Berry 2006; Sabatier and Boutry 2006) แต่ในขณะเดียวกัน อุปสงค์แรงงานในพื้นที่ปลายทางก็อาจมีส่วนทำให้การยอมรับการเข้ามาของผู้อพยพ และ/หรือความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างเจ้าบ้านกับผู้อพยพเกิดขึ้นหรือดำเนินไปในทิศทางที่ดีทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ (Colic-Peisker and Tilbury 2006; Anderson 2007) และอาจรวมถึงการส่งเสริมให้เกิดภาวะความเป็นเจ้าบ้าน (hospitableness) ซึ่งภาวะดังกล่าวในบริบทการย้ายถิ่นข้ามชาติมีลักษณะเป็นทัศนคติเชิงบวก (ทั้งในรูปแบบสำนึกร่วมและความพึงพอใจส่วนบุคคล) เกี่ยวกับการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ปลายทาง และแนวโน้มการให้การต้อนรับผู้อพยพอย่างมีไมตรีจิต ทั้งนี้ ภาวะดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือกลายเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อโครงสร้างและกลไกทางสังคมมีส่วนส่งเสริมให้เกิดภาวะดังกล่าวผ่านปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน และการเกิดความเชื่อมั่นทางสังคมของสมาชิกในสังคม รวมถึงการศึกษาเรื่องพลเมืองโลก ฯลฯ (Siripong Palakawong-na-ayudhya 2025) หรือกล่าวอีกนัยว่า ภาวะความเป็นเจ้าบ้านหรือทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพจะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อโครงสร้างหรือกลไกในสังคมมีส่วนช่วยให้พลเมืองหรือคนท้องถิ่นรับรู้ว่าการเข้ามาของผู้อพยพไม่เป็นภัยคุกคามและไม่เบียดเบียนผลประโยชน์ในชีวิตประจำวันแก่พวกเขา

จากตัวอย่างงานศึกษาในข้างต้น เราจึงเห็นได้ว่า สาระสำคัญร่วมเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมหรือเจ้าบ้านกับผู้อพยพ จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีประสบการณ์นอกเหนือวัฒนธรรมหรือความคุ้นเคยของตน หรือกล่าวอีกนัยว่า การมีประสบการณ์หรือการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างจากอัตลักษณ์หรือตัวตนหลักของตน อาจมีส่วนช่วยส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในท้องถิ่นกับผู้อพยพได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (multicultural exposure) จึงเป็นอีกแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับทัศนคติหรือมุมมองต่อผู้อพยพ เนื่องจากยังไม่ปรากฏว่ามีงานศึกษาใดที่เกี่ยวกับทัศนคติต่อผู้อพยพหรือความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้อพยพในพื้นที่ปลายทาง กล่าวถึงหรือนำแนวคิด/ตัวแปรดังกล่าวมาใช้ศึกษาวิเคราะห์อย่างเด่นชัด อีกทั้งผลการศึกษาที่เกิดจากการนำตัวแปร/แนวคิดดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์อาจมีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างทัศนคติต่อผู้อพยพกับกลไกทางสังคมหรือปัจจัยเชิงโครงสร้างในด้านต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ค่อนข้างมีความเป็นนามธรรมและมีความเป็นมหภาค เนื่องจากการเปิดรับความหลากหลายทาง

วัฒนธรรมค่อนข้างมีความเป็นรูปธรรมและมีความเป็นจุลภาคมากกว่า อีกทั้งการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงทัศนคติ แต่สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ที่แท้จริงและพฤติกรรมระดับปัจเจกบุคคลอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งอาจมีส่วนสนับสนุนให้ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ในอดีต ดังเช่น การศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองโลก (global citizenship education) สมมติฐานว่าด้วยการพบปะ (contact hypothesis) สมมติฐานว่าด้วยการดึงดูดของสิ่งที่มีความคล้ายคลึง (similarity-attraction hypothesis) ฯลฯ ที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มคนต่างวัฒนธรรม เกิดความแข็งแกร่ง และมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นด้วยเช่นกัน

1.2 สถานการณ์การอพยพเข้า และความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางของภูมิภาคเอเชียตะวันออก

เมื่อพิจารณาถึงบริบทสังคมเอเชียตะวันออก (East Asia) ข้อมูลของสหประชาชาติได้แสดงให้เห็นว่าภูมิภาคดังกล่าวมีจำนวนผู้อพยพเข้ามา (immigrants) ไม่เยอะเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับทวีปยุโรป (United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division 2019) ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้เอเชียตะวันออกไม่ได้รับความนิยมจากผู้อพยพทั่วโลกเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับทวีปยุโรป ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดกลไกเชิงสถาบันระดับภูมิภาคที่ส่งเสริมสิทธิการรวมตัวของครอบครัวผู้อพยพ (family reunification rights) รวมถึงวัฒนธรรมการเมืองของชนชั้นผู้ปกครองในเอเชียตะวันออกที่ยังคงยึดมั่นในแนวคิดรัฐแห่งการพัฒนา (developmental state) ซึ่งมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมากกว่าการคำนึงถึงมิติทางสังคม ตลอดจนมุมมองของผู้อพยพที่เล็งเห็นว่ากลุ่มประเทศแถบเอเชียตะวันออกมีแนวโน้มควบคุมและจำกัดการเข้ามาของผู้อพยพด้วยมาตรการที่เข้มงวดมากกว่า ในขณะที่กลุ่มประเทศแถบยุโรปค่อนข้างยึดหลักสิทธิมนุษยชน หรือมีการผ่อนปรนมากกว่าเกี่ยวกับการรับผู้อพยพเข้ามา (Seol and Skrentny 2009) แต่กระนั้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกถือได้ว่าเป็นพื้นที่ปลายทางยอดนิยมแห่งหนึ่งของกลุ่มผู้อพยพจากประเทศใกล้เคียง ทั้งจากประเทศในภูมิภาคเดียวกันและประเทศอื่นในแถบเอเชีย (Fong and Shibuya 2020) นอกจากนี้ แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้อพยพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกก็แสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเป็นพื้นที่ปลายทางที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ถึงแม้จำนวนผู้อพยพที่เพิ่มขึ้นมีเพียงเล็กน้อยก็ตาม (Heo and Wu 2024) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเทศชั้นนำด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเทคโนโลยี/นวัตกรรมต่าง ๆ แห่งหนึ่งของโลก ในแง่นี้ ปัจจัยดึงดูดด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคดังกล่าวจึงมีส่วนเหนี่ยวนำให้ผู้อพยพจากต่างแดนให้ความสนใจ และเล็งเห็นว่าเป็นพื้นที่ปลายทางแห่งหนึ่งสำหรับพวกเขาเพื่อที่จะเข้ามาประกอบอาชีพและ/หรือตั้งรกราก ซึ่งการอพยพเข้ามาของกลุ่มคนต่างถิ่นมีส่วนทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศเหล่านี้ตั้งแต่

แรกหรือคนในท้องถิ่นมีโอกาสพบเจอและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อพยพ และอาจนำไปสู่การเกิด
มุมมองหรือทัศนคติบางอย่างต่อผู้อพยพเข้ามาด้วยเช่นกัน

นอกจากระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จำนวนผู้อพยพที่เพิ่มขึ้นในเอเชียตะวันออก
ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับจุดยืนและที่ท่าเกี่ยวกับนโยบายว่าด้วยแรงงานข้ามชาติ และอาจรวมถึง
สถานการณ์/โครงสร้างทางประชากรและเศรษฐกิจภายในประเทศที่อยู่ในภูมิภาคดังกล่าว
ถึงแม้ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และได้หวัน เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอายุ
ประชากรไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการลดลงของอัตราการเกิดและ
จำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ภาคการผลิตหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้
ต้องการผู้อพยพเข้ามาเพื่อเติมเต็มอัตรากำลังแรงงาน และอาจรวมถึงการเพิ่มอัตราการสมรส
แต่กระนั้น การเปลี่ยนแปลงนโยบายการเปิดรับผู้อพยพและการบูรณาการผู้อพยพเข้ากับ
สภาพแวดล้อมในพื้นที่ปลายทางยังคงมีข้อจำกัด กล่าวคือ นโยบายของประเทศเหล่านี้ค่อนข้าง
มุ่งเน้นไปที่การบังคับให้ผู้อพยพเข้ามาต้อง “ปรับตัว” หรือ “กลมกลืน” เข้ากับสภาพแวดล้อม
ทางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ปลายทาง มากกว่าการสนับสนุนความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมหรือการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม (multiculturalism) ซึ่งสะท้อนให้
เห็นว่า กลุ่มประเทศเหล่านี้ยังไม่ส่งเสริมการเข้ามาของผู้อพยพอย่างเต็มใจเท่าที่ควร (Kim and
Oh 2011) หรือคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางประชากรของประเทศเป็น
หลัก มากกว่าการคำนึงถึงชีวิตทางสังคมและความรู้สึกของผู้อพยพ

ในส่วนของประเทศจีน ถึงแม้ภาพลักษณ์ของประเทศดังกล่าว คือ การมีผู้อพยพย้ายออก
จากประเทศจำนวนมาก แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นเพียงข้อเท็จจริงในอดีต เนื่องจากในช่วง
ไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศจีนได้รุดหน้าพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างก้าวกระโดด
จนกระทั่งกลายเป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งหนึ่งในประชาคมโลก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำให้
สถานการณ์การอพยพเข้ามาของแรงงานต่างชาติในประเทศดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต
ก็คือ โครงสร้างอายุประชากรที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการมีบุตรเพียงหนึ่งคน (One Child
Policy) ที่เกิดขึ้นในอดีต กล่าวคือ ประเทศจีนมีแนวโน้มเผชิญกับภาวะสังคมผู้สูงอายุอย่าง
รุนแรงในอนาคต เนื่องด้วยคนหนุ่มสาวที่ถือกำเนิดในช่วงการประกาศใช้นโยบายการมีบุตร
เพียงหนึ่งคนมีสัดส่วนน้อยกว่าประชากรรุ่นก่อนหน้าซึ่งกำลังกลายเป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งอัตราส่วน
เพศที่ไม่ค่อยสมดุลระหว่างชายกับหญิง (เนื่องด้วยค่านิยมการมีบุตรชาย) ก็เป็นอีกผลกระทบ
ของนโยบายดังกล่าวที่ส่งผลต่อเนื่องให้ประชากรชายรุ่นหลังมีโอกาสที่จะได้สมรสกับสตรีภายใน
ชาติเดียวกันลดลง ซึ่งอาจทำให้อัตราการเกิดของคนรุ่นหลังมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ การที่
ประชากรจีนวัยหนุ่มสาวรุ่นใหม่มีแนวโน้มอพยพออกไปทำงานต่างแดนเพิ่มขึ้นก็มีส่วนตอกย้ำให้
อัตราการสมรสและอัตราการเจริญพันธุ์ในประเทศดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ อาจ

ส่งผลต่อการขาดแคลนประชากรรุ่นใหม่ที่จะเติบโตและเข้าสู่ตลาดแรงงานในภายหลัง ดังนั้น นโยบายการเปิดรับผู้อพยพและการหลั่งไหลเข้ามาของผู้อพยพในประเทศจีน ทั้งในแง่การตอบสนองต่อความต้องการกำลังแรงงานในระบบเศรษฐกิจ และการที่สตรีต่างเชื้อชาติ/สัญชาติ เข้ามามีส่วนเติมเต็มในการสร้างครอบครัวและการตอบสนองความต้องการทางเพศของบุรุษใน สังคมจีน จึงส่งผลให้ประเทศดังกล่าวเริ่มเผชิญกับการก่อตัวของชุมชนผู้อพยพจำนวนหลายแห่ง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมจีนในภายหลัง (Pieke 2012) รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นกับผู้อพยพในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน ดังเช่นการ พบว่า การกระจุกตัวมากเกินไปของผู้อพยพในย่านหนึ่ง ๆ ของสังคมจีนอาจส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์เชิงลบกับคนท้องถิ่น เนื่องจากคนท้องถิ่นชาวจีนรู้สึกว่าคุณลักษณะของพวกเขา กำลังถูกคุกคามจากกลุ่มผู้อพยพ แต่กระนั้น สถานะทางเศรษฐกิจและการปรับตัวเข้ากับ วัฒนธรรมของผู้อพยพก็เข้าข่ายเป็นปัจจัยที่มีส่วนช่วยทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อพยพกับคน ในท้องถิ่นดีขึ้นเช่นกัน (Xu, Wu, and Li 2022)

จากการกล่าวถึงสถานการณ์การอพยพเข้าและความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้อพยพใน ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าข่ายเป็นพื้นที่ปลายทางของภูมิภาคเอเชียตะวันออก ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้อพยพที่เป็นชาวต่างชาติในภูมิภาคดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นภูมิภาคที่ มีศักยภาพเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทางเศรษฐกิจและนวัตกรรมที่ยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งของโลก มี ส่วนทำให้พลเมืองดั้งเดิมหรือเจ้าบ้านในพื้นที่ปลายทางแห่งนี้มีโอกาสเผชิญกับความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อพยพโดยตรง หรือการอาศัยอยู่ ร่วมกับกลุ่มผู้อพยพในสังคม/ชุมชนเดียวกันเป็นระยะเวลานาน ในขณะเดียวกัน จากการที่ทุก สังคมบนโลกต่างได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และการเปิดรับความหลากหลายทาง วัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์ร่วมสมัยอย่างหนึ่งภายใต้บริบทสังคมที่มีการเคลื่อนย้ายเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่องและเป็นปกติวิสัย ด้วยเหตุนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการพิสูจน์ว่า ใน บริบทสังคมเอเชียตะวันออก การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อทัศนคติ เกี่ยวกับผู้อพยพชาวต่างชาติอย่างไรบ้าง (หรือมีระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพชาวต่างชาติใน สังคมของตนมากหรือน้อยเพียงใด) อนึ่ง ผลการศึกษาหรือข้อค้นพบที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ อาจ ถูกนำไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับที่ท่าหรือมุมมองเชิงบวกต่อผู้อพยพให้แก่คนใน ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม และสามารถกลายเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับประเด็นศึกษาด้านการ ย้ายถิ่นและมุมมองต่อผู้อพยพ เนื่องจากผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีงานศึกษาใดนำปัจจัยเกี่ยวกับการ เปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาใช้วิเคราะห์ เพื่ออธิบายลักษณะทัศนคติต่อผู้อพยพใน งานศึกษาด้านการย้ายถิ่นหรือความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก
- 2) เพื่อศึกษาระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในสังคมของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับระดับการยินยอมให้ผู้อพยพเข้ามาในสังคมของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 ภาวะข้ามชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ถึงแม้ความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับภาวะข้ามชาติ (transnationalism) ถูกนำไปเชื่อมโยงกับสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นในระดับเครือข่ายและ/หรือองค์กรเหนือพรมแดนรัฐ-ชาติ ผ่านการจัดระเบียบความสัมพันธ์เชิงสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสันถวไมตรีระหว่างประเทศ การก่อตั้งกงสุลและสถานทูตในต่างแดน การจัดตั้งองค์กรการค้าระหว่างประเทศในรูปแบบสัญญา การแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ สมาคมผู้อพยพในต่างแดน ฯลฯ (Portes, Guarnizo, and Landolt 1999; Faist 2000) แต่ในบางกรณี ภาวะดังกล่าวสามารถได้รับการพิจารณาว่าเป็นภาพสะท้อนอย่างหนึ่งทั้งในแง่สาเหตุ กระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายของทั้งมนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ในลักษณะที่เป็นการข้ามพรมแดนระหว่างรัฐ-ชาติ ซึ่งมูลเหตุของการข้ามแดนของสรรพสิ่งสามารถเป็นได้ทั้งการค้า การท่องเที่ยว การถ่ายโอนกำลังแรงงาน การสมรส รวมถึงการหลีกหนีภัยธรรมชาติหรือภัยการเมืองเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า ตลอดจนการแพร่กระจายหรือการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกาย เทคโนโลยี/นวัตกรรม คติ/ความเชื่อในการดำเนินชีวิต ฯลฯ ในแง่นี้ ภาวะข้ามชาติจึงครอบคลุมถึงความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล หาใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับมหภาคเพียงอย่างเดียว และไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นกับบุคคลหรือสิ่งที่เคลื่อนย้าย แต่รวมถึงบุคคลหรือสิ่งที่ได้รับผลกระทบของการเคลื่อนย้ายด้วยเช่นกัน (Boccagni 2012) เพราะฉะนั้น ภาวะข้ามชาติจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีส่วนทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่/สังคม

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (multiculturalism) เป็นภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อผู้คนจำนวนมากในสังคมเดียวกันมีพื้นเพทางเชื้อชาติ ภาษา และศาสนาที่หลากหลาย หรือมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด (Day, Thomas, and Spickard 2023) อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวได้รับการพิจารณาว่าเป็นกลยุทธ์หรือแนวทางในการบูรณาการทางสังคม และเป็นบรรยากาศทาง

วัฒนธรรมในภาพรวมของสังคมซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม โดยมีวัฒนธรรมหลักที่เปรียบเสมือนฉันทามติเกี่ยวกับบรรทัดฐาน ค่านิยม และแนวปฏิบัติของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเกิดจากการประนีประนอมบนพื้นฐานของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (Nagayoshi 2011) ในแง่นี้ นอกจากภาวะข้ามชาติและการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนมีส่วนทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสารก็มีส่วนกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมรับรู้เกี่ยวกับความหลากหลายดังกล่าว ซึ่งเกิดจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านชุมชนหรือสายสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่ยึดโยงกับพรมแดนทางภูมิศาสตร์ ดังเช่นเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือโลกดิจิทัล ดังนั้น ความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในสังคมสมัยใหม่จึงมีส่วนกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจกลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนสมาชิกในสังคมที่ละเล็กละน้อย แต่กระนั้น ในระหว่างการปรับตัวดังกล่าวก็อาจมีกระแสต้านหรือการขัดขืนต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เช่นกัน ทั้งนี้ กระแสต้านที่เกิดขึ้นอาจปรากฏในรูปแบบกลยุทธ์ทางการเมือง ดังเช่นการส่งเสริมความเป็นชาตินิยม (nationalism) โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในชาติเกิดสำนึกว่าประเทศของตนเองดีอยู่แล้วหรืออยู่เหนือกว่าชาติอื่น (ethnocentrism) หรือแม้กระทั่งการกระตุ้นให้คนในชาติเกิดความกลัวต่างประเทศ (xenocentrism) ซึ่งเป็นการปลุกฝังให้เชื่อว่าการเข้ามาของวัฒนธรรมต่างถิ่น (รวมถึงการอพยพเข้ามาของกลุ่มคนต่างชาติ) จะนำผลเสียมาให้แก่ประเทศของตน และอาจถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านโลกาภิวัตน์ (anti-globalization) นอกจากนี้ กระแสต้านอาจเกิดขึ้นในรูปแบบการทำให้กลายเป็นท้องถิ่น (localization) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีแนวโน้มเกิดขึ้นเมื่อสิ่งแปลกใหม่จากภายนอกมีลักษณะแตกต่างมากเกินไปจากชนบทหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมภายในสังคม ในขณะที่วัฒนธรรมดั้งเดิมภายในประเทศปลายทางมีความเข้มแข็งและฝังรากลึก ดังนั้น กระบวนการดังกล่าวจึงแสดงถึงความพยายามของคนในท้องถิ่นที่จะธำรงรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง หรือไม่ปล่อยให้สิ่งที่เข้ามาใหม่จากภายนอกมาแทนที่สิ่งเดิมในพื้นที่ของตน และในบางครั้ง กระบวนการดังกล่าวอาจพัฒนาหรือยกระดับไปสู่การทำให้ความท้องถิ่นไปสู่ระดับสากล (glocalization) (Ayaz 2021) ดังเช่นวัฒนธรรมจำพวกอาหารและอุตสาหกรรมสื่อบันเทิงในเอเชียตะวันออก ซึ่งในปัจจุบันถูกทำให้กลายเป็นที่นิยมในกระแสโลกมากขึ้น (Iwabuchi 2010)

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกโดยทั่วไปแล้ว ภาพลักษณ์อย่างหนึ่งของสังคมเอเชียตะวันออก (เมื่อถูกนำไปเปรียบเทียบกับสังคมตะวันตก) แสดงให้เห็นถึงการเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมแบบเอกกรูป (homogenous culture) หรือเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมแบบบริบทสูง (high-context cultures) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญี่ปุ่น จีน และเกาหลี กล่าวคือ สมาชิกในสังคมรูปแบบดังกล่าวมีความเหมือนกันอย่างมาก

เกี่ยวกับวิถีการติดต่อสื่อสารและทรัพยากรข้อมูล (ซึ่งเป็นทั้งส่วนหนึ่งและครอบคลุมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิต) เนื่องจากประเพณีและประวัติศาสตร์ของกลุ่มประเทศเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อยถึงแม้เวลาผ่านไป หรือมีวัฒนธรรมแบบเดิมที่คอยตอบสนองต่อความต้องการในชีวิตและสภาพแวดล้อมในสังคมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ลักษณะวัฒนธรรมแบบบริบทสูงหรือเอกรูปจึงถูกนำไปเชื่อมโยงกับ “คตินิยมหมู่” (collectivism) ซึ่งเป็นภาวะทางความคิดและสำนึกเกี่ยวกับความเป็นส่วนรวมหรือความเป็นพวกพ้อง และถือได้ว่าเป็นภาพลักษณ์อย่างหนึ่งของบริบทสังคมเอเชียตะวันออก (Qingxue 2003) อีกทั้งถูกนำไปเชื่อมโยงกับการเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของค่านิยมแห่งเอเชีย (Asian Values) ซึ่งในบางครั้งคุณสมบัติดังกล่าวถูกนำไปเชื่อมโยงกับการเกิดอคติระหว่างกลุ่ม (intergroup prejudice) หรือการมีทัศนคติแง่ลบต่อบุคคลภายนอกกลุ่มอย่างแรงกล้า (Fujimoto and Härtel 2004) ด้วยเหตุนี้ อคติรูปแบบดังกล่าว (ที่เชื่อมโยงกับคตินิยมหมู่) จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของสัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างคนท้องถิ่นกับผู้อพยพในพื้นที่ปลายทาง แต่ถึงกระนั้น คตินิยมหมู่ก็มีส่วนช่วยลดอคติระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มได้เช่นกัน (Van Assche, Bahamondes, and Sibley 2021)

อย่างไรก็ตาม การที่สังคมเอเชียตะวันออกมีจุดเด่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมแบบบริบทสูงและคตินิยมหมู่ ไม่ได้หมายความว่าสังคมในภูมิภาคดังกล่าวไม่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการข้ามพรมแดนด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ดังเช่นการพบว่า ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ในเกาหลีใต้และไต้หวันมีผู้อพยพโดยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงจากประเทศในแถบเอเชีย เช่น จีน เวียดนาม อินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ซึ่งเป็นการอพยพเข้ามาโดยการสมรสกับพลเมืองในพื้นที่ปลายทาง (Bélanger, Lee, and Wang 2010) หรือแม้กระทั่งประเทศจีน ซึ่งเดิมทีมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์หรือมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมตั้งแต่แรก ก็พบว่าแนวโน้มการอพยพเข้ามาของคนต่างถิ่นเพิ่มขึ้น ทั้งจากการสมรสกับชาวต่างชาติ การเข้ามาเรียนของนักศึกษาต่างประเทศ การเข้ามาทำงานของแรงงานต่างถิ่น การเข้ามาพำนักอาศัยเป็นระยะเวลานานของชาวต่างชาติ การเข้ามาของผู้ลี้ภัย และการย้ายถิ่นกลับของชาวจีน (Pieke 2012) เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพบว่ามีจำนวนผู้อพยพเข้ามาเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของภาคอุตสาหกรรมและภาคการให้บริการที่ขาดแคลนแรงงานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา แต่กระนั้น ญี่ปุ่นก็ยังคงเป็นหนึ่งในประเทศที่มีนโยบายรับผู้อพยพอย่างจำกัด และให้สิทธิการพำนักระยะยาวยากกว่าหลายประเทศในแถบตะวันตก (Yamanaka 2008) นอกจากนี้ ความแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์และอินเทอร์เน็ตก็มีส่วนทำให้พลเมืองในภูมิภาคดังกล่าวมีโอกาสเปิดรับข้อมูลข่าวสารหรือประสบการณ์ในระดับนานาชาติ (global exposure) มากขึ้น ซึ่งการเปิดรับดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออก

ด้วยเช่นกัน ทั้งในแง่ค่านิยมและอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ (Tsai 2015) อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของการเปิดรับความเป็นสากลอาจมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละบริบทประเทศ เนื่องจากระบบการเมืองหรือแนวทางการจัดระเบียบทางสังคมในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ดังเช่นการพบว่าประเทศจีนได้มีการควบคุมการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารอย่างเข้มงวด กล่าวคือ รัฐบาลจีนพัฒนากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อจัดการกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่สงบหรือความคิดเห็นที่แตกต่าง ถึงแม้สื่อข้ามชาติและเทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการเล็งเห็นว่ามีส่วนช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างทางความคิดก็ตาม (Atkins 2003) หรือแม้กระทั่งการพบว่า ชาวจีนและไต้หวันมีความเป็นชาตินิยมอย่างเข้มข้นมากกว่าชาวญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมการข้ามพรมแดนและการเปิดรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ และการพบว่า คนจีนส่วนใหญ่ยังไม่ยินดีที่จะให้เครือข่ายติดสมรสกับชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวยุโรปและอเมริกาเหนือ (Tsai 2015) ซึ่งตัวอย่างข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า บรรทัดฐานหรือค่านิยมบางอย่างในแต่ละสังคมของเอเชียตะวันออกอาจมีส่วนทำให้การเปิดรับความเป็นนานาชาติหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังไม่เกิดขึ้นได้อย่างแพร่หลายเหมือนกับสังคมตะวันตก และอาจส่งผลกระทบต่อมุมมองและที่ต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายใต้บริบทสังคมที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน

กล่าวโดยสรุป โลกาภิวัตน์และภาวะข้ามชาติมีส่วนทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเผชิญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่าในอดีต ซึ่งความหลากหลายดังกล่าวไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในระดับมหภาค แต่สามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจหรือห้วงความคิด และการปฏิบัติการทางสังคมในชีวิตประจำวัน¹ (social practice) ดังนั้น การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเข้าข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยกำหนดให้พฤติกรรมรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีสถานะเป็นตัวแปรอิสระ เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์และอธิบายแนวโน้มการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในประเทศปลายทางของภูมิภาคเอเชียตะวันออก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมบ่งชี้ว่า บรรทัดฐานหรือค่านิยมในสังคมอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับมุมมองต่อผู้อพยพ ด้วยเหตุนี้ ค่านิยมแห่งเอเชียซึ่งเป็นอีกแนวคิดที่ผู้วิจัยพบว่าการกล่าวถึงบ่อยครั้งในงานศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของสังคมเอเชียตะวันออก จึงถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของตัวแปรควบคุมในการศึกษารั้งนี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะได้รับการกล่าวถึงในลำดับถัดไป

¹ การปฏิบัติการทางสังคม หมายถึง วิธีการที่เป็นกิจวัตรในการเคลื่อนย้ายร่างกาย การจัดการวัตถุ การปฏิบัติต่อบุคคล การพรรณนาสรรพสิ่ง และการทำความเข้าใจโลก (Reckwitz 2002)

3.2 ค่านิยมแห่งเอเชีย

เมื่อพิจารณาถึงต้นกำเนิดของ “ค่านิยมแห่งเอเชีย” (Asian Values) คำดังกล่าวเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสิงคโปร์เมื่อ พ.ศ. 2520 ซึ่งเกิดจากการถกเถียงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาด้านศีลธรรมและพลเมือง เพื่อป้องกันไม่ให้พลเมืองในประเทศสมาทานค่านิยมตะวันตกมากเกินไป ถึงแม้สิงคโปร์จะเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ แต่กระนั้น ผู้มีอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าวเสนอแนะให้ระบบการศึกษาส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมและศีลธรรมของเอเชียผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการยับยั้งค่านิยมตะวันตก เนื่องจากการเรียนและการใช้ภาษาอังกฤษ ตลอดจนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตะวันตก อาจส่งผลให้พลเมืองในประเทศซึมซับวัฒนธรรม/ค่านิยมตะวันตก นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีทัศนคติเชิงลบต่อค่านิยมตะวันตก ซึ่งถูกเล็งเห็นว่าเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งของปัญหาสังคม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและศีลธรรมที่ควรได้รับการส่งเสริม ลัทธิและประเพณีของขงจื๊อได้รับการพิจารณาว่าเป็นรากฐานหรือแหล่งกำเนิดของค่านิยมแห่งเอเชีย ซึ่งค่านิยมดังกล่าวได้แทรกซึมอยู่ในค่านิยมของชาวเอเชียอย่างฝังรากลึก ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นนับถือศาสนาใดก็ตาม (Henders 2023)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 ปญญญากรุงเทพา ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียที่แสดงถึงความมุ่งมั่นเพื่อบรรลุและปฏิบัติตามกฎบัตรสหประชาชาติและปญญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมถึงการเรียกร้องให้ตระหนักถึงการให้ความสำคัญแก่สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมากขึ้น (นอกเหนือจากสิทธิพลเมืองและการเมือง) โดยมี ลี กวนยู (Lee Kuan Yew) ผู้นำทางการเมืองของสิงคโปร์ เป็นผู้สนับสนุนคนสำคัญเกี่ยวกับการผลักดันสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เนื่องจากเขาเล็งเห็นว่า สังคมเอเชียมีค่านิยมแตกต่างจากสังคมตะวันตก และค่านิยมเหล่านี้มีความสำคัญแก่ภูมิภาคเอเชียเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเคารพผู้มีอำนาจ และการพิจารณาผลประโยชน์ของชุมชนที่อยู่เหนือผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ซึ่งค่านิยมเหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามัคคีในสังคม รวมถึงการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองในประเทศ นอกจากนี้ เขาแสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชีย เช่น อาชญากรรม การใช้ยาเสพติด ครอบครัวแตกแยก ฯลฯ ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากค่านิยมของสังคมตะวันตกที่ยึดถือหลักสิทธิมนุษยชนของปัจเจกบุคคลและคุณค่าแบบเสรีนิยม (Barr 2000)

ด้วยเหตุนี้ ค่านิยมแห่งเอเชียจึงได้รับการพิจารณาว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งของการทวนกระแสโลกาภิวัตน์จากฝั่งตะวันตก ซึ่งถูกนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ทางการเมืองและการจัด

ระเบียบทางสังคมในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ คติรวมหมู่ (collectivism) ถือได้ว่าเป็นค่านิยมเกี่ยวกับการรวมผู้คนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อการสร้างความเหมือนกันในทุกมิติ (commonalities) เนื่องจากผู้นำที่สมาทานคติดังกล่าวเชื่อว่า คติรวมหมู่มีส่วนช่วยให้เกิดดุลยภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งก็คือการกินดีอยู่ดีของสมาชิกในสังคม (Kent 2008) นอกจากนี้ ลัทธิขงจื๊อ (Confucianism) ก็ถือได้ว่าเป็นระบบความเชื่อและค่านิยมอย่างหนึ่งที่ได้รับการนิยามอย่างแพร่หลาย และแทรกซึมอยู่ในโครงสร้างและการปฏิบัติการทางสังคมต่าง ๆ ในแถบเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในแง่นี้ ลัทธิขงจื๊อจึงสามารถได้รับการพิจารณาว่าเป็นรากฐานอย่างหนึ่งของค่านิยมแห่งเอเชีย เนื่องจากลัทธิดังกล่าวไม่ใช่เพียงคำสอนเชิงศีลธรรมหรือความเชื่อทางศาสนา แต่เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (interdependence) ซึ่งครอบคลุมทั้งการปฏิบัติตามหน้าที่ทางสังคมภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา และธรรมเนียมของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งภายในครอบครัวและสถานการณ์ทางสังคมนอกครอบครัว (Bockover 2010) ทั้งนี้ ค่านิยมสำคัญของลัทธิขงจื๊อมีหลายประการ เช่น ความกตัญญูต่อบุคคล ความเสียสละ จรรยาบรรณในการทำงาน การอ่อนน้อมถ่อมตน ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามัคคี ซึ่งถือได้ว่าเป็นค่านิยมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคมเอเชียตะวันออกที่ถูกนำมาใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน การเคารพผู้มีอำนาจ และการอยู่ภายใต้กรอบและกฎเกณฑ์ตามแนวทางของลัทธิขงจื๊อ (De Bary 2000) อีกทั้งคำสอนของลัทธิขงจื๊อถูกนำไปเชื่อมโยงกับการสนับสนุนค่านิยมชายเป็นใหญ่ (patriarchy) ในภูมิภาคดังกล่าว เนื่องจากคำสอนของลัทธิดังกล่าวครอบคลุมถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างชายกับหญิง ในลักษณะที่กำหนดให้ผู้หญิงเกี่ยวข้องกับการดูแลกิจกรรมภายในครอบครัวเป็นหลัก ในขณะที่เพศชายมีบทบาทหลักเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมสาธารณะ ในแง่นี้ ผู้ชายจึงมีอำนาจทางสังคมมากกว่าผู้หญิง (Koh 2008)

ในขณะเดียวกัน จากการเปรียบเทียบมุมมองเกี่ยวกับค่านิยมที่สำคัญในสังคมระหว่างกลุ่มชาวเอเชีย²กับกลุ่มชาวอเมริกันในงานสำรวจของ Hitchcock (1994) ผลการสำรวจสะท้อนให้เห็นว่า ชาวเอเชีย (ภาพแทนของชาวตะวันออก) และชาวอเมริกัน (ภาพแทนของชาวตะวันตก) มีมุมมองที่แตกต่างกันพอสมควรเกี่ยวกับค่านิยมที่สำคัญในสังคม โดยพบว่า ชาวเอเชียค่อนข้างให้ความสำคัญแก่ค่านิยมเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวมหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นหลัก เช่น สังคมที่เป็นระเบียบ (orderly society) ความสามัคคีในสังคม (societal harmony) ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ (accountability of public officials) ฯลฯ ในขณะที่ชาวอเมริกันค่อนข้างให้ความสำคัญแก่ค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นปัจเจกบุคคลหรือสิทธิส่วนบุคคล

² ชาวเอเชียในงานสำรวจดังกล่าวประกอบด้วยทั้งเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เป็นหลัก อาทิ เสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) เสรีภาพส่วนบุคคล (personal freedom) การคิดด้วยตนเอง/การมีความคิดเป็นของตนเอง (thinking for oneself) ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ คตินิยมรวมหมู่และลัทธิขงจื๊อจึงมีส่วนทำให้เกิดความกระจ่างมากขึ้นว่า เพราะเหตุใดค่านิยมแห่งเอเชียจึงกลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวเอเชียตะวันออก ในหลายมิติทั้งในแง่การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงมุมมองหรือทัศนคติต่อกลุ่มผู้อพยพด้วยเช่นกัน ในการนี้ ค่านิยมต่าง ๆ ที่แสดงถึงการเป็นค่านิยมแห่งเอเชียจึงจำเป็นต้องได้รับการกล่าวถึงและนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ในฐานะตัวแปรควบคุม (รวมถึงภูมิหลังหรือปัจจัยด้านอื่นตามที่ปรากฏในงานศึกษาต่าง ๆ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงก่อนหน้านี้) เพื่อให้การอธิบายแนวโน้มการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ปลายทางในการศึกษาครั้งนี้มีความแม่นยำมากขึ้น ทั้งนี้ รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรควบคุมทั้งหมดที่ผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์จะได้รับการกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย แหล่งข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากกลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ พลเมืองในบริบทสังคมเอเชียตะวันออก ซึ่งถือได้ว่าเป็นขอบเขตประชากรที่มีขนาดใหญ่ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากสถาบันการศึกษาด้านเอเชียตะวันออก มหาวิทยาลัยซ็องกยุนกวัน (Sungkyunkwan University) ในประเทศเกาหลีใต้ หน่วยงานดังกล่าวได้รับผิดชอบการจัดทำคลังข้อมูลการสำรวจทางสังคมของเอเชียตะวันออก (East Asian Social Survey Data Archive : EASSDA) ซึ่งเกิดจากการสำรวจข้อมูลพลเมืองในเอเชียตะวันออกจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน ดังนั้น จากการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมในข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าฐานข้อมูลการสำรวจทางสังคมของเอเชียตะวันออก เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านวัฒนธรรมในปี ค.ศ. 2018 (2018 EASS Culture Module) เข้าข่ายเป็นฐานข้อมูลที่สอดคล้องกับขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้³ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบันที่สุด ทั้งนี้ การสำรวจดังกล่าวกำหนดคัมภีร์รวมของประชากร (population coverage) ไว้ว่าเป็นพลเมืองเอเชียตะวันออกวัยผู้ใหญ่ หรือประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (ยกเว้นประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเก็บข้อมูลเฉพาะผู้ที่มีอายุ 20-89 ปี) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้แต่ละประเทศมีแนวทางการบริหารงานสำรวจแตกต่างกัน แต่ทุกประเทศต่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling)

³ ผู้วิจัยได้รับการอนุมัติให้เข้าถึงฐานข้อมูลดังกล่าว โดยการลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์

<https://www.eassda.org/pages/access.php>

ซึ่งแสดงถึงการใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวเอเชียตะวันออกจากทั้ง 4 ประเทศภายใต้ฐานข้อมูลดังกล่าว มีจำนวนรวมทั้งหมด 9,029 ราย

4.2 ตัวแปรและการออกแบบการวัด

ดังที่เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่า ตัวแปรตามหรือตัวแปรที่เป็นเป้าหมายหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ทศนคติต่อผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ปลายทางของเอเชียตะวันออก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมของ EASSDA มีข้อมูลที่แสดงถึงทัศนคติ/มุมมองต่อผู้อพยพจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ ระดับการยอมรับคนต่างถิ่นในฐานะเพื่อนร่วมทำงานอย่างใกล้ชิด ระดับการยอมรับคนต่างถิ่นในฐานะเพื่อนบ้านละแวกเดียวกัน ระดับการยอมรับคนต่างถิ่นในฐานะเครือญาติที่เกิดจากการสมรส ระดับความต้องการให้แรงงานต่างชาติเพิ่มขึ้นหรือลดลงในภูมิภาคดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากประเด็นทั้ง 4 ด้านในข้างต้น เข้าสู่กระบวนการการสร้างตัวแปรเชิงดัชนี (index variable) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่แสดงถึงภาพรวมเกี่ยวกับระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางของเอเชียตะวันออก จากนั้นเมื่อเข้าสู่ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการดังกล่าว เนื่องจากจุดหมายปลายทางของการวิจัยครั้งนี้ คือ การมุ่งทดสอบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมแห่งเอเชียตามที่ได้รับทราบกล่าวถึงในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงออกแบบการวัดตัวแปรตามหรือระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางของเอเชียตะวันออกให้มีลักษณะกระชับมากขึ้น โดยการทำให้กลายเป็นตัวแปรที่มีลักษณะการแจกแจงแบบทวินาม (binomial distribution) ซึ่งแบ่งการวัดออกเป็น 2 รายการ ได้แก่ ยินยอมมาก และยินยอมน้อย อนึ่ง เกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ผู้วิจัยนำมาใช้กำหนด/นิยามให้พลเมืองเอเชียตะวันออกคนใดก็ตามที่เข้าข่ายเป็นผู้ยินยอมระดับมากเกี่ยวกับการเข้ามาของผู้อพยพ ก็คือการที่บุคคลผู้นั้นแสดงออกถึงการเห็นด้วยทั้งหมดเกี่ยวกับการเข้ามาของคนต่างถิ่น (โดยไม่เจาะจงว่าต้องเข้ามาด้วยฐานะใดก็ตาม) รวมถึงการมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเพิ่มขึ้นของผู้อพยพในสังคมของตน ซึ่งในที่นี้ก็คือความต้องการให้ผู้อพยพมีจำนวนเท่าเดิมหรือเพิ่มมากขึ้นในสังคมของตน

เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยกำหนดให้กลุ่มตัวแปรพฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นกลุ่มปัจจัยทำนายหลักของการอธิบายผลการวิจัยในครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมของ EASSDA กำหนดให้กลุ่มตัวแปรดังกล่าวประกอบด้วยพฤติกรรมทางสังคมในชีวิตประจำวันที่แสดงถึงการมีหรือการได้รับประสบการณ์ต่างวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามหรือข้อมูลที่หลากหลายทั้งในแง่การพูดคุยและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ การเดินทางไปยังประเทศต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก และการมีเพื่อน/คบเพื่อนชาวต่างชาติ เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึง

ปรับเปลี่ยนลักษณะการออกแบบการวัดตัวแปรเหล่านั้นบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่เดิม เพื่อให้เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้วิเคราะห์อย่างกระชับ จนกระทั่งในขั้นตอนสุดท้าย กลุ่มตัวแปรพฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการวิจัยครั้งนี้จึงประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ (1) ความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น (2) การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ (3) การเดินทางไปต่างประเทศในเอเชียตะวันออก (4) การเดินทางไปต่างประเทศนอกเอเชียตะวันออก (5) การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติในเอเชียตะวันออก (6) การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาตินอกเอเชียตะวันออก ในการนี้ ตัวแปรความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่นมีลักษณะการแจกแจงแบบพหุนาม ได้แก่ บ่อยครั้ง (สัปดาห์ละครั้งขึ้นไปหรือเกือบทุกวัน) บางครั้ง (หนึ่งครั้งต่อปี หรือมากกว่านั้น แต่ไม่เกิน 1 ครั้งต่อเดือน) และไม่เคย ในขณะที่ตัวแปรการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศมีลักษณะการแจกแจงแบบทวินาม ได้แก่ เคยเปิดรับ และไม่เคยเปิดรับ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวแปรเกี่ยวกับการเดินทางไปต่างประเทศทั้งกรณีภายในและภายนอกเอเชียตะวันออกก็มีลักษณะการแจกแจงแบบทวินาม ได้แก่ เคยไป และไม่เคยไป ตลอดจนกลุ่มตัวแปรเกี่ยวกับการมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติ ทั้งกรณีภายในและภายนอกเอเชียตะวันออก ก็มีลักษณะการแจกแจงแบบทวินาม ได้แก่ มีคนรู้จัก และไม่มีคนรู้จัก

เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรควบคุมในการวิจัยครั้งนี้ ค่านิยมแห่งเอเชียเป็นอีกกลุ่มตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาร่วมใช้ศึกษาวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากระดับการยึดติดกับค่านิยมบางอย่าง (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบริบทสังคมและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออก) อาจมีส่วนแทรกแซงหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางของเอเชียตะวันออก ในการนี้ ผู้วิจัยพบว่าฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมของ EASSDA มีข้อมูล/ตัวแปรเกี่ยวกับค่านิยมส่วนบุคคลจำนวน 6 เรื่องราว ในลักษณะที่สอดคล้องกับค่านิยมแห่งเอเชียตามที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ การนิยมชายเป็นใหญ่ (patriarchy) การลงรอยกับผู้อื่น (harmony) การยอมรับความเป็นพวกเดียวกับตน (in-group orientation) ความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้น (hierarchy/authority) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (uncertainty avoidance/risk taking) และความเป็นชาตินิยม (nationalism) ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นฝ่ายนำข้อมูลดั้งเดิมของเรื่องราวเหล่านี้มาทำให้อยู่ในรูปแบบตัวแปรที่มีลักษณะการแจกแจงแบบทวินาม ซึ่งบ่งบอกถึงระดับการยึดมั่นในค่านิยมแต่ละด้าน (มาก/น้อย) เพื่อทำให้มีลักษณะการออกแบบการวัดที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์อย่างกระชับ และสามารถตีความในลักษณะที่บ่งชี้ถึงการยึดโยงความเป็นค่านิยมแห่งเอเชีย กล่าวคือ ถ้าพลเมืองคนใดเข้าข่ายว่ามีดัชนีเหล่านี้ระดับมาก ก็จะแสดงถึงการยึดโยงกับค่านิยมแห่งเอเชียเป็นอย่างมาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าพลเมืองคนใดเข้าข่ายว่ามีดัชนีเหล่านี้ระดับน้อย

ก็จะแสดงถึงการไม่ยึดโยงกับค่านิยมแห่งเอเชียเท่าที่ควร อนึ่ง เกณฑ์/แนวทางที่ผู้วิจัยนำมาใช้กำหนดว่าพลเมืองเอเชียตะวันออกคนใดยึดมั่นค่านิยมด้านหนึ่ง ๆ ระดับมาก ก็คือ การที่บุคคลผู้นั้นรายงานว่าค่อนข้างเห็นด้วย/เห็นด้วย/เห็นด้วยอย่างยิ่ง เกี่ยวกับข้อคำถามทั้งหมดที่แสดงถึงค่านิยมในด้านนั้น ๆ ตามที่ปรากฏในฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมของ EASSDA ดังนั้นในกรณีนี้ผู้ใดก็ตามไม่เข้าข่ายตามเกณฑ์/เงื่อนไขดังกล่าว บุคคลผู้นั้นจึงถูกกำหนดให้เป็นผู้ที่ยึดมั่นค่านิยมดังกล่าวระดับน้อย

ตารางที่ 1 สรุปรายการตัวแปรและลักษณะการออกแบบการวัดตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์

ตัวแปร	ลักษณะการออกแบบการวัดตัวแปร
1. กลุ่มตัวแปรภูมิหลังทางประชากรและสังคม	
เพศ	ชาย, หญิง
ช่วงอายุ	วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (18-39 ปี), วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (40-59 ปี), วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย (ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)
การจัดวางระดับสถานะทางสังคมของตน	ระดับสูง (ช่วงชั้นที่ 8-10), ระดับกลาง (ช่วงชั้นที่ 4-7), ระดับต่ำ (ช่วงชั้นที่ 1-3)
ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ	ไม่สำเร็จการศึกษาในระบบ, ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาตอนต้น, มัธยมศึกษาตอนปลายและอนุปริญา, ปริญญาตรี, สูงกว่าปริญญาตรี
สถานะด้านการสมรส	ยังไม่เคยสมรส, อยู่ระหว่างการสมรส/อยู่กินด้วยกัน, หม้าย หย่า แยกกันอยู่
ลักษณะเขตที่อยู่อาศัย	เมือง, ชนบท
ศาสนาที่นับถือเป็นหลัก	พุทธ, ศาสนาอื่นแถบตะวันออก, ศาสนาแถบตะวันตก, ไม่นับถือศาสนา
ประเทศที่อาศัยอยู่	จีน, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้, ไต้หวัน
2. กลุ่มตัวแปรค่านิยมแห่งเอเชีย/ค่านิยมส่วนบุคคล	
ระดับการนิยมชายเป็นใหญ่	มาก, น้อย
ระดับการลงรอยกับผู้อื่น	มาก, น้อย
ระดับการยอมรับความเป็นพวกเดียวกับตน	มาก, น้อย
ระดับความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้น	มาก, น้อย
ระดับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	มาก, น้อย
ระดับความเป็นชาตินิยม	มาก, น้อย
3. กลุ่มตัวแปรการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	
ความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น	บ่อยครั้ง, บางครั้ง, ไม่เคย
การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ	เปิดรับ, ไม่เปิดรับ
การเดินทางไปต่างประเทศในเอเชียตะวันออก	เคย, ไม่เคย
การเดินทางไปต่างประเทศนอกเอเชียตะวันออก	เคย, ไม่เคย
การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติในเอเชียตะวันออก	มี, ไม่มี
การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาตินอกเอเชียตะวันออก	มี, ไม่มี
4. ตัวแปรทัศนคติต่อผู้อพยพ	
ระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางในภูมิภาคเอเชียตะวันออก	ยินยอมมาก, ยินยอมน้อย

ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย

นอกจากพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบที่แสดงถึงการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในฐานะตัวแปรอิสระ รวมถึงค่านิยมแห่งเอเชียในฐานะตัวแปรควบคุมตามที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำตัวแปรอื่น ๆ เกี่ยวกับภูมิหลังทางประชากรสังคม เข้ามาร่วมวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน โดยคำนึงถึงข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ในอดีตเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้อพยพหรือสัมพันธภาพระหว่างคนท้องถิ่นกับผู้อพยพ ไม่ว่าจะเป็นสถานะทางเศรษฐกิจสังคม (ในลักษณะที่เชื่อมโยงกับความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้อพยพ หรือ การรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามจากผู้อพยพ) ถิ่นที่อยู่อาศัย (ในลักษณะที่เชื่อมโยงกับสมมติฐานว่าด้วยการพบปะกับคนต่างถิ่น) หรือแม้กระทั่งบริบทโดยทั่วไปของสังคมเอเชียตะวันออก อาทิ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรไปสู่สังคมผู้สูงอายุ โครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดและขัดเกลาทบทางเพศ วัฒนธรรมย่อยที่เชื่อมโยงกับความ เป็นกลุ่มทางสังคมและการนิยามอัตลักษณ์ ระบบการเมืองที่มีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละ ประเทศ ฯลฯ ในการนี้ ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปการตัวแปรและลักษณะการออกแบบการวัดตัวแปรทั้งหมดที่ผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ ดังปรากฏในตารางที่ 1

4.3 แนวทางการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย

ในส่วนของการวิเคราะห์และนำเสนอสถิติเชิงพรรณนา เนื่องจากตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ศึกษาวิเคราะห์เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มทั้งหมด ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เทคนิคการคำนวณค่าร้อยละ (percent) ทั้งในรูปแบบตารางจำแนกทางเดียว (one-way classification) สำหรับการนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว และในรูปแบบตารางไขว้ (contingency table) สำหรับการ นำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวแปรคู่ จากนั้นจึงเป็นการพรรณนาค่าร้อยละที่โดดเด่นตามที่ปรากฏ ในตารางสถิติ

ในส่วนของการวิเคราะห์และนำเสนอสถิติเชิงอนุมาน ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์ การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ด้วยแบบจำลองโพรบิต (probit model) และอ่านผลค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) ซึ่ง ปรากฏในรูปแบบความน่าจะเป็น พร้อมกับใช้ผลการทดสอบที (t-test) เป็นแนวทางในการหา ข้อสรุปว่า ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรควบคุมใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการนำตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมจำนวนหลาย ตัวแปรมาใช้วิเคราะห์เพื่อร่วมทำนายตัวแปรตามในคราวเดียวกัน (โดยมุ่งเน้นทดสอบ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างรูปแบบต่าง ๆ ของพฤติกรรมที่เปิดรับความหลากหลายทาง วัฒนธรรมกับระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางในภูมิภาคเอเชียตะวันออก) อีกทั้งตัวแปรตามในที่นี้มีลักษณะการแจกแจงแบบทวินาม ซึ่งส่งผลให้การคาดประมาณตัวแปร ตามในที่นี้จึงจำเป็นต้องใช้แบบจำลองที่ไม่เป็นเชิงเส้นในการวิเคราะห์ข้อมูล (nonlinear

probability models : NLP) นอกจากนี้ แบบจำลองโพรบิตถือได้ว่าค่อนข้างได้รับความนิยมในการวิจัยทางสังคมวิทยา ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ตัวแปรส่วนใหญ่ในการวิจัยสาขาดังกล่าวมีลักษณะเป็นการแจกแจงแบบไม่ปกติ หรือเป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม (categorical data) ถึงแม้ผลการคาดประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยจากแบบจำลองโพรบิตมีแนวโน้มเกิดความลำเอียงมากกว่าแบบจำลองเชิงเส้น (linear model) แต่กระนั้น การคำนึงถึงตัวแปรควบคุม/ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตาม และได้รับการบรรจุลงไปในแบบจำลอง ก็มีส่วนช่วยให้ผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองโพรบิตมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากขึ้นได้เช่นกัน (Breen, Karlson, and Holm 2018) อนึ่ง เนื่องจากตัวแปรทั้งหมดที่ถูกนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องแปลงข้อมูลกลุ่มรายการของตัวแปรทั้งหมดให้กลายเป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) ก่อนที่จะนำเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์การถดถอยพหุต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 สถิติเชิงพรรณนา

จากการประมวลผลและวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาในเบื้องต้น ในส่วนของภูมิหลังทางประชากร ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างพลเมืองในเอเชียตะวันออกในที่นี้มีสัดส่วนเพศที่ใกล้เคียงกันระหว่างชายกับหญิง และโดยส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (40-59 ปี) จากนั้นในส่วนของภูมิหลังทางสังคม ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่นิยามตนเองว่ามีสถานะทางสังคมระดับกลาง และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/อนุปริญญา เช่นเดียวกับการพบว่าโดยส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการสมรส/อยู่กันด้วยกัน อาศัยอยู่ในเขตเมือง และไม่นับถือศาสนาใด ๆ ทั้งนี้ ข้อค้นพบหลายประการในช่วงต้นส่วนหนึ่งเกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หรือเกือบครึ่งหนึ่งเป็นพลเมืองในประเทศจีน (ดังเช่นการที่พลเมืองจีนส่วนใหญ่ไม่นับถือศาสนา เนื่องจากอิทธิพลทางการเมืองในอดีต) แต่กระนั้น สัดส่วนของพลเมืองแต่ละประเทศภายใต้ฐานข้อมูลของ EASSDA ที่ถูกนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวทางการบริหารงานสำรวจของหน่วยงานที่รับผิดชอบเก็บรวบรวมข้อมูลและอัตราการตอบกลับของผู้ที่ตกเป็นตัวอย่าง (response rate) ในแต่ละประเทศเป็นหลัก

เมื่อพิจารณาถึงค่านิยมแห่งเอเชียหรือค่านิยมส่วนบุคคลทั้ง 6 ด้านตามที่ถูกผู้วิจัยกำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัย ถึงแม้ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ (สัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่ง) ให้ความยึดมั่นระดับน้อยเกี่ยวกับค่านิยมทุกด้าน แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ เมื่อพิจารณาเฉพาะคำร้อยละของผู้ที่เข้าข่ายว่ายึดมั่นระดับมากเกี่ยวกับค่านิยมแต่ละด้าน ผู้วิจัยพบว่า การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง/ความไม่แน่นอน การนิยมชายเป็นใหญ่ และการลงรอยกับผู้อื่น คือค่านิยมที่กลุ่มตัวอย่างชาวเอเชียตะวันออกในที่นี้ให้ความสำคัญเป็นสามอันดับแรก ในขณะที่

ความเป็นชาตินิยมนั้นเป็นค่านิยมที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อยที่สุด รองลงมาคือ การยอมรับความเป็นพวกเดียวกับตน

เมื่อพิจารณาถึงการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในภูมิภาคดังกล่าวไม่เคยพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น แต่กระนั้น ก็พบว่า เกือบทั้งหมดเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ อนึ่ง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปต่างประเทศ (ทั้งภายในและภายนอกเอเชียตะวันออก) และไม่มีเพื่อน/คนรู้จักในต่างแดน ดังนั้น ข้อค้นพบดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างชาวเอเชียตะวันออกโดยส่วนใหญ่ยังไม่เปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเท่าที่ควร ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีประสบการณ์การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศผ่านสื่อต่าง ๆ แต่กระนั้น กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับประเด็นนานาชาติกับผู้อื่น รวมถึงยังไม่เคยมีโอกาสมิปฏิสัมพันธ์หรือพบเจอกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากตนเองโดยตรง (ทั้งในแง่การเดินทางไปต่างประเทศและการคบเพื่อนชาวต่างชาติ)

ทั้งนี้ ข้อค้นพบโดยสรุปเกี่ยวกับสถิติเชิงพรรณนา (เฉพาะการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว) มีรายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปข้อค้นพบจากสถิติเชิงพรรณนา (เฉพาะการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว)

ตัวแปร	ร้อยละ (ของกลุ่มตัวอย่าง)
1. กลุ่มตัวแปรภูมิหลังทางประชากรและสังคม	
เพศ	ชาย (48.1%), หญิง (51.9%), n = 9,029
ช่วงอายุ	วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (28.5%), วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (36.7%), วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย (34.8%), n = 9,024
การจัดวางระดับสถานะทางสังคมของตน	ระดับสูง (5.2%), ระดับกลาง (70.7%), ระดับต่ำ (24.2%), n = 8,880
ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ	ไม่สำเร็จการศึกษาในระบบ (8.6%), ประถมศึกษา (14.7%), มัธยมศึกษาตอนต้น (18.1%), มัธยมศึกษาตอนปลายและอนุปริญญา (37.0%), ปริญญาตรี (18.5%), สูงกว่าปริญญาตรี (3.2%), n = 8,969
สถานะด้านการสมรส	ยังไม่เคยสมรส (17.9%), อยู่ระหว่างการสมรส/อยู่กินด้วยกัน (68.6%), หม้าย หย่า แยกกันอยู่ (13.6%), n = 9,014
ลักษณะเขตที่อยู่อาศัย	เมือง (70.1%), ชนบท (29.9%), n = 9,010
ศาสนาที่นับถือเป็นหลัก	พุทธ (13.3%), ศาสนาอื่นแถบตะวันออก (13.5%), ศาสนาแถบตะวันตก (7.0%), ไม่นับถือศาสนา (66.1%), n = 8,950
ประเทศที่อาศัยอยู่	จีน (49.8%), ญี่ปุ่น (17.0%), เกาหลีใต้ (11.4%), ไต้หวัน (21.7%), n = 9,029
2. กลุ่มตัวแปรค่านิยมแห่งเอเชีย/ค่านิยมส่วนบุคคล	
ระดับการนิยมชายเป็นใหญ่	มาก (43.2%), น้อย (56.8%), n = 8,986
ระดับการลงรอยกับผู้อื่น	มาก (42.8%), น้อย (57.2%), n = 8,985
ระดับการยอมรับความเป็นพวกเดียวกับตน	มาก (28.5%), น้อย (71.5%), n = 8,965

ตัวแปร	ร้อยละ (ของกลุ่มตัวอย่าง)
ระดับความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้น	มาก (39.9%), น้อย (60.1%), n = 8,975
ระดับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	มาก (44.4%), น้อย (55.6%), n = 8,965
ระดับความเป็นชาตินิยม	มาก (25.7%), น้อย (74.3%), n = 8,859
3. กลุ่มตัวแปรการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	
ความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหา ระหว่างประเทศกับผู้อื่น	บ่อยครั้ง (27.0%), บางครั้ง (32.2%), ไม่เคย (40.8%), n = 8,981
การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ	เปิดรับ (99.5%), ไม่เปิดรับ (0.5%), n = 8,676
การเดินทางไปต่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง	เคย (31.3%), ไม่เคย (68.7%), n = 8,998
การเดินทางไปต่างประเทศนอกเอเชียตะวันออกเฉียง	เคย (29.4%), ไม่เคย (70.6%), n = 8,995
การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติในเอเชียตะวันออกเฉียง	มี (19.3%), ไม่มี (80.7%), n = 8,979
การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาตินอกเอเชียตะวันออกเฉียง	มี (16.0%), ไม่มี (84.0%), n = 8,977
4. ตัวแปรทัศนคติต่อผู้อพยพ	
ระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง	ยินยอมระดับมาก (44.2%), ยินยอมระดับน้อย (55.8%), n = 8,261

ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 3 ร้อยละการยอมรับคนต่างถิ่นในฐานะต่าง ๆ ของพลเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียง

ระดับการยอมรับ	ร้อยละการยอมรับคนต่างถิ่นในฐานะต่าง ๆ			ร้อยละผู้ที่แสดงถึง การยอมรับคนต่างถิ่น ในทุกฐานะ
	เพื่อนร่วมงาน อย่างใกล้ชิด	เพื่อนบ้าน ละแวกเดียวกัน	เครือข่าย ที่เกิดจากการสมรส	
ให้การยอมรับ	74.2	77.0	65.9	59.5
ไม่ให้การยอมรับ	25.8	23.0	34.1	40.5
รวม	100.0 (8,824)	100.0 (8,855)	100.0 (8,814)	100.0 (8,722)

ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ : การยอมรับคนต่างถิ่นในที่นี้คือการยินยอมให้มีผู้อพยพทั้งชาวเอเชียตะวันออกเฉียงและไม่ใช่ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงย้ายเข้ามาในประเทศของตน

ตารางที่ 4 ร้อยละระดับความต้องการให้แรงงานต่างชาติเพิ่มขึ้นหรือลดลงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

ระดับความต้องการให้แรงงานต่างชาติเพิ่มขึ้นหรือลดลงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง	ร้อยละ
ต้องการให้เพิ่มขึ้นมากกว่านี้	3.2
ต้องการให้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย	24.7
ต้องการให้เท่าเดิม	37.8
ต้องการให้ลดลงเล็กน้อย	26.9
ต้องการให้ลดลงมากกว่านี้	7.4
รวม	100.0 (8,459)

ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาถึงทัศนคติต่อผู้อพยพของพลเมืองเอเชียตะวันออก ซึ่งในที่นี้มุ่งเน้นไปที่ระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวเอเชียตะวันออกส่วนใหญ่ยินยอมระดับน้อยที่จะให้มีผู้อพยพในภูมิภาคของตน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวได้รับการสร้างขึ้นใหม่โดยผู้วิจัย ซึ่งเดิมทีคือเรื่องราวเกี่ยวกับมุมมองต่อการยอมรับคนต่างถิ่นในฐานะต่าง ๆ และระดับความต้องการให้แรงงานต่างชาติเพิ่มขึ้นหรือลดลงในภูมิภาคดังกล่าว โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้การยอมรับคนต่างถิ่นในฐานะเครือข่ายที่เกิดจากการสมรสน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ การยอมรับในฐานะอื่น ๆ และพบว่า สัดส่วนผู้ที่ยอมรับคนต่างถิ่นในทุกฐานะมีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับ การยอมรับคนต่างถิ่นในแต่ละฐานะ ดังนั้น ข้อค้นพบเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า พลเมืองเอเชียตะวันออกยังมีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดเกี่ยวกับการยอมรับการมีอยู่หรือการเข้ามาของผู้อพยพในเขตแดนของตน เช่นเดียวกับการพบว่า พลเมืองในภูมิภาคดังกล่าวส่วนหนึ่งต้องการให้มีแรงงานต่างชาติลดลงในพื้นที่ของตนด้วยเช่นกัน (โปรดดูเพิ่มเติมในตารางที่ 3 และ 4)

เมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับทัศนคติต่อผู้อพยพ ซึ่งในที่นี้เป็นการวิเคราะห์ค่าร้อยละเกี่ยวกับระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ปลายทางของพลเมืองเอเชียตะวันออก โดยจำแนกตามปัจจัยแต่ละด้าน (โปรดดูเพิ่มเติมในตารางที่ 5) ผู้วิจัยพบว่า ภูมิหลังหรือคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงถึงการยินยอมระดับมากอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการมีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคดังกล่าวประกอบด้วย การเป็นเพศชาย การเป็นประชากรรุ่นหลัง/วัยผู้ใหญ่ตอนต้น การจัดวางสถานะทางสังคมของตนในระดับสูง การสำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี การยังไม่เคยสมรส การอาศัยอยู่ในเขตเมือง การนับถือศาสนาพุทธ การเป็นพลเมืองในประเทศญี่ปุ่น การยึดถือระดับน้อยในค่านิยมทั้ง 6 ด้าน (ที่แสดงถึงค่านิยมแห่งเอเชีย) รวมถึงการมีหรือแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การพูดคุยอย่างบ่อยครั้งเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น การมีโอกาสเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ การเคยเดินทางไปต่างประเทศในเอเชียตะวันออก การเคยเดินทางไปต่างประเทศนอกเอเชียตะวันออก การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติในเอเชียตะวันออก และการมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาตินอกเอเชียตะวันออก

จากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้แบบจำลองโพรบิต (probit model) เพื่อทำนายตัวแปรตาม ซึ่งก็คือระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ร่วมกับตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม หรือโอกาสที่พลเมืองในเอเชียตะวันออกยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางของตน ควบคู่กับผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรทำนายต่าง ๆ กับตัวแปรตามดังกล่าว ดังปรากฏในตารางที่ 6

ตารางที่ 5 ร้อยละระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ปลายทางของพลเมืองเอเชียตะวันออกเฉียง
จำแนกตามกลุ่มตัวแปรแต่ละด้าน

ตัวแปร	ระดับการยินยอม		รวม
	มาก	น้อย	
1. กลุ่มตัวแปรภูมิหลังทางประชากรและสังคม			
เพศ			
- ชาย	45.6	54.4	100.0 (4,010)
- หญิง	42.8	57.2	100.0 (4,251)
ช่วงอายุ			
- วัยผู้ใหญ่ตอนต้น	55.4	44.6	100.0 (2,440)
- วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง	43.4	56.6	100.0 (3,057)
- วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย	35.2	64.8	100.0 (2,761)
การจัดวางระดับสถานะทางสังคมของตน			
- ระดับสูง	55.2	44.8	100.0 (426)
- ระดับกลาง	46.9	53.1	100.0 (5,838)
- ระดับต่ำ	33.8	66.2	100.0 (1,929)
ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ			
- ไม่สำเร็จการศึกษาในระบบ	26.2	73.8	100.0 (641)
- ประถมศึกษา	29.0	71.0	100.0 (1,155)
- มัธยมศึกษาตอนต้น	32.4	67.6	100.0 (1,474)
- มัธยมศึกษาตอนปลายและอนุปริญญา	47.4	52.6	100.0 (3,101)
- ปริญญาตรี	62.8	37.2	100.0 (1,571)
- สูงกว่าปริญญาตรี	72.0	28.0	100.0 (268)
สถานะด้านการสมรส			
- ยังไม่เคยสมรส	56.5	43.5	100.0 (1,526)
- อยู่ระหว่างการสมรส/อยู่กินด้วยกัน	42.8	57.2	100.0 (5,658)
- หม้าย หย่า แยกกันอยู่	34.0	66.0	100.0 (1,062)
ลักษณะเขตที่อยู่อาศัย			
- เมือง	47.3	52.7	100.0 (5,848)
- ชนบท	36.5	63.5	100.0 (2,403)
ศาสนาที่นับถือเป็นหลัก			
- พุทธ	46.6	53.4	100.0 (1,088)
- ศาสนาอื่นแถบตะวันออก	40.0	60.0	100.0 (1,064)
- ศาสนาแถบตะวันตก	41.3	58.7	100.0 (586)
- ไม่นับถือศาสนา	44.7	55.3	100.0 (5,451)
ประเทศที่อาศัยอยู่			
- จีน	39.1	60.9	100.0 (4,084)
- ญี่ปุ่น	62.3	37.7	100.0 (1,466)

ตัวแปร	ระดับการยินยอม		รวม
	มาก	น้อย	
- เกาหลีใต้	39.5	60.5	100.0 (998)
- ไต้หวัน	43.6	56.5	100.0 (1,713)
2. กลุ่มตัวแปรค่านิยมแห่งเอเชีย/ค่านิยมส่วนบุคคล			
ระดับการนิยมชายเป็นใหญ่			
- ยึดถือระดับมาก	35.5	64.6	100.0 (3,473)
- ยึดถือระดับน้อย	50.6	49.4	100.0 (4,773)
ระดับการลงรอยกับผู้อื่น			
- ยึดถือระดับมาก	38.6	61.5	100.0 (3,476)
- ยึดถือระดับน้อย	48.3	51.7	100.0 (4,770)
ระดับการยอมรับความเป็นพวกเดียวกับตน			
- ยึดถือระดับมาก	38.5	61.5	100.0 (2,317)
- ยึดถือระดับน้อย	46.5	53.5	100.0 (5,923)
ระดับความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้น			
- ยึดถือระดับมาก	39.4	60.6	100.0 (3,242)
- ยึดถือระดับน้อย	47.4	52.6	100.0 (5,004)
ระดับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง			
- หลีกเลี่ยงมาก/ไม่ชอบความเสี่ยง	39.6	60.4	100.0 (3,618)
- หลีกเลี่ยงน้อย/พร้อมรับความเสี่ยง	47.9	52.1	100.0 (4,625)
ระดับความเป็นชาตินิยม			
- ยึดถือระดับมาก	28.2	71.8	100.0 (2,115)
- ยึดถือระดับน้อย	49.9	50.1	100.0 (6,083)
3. กลุ่มตัวแปรการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม			
ความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น			
- พูดคุยบ่อยครั้ง	55.2	44.8	100.0 (2,295)
- พูดคุยบางครั้ง	49.7	50.3	100.0 (2,724)
- ไม่เคยพูดคุย	31.7	68.3	100.0 (3,211)
การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ			
- เปิดรับข้อมูลข่าวสาร	45.1	54.9	100.0 (7,980)
- ไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสาร	36.0	64.0	100.0 (25)
การเดินทางไปต่างประเทศในเอเชียตะวันออก			
- เคยเดินทาง	52.7	47.3	100.0 (2,595)
- ไม่เคยเดินทาง	40.3	59.7	100.0 (5,643)
การเดินทางไปต่างประเทศนอกเอเชียตะวันออก			
- เคยเดินทาง	56.2	43.8	100.0 (2,444)
- ไม่เคยเดินทาง	39.2	60.8	100.0 (5,791)

ตัวแปร	ระดับการยินยอม		รวม
	มาก	น้อย	
การมีคนที่รู้จักที่เป็นชาวต่างชาติในเอเชียตะวันออกเฉียง			
- มีคนรู้จัก	59.2	40.9	100.0 (1,623)
- ไม่มีคนรู้จัก	40.6	59.4	100.0 (6,598)
การมีคนที่รู้จักที่เป็นชาวต่างชาตินอกเอเชียตะวันออกเฉียง			
- มีคนรู้จัก	62.7	37.3	100.0 (1,350)
- ไม่มีคนรู้จัก	40.6	59.4	100.0 (6,869)

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 6 ค่าผลกระทบส่วนเพิ่มของพลเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ
เกี่ยวกับโอกาสการยินยอมระดับมากที่จะให้ผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง จำแนกตามตัวแปร
ทำนาย

ตัวแปรทำนาย	รวม	แยกรายประเทศ			
	4 ประเทศ	จีน	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	ไต้หวัน
1. กลุ่มตัวแปรภูมิหลังทางประชากรและสังคม					
เพศ (อ้างอิง = หญิง)					
- ชาย	0.0139	-0.0108	-0.0095	0.0697*	0.0625*
ช่วงอายุ (อ้างอิง = วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย)					
- วัยผู้ใหญ่ตอนต้น	0.0971*	0.1021*	0.1399*	0.0085	0.0706
- วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง	0.0417*	0.0381**	0.0587**	0.0314	0.0342
การจัดวางระดับสถานะทางสังคมของตน (อ้างอิง = ระดับต่ำ)					
- ระดับสูง	0.0816*	0.0482	0.1046**	0.0386	0.0502
- ระดับกลาง	0.0679*	0.0797*	0.0959*	0.0352	0.0089
ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ (อ้างอิง = สูงกว่าปริญญาตรี)					
- ไม่สำเร็จการศึกษาในระบบ	-0.2174*	-0.2580*	N/A***	-0.0478	-0.1558
- ประถมศึกษา	-0.1943*	-0.2369*	N/A***	-0.0821	-0.2089*
- มัธยมศึกษาตอนต้น	-0.2214*	-0.2511*	-0.2778*	-0.1180	-0.2609*
- มัธยมศึกษาตอนปลายและอนุปริญญา	-0.1781*	-0.1952*	-0.1202	-0.0543	-0.2391
- ปริญญาตรี	-0.1046*	-0.1320**	-0.0458	-0.0643	-0.1221*
สถานะด้านการสมรส (อ้างอิง = ยังไม่เคยสมรส)					
- อยู่ระหว่างการสมรส/อยู่กินด้วยกัน	-0.0215	0.0083	0.0019	-0.0327	-0.0768*
- หม้าย หย่า แยกกันอยู่	-0.0323	-0.0088	-0.0051	-0.0678	-0.0592
ลักษณะเขตที่อยู่อาศัย (อ้างอิง = ชนบท)					
- เมือง	0.0201	-0.0076	0.0292	0.0058	0.0802*
ศาสนาที่นับถือเป็นหลัก (อ้างอิง = ไม่นับถือศาสนา)					

ตัวแปรทำนาย	รวม 4 ประเทศ	แยกรายประเทศ			
		จีน	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	ไต้หวัน
- พุทธ	0.0012	0.0399	0.0210	-0.0620	-0.0018
- ศาสนาอื่นแถบตะวันออก	-0.0415**	0.0453	0.0399	N/A***	-0.0596**
- ศาสนาแถบตะวันตก	-0.0106	-0.0431	-0.0912	0.0094	0.0125
ประเทศที่อาศัยอยู่ (อ้างอิง = จีน)					
- ญี่ปุ่น	0.0605*				
- เกาหลีใต้	-0.1553*				
- ไต้หวัน	-0.1521*				
2. กลุ่มตัวแปรค่านิยมแห่งเอเชีย/ค่านิยมส่วนบุคคล					
ระดับการนิยมชายเป็นใหญ่ (อ้างอิง = น้อย)					
- ยึดถือค่านิยมดังกล่าวระดับมาก	-0.0223	-0.0063	-0.0478	-0.0705**	-0.0374
ระดับการลงรอยกับผู้อื่น (อ้างอิง = น้อย)					
- ยึดถือค่านิยมดังกล่าวระดับมาก	0.0010	0.0080	-0.0270	-0.0242	0.0092
ระดับการยอมรับความเป็นพวกเดียวกับตน (อ้างอิง = น้อย)					
- ยึดถือค่านิยมดังกล่าวระดับมาก	-0.0099	-0.0228	0.0517	0.0020	-0.0479
ระดับความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้น (อ้างอิง = น้อย)					
- ยึดถือค่านิยมดังกล่าวระดับมาก	0.0015	0.0242	-0.0762*	-0.0076	0.0041
ระดับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (อ้างอิง = น้อย)					
- ยึดถือค่านิยมดังกล่าวระดับมาก	-0.0125	0.0154	-0.0745*	-0.0095	-0.0242
ระดับความเป็นชาตินิยม (อ้างอิง = น้อย)					
- ยึดถือค่านิยมดังกล่าวระดับมาก	-0.1353*	-0.1369*	-0.1826*	-0.1418*	-0.1067*
3. กลุ่มตัวแปรการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม					
ความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น (อ้างอิง = ไม่เคย)					
- พูดคุยบ่อยครั้ง	0.0871*	0.0874*	0.1109*	0.0546	0.0792*
- พูดคุยบางครั้ง	0.0637*	0.0868*	0.0854**	0.0171	0.0499
การเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ (อ้างอิง = ไม่เปิดรับ)					
- เปิดรับข้อมูลข่าวสาร	-0.1817	N/A***	N/A***	-0.0431	-0.2053
การเดินทางไปต่างประเทศในเอเชียตะวันออก (อ้างอิง = ไม่เคย)					
- เคยเดินทาง	0.0479*	0.0399	0.0277	0.0659**	0.0787*
การเดินทางไปต่างประเทศนอกเอเชียตะวันออก (อ้างอิง = ไม่เคย)					
- เคยเดินทาง	0.0356*	0.0258	-0.0055	0.0756**	0.0547**

ตัวแปรทำนาย	รวม	แยกรายประเทศ			
	4 ประเทศ	จีน	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	ไต้หวัน
การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติในเอเชียตะวันออก (อ้างอิง = ไม่มี)					
- มีคนรู้จัก	0.0478*	0.0596	0.0802*	-0.0259	0.0444
การมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาตินอกเอเชียตะวันออก (อ้างอิง = ไม่มี)					
- มีคนรู้จัก	0.0895*	0.0567	0.1453*	0.0357	0.0919*
จำนวนตัวอย่างที่ถูกนำมาใช้วิเคราะห์	7,656	3,710	1,357	938	1,650
ค่า Pseudo R ²	0.0930	0.0712	0.0902	0.0631	0.1277

หมายเหตุ : * ค่าผลกระทบส่วนเพิ่มที่แสดงถึงการมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05

** ค่าผลกระทบส่วนเพิ่มที่แสดงถึงการมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.10

*** ตัวแปรที่ไม่มีข้อมูล หรือมีจำนวนตัวอย่างไม่เพียงพอสำหรับการนำมาใช้วิเคราะห์ในสมการดังกล่าว

ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาเฉพาะผลการวิเคราะห์การถดถอยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในภาพรวมของเอเชียตะวันออก (ภายใต้ข้อสมมติว่า ปัจจัยทั้งหมดได้รับการควบคุมอิทธิพลอย่างเท่าเทียมกันในคราวเดียวกัน) ในส่วนของกลุ่มตัวแปรการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่ภายในกลุ่มตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการทำนายระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปรความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่น (กล่าวคือ ผู้ที่พูดคุยกับผู้อื่นบ่อยครั้งเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวมีโอกาสยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพในภูมิภาคของตน มากกว่าผู้ที่ไม่เคยพูดคุย คิดเป็นร้อยละ 8.71) ตัวแปรการเดินทางไปต่างประเทศ (ซึ่งเกิดจากการพบว่า ผู้ที่เคยเดินทางไปต่างประเทศในเอเชียตะวันออกมีโอกาสยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพในภูมิภาคของตน มากกว่าผู้ที่ไม่เคยเดินทางฯ คิดเป็นร้อยละ 4.79 และเกิดจากการพบว่า ผู้ที่เคยเดินทางไปต่างประเทศนอกเอเชียตะวันออกมีโอกาสยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพในภูมิภาคของตน มากกว่าผู้ที่ไม่เคยเดินทางฯ คิดเป็นร้อยละ 3.56) รวมถึงตัวแปรการมีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติ (ซึ่งเกิดจากการพบว่า ผู้ที่มีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติในเอเชียตะวันออกมีโอกาสยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพในภูมิภาคของตน มากกว่าผู้ที่ไม่เคยเดินทางฯ คิดเป็นร้อยละ 4.78 และการพบว่า ผู้ที่มีคนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาตินอกเอเชียตะวันออกมีโอกาสยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพในภูมิภาคของตน มากกว่าผู้ที่ไม่เคยเดินทางฯ คิดเป็นร้อยละ 8.95) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะตัวแปรการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแปรดังกล่าวไม่ส่งผลต่อระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในเอเชียตะวันออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ประการใด ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่ตัวแปรอิสระดังกล่าวไม่มีความแปรปรวนของ

ข้อมูลเท่าที่ควร หรือกล่าวอีกนัยว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดเคยเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างประเทศอยู่แล้ว ดังนั้น ตัวแปรดังกล่าวจึงไม่ส่งผลต่อมุมมองหรือระดับการยินยอมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการเข้ามาของผู้อพยพ

ในส่วนของกลุ่มตัวแปรค่านิยมแห่งเอเชีย/ค่านิยมส่วนบุคคล ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับค่านิยมแห่งเอเชียโดยส่วนใหญ่ไม่มีอิทธิพลต่อการทำนายระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่าที่ควร ยกเว้นตัวแปรระดับความเป็นชาตินิยม ซึ่งเป็นค่านิยมหรือลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของบริบทสังคมเอเชียตะวันออกที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า การยึดมั่นความเป็นชาตินิยมอย่างมากส่งผลทางลบต่อการยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวไม่เพียงเกิดขึ้นในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคนี้ แต่เป็นข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศด้วยเช่นกัน

ในส่วนของกลุ่มตัวแปรภูมิหลังทางประชากรและสังคม ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการทำนายระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในพื้นที่ปลายทางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ช่วงอายุ การจัดวางระดับสถานะทางสังคมของตน ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ ศาสนาที่นับถือเป็นหลัก และประเทศที่อาศัยอยู่ โดยพบว่า คนวัยหนุ่มสาวมีแนวโน้มยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามามากกว่าผู้สูงวัยหรือวัยกลางคน ในขณะเดียวกัน ผู้ที่นิยมตนเองว่ามีสถานะทางสังคมระดับสูงมีแนวโน้มยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามามากกว่าผู้ที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่า เช่นเดียวกับการพบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับสูง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอุดมศึกษา) มีแนวโน้มยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามามากกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่า/ไม่สำเร็จการศึกษา ส่วนในกรณีตัวแปรศาสนาที่นับถือเป็นหลัก ผู้วิจัยพบว่า เฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาแถบตะวันออก (ไม่รวมพุทธ) มีแนวโน้มไม่ยินยอมระดับมากหรือต่อต้านการเข้ามาของผู้อพยพมากกว่าผู้ที่ไม่นับถือศาสนาใด ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตลอดจนการพบว่า ผู้ที่เป็นพลเมืองในประเทศญี่ปุ่นมีแนวโน้มยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกมากกว่าพลเมืองในประเทศจีน แต่ในทางตรงกันข้าม พลเมืองในประเทศเกาหลีใต้และไต้หวันมีแนวโน้มไม่ยินยอมระดับมากหรือต่อต้านการเข้ามาของผู้อพยพมากกว่าพลเมืองในประเทศจีนเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะผลการวิเคราะห์การถดถอยเป็นรายประเทศ ข้อค้นพบสำคัญของแต่ละประเทศที่แตกต่างจากผลการวิเคราะห์ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมทั้งเอเชียตะวันออกมีรายละเอียดดังนี้

ก. ประเทศจีน : ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับการเดินทางไปต่างประเทศและการมีคนรู้จักเป็นชาวต่างประเทศไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะเดียวกัน ตัวแปร

ศาสนาที่นับถือก็ไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน

ข. ประเทศญี่ปุ่น : ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับการเดินทางไปต่างประเทศไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ตัวแปรศาสนาที่นับถือก็ไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามเช่นกัน แต่ที่น่าสนใจก็คือ การพบว่าในสังคมญี่ปุ่น ตัวแปรระดับการยึดมั่นในค่านิยมความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้นและการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงเป็นอย่างมากมีส่วนทำนายแนวโน้มการไม่ยินยอมระดับมาก หรือการต่อต้านการเข้ามาของผู้อพยพอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ยึดมั่นค่านิยมทั้งสองด้านดังกล่าวระดับน้อย

ค. ประเทศเกาหลีใต้ : ผู้วิจัยพบว่า เกาหลีใต้เป็นประเทศเดียวที่ตัวแปรความถี่ของการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่นไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งพบว่า การเดินทางไปต่างประเทศ (ไม่ว่าทั้งในและนอกเอเชียตะวันออกเฉียง) เป็นรูปแบบเดียวของการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ตัวแปรช่วงอายุ การจัดวางสถานะทางสังคม ระดับการศึกษา และศาสนาที่นับถือ ไม่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน และสิ่งที่น่าสนใจอีกประการก็คือ การพบว่าตัวแปรเพศและการยึดมั่นในค่านิยมชายเป็นใหญ่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า พลเมืองชายในเกาหลีใต้มีโอกาสยินยอมอย่างมากที่จะให้มีผู้อพยพในเอเชียตะวันออกเฉียงมากกว่าพลเมืองหญิง ในขณะที่การยึดมั่นค่านิยมชายเป็นใหญ่ในสังคมเกาหลีใต้ก็มีแนวโน้มส่งผลทางลบต่อระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในภูมิภาคของตนอย่างเห็นได้ชัด

ง. ประเทศไต้หวัน : ผู้วิจัยพบว่า การมีคนรู้จักในเอเชียตะวันออกเฉียงไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งพบว่า ตัวแปรช่วงอายุและการจัดวางสถานะทางสังคมไม่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกับประเทศเกาหลีใต้ แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ไต้หวันเป็นประเทศเดียวที่ตัวแปรสถานะด้านการสมรส เขตที่อยู่อาศัย และศาสนาที่นับถือ มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ชาวไต้หวันที่อยู่ระหว่างการสมรสมีโอกาสยอมรับการมีอยู่ของผู้อพยพน้อยกว่าชาวไต้หวันที่ยังไม่เคยสมรส รวมถึงการพบว่า ชาวไต้หวันที่อยู่ในเขตเมืองมีแนวโน้มยอมรับการเข้ามาของผู้อพยพมากกว่าชาวไต้หวันที่อยู่ในเขตชนบท ตลอดจนการพบว่า ชาวไต้หวันที่นับถือศาสนาเถรวาท (ไม่รวมพุทธ) มีแนวโน้มไม่ยินยอมที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามา มากกว่าชาวไต้หวันที่ไม่นับถือศาสนาใด ๆ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการพบว่าตัวแปรหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถถูกนำมาใช้ทำนายแนวโน้มการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ปลายทางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดรับในรูปแบบ

การพูดคุยหรือมีบทสนทนาในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหามานานาชาติ การเดินทางไปต่างประเทศ การมีเพื่อน/คนรู้จักที่เป็นชาวต่างชาติ พฤติกรรมเหล่านี้ต่างเป็นประสบการณ์และการปฏิบัติการทางสังคมที่ส่งเสริมหรือมีอิทธิพลเชิงบวกต่อแนวโน้มการยินยอมระดับมากที่จะให้ผู้อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ในเขตแดนของพลเมืองเอเชียตะวันออก ข้อค้นพบดังกล่าวส่วนหนึ่งสามารถได้รับการอธิบายด้วยสมมติฐานว่าด้วยการพบปะ (contact hypothesis) ซึ่งเชื่อว่า การเผชิญหน้าและการผูกสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมมีส่วนช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มให้เป็นไปในทิศทางบวก (McLaren 2003) ถึงแม้ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันเหล่านี้ไม่แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อพยพโดยตรง แต่อย่างน้อยการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ทั้งประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม) มีส่วนทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการมีอยู่ของความหลากหลายเกี่ยวกับชีวิตทางสังคม (Lacaste, Wei, and Chuang 2024) และมีส่วนส่งเสริมให้เกิดการยอมรับความแตกต่าง (Parkhouse, Lu, and Massaro 2019) ด้วยเหตุนี้ ชาวเอเชียตะวันออกที่เปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงมีแนวโน้มเกิดมุมมองเชิงบวกต่อผู้อพยพ หรือยินยอมที่จะให้พวกเขาเข้ามาในเขตแดนของตนมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้หรือประสบการณ์การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่ละรูปแบบส่งผลต่อการทำนายตัวแปรตามในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ในแต่ละสังคมอาจมีบริบทหรือภูมิหลังบางอย่างที่ทำให้มุมมองต่อผู้อพยพในแต่ละประเทศได้รับอิทธิพลจากรูปแบบต่าง ๆ ของการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในลักษณะที่ไม่เหมือนกันทั้งภูมิภาค ดังเช่น การพบว่า เกาหลีใต้เป็นประเทศเดียวที่ตัวแปรการพูดคุยหรือมีบทสนทนาในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหามานานาชาติ ไม่ส่งผลต่อระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีเพียงตัวแปรการเดินทางไปต่างประเทศที่มีส่วนทำให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพ ข้อค้นพบดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า ชาวเกาหลีใต้อาจมีอคติหรือทัศนคติเชิงลบต่อกลุ่มผู้อพยพแบบหยิ่งลึกลับจนกระทั่งส่งผลให้ประเด็น/ปัญหาระดับนานาชาติที่นำมาใช้สนทนาในชีวิตประจำวันอาจถูกเจือปนด้วยข้อมูลข่าวสารที่แสดงถึงการรับรู้ว่าการอพยพเป็นภัยคุกคามแก่สังคม/ประเทศของตน ทั้งนี้ อคติดังกล่าวในสังคมเกาหลีใต้ส่วนหนึ่งมีรากฐานมาจากความรู้สึกเหนือกว่าทางวัฒนธรรมหรือความหยิ่งทางชาติพันธุ์ (ethnocentrism) ซึ่งเป็นการมองว่าวัฒนธรรมอื่นด้อยกว่า เนื่องจากด้วยเกาหลีใต้เคยเป็นประเทศที่ตกอยู่ใต้อาณานิคม แต่ปัจจุบันกลายเป็นประเทศที่พัฒนา เศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด และได้รับการขึ้นชื่อในระดับนานาชาติเกี่ยวกับสินค้าทางวัฒนธรรม (Mulyaman and Ismail 2021) อนึ่ง อคติดังกล่าวอาจมีส่วนทำให้ในบริบทสังคมเกาหลีใต้ ตัวแปรระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยเช่นกัน ถึงแม้

การศึกษาระดับสูงได้รับการพิจารณาว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Aslan and Aybek 2020) ซึ่งมีส่วนเหนี่ยวนำให้พลเมืองเอเชียตะวันออกโดยส่วนใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาระดับสูง (ทั้งในจีน ญี่ปุ่น และไต้หวัน) มีแนวโน้มให้การยอมรับการมีอยู่ของกลุ่มผู้อพยพเป็นอย่างมาก แต่ในกรณีประเทศเกาหลีใต้ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมมีส่วนทำให้การเหยียดชาติพันธุ์ยังคงเกิดขึ้น ซึ่งครอบคลุมถึงบรรยากาศการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา (Kim 2016) และอาจส่งผลให้ชาวเกาหลีใต้ที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงไม่จำเป็นต้องเกิดมุมมองเชิงบวกต่อผู้อพยพ ด้วยเหตุนี้ การเคยเดินทางไปต่างประเทศจึงเป็นรูปแบบเดียวของการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลให้ชาวเกาหลีใต้มีแนวโน้มเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพมากขึ้น เนื่องจากการเดินทางไปต่างประเทศมีส่วนทำให้เกิดประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการพบปะ/เข้าถึงความจริงเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจทำให้พวกเขารับทราบเรื่องราวเชิงบวกของผู้ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมในประเทศของตนมากขึ้น

นอกจากความหึงหวงทางชาติพันธุ์ การยึดมั่นในค่านิยมระบบชายเป็นใหญ่ถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยในบริบทสังคมเกาหลีใต้ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการยินยอมระดับน้อยที่จะให้มีผู้อพยพในภูมิภาคเอเชียตะวันออก กล่าวคือ ค่านิยมดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนอย่างหนึ่งของการเชื่อว่ามนุษย์ไม่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งการยึดมั่นในความไม่เท่าเทียมทางเพศ (แม้กระทั่งภายในสังคมของตน) อาจมีส่วนเหนี่ยวนำให้การยอมรับผู้ที่มีการเหง้าทางชาติพันธุ์/วัฒนธรรมแตกต่างจากตนกลายเป็นเรื่องยากได้เช่นกัน ทั้งนี้ สาเหตุอีกประการของข้อค้นพบดังกล่าวอาจเกิดจากการที่เพศหญิงในระบบสังคมชายเป็นใหญ่มีแนวโน้มถูกจำกัดในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรื่องสาธารณะ และถูกกำหนดให้สนใจเฉพาะเรื่องราวภายในครัวเรือนเป็นหลัก (Koh 2008) ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงมีโอกาสนพบปะสังคมภายนอกน้อยกว่าเพศชาย และอาจเหนี่ยวนำให้ขาดประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุการอพยพเข้ามาของคนต่างถิ่น ในแง่นี้ สาเหตุดังกล่าวจึงสามารถถูกนำมาใช้อธิบายผลการวิเคราะห์ ที่แสดงให้เห็นว่าเพศชายทั้งในเกาหลีใต้และไต้หวันต่างมีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพมากกว่าผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กระนั้นสิ่งที่ทำให้ข้อค้นพบในไต้หวันแตกต่างจากเกาหลีใต้ จีน และญี่ปุ่นอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ไต้หวันเป็นประเทศเดียวที่ผู้วิจัยพบว่า การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งสามรูปแบบ (ไม่รวมถึงการเปิดรับสื่อต่างประเทศ) ต่างมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อค้นพบดังกล่าวยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่า ถึงแม้การยึดมั่นธรรมเนียม/ค่านิยมบางอย่างอาจเป็นอุปสรรคต่อทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพ แต่การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ว่ารูปแบบใดก็ตาม ต่างมีส่วนช่วยทำให้มุมมองหรือทัศนคติต่อผู้อพยพสามารถเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวก อย่างไรก็ตาม จากการพบว่าเฉพาะในสังคมไต้หวัน ผู้ที่ยังไม่เคยสมรสมีแนวโน้มที่จะเปิดใจยอมรับการมีอยู่หรือการเข้ามาของผู้อพยพมากกว่าผู้ที่อยู่ในระหว่างการสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมดังกล่าวอาจมีส่วน

เกี่ยวข้องกับการแสวงหามิตรภาพใหม่หรือการคบหาเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์เชิงคนรักระหว่างชาวไต้หวันกับชาวต่างชาติได้เช่นกัน อีกทั้งการยังไม่เคยสมรส (หรือยังไม่มีพันธะเกี่ยวกับการใช้ชีวิตกับคู่สมรส/บุตร) ก็อาจเป็นภาพสะท้อนของกลุ่มคนที่ยังสามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ และมีเวลาเพียงพอสำหรับการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปต่างประเทศ การพัฒนาความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่น หรือการพูดคุย/ให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นนานาชาติได้อย่างเต็มที่ มากกว่าผู้ที่อยู่ในระหว่างการสมรส (ซึ่งมีแนวโน้มให้ความสนใจเรื่องชีวิตครอบครัวมากกว่า)

นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ความเป็นชาตินิยม ซึ่งถือได้ว่าเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่โดดเด่นในบริบทสังคมเอเชียตะวันออก (Tsai 2015) ก็เข้าข่ายเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการเกิดมุมมองเชิงบวกต่อผู้อพยพ และอาจทำให้ไม่ยินยอมหรือยินยอมระดับน้อยเกี่ยวกับการเข้ามาของกลุ่มผู้อพยพในภูมิภาคดังกล่าว ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวเกิดขึ้นในทั้ง 4 ประเทศ อีกทั้งในการศึกษาครั้งนี้ได้พบว่า การยึดมั่นในค่านิยมความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้นและการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงก็เข้าข่ายเป็นอุปสรรคต่อทัศนคติเชิงบวกต่อกลุ่มผู้อพยพเฉพาะในบริบทสังคมญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน ข้อค้นพบเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาตินิยมและความยึดโยงกับการจัดลำดับชั้น แสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่ได้รับอิทธิพลจากระบบความเชื่อที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวัน และได้รับความนิยมน้อยแพร่หลายในแถบเอเชียตะวันออก ซึ่งก็คือคตินิยมรวมหมู่ (collectivism) หรือการให้ความสำคัญแก่การรวมผู้คนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน (Kent 2008) และลัทธิขงจื้อ (Confucius) หรือระบบความเชื่อเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนที่มีสถานภาพ/ลำดับศักดิ์ไม่เท่ากัน (Bockover 2010; Henders 2023) อนึ่ง ข้อค้นพบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งในสังคมญี่ปุ่น กล่าวคือ การที่ชาวญี่ปุ่นไม่ปรารถนาที่จะเผชิญกับความไม่แน่นอน และมองว่าการแสวงหาความไว้วางใจในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องยากตลอดจนเลือกที่จะสร้างความสัมพันธ์ใด ๆ ผ่านกลไกที่เป็นทางการมากกว่า ซึ่งมีลักษณะเป็น “โครงสร้างการรับรอง” (assurance structures) เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากการถูกเอาเปรียบหรือความไม่แน่นอนของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Yamagishi, Cook, and Watabe 1998; Cook et al. 2005) เนื่องจากชาวญี่ปุ่นเล็งเห็นว่า กลไกดังกล่าวเปรียบเสมือนหลักประกันที่ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบมากขึ้น หรือช่วยให้พลเมืองสามารถรับมือหรือเอาตัวรอดจากความไม่แน่นอนที่ประเทศตนเองมีแนวโน้มเผชิญบ่อยครั้ง ดังเช่นภัยธรรมชาติ หรือแม้กระทั่งความเสียหายจากภัยสงครามในอดีต ซึ่งกลไกดังกล่าวถือได้ว่าเป็นข้อบ่งชี้อย่างหนึ่งของการยึดมั่นในคตินิยมรวมหมู่ ดังนั้น ค่านิยมแห่งเอเชียภายใต้ระบบความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมเอเชียตะวันออกจึงมีส่วนเหนี่ยวนำให้ผู้ที่ยึดมั่นในค่านิยมเหล่านี้อย่างแรงกล้า มีแนวโน้มไม่

ยินยอมให้คนต่างถิ่นอพยพเข้ามาในเขตแดนหรือภูมิภาคของตนเท่าที่ควร เนื่องจากค่านิยมเหล่านี้อาจมีส่วนหล่อหลอมให้พลเมืองเอเชียตะวันออกบางส่วนเล็งเห็นว่า กลุ่มผู้อพยพมีความแตกต่างหรือมีสถานะด้อยกว่าพวกตน และอาจเป็นความเสี่ยงหรือภัยคุกคามแก่พวกตน

ถึงแม้ข้อค้นพบในสังคมญี่ปุ่นแสดงให้เห็นว่า การยึดมั่นในค่านิยมแห่งเอเชียหลายประการมีอิทธิพลเชิงลบต่อทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับผู้อพยพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กระนั้น ผลการวิเคราะห์จากทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานได้สะท้อนให้เห็นว่า พลเมืองญี่ปุ่นมีสัดส่วนของผู้ที่ยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกมากกว่าพลเมืองประเทศอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ข้อค้นพบดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า มุมมองเชิงลบต่อผู้อพยพไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นกับพลเมืองโดยทั่วไปในญี่ปุ่น แต่อาจเป็นเพียงคนบางกลุ่มที่มีแนวโน้มยึดมั่นถึมั่นในระบบความเชื่อ/ค่านิยมบางอย่าง จนกระทั่งกลายเป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้ตัดสินการมีอยู่หรือการอพยพเข้ามาของคนต่างถิ่น ดังเช่น กรณีกลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มคนรุ่นเก่า ซึ่งอาจยังคุ้นเคยหรือยึดถือธรรมเนียม/ความเชื่อดั้งเดิมบางอย่าง โดยพบว่า ทั้งในประเทศญี่ปุ่นและจีน ปัจจัยด้านช่วงอายุได้ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน กล่าวคือผู้ที่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาวและวัยกลางคนมีแนวโน้มที่จะยินยอมระดับมากเกี่ยวกับการเข้ามาของผู้อพยพมากกว่าผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม จากการพบว่า พลเมืองญี่ปุ่นมีแนวโน้มให้การยอมรับการเข้ามาของผู้อพยพมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกอย่างเห็นได้ชัด ส่วนหนึ่งอาจได้รับการอธิบายด้วยมิติเชิงการเมือง เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีคะแนนดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (Democracy index)⁴ และดัชนีสิทธิมนุษยชน (Human rights index)⁵ ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับจีน ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจมีส่วนทำให้พลเมืองส่วนใหญ่ในญี่ปุ่นเข้าใจหรือเคารพการตัดสินใจของผู้อพยพจากต่างแดนที่ต้องการเข้ามาใช้ชีวิตในภูมิภาคที่ตนเองอาศัยอยู่ ทั้งนี้ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาก่อนหน้าที่แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (ซึ่งมีแนวโน้มเกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ภาวะความเป็นเจ้าบ้าน (hospitableness) หรือมุมมองและที่ทำเชิงบวกต่อผู้อพยพในสังคมนั้น ๆ มีความโดดเด่นมากขึ้น (Palakawong-na-ayudhya 2025) แต่กระนั้น จากการพบว่า พลเมืองในประเทศเกาหลีใต้และไต้หวันมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพน้อยกว่าพลเมืองจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็เป็นสิ่งที่ยืนยันว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอสำหรับการทำให้สมาชิกในสังคมมีมุมมองเชิงบวกต่อผู้อพยพ ถึงแม้พลเมืองเหล่านั้น

⁴ โปรดดูเพิ่มเติมในเว็บไซต์ Our World in Data (ฐานข้อมูล Democracy index) เข้าถึงจาก

<https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu?tab=chart&country=TWN~CHN~JPN~KOR>

⁵ โปรดดูเพิ่มเติมในเว็บไซต์ Our World in Data (ฐานข้อมูล Human rights index) เข้าถึงจาก

<https://ourworldindata.org/grapher/human-rights-index-vdem?tab=chart&country=CHN~TWN~KOR~JPN>

อาศัยอยู่ในประเทศที่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมก็ตาม ดังเช่นเกาหลีใต้และไต้หวัน ซึ่งต่างเป็นประเทศที่มีคะแนนดัชนีความเป็นประชาธิปไตยและดัชนีสิทธิมนุษยชนค่อนข้างสูง เช่นเดียวกับญี่ปุ่น (แต่ญี่ปุ่นมีคะแนนดัชนีสิทธิมนุษยชนค่อนข้างสูงตั้งแต่ช่วงหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในขณะที่เกาหลีใต้และไต้หวันเริ่มมีคะแนนดัชนีดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปลายสงครามเย็น) ในแง่นี้ ประเทศที่พลเมืองอาศัยอยู่จึงไม่ใช่เพียงภาพสะท้อนของระบบการเมือง/วัฒนธรรมการเมืองในประเทศนั้น ๆ แต่อาจรวมถึงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศด้วยเช่นกัน อาทิ พัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น โครงสร้างอายุทางประชากร ความชุกของการสมรสข้ามวัฒนธรรม สถานการณ์อุปสงค์แรงงานในพื้นที่ปลายทาง ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ภาพลักษณ์ของระบบการเมืองในประเทศจีนไม่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยหรือวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมเท่าที่ควร (เมื่อเปรียบเทียบกับอีกสามประเทศ) แต่จากการพบว่า พลเมืองในประเทศเกาหลีใต้และไต้หวันมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพน้อยกว่าพลเมืองจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็สะท้อนให้เห็นอีกแง่ว่า ภาพลักษณ์ความเป็นเผด็จการทางการเมืองของประเทศจีนไม่ใช่อุปสรรคสำคัญต่อการมีมุมมองเชิงบวกต่อผู้อพยพเสมอไป และถึงแม้ความเป็นชาตินิยมคือตัวแปรสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพเหมือนกับประเทศอื่น ๆ ในที่นี้ก็ตาม รวมถึงการพบว่า ทั้งการเดินทางไปต่างประเทศและการคบเพื่อนชาวต่างประเทศต่างไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ประการใด แต่ผู้วิจัยพบว่า ในประเทศดังกล่าว ตัวแปรระดับการศึกษามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการทำนายระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาเป็นอย่างมาก (โดยพบว่า ค่าผลกระทบส่วนเพิ่มมีปริมาณมากกว่าอีกหลายตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งรวมถึงในกรณีประเทศญี่ปุ่นและไต้หวันด้วยเช่นกัน) และประเทศจีนก็เป็นประเทศเดียวที่ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มยินยอมระดับมากที่สุดที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามา มากกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าทุกกรณี ในแง่นี้ ข้อค้นพบดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานศึกษาในอดีตที่แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาคือองค์ประกอบสำคัญอันดับต้น ๆ ของการมีทัศนคติและมุมมองเชิงบวกต่อผู้อพยพ เนื่องจากทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาระดับสูง มีส่วนเหนี่ยวนำให้พลเมืองในพื้นที่ปลายทางเข้าใจเหตุผลและความต้องการของผู้อพยพมากขึ้น (empathy) และสามารถรู้เท่าทันวาทกรรม/ความเชื่อที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเปิดใจยอมรับตัวตนและการเข้ามาของกลุ่มผู้อพยพ อาทิ ความเป็นชาตินิยม ชาติพันธุ์นิยม การมองว่าผู้อพยพเป็นปรปักษ์หรือภัยคุกคามต่อสังคมของตน ฯลฯ (Palakawong-na-ayudhya 2025)

นอกจากนี้ การที่ตัวแปรการจัดวางระดับสถานะทางสังคมของพลเมืองในภูมิภาคดังกล่าวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็สะท้อนให้เห็นว่า การที่ชนชั้นสูงหรือผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมค่อนข้างดี (มีระดับการกินอยู่ค่อนข้างดี) อาจมีส่วนทำให้พวกเขาารู้สึกได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานในชีวิตประจำวันอย่างเพียงพอ และไม่เล็งเห็นว่า การเข้ามาของผู้อพยพเป็นภัยคุกคามทางเศรษฐกิจแก่พวกเขา ในขณะเดียวกันการพบว่าผู้ที่นับถือศาสนาอื่นในแถบตะวันออก (ซึ่งไม่รวมพุทธ) มีแนวโน้มไม่ยินยอมให้มีผู้อพยพเข้ามาในสังคมของตนเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่นับถือศาสนา ก็อาจสะท้อนให้เห็นว่า ชาวเอเชียตะวันออกบางกลุ่มอาจรู้สึกว่าการเข้ามาของผู้อพยพอาจเป็นภัยคุกคามทางวัฒนธรรมหรือภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์แก่พวกเขาได้เช่นกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นภัยคุกคามที่พลเมืองในท้องถิ่นกังวลว่าอาจส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ วิถีปฏิบัติ หรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของพวกเขา (Van Oudenhoven, Ward and Masgoret 2006) กล่าวคือ ในแง่หนึ่ง การนับถือศาสนาอื่นในแถบตะวันออก (ซึ่งไม่รวมพุทธ) อาจเข้าข่ายเป็นภาพแทนของลัทธิเชิงจิตที่มีส่วนทำให้พลเมืองบางส่วนไม่ยินยอมที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในเขตแดนของตนได้เช่นกันตามที่ผู้วิจัยเคยอภิปรายไว้ก่อนหน้านี้ ซึ่งลัทธิดังกล่าวเป็นระบบความเชื่ออย่างหนึ่งที่ได้รับค่านิยมในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

7. ข้อเสนอแนะการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ถึงแม้ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเกี่ยวกับการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่ละรูปแบบ ต่างมีและไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับผู้อพยพเข้ามาในเอเชียตะวันออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในลักษณะที่แตกต่างกันตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ แต่กระนั้น เมื่อพิจารณาในภาพรวมของภูมิภาคเอเชียตะวันออก ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามเกี่ยวกับการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยินยอมระดับมากที่จะให้มีผู้อพยพเข้ามาในภูมิภาคดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้น การส่งเสริมให้พลเมืองในเอเชียตะวันออกมีโอกาสเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในทุกรูปแบบเพิ่มมากขึ้นจึงมีส่วนเหนี่ยวนำให้พลเมืองในภูมิภาคดังกล่าวเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อผู้อพยพเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างกลุ่มคนต่างวัฒนธรรม หรือกล่าวอีกนัยว่า ทัศนคติเชิงบวกดังกล่าวมีส่วนทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคนในพื้นที่กับผู้อพยพในแง่หนึ่ง การทำให้สมาชิกในสังคมมีโอกาสเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริม ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งการจัดให้มีกิจกรรมการเสวนาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมมีโอกาสพูดคุยเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาระหว่างประเทศกับผู้อื่นบ่อยครั้งมากขึ้น การสนับสนุนให้พลเมืองที่ไม่เคยไปต่างประเทศมีโอกาสท่องเที่ยวหรือเดินทางไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับ

วัฒนธรรมต่างถิ่นหรือวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลเมืองในประเทศเกาหลีใต้) ตลอดจนการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนร่วมกันสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสสร้างสายสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับเพื่อนต่างเชื้อชาติ/สัญชาติมากขึ้น

นอกจากการส่งเสริมให้พลเมืองในสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีโอกาสเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น ในขณะเดียวกันการส่งเสริมให้พลเมืองได้รับการศึกษาระดับสูง หรือมีโอกาสเข้าถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ในทุกระดับการศึกษา และอาจรวมถึงการส่งเสริมให้เกิดหลักสูตรหรือรายวิชาเกี่ยวกับการศึกษาพลเมืองโลก (global citizenship education) อย่างแพร่หลายในสถานศึกษาทุกระดับชั้น ก็เป็นอีกแนวทางที่มีส่วนช่วยให้พลเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทัศนคติเชิงบวกต่อการมีอยู่หรือการเข้ามาของผู้อพยพมากขึ้น เนื่องจากความรู้หรือทักษะที่ได้รับการขัดเกลาจากการศึกษารูปแบบดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อาจมีส่วนทำให้พลเมืองเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น (Binkley et al. 2012) และสามารถรู้เท่าทันหรือรื้อสร้างค่านิยม/วาทกรรมบางอย่างที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับการมีอยู่และการเข้ามาของผู้อพยพในสังคม

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากค่านิยมแห่งเอเชียบางส่วน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดมั่นในความเป็นชาตินิยม) ยังคงมีอิทธิพลเชิงลบต่อระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้การยึดมั่นในค่านิยมเหล่านี้อาจไม่ใช่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่อย่างน้อยผู้วิจัยเล็งเห็นว่านโยบายหรือแนวทางเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อกระตุ้นการใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการตระหนักรู้ความเป็นพลเมืองโลกตามที่ได้รับการเสนอแนะไว้ก่อนหน้านี้ ก็มีส่วนช่วยบรรเทาให้การยึดมั่นในค่านิยมเหล่านี้ไม่รุนแรงหรือไม่ส่งผลกระทบด้านลบมากเกินไปต่อระดับการยินยอมให้มีผู้อพยพในภูมิภาคดังกล่าว ดังนั้น ข้อเสนอแนะเหล่านี้จึงเข้าข่ายเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้คนในท้องถิ่น/เจ้าบ้าน และผู้อพยพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้ยุคสมัยของการเคลื่อนย้ายและภาวะข้ามชาติที่มีส่วนทำให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในภูมิภาคดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต

8. จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรอง (แบบยกเว้น) จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (COA No. 468/67)

9. Acknowledgements

Access to the database provided by EASSDA at the Academy of East Asian Studies, Sungkyunkwan University, has been instrumental in advancing this research, and we extend our appreciation to them for this support.

References

- Anderson, Bridget. 2007. "A Very Private Business: Exploring the Demand for Migrant Domestic." *European Journal of Women's Studies* 14 (3): 247-264. <https://doi.org/10.1177/1350506807079013>.
- Aslan, Serkan, and Birsal Aybek. 2020. "Testing the Effectiveness of Interdisciplinary Curriculum-Based Multicultural Education on Tolerance and Critical Thinking Skill." *International Journal of Educational Methodology* 6 (1): 43-55. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1246854>.
- Atkins, William. 2003. "Brand Power and State Power: Rise of the New Media Networks in East Asia." *The Pacific Review* 16 (4): 465-487. <https://doi.org/10.1080/0951274032000132218>.
- Ayaz, Selin. 2021. "Globalization Phenomenon and Its Effects." *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 12 (24): 1199-1217. <https://doi.org/10.36543/kauibfd.2021.048>.
- Barr, Michael D. 2000. "Lee Kuan Yew and the Asian Values Debate." *Asian Studies Review* 24 (3): 309-334. <https://doi.org/10.1080/10357820008713278>.
- Bélanger, Danièle, Hye-Kyung Lee, and Hong-Zen Wang. 2010. "Ethnic Diversity and Statistics in East Asia: 'Foreign Brides' Surveys in Taiwan and South Korea." *Ethnic and Racial Studies* 33 (6): 1108-1130. <https://doi.org/10.1080/01419870903427507>.
- Berry, John W. 2006. "Mutual Attitudes Among Immigrants and Ethnocultural Groups in Canada." *International Journal of Intercultural Relations* 30 (6): 719-734. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2006.06.004>.
- Binkley, Marilyn, Ola Erstad, Joan Herman, Senta Raizen, Martin Ripley, and Michael Rumble. 2012. "Defining Twenty-First Century Skills." In *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*, edited by Patrick Griffin, Barry McGaw, and Esther Care, 17-66. Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2.
- Boccagni, Paolo. 2012. "Rethinking Transnational Studies: Transnational Ties and the Transnationalism of Everyday Life." *European Journal of Social Theory* 15 (1): 117-132. <https://doi.org/10.1177/1368431011423600>.

- Bockover, Mary I. 2010. "Confucianism and Ethics in the Western Philosophical Tradition I: Foundational Concepts." *Philosophy Compass* 5 (4): 307-316. <https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2010.00295.x>.
- Breen, Richard, Kristian B. Karlson, and Anders Holm. 2018. "Interpreting and Understanding Logits, Probits, and Other Nonlinear Probability Models." *Annual Review of Sociology* 44 (1): 39-54. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073117-041429>.
- Colic-Peisker, Val, and Farida Tilbury. 2006. "Employment Niches for Recent Refugees: Segmented Labour Market in Twenty-First Century Australia." *Journal of Refugee Studies* 19 (2), 203-229. <https://doi.org/10.1093/jrs/fej016>.
- Cook, Karen S., Toshio Yamagishi, Coye Cheshire, Robin Cooper, Masafumi Matsuda, and Rie Mashima. 2005. "Trust Building via Risk Taking: A Cross-Societal Experiment." *Social Psychology Quarterly* 68 (2): 121-142. <https://doi.org/10.1177/019027250506800202>.
- Day, Abby, Dave S. P. Thomas, and James Spickard. 2023. "Introduction." In *Diversity, Inclusion, and Decolonization: Practical Tools for Improving Teaching, Research, and Scholarship*, edited by Abby Day, Lois Lee, Dave S. P. Thomas, and James Spickard, 1-18. Bristol: Bristol University Press.
- De Bary, William Theodore. 2000. *Asian Values and Human Rights: A Confucian Communitarian Perspective*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Dias, Davina, Cherrie Jihua Zhu, and Ramanie Samaratunge. 2020. "Examining the Role of Cultural Exposure in Improving Intercultural Competence: Implications for HRM Practices in Multicultural Organizations." *The International Journal of Human Resource Management* 31 (11): 1359-1378. <https://doi.org/10.1080/09585192.2017.1406389>.
- Faist, Thomas. 2000. "Transnationalization in International Migration: Implications for the Study of Citizenship and Culture." *Ethnic and Racial Studies* 23 (2): 189-222. <https://doi.org/10.1080/014198700329024>.
- Fernhaber, Stephanie A., and Dan Li. 2013. "International Exposure Through Network Relationships: Implications for New Venture Internationalization." *Journal of Business Venturing* 28 (2): 316-334. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2012.05.002>.
- Fong, Eric, and Kumiko Shibuya. 2020. "Migration Patterns in East and Southeast Asia: Causes and Consequences." *Annual Review of Sociology* 46 (1): 511-531. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-121919-054644>.

- Fujimoto, Y., and Charmine E. J. Härtel. 2004. "Culturally Specific Prejudices: Interpersonal Prejudices of Individualists and Intergroup Prejudices of Collectivists." *Cross Cultural Management: An International Journal* 11 (3): 54-69. <https://doi.org/10.1108/13527600410797846>.
- Henders, Susan J. 2023. "Asian Values." Encyclopedia Britannica, June 15. <https://www.britannica.com/topic/Asian-values>.
- Heo, Nayoung, and Jinjing Wu. 2024. "Generalized Trust and Attitudes Toward Immigrants in East Asia: A Cross-National Comparative Study." *International Journal of Intercultural Relations* 100: 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.101982>.
- Hitchcock, David. 1994. *Asian Values and the United States: How Much Conflict?* Washington, D.C.: The Center for Strategic and International Studies.
- Iwabuchi, Koichi. 2010. "Globalization, East Asian Media Cultures and Their Publics." *Asian Journal of Communication* 20 (2): 197-212. <https://doi.org/10.1080/01292981003693385>.
- Kent, Ann. 2008. "Chinese Values and Human Rights." In *Human Rights in Asia: A Reassessment of the Asian Values Debate*, edited by Leena Avonius and Damien Kingsbury, 83-97. New York: Palgrave Macmillan US.
- Kim, Hyuk-Rae, and Ingyu Oh. 2011. "Migration and Multicultural Contention in East Asia." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37 (10): 1563-1581. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2011.613332>.
- Kim, Jin-Hee. 2016. "Racism, Equity, and Quality of Education for International Students in South Korean Higher Education Institutes." *Frontiers of Education in China* 11 (3): 338-355. <https://doi.org/10.3868/s110-005-016-0027-3>.
- Koh, Eunkang. 2008. "Gender Issues and Confucian Scriptures: Is Confucianism Incompatible with Gender Equality in South Korea?" *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 71 (2): 345-362. <https://doi.org/10.1017/S0041977X08000578>.
- Lacaste, Aurora V., Ju-Hui Wei, and Hsueh-Hua Chuang. 2024. "Do Multicultural Exposure and Interaction Affect Creative Teaching by Building Self-Belief? A Mixed Methods Study." *Thinking Skills and Creativity* 51: 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2024.101473>.
- Maddux, William W., Jackson G. Lu, Salvatore J. Affinito, and Adam D. Galinsky. 2021. "Multicultural Experiences: A Systematic Review and New Theoretical Framework." *Academy of Management Annals* 15 (2): 345-

376. <https://doi.org/10.5465/annals.2019.0138>.
- McLaren, Lauren M. 2003. "Anti-immigrant Prejudice in Europe: Contact, Threat Perception, and Preferences for the Exclusion of Migrants." *Social Forces* 81 (3): 909-936. <https://doi.org/10.1353/sof.2003.0038>.
- Mulyaman, Darynaufal, and Achmad Ismail. 2021. "Tendentious Actions, Racism, or Bad Prejudice? Examining the Relations of Ethnocentrism and Xenophobia in Contemporary South Korea." *Andalas Journal of International Studies (AJIS)* 10 (2): 192-205. <https://doi.org/10.25077/ajis.10.2.192-205.2021>.
- Nagayoshi, K. 2011. "Support of Multiculturalism, But for Whom? Effects of Ethno-National Identity on the Endorsement of Multiculturalism in Japan." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37 (4): 561-578. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2011.545272>.
- Parkhouse, Hillary, Chy Yi Lu, and Virginia R. Massaro. 2019. "Multicultural Education Professional Development: A Review of the Literature." *Review of Educational Research* 89 (3): 416-458. <https://doi.org/10.3102/00346543198403>.
- Pieke, Frank N. 2012. "Immigrant China." *Modern China* 38 (1): 40-77. <https://doi.org/10.1177/0097700411424564>.
- Portes, Alejandro, Luis E. Guarnizo, and Patricia Landolt. 1999. "The Study of Transnationalism: Pitfalls and Promise of an Emergent Research Field." *Ethnic and Racial Studies* 22 (2): 217-237. <https://doi.org/10.1080/014198799329468>.
- Qingxue, Liu. 2003. "Understanding Different Cultural Patterns or Orientations Between East and West." *Investigationes Linguisticae* 9: 22-30. <https://doi.org/10.14746/il.2003.9.3>.
- Reckwitz, Andreas. 2002. "Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing." *European Journal of Social Theory* 5 (2): 243-263. <https://doi.org/10.1177/13684310222225432>.
- Sabatier, Colette, and Virginie Boutry. 2006. "Acculturation in Francophone European Societies." In *Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*, edited by David L. Sam, and John W. Berry, 349-367. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seol, Dong-Hoon, and John D. Skrentny. 2009. "Why is There So Little Migrant Settlement in East Asia?" *International Migration Review* 43 (3): 578-620.
- Siripong Palakawong-na-ayudhya. 2025. "Karn Sang Kro Pawa Kwam Phen Chao Baan Bon Phuen Thaan Khong Karn Vijai Churng Prajak: Koranee Suksa

- Moommong Keawkab Phoo Obphayob Khaoma Nai Phuen Ti Plaitang
Yodniyom Kong Tawee Europe.” [A Synthesis of Hospitableness Based on
Empirical Social Research: A Case Study on Perspectives Toward
Immigrants in Europe’s Preferred Destination]. *Journal of Social Science* 55
(1): 56-89. (in Thai)
- Tsai, Ming-Chang. 2015. *Global Exposure in East Asia: A Comparative Study of
Microglobalization*. London: Routledge.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
2019. *International Migration 2019: Report*. New York: United Nations.
- Van Assche, Jasper, Joaquín Bahamondes, and Chris Sibley. 2021. “Religion and
Prejudice Across Cultures: A Test of the Threat-Constraint Model.” *Social
Psychological and Personality Science* 12 (3): 287-295.
<https://doi.org/10.1177/194855062092096>.
- Van Oudenhoven, Jan P., Colleen Ward, and Anne-Marine Masgoret. 2006.
“Patterns of Relations Between Immigrants and Host Societies.”
International Journal of Intercultural Relations 30 (6): 637-651.
<https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2006.09.001>.
- Xu, Mengran, Fulong Wu, and Zhigang Li. 2022. “Understanding the Intergroup
Relations of Migrants in China.” *Population, Space and Place* 28 (2): 1-16.
<https://doi.org/10.1002/psp.2540>.
- Yamagishi, Toshio, Karen S. Cook, and Motoki Watabe. 1998. “Uncertainty, Trust,
and Commitment Formation in the United States and Japan.” *American
Journal of Sociology* 104 (1): 165-194. <https://doi.org/10.1086/210005>.
- Yamanaka, Keiko. 2008. “Japan as a Country of Immigration: Two Decades After an
Influx of Immigrant Workers.” In *Transnational Migration in East Asia (Senri
Ethnological Reports 77)*, edited by Yamashita et al., 187-196. Osaka:
National Museum of Ethnology.

บทความวิจัย

ปัจจัยเชิงกลยุทธ์และบทบาทของของภาครัฐในการขับเคลื่อนความยั่งยืนของ องค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษาองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย

แววไพลิน พันธุ์ภักดี

อาจารย์, ดร. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล waewpailin.p@chula.ac.th

วันที่รับ: 1 มีนาคม 2568

วันที่แก้ไข: 24 พฤษภาคม 2568

วันที่ตอบรับ: 14 มิถุนายน 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ โล่ประกอบ
ทรัพย์สิน คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขดัดแปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็น
ลิขสิทธิ์ของคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: แววไพลิน พันธุ์ภักดี.
2568. “ปัจจัยเชิงกลยุทธ์และบทบาท
ของของภาครัฐในการขับเคลื่อนความ
ยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษา
องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในตลาด
หลักทรัพย์ประเทศไทย”. *วารสาร
สังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย* 55 (2):
284-315.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4671>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์และบทบาทของภาครัฐที่ส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำ นโยบายองค์กร บุคลากรและการทำงานเป็นทีม และนวัตกรรมและเทคโนโลยี จากการเก็บข้อมูลจากพนักงาน 680 คน ในองค์กรขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการปัจจัยเชิงกลยุทธ์และการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้องค์กรเติบโตได้อย่างมั่นคงและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ซึ่งสามารถกระตุ้นแรงจูงใจของพนักงาน ส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ นโยบายองค์กรที่มีแผนกลยุทธ์ชัดเจนและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของพนักงานผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้องค์กรปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจและสิ่งแวดล้อม การลงทุนในนวัตกรรมและการวิจัยและพัฒนา (R&D) ช่วยเสริมสร้างโครงสร้างองค์กรให้ยั่งยืน ขณะที่ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายสนับสนุนภาวะผู้นำ การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี และการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนา อีกทั้งการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ยังช่วยเร่งการเปลี่ยนผ่านขององค์กรสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ความยั่งยืนขององค์กร, ปัจจัยเชิงกลยุทธ์, บทบาทภาครัฐ

RESEARCH ARTICLE

**Strategic Factors and the Role of Government in
Driving Corporate Sustainability:
A Case Study of Large Enterprises in the Stock
Exchange of Thailand**

Received: March 1, 2025

Revised: May 24, 2025

Accepted: June 14, 2025

Editor: Thanapan Laiprakobsup,
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)

[License: Attribution–](#)

[NonCommercial-NoDerivatives;](#)

[\(CC-BY-NC-ND 4.0\)](#)

Copyright: ©2025 Faculty of
Political Science, Chulalongkorn
University

Citation: Waewpailin
Phanphakdi 2025. “Strategic
Factors and the Role of
Government in Driving
Corporate Sustainability:
A Case Study of Large
Enterprises in the Stock
Exchange of Thailand”.
*Chulalongkorn University
Journal of Social Sciences* 55
(2): 284-315.
[https://doi.org/10.61462/cujss.
v55i2.4671](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4671)

*All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion of
the publisher of the journal.*

Waewpailin Phanphakdi

Lecturer, Ph.D., Department of Public Administration, Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

email: waewpailin.p@chula.ac.th

Abstract

This research aims to examine the strategic factors and the roles of the government in influencing the sustainability of enterprises in Thailand. It analyzes the relationships between key components, including leadership, organizational policies, employee and team, and innovation and technology. The study is based on data collected from 680 employees in large enterprises listed on the Stock Exchange of Thailand. The findings indicate that the integration of strategic factors and government support plays a crucial role in enabling businesses to achieve stable growth while aligning with sustainable development. The study reveals that visionary leadership with the ability to motivate employees has a significant impact on corporate sustainability. Additionally, organizational policies with clear strategic planning and strong employee engagement, facilitated through knowledge exchange and continuous training, are directly linked to an organization’s adaptability to business and environmental changes. Investment in innovations, particularly research and development (R&D), structurally drives sustainability. The government plays a critical role in supporting sustainability through policies promoting sustainable leadership, tax incentives for innovation

investment, and the establishment of research and development centers to foster innovation. Furthermore, the development of collaboration among the government, private sector, and academic institutions accelerates the systematic transition of enterprises toward sustainable development.

Keywords: *Corporate Sustainability, Strategic Factors, Roles of Government*

1. บทนำ

ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้นและพลวัตมากขึ้น องค์กรธุรกิจต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างความยั่งยืน โดยมีนโยบายภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนหรือกำหนดทิศทาง ความยั่งยืนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญระดับโลกที่ไม่อาจละเลยได้ เนื่องจากองค์กรต่าง ๆ ไม่ได้ถูกประเมินเพียงแค่ผลการดำเนินงานทางการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย ประชาชน นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างคาดหวังให้องค์กรดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด องค์กรที่สามารถผสมผสานผลการดำเนินงานทางการเงินกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม โดยสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ จึงมีแนวโน้มที่จะบรรลุการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว (Porter and Kramer 2011)

แนวคิดเรื่องความยั่งยืนในองค์กรได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของยุทธศาสตร์ทางธุรกิจสมัยใหม่ องค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกต่างมุ่งเน้นการดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่รับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนไม่เพียงเป็นการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับชื่อเสียง องค์กร ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และการปฏิบัติตามนโยบายภาครัฐ (Eccles, Ioannou, and Serafeim 2014) อย่างไรก็ตาม แม้มีวรรณกรรมหลากหลายที่สนับสนุนแนวคิดนี้ แต่ยังไม่ปรากฏช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยและองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ประการแรก ยังขาดการวิจัยเชิงลึกที่อธิบายกลไกการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายของรัฐกับการดำเนินงานของภาคธุรกิจในระดับองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบราชการไทยที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการเฉพาะตัว แม้มีนโยบายสาธารณะ เช่น แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (United Nations Global Compact 2015) หรือเป้าหมาย SDGs (Standards for the Sustainable Development Goals 2019) จะมีความชัดเจนในระดับหลักการ แต่ยังไม่ปรากฏงานศึกษาที่วิเคราะห์ว่า ภาคธุรกิจตอบสนองหรือบูรณาการสิ่งเหล่านี้ในเชิงกลยุทธ์อย่างไร (Doppelt 2010) ประการที่สอง ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ภายในองค์กร เช่น ความเป็นผู้นำที่ยึดถือคุณธรรม การพัฒนาองค์กรด้วยนวัตกรรม หรือ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ล้วนถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในวรรณกรรมความยั่งยืน (Hart and Milstein 2003; Bansal and DesJardine 2014) แต่ยังขาดแบบจำลองที่เชื่อมโยงปัจจัยเหล่านี้กับนโยบายภาครัฐอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการวัดผลกระทบของปัจจัยแต่ละด้านที่มีต่อผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนในระยะยาว เช่น การลดความเสี่ยงทางธุรกิจหรือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ดีขึ้น ประการที่สาม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนความยั่งยืนได้รับการยอมรับในระดับแนวคิดว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Garavan and McGuire 2010; Senge 2006) อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่วัดความสัมพันธ์เชิงทางตรงในองค์กรขนาดใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทในการสร้างการพัฒนาประเทศ

จากข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภาคธุรกิจสมัยใหม่ องค์กรที่มุ่งเน้นความยั่งยืนไม่สามารถพึ่งพาเพียงนโยบายหรือโครงการใดโครงการหนึ่งเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้การบูรณาการความรู้จากหลากหลายมิติ เพื่อเชื่อมโยงทั้งแนวทางภาวะผู้นำ การจัดทำนโยบายองค์กร การบริหารบุคลากร ไปจนถึงการลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยมีเป้าหมายร่วม คือ การสร้างสมดุลระหว่างความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หนึ่งในคำถามสำคัญที่ควรศึกษา คือ ภาวะผู้นำมีบทบาทอย่างไรต่อความยั่งยืนขององค์กร โดยเฉพาะในมิติของวิสัยทัศน์ ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยกำหนดทิศทาง วัฒนธรรม และแรงขับเคลื่อนภายในองค์กรให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายความยั่งยืนอย่างแท้จริง ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและเปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ ๆ ย่อมสามารถปลูกฝังแนวคิดความยั่งยืนในหมู่พนักงานและสร้างความพร้อมต่อการปรับตัวได้อย่างมีระบบ ในขณะเดียวกัน นโยบายขององค์กรก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์ ความคล่องตัวในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และการดำเนินงานที่ยึดหลักจริยธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลต่อระดับความน่าเชื่อถือและความมั่นคงขององค์กรในระยะยาว คำถามที่ตามมา คือ องค์กรควรออกแบบและนำไปใช้นโยบายเหล่านี้อย่างไรให้สามารถเปลี่ยนผ่านจากแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้จริง ประเด็นการพิจารณาบทบาทของพนักงานในการสนับสนุนความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การพัฒนาเส้นทางอาชีพ การทำงานเป็นทีม หรือการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้องค์กรมีศักยภาพในการปรับตัวและรักษาความสามารถในการแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง และนอกจากนี้ การลงทุนในนวัตกรรม เทคโนโลยี และการปรับตัวองค์กรก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่อาจมองข้าม การพัฒนาเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์ความยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริม R&D และการมีส่วนร่วมของพนักงานในกระบวนการนวัตกรรม

จะช่วยให้องค์กรสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลก และสร้างความสามารถในการเติบโตอย่างมั่นคงและยืดหยุ่น

ท้ายที่สุด หนึ่งในคำถามสำคัญที่สุดคือ ในบรรดาปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ นโยบาย บุคลากร หรือเทคโนโลยี ปัจจัยใดมีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร การตอบคำถามนี้จะนำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร รวมถึงการออกแบบนโยบายภาครัฐที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนภาคธุรกิจให้ก้าวสู่เป้าหมายความยั่งยืนในเชิงโครงสร้าง

งานวิจัยนี้จึงใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณผ่านการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากบริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยพิจารณาทั้งปัจจัยเชิงกลยุทธ์ในด้านผู้นำ นโยบายองค์กร บุคลากรและการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางเชิงนโยบายที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและรองรับความยั่งยืนในระยะยาว งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความยั่งยืน เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในบริบทของการแข่งขันทางธุรกิจที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำ ได้แก่ วิสัยทัศน์ ความเปิดกว้าง การจัดการเชิงกลยุทธ์ และความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ที่มีต่อความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของนโยบายองค์กรด้านการวางแผนกลยุทธ์ ความคล่องตัว การมีส่วนร่วมของบุคลากร จริยธรรม และกลยุทธ์การแข่งขัน ที่มีต่อความยั่งยืนขององค์กร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนาอาชีพ การทำงานเป็นทีม และความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กร
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการพัฒนานวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ การมีส่วนร่วมในนวัตกรรม การพัฒนา R&D และการปรับตัวทางเทคโนโลยี ที่มีต่อความสามารถในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความยั่งยืนขององค์กร และกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ความยั่งยืนในองค์กร หมายถึง การดำเนินงานในลักษณะที่สามารถตอบสนองความ

ต้องการในปัจจุบันโดยไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นต่อไปในการตอบสนองความต้องการของตนเอง แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงมาจากการศึกษาที่มุ่งเน้นการผสมผสานมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน (Bell and Morse 1999) ในแง่ของเศรษฐกิจ ความยั่งยืนหมายถึงรวมถึงการสร้างคุณค่าอย่างต่อเนื่องและการเจริญเติบโตที่มั่นคง ในขณะที่มิติสังคมมุ่งเน้นที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านสิ่งแวดล้อมเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Department for Environment, Food & Rural Affairs (UK) 2011; Tso and Li 2012) ซึ่งการบูรณาการองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้เข้าด้วยกันเป็นกรอบแนวคิดหลักที่ใช้ในการวางนโยบายและกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (United Nations Global Compact 2015; Standards for the Sustainable Development Goals 2019)

การนำแนวทางการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ในองค์กรมีประโยชน์ที่หลากหลาย และเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว (Porter and Kramer 2011; Freeman 2010; Attanasio et al. 2022) สามารถลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และเพิ่มความน่าเชื่อถือในสายตาของนักลงทุน สถาบันการเงิน และผู้บริโภค (Eccles, Ioannou, and Serafeim 2014; Bansal and DesJardine 2014) ยิ่งไปกว่านั้น การดำเนินงานที่ยั่งยืนส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต (Lozano 2015)

3.2 ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่ส่งผลต่อความยั่งยืน

การพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรถือเป็นแนวคิดที่มีความหมายลึกซึ้งและครอบคลุมหลายมิติ โดยที่ความยั่งยืนในองค์กรไม่ได้จำกัดเพียงการบรรลุผลกำไรทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย (Bossel 1999; Pearce, Markandya, and Barbier 1989)

การขับเคลื่อนผ่านการบูรณาการของปัจจัยเชิงกลยุทธ์ภายในองค์กร ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบหลัก ๆ ได้แก่ ภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์และสื่อสารเป้าหมายให้ชัดเจน (Avery and Bergsteiner 2011) นโยบายองค์กรที่ถูกออกแบบอย่างมีระบบและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของพนักงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Garavan and McGuire 2010; Lozano 2015) รวมถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Schaltegger, Hansen, and Lüdeke-Freund 2016) โดยการบูรณาการปัจจัยเหล่านี้เข้าด้วยกันจะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและเติบโตได้ในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการสร้างความได้เปรียบในการ

แข่งขันและการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Porter and Kramer 2011; Freeman 2010; Attanasio et al. 2022)

3.2.1 ภาวะผู้นำเพื่อความยั่งยืน (Leadership: LD)

ภาวะผู้นำเพื่อความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการสร้างวิสัยทัศน์ระยะยาวที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถนำองค์กรดำเนินงานไปในแนวทางที่บูรณาการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน (Bossel 1999; Pearce, Markandya, and Barbier 1989) งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่มีคุณลักษณะเหล่านี้ไม่เพียงแต่กำหนดทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Avery and Bergsteiner 2011)

หนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำเพื่อความยั่งยืน คือ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนและปรับกลยุทธ์ตามการเปลี่ยนแปลงในตลาดและสภาพแวดล้อม (Frostenson et al. 2022) วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนช่วยให้ผู้นำสามารถสื่อสารเป้าหมายและแนวทางขององค์กรให้กับพนักงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและการมีส่วนร่วมที่แข็งแกร่งในการดำเนินงาน (Baumgartner 2009) รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมและการแก้ปัญหาได้อย่างต่อเนื่อง (Garavan and McGuire 2010; Lozano 2015) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (Singh et al. 2019)

นอกจากนี้ ผู้นำต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีระบบระเบียบและประสิทธิภาพ โดยผู้นำที่มุ่งเน้นด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาลในองค์กรจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ (Dyllick and Hockerts 2002) เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในสายตาของนักลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (Avery and Bergsteiner 2011) อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนความยั่งยืนจำเป็นต้องมีการบูรณาการในหลายมิติ ตั้งแต่การกำหนดกลยุทธ์จากผู้นำ ผู้บริหารระดับสูง ไปจนถึงการมีส่วนร่วมของพนักงานในระดับปฏิบัติการ

3.2.2 นโยบายองค์กรที่สนับสนุนความยั่งยืน (Organizational Policy: OP)

ความยั่งยืนขององค์กร หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควบคู่ไปกับการลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม องค์กรที่สามารถออกแบบนโยบายด้านความยั่งยืนที่สอดคล้องกับโครงสร้างทางธุรกิจของตนจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรได้ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม (Eccles, Ioannou, and Serafeim 2014) นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายด้านความยั่งยืนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กร

สามารถปรับตัวให้เข้ากับแนวโน้มของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผู้บริโภคนักลงทุนให้ความสำคัญกับประเด็นด้าน ESG มากขึ้น (Gazzola and Colombo 2014)

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายองค์กรเพื่อความยั่งยืนมีพื้นฐานจากกรอบแนวคิดด้านความยั่งยืนหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ แนวคิด Triple Bottom Line ของ Elkington (1997) ซึ่งเสนอว่าการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงสามมิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนโดยนักวิชาการหลายท่านที่มองว่า องค์กรที่สามารถบูรณาการปัจจัยทั้งสามด้านนี้เข้าด้วยกันจะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (Dyllick and Hockerts 2002; Senge 2006) จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อวัดผลและประเมินความยั่งยืนขององค์กรสู่แนวคิด ESG (Environmental, Social, and Governance) ก็เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถประเมินและจัดการความเสี่ยงในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลได้อย่างเป็นระบบ (Eccles, Ioannou, and Serafeim 2014)

อีกแนวคิดที่เกี่ยวข้อง คือ Stakeholder Theory ของ Freeman (2010) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการออกแบบนโยบายองค์กรต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม และแนวคิด Creating Shared Value ของ Porter และ Kramer (2011) ที่ว่า องค์กรควรพัฒนานโยบายที่สร้างประโยชน์ร่วมกันระหว่างธุรกิจและสังคม โดยไม่เพียงแต่แสวงหากำไรสูงสุดเท่านั้น แต่ต้องสามารถตอบสนองต่อปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบของนโยบายองค์กรที่สนับสนุนความยั่งยืนสามารถแบ่งออกเป็นสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) *นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม* : องค์กรที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมักกำหนดนโยบายที่มุ่งลดผลกระทบต่อธรรมชาติ และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Vargas-Hernández 2021) เป็นการลดต้นทุนการดำเนินงานได้ในระยะยาว และได้รับความไว้วางใจจากผู้บริโภคและนักลงทุนมากขึ้น (Schaltegger et al. 2016) 2) *นโยบายด้านสังคม* : นโยบายด้านสังคมเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญขององค์กรที่ต้องการบรรลุเป้าหมายความยั่งยืน องค์กรที่ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของพนักงานและชุมชนโดยรอบมักกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมสวัสดิการของพนักงาน การพัฒนาทักษะและความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม (Gazzola and Colombo 2014) และ 3) *นโยบายด้านธรรมาภิบาล* : การกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบัน องค์กรที่มีโครงสร้างการบริหารที่โปร่งใสและมีระบบธรรมาภิบาลที่เข้มแข็งสามารถลดความเสี่ยงทางกฎหมาย และส่งเสริมความมั่นคงขององค์กรในระยะยาว (Cumings and Worley 2015) โดยงานวิจัยของ Whelan and Fink (2016) แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามมาตรฐาน ESG และธรรมาภิบาลที่เข้มงวด สามารถช่วยให้องค์กรดึงดูดนักลงทุนที่สนใจลงทุนในธุรกิจที่มี

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Vargas-Hernández 2021)

แม้ว่าองค์กรที่มีนโยบายด้านความยั่งยืนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ลดต้นทุน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ อย่างไรก็ตามนโยบายเหล่านี้ต้องมีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มิฉะนั้นอาจกลายเป็นเพียงแนวทางประชาสัมพันธ์ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนอย่างแท้จริง (Štrukelj et al. 2020)

3.2.3 พนักงานและการทำงานเป็นทีมสู่ความเติบโตที่ยั่งยืนขององค์กร (Employee and Team : ET)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร โดยแนวคิดนี้มุ่งเน้นให้พนักงานมีทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่เหมาะสมในการทำงานภายใต้หลักการของความยั่งยืน แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพควรครอบคลุมการฝึกอบรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) การส่งเสริมภาวะผู้นำ และการสร้างโอกาสในการพัฒนาเส้นทางอาชีพ (Lozano 2015)

แนวคิด Sustainable Human Resource Management เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาและรักษาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายความยั่งยืน แนวทางนี้เน้นให้ให้คุณค่าแก่บุคลากร ส่งเสริมความยุติธรรมในการทำงาน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Kramar 2014) นอกจากนี้ แนวคิด Resource-Based View ของ Barney (1991) อธิบายว่า องค์กรที่สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันที่ยั่งยืนได้ เนื่องจากพนักงานเป็นทรัพยากรที่มีเอกลักษณ์และไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย

การทำงานเป็นทีม เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทีมงานที่แข็งแกร่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มความสามารถในการปรับตัวขององค์กร โดยการศึกษาพบว่า ทีมงานที่มีความร่วมมือและเปิดรับความคิดเห็นจากสมาชิกมีแนวโน้มที่จะพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่เป็นนวัตกรรมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าองค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบลำดับขั้น (Carmeli et al. 2021) และองค์กรที่มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกันสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจและพัฒนาแนวทางที่ยั่งยืนมากขึ้น (Mohammad Reza Azizi et al. 2021; Schaltegger, Hansen, and Lüdeke-Freund 2016)

จากแนวคิดของ Learning Organization โดย Senge (2006) ระบุว่า องค์กรที่ต้องการเติบโตอย่างยั่งยืนต้องมีวัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง เช่น การให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรต้องส่งเสริมให้พนักงานตระหนักถึงผลกระทบของธุรกิจต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม (Eccles, Ioannou, and Serafeim

2014) และการสนับสนุนจากผู้นำองค์กรที่มีวิสัยทัศน์สามารถกำหนดแนวทางและสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อความยั่งยืน (Avery and Bergsteiner 2011)

แม้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานด้านความยั่งยืนขององค์กร (Garavan and McGuire 2010) แต่พบว่า หลายองค์กรยังคงขาดการบูรณาการแนวคิดด้านความยั่งยืนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและแนวคิดของพนักงาน (Wright and McMahan 1992), ความไม่สอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายทางธุรกิจและเป้าหมายด้านความยั่งยืน (Štrukelj et al. 2020)

นอกจากนี้ บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเพื่อความยั่งยืนยังมีข้อจำกัด เช่น ขาดหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสม หรือขาดมาตรการที่จูงใจให้ภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพพนักงานในระยะยาว (Dutton and Dukerich 1991; Klemm Verbos et al. 2007)

3.2.4 นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการขับเคลื่อนความยั่งยืน (Innovation and Technology: IT)

ความก้าวหน้าของนวัตกรรมและเทคโนโลยีถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจในยุคปัจจุบัน โดยมีบทบาทสำคัญในหลายมิติ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความยั่งยืน (Chesbrough 2003) ทั้งนี้ การวิจัยชี้ให้เห็นว่า การนำนวัตกรรมมาใช้ควบคู่กับเทคโนโลยีสามารถช่วยสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (Martinez and Wong 2023) เช่น AI สามารถช่วยวิเคราะห์ข้อมูลการใช้พลังงาน คาดการณ์แนวโน้มการลดของเสีย และช่วยให้ธุรกิจสามารถใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Barsh et al. 2008) เทคโนโลยีช่วยให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ เช่น Sharing Economy และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ช่วยลดของเสียและเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร (Boons and Lüdeke-Freund 2013) การใช้บล็อกเชนเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในห่วงโซ่อุปทาน และช่วยลดปัญหาการใช้แรงงานที่ไม่เป็นธรรม (Saber et al. 2019) และการใช้อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ลดการสูญเสียทรัพยากร และลดต้นทุนทางธุรกิจ (Whelan and Fink 2016)

แม้ว่านวัตกรรมและเทคโนโลยีจะช่วยขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีความท้าทายหลายประการสำหรับองค์กรธุรกิจในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน เช่น การพัฒนาและปรับใช้เทคโนโลยีใหม่มักต้องใช้งบลงทุนสูง โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมที่ต้องการเครื่องจักรและระบบอัตโนมัติขั้นสูง (Amabile 2012) และยังต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนควบคู่ไปด้วย (Wheelen et al. 2018) การขาดแคลน

บุคลากรที่มีทักษะสูง เช่น วิศวกรด้านปัญญาประดิษฐ์ วิทยาการข้อมูล และพลังงานทดแทน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร (Muloi 2021) และข้อกำหนดทางกฎหมายและนโยบายที่ไม่ชัดเจน เช่น กฎระเบียบด้านความปลอดภัยของ AI หรือมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Ceko 2023) สำหรับประเทศไทย ยังมีช่องว่างด้านการวิจัยและพัฒนา ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Manyika et al. 2017) ที่เป็นปัญหาสำคัญในการสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กร

3.2.5 บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ

จากการศึกษาของ Jaikla (2018) และ Cheawsamut (2021) ชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐไทยได้เริ่มปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนมากขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างผลกำไรทางธุรกิจ โดยภาครัฐได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่มุ่งเน้นการปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น

ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ ผ่านการกำหนดนโยบาย (National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister 2023) มาตรการสนับสนุนทางการเงิน (Trongwattanawuth and Siriprasertsin 2022) การพัฒนาขีดความสามารถของแรงงาน (Hanyapechchun 2023) การพัฒนานวัตกรรม (Martinez and Wong 2023) และโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาครัฐสามารถร่วมมือกันพัฒนาโซลูชันที่ช่วยส่งเสริมความยั่งยืนในระดับอุตสาหกรรม (Lo et al. 2015; Trongwattanawuth and Siriprasertsin 2022) การพัฒนาแนวทางภาครัฐที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้องค์กรสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างสมดุลในระยะยาว (National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister 2023)

แม้ว่าภาครัฐไทยจะมีมาตรการสนับสนุนความยั่งยืนขององค์กรในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความท้าทายในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการสนับสนุนที่อาจขาดความต่อเนื่อง หรือมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ นอกจากนี้ การสนับสนุนความร่วมมือในการลงทุนเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืน (National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister 2023)

ทั้งนี้ ความสำเร็จของการดำเนินงานตามกลยุทธ์ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยใช้ตัวชี้วัดที่สะท้อนความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายการ

พัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับองค์กรและระดับประเทศ รวมถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับบริบทและความท้าทายของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงกลยุทธ์ขององค์กร (ภาวะผู้นำ นโยบายองค์กร การพัฒนาบุคลากร และนวัตกรรมและเทคโนโลยี) รวมทั้งบทบาทของภาครัฐในการขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย ผลการศึกษาที่ได้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความยั่งยืน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนางค์กรที่ยั่งยืนในอนาคต

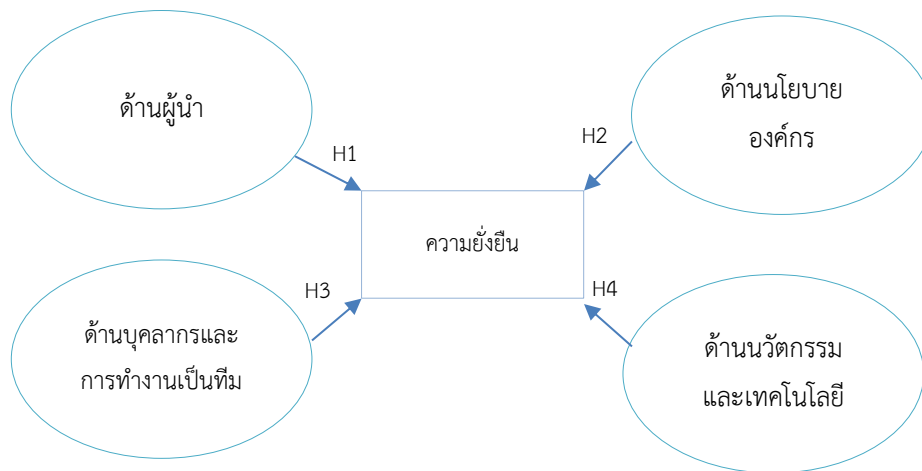
จากการทบทวนวรรณกรรมและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ พบว่าองค์ประกอบหลายประการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ นโยบายองค์กร และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนางค์กรอย่างยั่งยืนที่เน้นการบูรณาการมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล การกำหนดสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้จึงอิงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กร โดยสามารถสรุปเป็นสมมติฐานหลัก 4 ข้อ และแสดงแผนภาพที่ 1 ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เปิดกว้างต่อความคิดสร้างสรรค์ มีโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจน และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนขององค์กร

สมมติฐานที่ 2 นโยบายองค์กรที่มุ่งเน้นการวางแผนกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของพนักงาน ความคล่องตัวในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงนโยบายด้านจริยธรรมและการแข่งขันทางธุรกิจมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนขององค์กร

สมมติฐานที่ 3 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนาอาชีพ การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการเปิดพื้นที่ให้พนักงานมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนขององค์กร

สมมติฐานที่ 4 การพัฒนานวัตกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร การตอบสนองต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงสินค้า กระบวนการ และการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา รวมถึงความสามารถในการปรับตัวเชิงเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนขององค์กร

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

4. วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือได้และความถูกต้อง ได้มีการนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านมาประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยยอมรับค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ระดับ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นได้ทำการทดสอบก่อน (pre-test) กับแบบสอบถาม 50 ชุดเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา โดยมุ่งหวังระดับความเชื่อถือได้ที่ 0.7 ขึ้นไปตามที่ Hair et al. (2010) สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รับการอนุมัติด้านจริยธรรมการวิจัย หมายเลขโครงการวิจัย 660284 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบสหสถาบัน ชุดที่ 2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับใบรับรองโครงการวิจัยเลขที่ COA No. 297/66 ออกให้ ณ วันที่ 9 สิงหาคม 2566 และได้รับใบรับรองโครงการวิจัยต่ออายุเลขที่ COA No. 003/68 ณ วันที่ 6 มกราคม 2568

ประชากร ประชากรในการศึกษาเป็นบุคลากรองค์กรบริษัทมหาชนที่มีการจดทะเบียนจำนวน 25 บริษัท และมีมูลค่าหลักทรัพย์ตามตลาดสูงกว่า 100,000 ล้านบาท และได้รับการประเมินการกำกับดูแลกิจการบริษัทให้อยู่ในระดับดีเลิศ คะแนน 90-100 คะแนน (Excellent CG Scoring) ประจำปี 2565 จากสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (Thai Institute Of Directors) ภายใต้การสนับสนุนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาอ้างอิงจากหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ OECD (OECD 2015) และของประเทศไทย โดยประกอบด้วยเกณฑ์รวม 241 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ สิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติที่เท่าเทียมกันต่อผู้ถือหุ้น บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ โดยพบบริษัทและจำนวนพนักงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พนักงานองค์กรบริษัทมหาชนที่มีการจดทะเบียน จำนวน 25 บริษัท และมีมูลค่าหลักทรัพย์ตามตลาดสูงกว่า 100,000 ล้านบาท

ที่	ชื่อย่อ	ชื่อเต็ม	จำนวนพนักงาน (คน)
1	CPALL	บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)	92,692
2	CPF	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)	72,319
3	MINT	บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน)	67,691
4	SCC	บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด(มหาชน)	52,971
5	SCB	ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	26,751
6	TRUE	บริษัท ทู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)	23,366
7	KTB	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	21,606
8	KBANK	ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	20,646
9	IVL	บริษัท อินโดรามา เวนเจอร์ส จำกัด (มหาชน)	15,221
10	BAY	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	15,134
11	ADVANC	บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)	12,314
12	PTTGC	บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)	8,716
13	HMPRO	บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน)	8,221
14	MTC	บริษัท เมืองไทย แคปปิตอล จำกัด (มหาชน)	7,660
15	AOT	บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)	7,716
16	IRPC	บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)	5,466
17	CPN	บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน)	4,911
18	BTS	บริษัท บีทีเอส กรุ๊ป โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน)	4,041
19	DTAC	บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน)	3,913
20	PTTEP	บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)	3,861
21	PTT	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)	3,715
22	TOP	บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)	1,480
23	EGCO	บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน)	1,117
24	EA	บริษัท พลังงานบริสุทธิ์ จำกัด (มหาชน)	269
25	INTUCH	บริษัท อินทัช โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน)	73
จำนวนพนักงานทั้งหมด			481,870

ที่มา : THAI INSTITUTE OF DIRECTORS ASSOCIATION (Thai IOD), 2565

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มาจากจำนวนพนักงาน 481,870 คน จากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 25 แห่ง (Thai Institute of Directors Association 2022) การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้เกณฑ์อัตราส่วนตัวแปรต่อตัวอย่างของ Hair et al. 2010 ที่แนะนำให้มียตัวอย่างอย่างน้อย 20 คนต่อหนึ่งตัวแปรเพื่อการวัดผลที่เพียงพอ เนื่องจากการศึกษานี้มี 39 ตัวแปร จึงต้องการขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ 390 คน ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 780 คนเพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ และหลังการเก็บข้อมูลมีแบบสอบถามที่สมบูรณ์และใช้วิเคราะห์ได้ 680 ชุด โดยสุ่มตัวอย่างใช้วิธีแบบหลายขั้นตอน โดยเริ่มจากการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลากเพื่อเลือกบริษัทจดทะเบียน 25 แห่ง จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามบทบาทหน้าที่งานปัจจุบันของพนักงาน แบ่งเป็นระดับปฏิบัติการ (พนักงาน/คนงาน) ร้อยละ 70 ระดับหัวหน้างาน (ผู้ควบคุม/ผู้บริหารระดับต้น) ร้อยละ 20 และระดับผู้บริหาร (ผู้จัดการ/ผู้บริหารระดับสูง/ผู้บริหารสูงสุด) ร้อยละ 10 การเก็บข้อมูลใช้ Google Forms เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้รับการออกแบบโดยมีผู้เชี่ยวชาญสามท่านที่มีคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบแบบสอบถาม เพื่อให้แน่ใจว่าเนื้อหาของคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการยอมรับค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของคำถาม (IOC) ที่มีค่ามากกว่า 0.5 การตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามยังได้รับการทดสอบเพิ่มเติม ซึ่งจะดำเนินการทดสอบเบื้องต้นกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ชุดคำถาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามและคำนวณค่า Alpha Coefficient โดยปกติแล้วจะถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หากมีค่ามากกว่า 0.7 (Hair et al. 2010) ข้อมูลที่เก็บจากการทดสอบเบื้องต้นจะช่วยคำนวณค่า Alpha Coefficient และทำให้มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือในระดับที่ยอมรับได้ ค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการวิจัยนี้อยู่ในช่วง 0.864-0.889 ซึ่งสูงกว่าค่าความน่าเชื่อถือที่ยอมรับได้ 0.7 แสดงให้เห็นว่ามีความน่าเชื่อถือสูง (Hair et al. 2010) เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ แบบสอบถามได้รับการพัฒนาจากการศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนแรกเกี่ยวกับข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ส่วนที่สองเกี่ยวกับการบริหารกลยุทธ์ขององค์กร ส่วนที่สามสำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเติบโต และส่วนสุดท้ายเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร คำถามในแบบสอบถามใช้รูปแบบ Likert Scale โดยมี 5 ระดับ (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 ไม่เห็นด้วย = 2 กลาง ๆ = 3 เห็นด้วย = 4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5) โดยแต่ละระดับมีการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างระดับที่ 0.80

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดตัวแปรประกอบด้วย ความยั่งยืน (SUS) องค์กรต้องมุ่งเน้นในเรื่องการกำกับดูแลที่มีจริยธรรมและความโปร่งใส การบรรลุมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น การมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

รวมถึงการพัฒนาและปรับตัวให้เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความหลากหลายทางชีวภาพ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถรักษาความยั่งยืนและเติบโตอย่างต่อเนื่อง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ การเก็บข้อมูลจากพนักงานและการประเมินผลในหลายมิติที่สำคัญ ทั้งในด้านการบริหารกลยุทธ์ การพัฒนาองค์กร และความยั่งยืน ทั้งนี้ ความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืนขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการในหลายมิติ ซึ่งรวมถึงการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม และการรักษาความโปร่งใสในการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ผลถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระหลายกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ นโยบายองค์กร การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และนวัตกรรม ต่อความยั่งยืนขององค์กร (Sustainability) โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามอย่างชัดเจนในเชิงปริมาณ

5. ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์กร โดยส่วนใหญ่เป็นพนักงานหญิงและมีอายุ 40 ปีขึ้นไป ขณะที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และทำงานในตำแหน่งผู้จัดการระดับเริ่มต้น นอกจากนี้ ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานส่วนใหญ่ก็อยู่ในช่วง 15-20 ปี รองลงมาคือพนักงานที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี และพนักงานที่มีประสบการณ์ 10-15 ปี ตามลำดับ

5.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนขององค์กร

ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณยืนยันว่า ภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืน โดยเฉพาะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและเปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ (LD1) พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกที่แข็งแกร่ง และมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความยั่งยืนขององค์กร ($\text{Sig.} = 0.000$, $B = 0.144$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการมองภาพรวมระยะยาวและการเปิดรับนวัตกรรมเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและเอื้อต่อการพัฒนาบุคลากร (LD2) ก็มีอิทธิพลเชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{Sig.} = 0.004$, $B = 0.097$) สะท้อนถึงบทบาทของผู้นำในการออกแบบวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของ

พนักงาน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาองค์กรในระยะยาว

สำหรับมิติของการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างและมีประสิทธิภาพ (LD4) ผลการวิเคราะห์พบว่ามิติพิชิตเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ (Sig. = 0.003, B = 0.100) บ่งชี้ว่า ความสามารถในการจัดการภายในองค์กรอย่างมีระบบและมีวินัยทางกลยุทธ์ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนเป็นไปอย่างมั่นคงและมีทิศทางชัดเจน

ในกรณีของผู้นำที่เน้นจริยธรรมและปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (LD5) กลับไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติกับความยั่งยืนขององค์กร (Sig. = 0.142) แม้ประเด็นด้านจริยธรรมจะเป็นองค์ประกอบสำคัญ แต่การขาดความชัดเจนด้านกลยุทธ์หรือการบริหารอาจทำให้แนวทางดังกล่าวไม่สามารถแปลงเป็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ในเชิงองค์กร และในทางตรงกันข้าม ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร (LD6) กลับแสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกที่สูงที่สุดต่อความยั่งยืนขององค์กร (Sig. = 0.000, B = 0.200) ผลลัพธ์นี้ชี้ชัดถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางความคิด (thought leader) และแรงผลักดันหลักที่ช่วยให้เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ด้านความยั่งยืนได้รับการสนับสนุนจากทั้งระบบภายในองค์กรอย่างแท้จริง

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านผู้นำ (LD1-LD6) และการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กร (SUS)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.630	.111		14.675	.000
LD1	.144	.035	.172	4.114	.000
LD2	.097	.033	.125	2.908	.004
LD3	.063	.040	.073	1.572	.116
LD4	.100	.033	.123	2.978	.003
LD5	.038	.026	.055	1.468	.142
LD6	.200	.032	.243	6.252	.000

ที่มา : จัดทำโดยนักวิจัย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า นโยบายองค์กรที่กำหนดอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจในระยะยาว โดยเฉพาะองค์กรที่มีแผนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและมีทิศทางแน่นอน (OP1) พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความยั่งยืน (Sig. = 0.002, B = 0.135) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่มีโครงสร้างและเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยลด

ความไม่แน่นอนในกระบวนการตัดสินใจ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่า นโยบายที่เน้นการรับฟังความคิดเห็นจากลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (OP2) ไม่แสดงความสัมพันธ์เชิงสถิติที่มีนัยสำคัญกับความยั่งยืนขององค์กร (Sig. = 0.242) ข้อค้นพบนี้อาจสะท้อนว่า การรับฟังเพียงอย่างเดียว โดยขาดกลไกในการแปลงข้อมูลสู่การดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม ไม่เพียงพอที่จะส่งเสริมความยั่งยืนอย่างแท้จริง

นโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายใน (OP3) รวมถึงการออกแบบองค์กรให้มีความคล่องตัวในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (OP4) แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนขององค์กร (Sig. = 0.000, B = 0.142 และ Sig. = 0.000, B = 0.139 ตามลำดับ) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนถึงคุณค่าเชิงกลยุทธ์ของการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการมีส่วนร่วม และสามารถปรับตัวได้รวดเร็วในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ นโยบายที่ให้ความสำคัญกับจริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี (OP5) รวมถึงกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน (OP6) ก็พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความยั่งยืนขององค์กร (Sig. = 0.012, B = 0.099 และ Sig. = 0.001, B = 0.103 ตามลำดับ) สะท้อนให้เห็นว่า องค์กรที่ดำเนินงานโดยยึดหลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม พร้อมทั้งมีการวางกลยุทธ์เชิงรุกในการแข่งขัน ย่อมมีศักยภาพในการสร้างความเชื่อมั่นจากทั้งผู้บริโภคนักลงทุน และสามารถรักษาความมั่นคงในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 ปัจจัยด้านนโยบายองค์กร (OP1-OP6) และการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กร (SUS)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.427	.164		8.691	.000
OP1	.135	.044	.132	3.050	.002
OP2	.048	.041	.049	1.170	.242
OP3	.142	.033	.174	4.304	.000
OP4	.139	.036	.146	3.871	.000
OP5	.099	.039	.098	2.511	.012
OP6	.103	.031	.129	3.305	.001

ที่มา : จัดทำโดยนักวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ (ET1) มีผลกระทบที่สำคัญที่สุดต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sig = .000, B = .154) ซึ่งเน้นให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ

การเผยแพร่ข้อมูลและการแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรในองค์กรในการส่งเสริมความยั่งยืน ในทำนองเดียวกัน การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเส้นทางอาชีพและศักยภาพของพนักงาน (ET2) เป็นตัวพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sig = .000, B = .141) ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความจำเป็นของการลงทุนอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาอาชีพและการเพิ่มพูนทักษะของพนักงาน เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาและโอกาสด้านความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของพนักงาน (ET3) เช่น การมอบอำนาจในการตัดสินใจ และการส่งเสริมความเป็นเจ้าของในโครงการ ยังช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและศักยภาพของพนักงานในการสนับสนุนความพยายามด้านความยั่งยืนได้อย่างประสบความสำเร็จ (Sig = .000, B = .147) ในขณะเดียวกัน การทำงานร่วมกันในทีม (ET4) ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง แต่มีนัยสำคัญต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sig = .000, B = .078)

นอกจากนี้ ความทุ่มเทและความมุ่งมั่นของพนักงานในการบรรลุเป้าหมายการทำงาน (ET5) (Sig = .010, B = .096) และการนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาโดยบุคลากรและการทำงานเป็นทีม (ET6) (Sig = .001, B = .118) ยังมีผลเชิงบวกที่สำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรเช่นกัน ผลการวิจัยนี้เน้นให้เห็นว่า ปัจจัยด้านพนักงานและทีมงานมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเติบโตและความยั่งยืนในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 4 ปัจจัยด้านบุคลากรและการทำงานเป็นทีม (ET1-ET6) และการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กร (SUS)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.240	.008		12.602	.000
ET1	.154	.023	.213	6.777	.000
ET2	.141	.031	.161	4.592	.000
ET3	.147	.034	.173	4.300	.000
ET4	.078	.030	.100	2.625	.000
ET5	.096	.037	.113	2.570	.010
ET6	.118	.035	.142	3.377	.001

ที่มา : จัดทำโดยนักวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของพนักงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างนวัตกรรม (IT1) มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติกับความยั่งยืน (Sig. = 0.005, B =

0.097) ซึ่งบ่งชี้ว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในองค์กรในกระบวนการนวัตกรรมสามารถส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ นวัตกรรมที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (IT2) ก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญกับความยั่งยืน (Sig. = 0.007, B = 0.107) ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การสร้างนวัตกรรมที่ต่อเนื่องในหลายมิติ เช่น การสร้างนวัตกรรมในสินค้า การให้บริการ และกระบวนการการทำงานและการผลิต (IT4) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญกับความยั่งยืน (Sig. = 0.003, B = 0.134) เช่นเดียวกับการจัดสรรงบประมาณสำหรับการวิจัยและพัฒนา (R&D) (IT5) ซึ่งมีผลกระทบที่ดีและมีนัยสำคัญต่อความยั่งยืน (Sig. = 0.000, B = 0.147) ผลการศึกษาเหล่านี้ชี้ถึงบทบาทของการลงทุนใน R&D ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรมที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคโนโลยีและความสามารถในการปรับตัวขององค์กร (IT6) แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกที่มีนัยสำคัญที่แข็งแกร่งที่สุดต่อความยั่งยืน (Sig. = 0.000, B = 0.168) อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีล้ำสมัยเพื่อปรับปรุงกระบวนการในองค์กร (IT3) ไม่แสดงความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญกับความยั่งยืน (Sig. = 0.270)

ตารางที่ 5 ปัจจัยด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี (IT1-IT6) และการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กร (SUS)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.388	.110		12.585	.000
IT1	.097	.034	.119	2.839	.005
IT2	.107	.040	.125	2.715	.007
IT3	.039	.035	.048	1.103	.270
IT4	.134	.045	.152	2.967	.003
IT5	.147	.040	.170	3.700	.000
IT6	.168	.031	.195	5.378	.000

ที่มา : จัดทำโดยนักวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษานี้มุ่งเน้นวิเคราะห์บทบาทของนโยบายภาครัฐและปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ความยั่งยืนขององค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบ

สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ นโยบายองค์กร พนักงานและการทำงานเป็นทีม และนวัตกรรมและเทคโนโลยี

6.1 ความเป็นผู้นำ: กุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนความยั่งยืน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปัจจัยที่ขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กรขนาดใหญ่ ยืนยันถึงบทบาทสำคัญของผู้นำที่มีทักษะทั้งด้านเทคนิคและด้านมนุษยสัมพันธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้นำที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กรมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในโครงการความยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Hahang et al. (2022) และ Baumgartner (2009) ที่ระบุว่า ผู้นำที่มีทักษะทั้งในด้านเทคนิคและมนุษยสัมพันธ์สามารถสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและเปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ๆ สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นทีมงานให้มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ย่อมส่งผลให้พนักงานมีความกระตือรือร้นและพร้อมขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมจากพนักงานในโครงการเหล่านี้ (Baumgartner 2009)

แม้ว่าผลของการศึกษาพบว่า ผู้นำองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่มุ่งเน้นเฉพาะประเด็นด้านจริยธรรมและสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงกลยุทธ์การบริหารที่ชัดเจน อาจไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อความยั่งยืนขององค์กร แต่ผู้นำที่ติดต่อสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างองค์กรกับชุมชนและสังคม ทำให้การดำเนินโครงการความยั่งยืนขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมได้อย่างตรงประเด็น (Avery and Bergsteiner 2011)

ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นความยั่งยืน ทั้งในด้านการจัดฝึกอบรมผู้นำองค์กร การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการกำหนดมาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ภาคธุรกิจพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืน ในบริบทของประเทศไทย การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของผู้นำองค์กรเป็นกลไกสำคัญในการสร้างผู้นำที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจ และนำองค์กรไปสู่การเติบโตที่มั่นคงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมผู้นำด้านความยั่งยืนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาองค์กรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างแรงจูงใจให้พนักงานปรับตัวสู่เป้าหมายความยั่งยืน ซึ่งอาจเป็นโครงการร่วมระหว่างสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า (DBD)

การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เป็นอีกหนึ่งมาตรการสำคัญที่ช่วยพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความพร้อมต่อความยั่งยืน การเปิดโอกาสให้ผู้นำองค์กรจากภาคเอกชน ภาครัฐ และองค์กรระหว่างประเทศได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้นำองค์กรนำแนวทางที่ดีมาปรับใช้ในธุรกิจของตนเอง ภาครัฐสามารถส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ได้ ผ่านการจัดสัมมนาในระดับชาติและเวทีการประชุมด้านความยั่งยืน การสร้างแพลตฟอร์มความร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ และยังเป็นการสร้างเครือข่ายผู้นำธุรกิจด้านความยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเรียนรู้แนวทางการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับเป้าหมายความยั่งยืนของโลก

การกำหนดมาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ภาคธุรกิจพัฒนาภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับแนวทางการความยั่งยืน โดยการกำหนดมาตรฐานการบริหารองค์กรที่ยั่งยืน (Sustainable Business Leadership Standard : SBLs) ซึ่งเป็นระบบการรับรองที่มอบให้กับบริษัทที่มีผู้นำองค์กรที่มีความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืน โดยมาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ภาคธุรกิจพัฒนาภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับแนวทางการความยั่งยืน เช่น ลดภาษีนิติบุคคลสำหรับองค์กรที่มีแผนบริหารความยั่งยืนที่ผ่านการรับรอง เสนอโอกาสในการเข้าถึงกองทุนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และให้สิทธิพิเศษในการเข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ สำหรับบริษัทที่ดำเนินธุรกิจตามหลักการบริหารองค์กรที่ยั่งยืน (ESG)

6.2 นโยบายองค์กร: การกำหนดทิศทางเพื่อความยั่งยืน

แม้ว่ามีการวิจัยจำนวนมากที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการแนวคิดด้านความยั่งยืนเข้าไปในนโยบายองค์กร (Dawkins and Lewis 2003; Porter and Kramer 2006; Gazzola and Colombo 2014) แต่ผลการศึกษากลับชี้ให้เห็นว่า ในทางปฏิบัติ นโยบายความยั่งยืนขององค์กรถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ องค์กรหลายแห่งเลือกที่จะนำเสนอแนวนโยบายด้านความยั่งยืนเพื่อดึงดูดนักลงทุนหรือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์ มากกว่าการนำไปใช้จริงในการดำเนินธุรกิจ (Štrukelj et al. 2020; Vargas-Hernández 2021)

ผลการศึกษาชี้ว่า องค์กรที่มีแผนงานที่ชัดเจนและแนวทางดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมาย ความยั่งยืน สามารถลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน สร้างความโปร่งใสและเพิ่มความมั่นคงในระยะยาว แม้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นเรื่องที่สำคัญต่อนโยบายเพื่อความยั่งยืน (Ceko 2023; Singh et al. 2019; Attanasio et al. 2022) แต่การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจไม่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง เมื่อเกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างความคิดเห็นของลูกจ้างและเป้าหมายทางธุรกิจ หรือการที่องค์กรรับฟังความคิดเห็นแต่ขาดกลไกในการดำเนินการต่อ

ในทางกลับกัน ผลการศึกษาพบว่า นโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานและ

วัฒนธรรมการทำงานที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมได้ กลับมีแนวโน้มที่จะสามารถสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันเชิงธุรกิจได้ดีกว่าองค์กรที่ดำเนินงานตามโครงสร้างองค์กรแบบไร้ความยืดหยุ่น (Mumford et al. 2017; Bandura 2002) ด้วยเหตุนี้ การใช้กลยุทธ์ Empowerment & Agility หรือการทำงานแบบ Cross-functional Teams ทำให้พนักงานสามารถเสนอแนวคิดและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการด้านความยั่งยืน หรือการออกแบบโครงสร้างองค์กรให้สามารถเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้รวดเร็ว

การออกแบบนโยบายความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในหลายมิติ ตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานและกฎระเบียบ ส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและเงินสนับสนุน ไปจนถึงการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ ตัวอย่างเช่น ภาครัฐสามารถจัดทำมาตรฐานความยั่งยืนสำหรับองค์กรธุรกิจ (National Corporate Sustainability Standard) มาตรฐานการรายงาน ESG ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET ESG Disclosure Standard) ที่กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม รวมถึงการจัดทำระบบจัดอันดับบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน (Sustainability Business Index) เพื่อเพิ่มการยอมรับจากผู้บริโภคและนักลงทุนที่เป็นแรงจูงใจให้บริษัทพัฒนานโยบายความยั่งยืนอย่างจริงจัง

แม้ว่าหลายองค์กรจะตระหนักถึงความสำคัญของความยั่งยืน แต่การดำเนินการตามนโยบายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมักมีต้นทุนที่สูง ภาครัฐสามารถช่วยสนับสนุนการออกแบบนโยบายความยั่งยืนโดยการให้แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี การลดหย่อนภาษีนิติบุคคล สำหรับบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงหลัก ESG หรือการให้เครดิตภาษี (Tax Credit) สำหรับบริษัทที่ลงทุนในพลังงานสะอาดและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาความยั่งยืน (Sustainability Development Fund) เงินสนับสนุนเพื่อธุรกิจสีเขียว และสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยให้บริษัทขนาดเล็กและขนาดกลางสามารถเข้าถึงเงินทุนสำหรับลงทุนในเทคโนโลยีและโครงการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงความยั่งยืนได้ง่ายขึ้น

อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บริษัทกำหนดและดำเนินนโยบายความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญของผู้บริหารและพนักงานผ่านโครงการฝึกอบรมและที่ปรึกษาด้านความยั่งยืน รวมถึงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาเพื่อธุรกิจยั่งยืน เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจสามารถทำงานร่วมกับนักวิจัยและมหาวิทยาลัยในการพัฒนาแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

6.3 พนักงานและการทำงานเป็นทีม: ปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนความสำเร็จ

การพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงอุดมการณ์ หากแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดศักยภาพการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายดังกล่าว บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าในการพัฒนาและรักษาความยั่งยืนขององค์กร องค์กรที่สนับสนุนให้พนักงานสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ภายในองค์กร สามารถเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความพร้อมในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ Ashforth et al. และ Carlsen (Ashforth et al. 2011; Carlsen 2016)

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การพัฒนาทักษะและเส้นทางอาชีพ รวมถึงการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Dutton and Dukerich 1991; Klemm Verbos et al. 2007; Singh 2013) ยังช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหาขององค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความคิดเห็นของพนักงานและส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับธุรกิจ

อย่างไรก็ดี ความท้าทายที่พบในภาคธุรกิจ คือ การขาดแคลนทรัพยากรและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้ภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนเพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืนเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม หนึ่งในแนวทางที่ภาครัฐสามารถดำเนินการได้ คือ การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้บุคลากรมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดและกลยุทธ์ด้านความยั่งยืน หลักสูตรเหล่านี้ควรถูกออกแบบให้เหมาะสมกับระดับความรับผิดชอบของบุคลากรในแต่ละตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย ESG และการบริหารความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงระดับพนักงานทั่วไปที่ควรได้รับการปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานความยั่งยืน โดยการพัฒนาหลักสูตรเหล่านี้อาจดำเนินการผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ มหาวิทยาลัย และองค์กรวิจัย เพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและการประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ

อีกประเด็นสำคัญที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจ หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการพัฒนาบุคลากรด้านความยั่งยืน เช่น การจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านความยั่งยืน หรือเครือข่ายนักบริหารเพื่อความยั่งยืน อาจเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้ภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ การจัดประชุมสัมมนาหรือเวิร์กช็อปในระดับอุตสาหกรรมก็จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในวงกว้าง

6.4 นวัตกรรมและเทคโนโลยี: กลไกขับเคลื่อนองค์กรสู่อนาคต

จากผลการศึกษาระบุว่า การลงทุนขององค์กรภาคธุรกิจในงานวิจัยและพัฒนา (Huang et al. 2022) การพัฒนานวัตกรรมในกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Manyika et al. 2017; Chesbrough 2003) เป็นปัจจัยที่ช่วยให้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ และขยายขีดความสามารถในการแข่งขันโดยเฉพาะ ในองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่มี in-house R&D ในการพัฒนานวัตกรรมทั้งด้านสินค้าและบริการ รวมถึงพัฒนานวัตกรรมกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้องค์กรมีความเข้มแข็งและเติบโตในระยะยาว

นอกจากนี้ องค์กรที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมและสนับสนุนให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ มีแนวโน้มที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่า (Mintzberg 1993; Hambrick 2007)

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษพบว่า การนำเทคโนโลยีล้ำสมัยมาใช้โดยไม่มีการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมอาจไม่ได้สร้างผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนขององค์กร ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีควรควบคู่ไปกับการกำหนดแนวทางในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเป้าหมายความยั่งยืนขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Wheelen et al. (2018) และ Strukelj et al. (2020)

การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืน หากแต่ภาคธุรกิจมักเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดเงินทุน ขาดองค์ความรู้ หรือขาดแรงจูงใจในการลงทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน ดังนั้น ภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็น “ตัวเร่ง” และ “ตัวสนับสนุน” ที่ช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความยั่งยืนในระยะยาว

ภาครัฐควรมีบทบาทในการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาทางเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ศูนย์เหล่านี้สามารถช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถนำไปใช้ในภาคอุตสาหกรรมได้โดยตรง รวมถึงศูนย์ทดสอบและรับรองเทคโนโลยีสีเขียว เพื่อให้ภาคธุรกิจสามารถทดลองและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้งานได้อย่างมั่นใจ

ภาครัฐสามารถช่วยลดข้อจำกัดทางการเงินและการลงทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมของภาคธุรกิจเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนได้ โดยการออกมาตรการจูงใจทางการเงิน เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับบริษัทที่ลงทุนใน R&D การให้เงินอุดหนุน (Grants) การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Green Financing) และมาตรการลดหย่อนภาษี (Tax Incentives) สำหรับองค์กรที่ลงทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน

นอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วน ภาครัฐสามารถมีบทบาทเป็น “ตัวกลาง” ในการเชื่อมโยงองค์กรธุรกิจ มหาวิทยาลัย และหน่วยงานวิจัยเข้าด้วยกัน ผ่านโครงการพัฒนาเทคโนโลยีแบบร่วมทุน (Public-Private Partnership : PPP) ทั้งในการให้คำปรึกษาทางเทคนิคและการวิจัยร่วม ซึ่งช่วยให้ภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงทรัพยากรและองค์ความรู้จากภาครัฐได้โดยตรง รวมถึงสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานใหม่ ๆ ได้โดยไม่เป็นภาระมากเกินไป

7. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1 พัฒนาภาวะผู้นำเพื่อความยั่งยืนในระดับประเทศ

ภาครัฐควรจัดตั้ง “ศูนย์ฝึกอบรมผู้นำเพื่อความยั่งยืน” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิสัยทัศน์ การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการสร้างแรงจูงใจในองค์กร ให้สอดคล้องกับเป้าหมายความยั่งยืน และส่งเสริมเวทีความร่วมมือ เช่น การสัมมนาเชิงวิชาการระดับชาติ การสร้างแพลตฟอร์มความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนกรณีศึกษาระหว่างภาคธุรกิจ ภาครัฐ และองค์กรระหว่างประเทศ

7.2 กำหนดมาตรฐานและมาตรการจูงใจเพื่อเร่งการพัฒนาความยั่งยืนในภาคธุรกิจ

จัดทำมาตรฐาน “Sustainable Business Leadership Standard (SBLs)” เพื่อรับรององค์กรที่มีผู้นำด้านความยั่งยืน และเสนอสิทธิประโยชน์ เช่น ลดภาษีนิติบุคคล เข้าถึงกองทุนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และให้สิทธิพิเศษในโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐแก่บริษัทที่ผ่านการรับรองตาม SBLs

7.3 ส่งเสริมนโยบายองค์กรที่สอดคล้องกับ ESG และ SDGs

กำหนดให้มีมาตรฐานกลางในการเปิดเผยข้อมูล ESG (ESG Disclosure Standard) สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อความยั่งยืน เครดิตภาษี (Tax Credit) สำหรับการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม และนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน

7.4 พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านความยั่งยืนในทุกระดับ

จัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านความยั่งยืนเฉพาะตามระดับความรับผิดชอบ เช่น ระดับผู้บริหาร หัวหน้างาน และพนักงาน และสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วิจัยและเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ มหาวิทยาลัย และธุรกิจ

7.5 ส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืน

จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมสีเขียว (Green Innovation Center) ที่บูรณาการภาคธุรกิจ สถาบันวิจัย และมหาวิทยาลัย และสนับสนุนการเข้าถึง Green Financing, Tax Incentives และการลงทุนใน R&D ผ่านโครงการความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน (PPP)

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “Structural Equation Modeling for Growth and Sustainable Development in a Post-COVID-19 Era: Strategic Management of Large Organizations” ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้ข้อตกลงอ้างอิงหมายเลข RPOL_66_05

References

- Amabile, Teresa M. 2012. “Componential Theory of Creativity.” *Encyclopedia of Management Theory*. Harvard Business School Working Paper No. 12-096. Cambridge, MA: Sage.
- Ashforth, Blake E., Kristen M. Rogers, and Kevin G. Corley. 2011. “Identity in Organizations: Exploring Cross-Level Dynamics.” *Organization Science* 22 (5): 1144–1156. <https://doi.org/10.1287/orsc.1100.0591>.
- Attanasio, G., N. Preghenella, A. F. De Toni, and C. Battistella. 2022. “Stakeholder Engagement in Business Models for Sustainability: The Stakeholder Value Flow Model for Sustainable Development.” *Business Strategy and the Environment* 31 (3): 860–874. <https://doi.org/10.1002/bse.2922>.
- Avery, Gayle C., and Harald Bergsteiner. 2011. “Sustainable Leadership Practices for Enhancing Business Resilience and Performance.” *Strategy & Leadership*: 5–15. <https://doi.org/10.1108/10878571111128766>
- Bandura, Albert. 2002. “Social Cognitive Theory in Cultural Context.” *Applied Psychology: An International Review* 51 (2): 269–290.
- Bansal, Pratima, and Mark R. DesJardine. 2014. “Business Sustainability: It Is About Time.” *Strategic Organization* 12: 70–78. <https://doi.org/10.1177/1476127013520265>.
- Barney, Jay. 1991. “Firm Resources and Sustained Competitive Advantage.” *Journal of Management* 17 (1): 99–120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>.
- Barsh, Joanna, Marla M. Capozzi, and Jonathan Davidson. 2008. “Leadership and Innovation.” *McKinsey Quarterly*.
- Baumgartner, Rupert J. 2009. “Organizational Culture and Leadership: Preconditions for the Development of Sustainable Corporation.” *Sustainable Development* 17 (2): 102–113. <https://doi.org/10.1002/sd.405>.
- Bell, Simon, and Stephen Morse. 1999. *Sustainability Indicators: Measuring the Immeasurable?* London: Earthscan.
- Boons, Frank, and Florian Lüdeke-Freund. 2013. “Business Models for Sustainable Innovation: State-of-the-Art and Steps Towards a Research Agenda.” *Journal of*

- Cleaner Production* 45: 9–19. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.07.007>.
- Bossel, Hartmut. 1999. *Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications*. Canada: International Institute for Sustainable Development (IISD).
- Carlsen, Arne. 2016. “On the Tacit Side of Organizational Identity: Narrative Unconscious and Figured Practice.” *Culture and Organization* 22 (2): 107–135.
- Ceko, Elona. 2023. “On the Relationship Between ISO Standards and Sustainable Development.” *Problemy Ekorozwoju* 18 (2): 148–158.
<https://doi.org/10.35784/preko.39531>.
- Cheawsamut, Vichuda. 2021. “Corporate Communication Factors Affecting the Organization Growth and Sustainability: CP ALL PLC.” *Panyapiwat Journal*: 104–118.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/248837>. (in Thai)
- Chesbrough, Henry W. 2003. *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston, Mass: Harvard Business Review Press.
- Cummings, Thomas G., and Christopher G. Worley. 2015. *Organization Development and Change*. 10. ed. Mason, Ohio: Cengage Learning.
- Dawkins, Jeremy, and Stewart Lewis. 2003. “CSR in Stakeholder Expectations: And Their Implication for Company Strategy.” *Journal of Business Ethics* 44: 185–193.
<https://doi.org/10.1023/A:1023399732720>.
- Department for Environment, Food & Rural Affairs (UK). 2011. *Sustainable Development Indicators in your Pocket 2009*. National Statistics booklet.
<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a79c87040f0b670a802565f/pb13265-sdiyp-2009-a9-090821.pdf>
- Doppelt, Bob. 2010. *Leading Change toward Sustainability: A Change-Management Guide for Business, Government, and Civil Society*. 2nd ed. New York: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781351278966>.
- Dutton, Jane E., and Janet M. Dukerich. 1991. “Keeping an Eye on the Mirror: Image and Identity in Organizational Adaptation.” *Academy of Management Journal* 34 (3): 517–554. <https://doi.org/10.2307/256405>.
- Dyllick, Thomas, and Kai Hockerts. 2002. “Beyond the Business Case for Corporate Sustainability.” *Business Strategy and the Environment* 11 (2): 130–145.
<https://doi.org/10.1002/bse.322>.
- Eccles, Robert G., Ioannis Ioannou, and George Serafeim. 2014. “The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance.” *Management Science* 60 (11): 2835–2857. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.1984>
- Elkington, John. 1997. *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone. <https://doi.org/10.1002/tqem.3310080106>

- Freeman, R. Edward. 2010. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139192675>.
- Frostenson, Magnus, Sofia Helin, and Kristina Arbin. 2022. "Organizational Sustainability Identity: Constructing Oneself as Sustainable." *Scandinavian Journal of Management* 38 (3): 101229. <https://doi.org/10.1016/j.scaman.2022.101229>.
- Garavan, Thomas N., and David McGuire. 2010. "Human Resource Development and Society." *Advances in Developing Human Resources* 12 (5): 487–507. <https://doi.org/10.1177/1523422310394757>.
- Gazzola, Patrizia, and Gianluigi Colombo. 2014. "CSR Integration into the Corporate Strategy." *Cross-Cultural Management Journal* 16: 331–337. <https://doi.org/10.22409/conflu16i1.p20226>
- Hahang, E., S. Bayraktar, and A. Jiménez. 2022. "Early Evidence of Leadership Skills and Strategies in Managing the Impact of COVID-19 Pandemic in the Hospitality Industry." *Cross Cultural & Strategic Management* 29 (3): 493–515. <https://doi.org/10.1108/CCSM-03-2021-0041>.
- Hair, Joseph F., William C. Black, Barry J. Babin, and Rolph E. Anderson. 2010. *Multivariate Data Analysis*. 7th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hambrick, Donald C. 2007. "Upper Echelons Theory: An Update". *The Academy of Management Review* 32 (2): 334–343. <https://doi.org/10.5465/amr.2007.24345254>
- Hanyapechchun, Chanin. 2023. *The Public Sector in the Modern Age and the Development of Human Resources and SDGs Promotion*. Bangkok: Digital Government Development Office (Public Organization). <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads>. (in Thai)
- Hart, Stuart L., and Mark B. Milstein. 2003. "Creating Sustainable Value." *Academy of Management Perspectives* 17: 56–67. <https://doi.org/10.5465/ame.2003.10025194>.
- Huang, Z., S. Sindakis, S. Aggarwal, and L. Thomas. 2022. "The Role of Leadership in Collective Creativity and Innovation." *Frontiers in Psychology* 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1060412>.
- Jaikla, Sompong. 2018. "Model of Development and Promotion for Sustainability of Social Enterprises in Thailand." *Journal of MCU Nakhondhat* 5 (2): 342–363. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/140552>. (in Thai)
- Klemm Verbos, Amy, James A. Gerard, Paul R. Forshey, Carolyn S. Harding, and John S. Miller. 2007. "The Positive Ethical Organization." *Journal of Business Ethics* 76 (1): 17–33. <https://doi.org/10.1007/s10551-006-9275-2>.
- Kramar, Robin. 2014. "Beyond Strategic Human Resource Management." *International Journal of Human Resource Management* 25: 1069–1089.

<https://doi.org/10.1080/09585192.2013.816863>.

- Lo, May Chiun, Mohamad Abang Azlan, T. Ramayah, and Yin Chai Wang. 2015. "Examining the Effects of Leadership, Market Orientation and Leader Member Exchange (LMX) on Organisational Performance." *Engineering Economics* 26 (4): 409–21.
<https://doi.org/10.5755/j01.ee.26.4.7656>.
- Lozano, Rodrigo. 2015. "A Holistic Perspective on Corporate Sustainability Drivers." *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 22: 32–44.
<https://doi.org/10.1002/csr.1325>.
- Manyika, James, Michael Chui, Michael Osborne, Jacques Bughin, Peter Doblin, and Alex Perrone. 2017. *What the Future of Work Will Mean for Jobs, Skills, and Wages*. McKinsey Global Institute. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/themes/how-automation-is-shaping-the-future-of-work>.
- Martinez, R., and K. Wong. 2023. "Technology Investment and Organizational Resilience." *MIS Quarterly* 47 (2): 567–589.
- Mintzberg, Henry. 1993. "The Overpowering Hand." *Harvard Business Review* 71 (5): 66–77.
- Mohammad Reza Azizi, Rasha Atlasi, Arash Ziapour, Jaffar Abbas, and Roya Naemi. 2021. "Innovative Human Resource Management Strategies During the COVID-19 Pandemic." *Heliyon* 7 (6): e07233. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07233>.
- Muloi, J. M., and D. Juma. 2021. "Influence of Organization Strategies on Sustainability." *Strategic Journal of Business & Change Management* 8 (1): 710–728.
<https://doi.org/10.61426/sjbcm.v8i1.1943>
- Mumford, Michael D., Megan E. Higgs, and Todd C. McIntosh. 2017. "Cognitive Skills and Leadership Performance." *Leadership Quarterly* 28 (1): 24–39.
<https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2016.10.012>
- National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister. 2023. *The 13th National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*.
https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf. (in Thai)
- OECD. 2015. *G20/OECD Principles of Corporate Governance*. Paris: OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/9789264236882-en>.
- Pearce, David, Anil Markandya, and Edward Barbier. 1989. *Blueprint 1: For a Green Economy*. London: Routledge.
- Porter, Michael E., and Mark R. Kramer. 2006. "Strategy and Society: The Link between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility." *Harvard Business Review* 84 (1): 78–92. <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=23102>.
- Porter, Michael E., and Mark R. Kramer. 2011. "Creating Shared Value." *Harvard Business Review* 89 (1–2): 62–77. <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=39071>

- Saberi, Sara, Mahtab Kouhizadeh, Joseph Sarkis, and Lejia Shen. 2019. "Blockchain Technology and Its Relationships to Sustainable Supply Chain Management." *International Journal of Production Research* 57 (7): 2117–2135.
<https://doi.org/10.1080/00207543.2018.1533261>.
- Schaltegger, Stefan, Erik G. Hansen, and Florian Lüdeke-Freund. 2016. "Business Models for Sustainability." *Organization & Environment* 29 (1): 3–10.
<https://doi.org/10.1177/1086026615599806>.
- Senge, Peter M. 2006. *The Fifth Discipline*. New York: Doubleday.
- Singh, Ashu. 2013. "Achieving Sustainability Through Internal Communication and Soft Skills." *The IUP Journal of Soft Skills* 7 (1): 21–26.
<https://ssrn.com/abstract=2256302>
- Singh, Ashu, S. Sushil, S. Kar, and D. Pamucar. 2019. "Stakeholder Role for Developing a Conceptual Framework of Sustainability in Organization." *Sustainability* 11 (1): 208.
<https://doi.org/10.3390/su11010208>.
- Standards for the Sustainable Development Goals. 2019.
<https://doi.org/10.18356/6a0e015b-en>.
- Štrukelj, T., J. Nikolić, D. Zlatanović, and S. S. Zabukovšek. 2020. "A Strategic Model for Sustainable Business Policy Development." *Sustainability* 12 (2): 526.
<https://doi.org/10.3390/su12020526>.
- Thai Institute of Directors Association. 2022. *Corporate Governance Report of Thai Listed Companies 2022*. Bangkok: Thai Institute of Directors Association. <https://thai-iod.com/th/projects-2-detail.asp?id=845>. (in Thai)
- Trongwattanawuth, S., and P. Siriprasertsin. 2022. "The Structural Relationship Model of Organizational Capability and Corporate Social Responsibility Affecting the Sustainability of the Certified Green Industry in Thailand." *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*: 71–82. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/trujournal/article/view/259584>. (in Thai)
- Tso, G. K. F., and J. Li. 2012. "Using Index to Measure and Monitor Progress on Sustainable Development." In *InTech eBooks*. <https://doi.org/10.5772/27292>.
- United Nations Global Compact. 2015. *The Ten Principles of the UN Global Compact*. New York: United Nations Global Compact. <https://unglobalcompact.org/library/1151>
- Vargas-Hernández, José G. 2021. "Strategic Organizational Sustainability." *Circular Economy and Sustainability* 1 (2): 457–476. <https://doi.org/10.1007/s43615-020-00003-y>.
- Wheelen, Thomas L., J. David Hunger, Alan N. Hoffman, and Charles E. Bamford. 2018. *Strategic Management and Business Policy*. 15th ed. London: Pearson.
- Whelan, Tensie, and Carly Fink. 2016. "The Comprehensive Business Case for

Sustainability.” *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2016/10/the-comprehensive-business-case-for-sustainability>.

Wright, Patrick M., and Gary C. McMahan. 1992. “Theoretical Perspectives for Strategic Human Resource Management.” *Journal of Management* 18 (2): 295–320. <https://doi.org/10.1177/014920639201800205>.

บทความวิจัย

การเมืองในนโยบายกัญชาของประเทศไทย

พิษณุ เสี่ยงมพงษ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล pisanu.sangiampongsa@gmail.com

บทคัดย่อ

วันที่รับ: 11 มีนาคม 2568

วันที่แก้ไข: 22 มิถุนายน 2568

วันที่ตอบรับ: 24 มิถุนายน 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ ไส้ประกอบ
ทวีทรัพย์ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขแต่แปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็น
ลิขสิทธิ์ของคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: พิษณุ เสี่ยงมพงษ์. 2568.
“การเมืองในนโยบายกัญชาของ
ประเทศไทย”. วารสารสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 55 (2):
316-346.

<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4766>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

บทความวิจัยนี้ศึกษานโยบายกัญชาของประเทศไทยภายในทิศทางเป็นเสรีนิยม
มาก มีข้อกังวลเกี่ยวกับการใช้กัญชาในประเทศไทย และมีความสับสนในความ
พยายามย้อนกลับไปเป็นอนุรักษนิยมอีกครั้ง ด้วยจุดประสงค์ศึกษากระบวนการ
นโยบายกัญชาของประเทศไทยในรายละเอียด มีคำถามวิจัยว่า นโยบายกัญชาของไทย
มีลักษณะอย่างไร มีสมมติฐานว่า มีข้อห่วงใยอย่างมากในนโยบายลักษณะเสรีนิยมนี้ มี
ความสับสนที่นโยบายอาจย้อนกลับไปเป็นอนุรักษนิยมอีกครั้ง และมีการเมืองอยู่ภายใน
กระบวนการนโยบายกัญชา งานวิจัยใช้แนวคิดด้านความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์
และความชาญฉลาดของประชาธิปไตยเป็นกรอบการศึกษา ประกอบการวิเคราะห์
ตอบคำถามวิจัย ขอบเขตด้านเวลาในการศึกษาอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2561-2567 งานวิจัย
ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษา ประกอบด้วย หลักฐานการรายงานของสื่อมวลชนถึง
กระบวนการนโยบายกัญชาไทย และเอกสารนโยบายสาธารณะด้านกัญชา เช่น
ประกาศกระทรวง สำหรับข้อค้นพบและการวิเคราะห์ บทความวิจัยถกเถียงถึงความ
กำกวมในการเป็นสารเสพติดเป็นลักษณะของพืชกัญชา ที่อธิบายด้วยแนวคิดความไม่
แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ กัญชาได้รับการตีความว่าสามารถใช้ได้ทั้งในทางการแพทย์
และในทางสันตนาการด้วย เกิดข้อห่วงใย และจำเป็นต้องติดตามดูแลการแพร่หลาย
ของผลิตภัณฑ์กัญชาในอาหาร งานวิจัยวิเคราะห์ข้อถกเถียงการเมืองภายในนโยบาย
กัญชาของประเทศไทย เช่น ความพยายามผลักดันให้นโยบายกลับไปเป็นอนุรักษนิยม
อีกครั้ง เป็นอีกส่วนหนึ่งของความสับสนของนโยบาย และงานวิจัยถกเถียงว่า ความ
ชาญฉลาดของประชาธิปไตยมีความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายกัญชา

คำสำคัญ: นโยบายกัญชาของไทย, ความสับสนของนโยบาย, ความไม่แน่นอนทาง
วิทยาศาสตร์, การควบคุม, การเมืองในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

RESEARCH ARTICLE

The Politics in the Thai Cannabis Policy

Pisanu Sangiampongsa

Associate Professor, Ph.D., of Department of Government, Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University.

email: pisanu.sangiampongsa@gmail.com

Received: March 11, 2025

Revised: June 22, 2025

Accepted: June 24, 2025

Editor: Thanapan Laiprakobsup,
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)
License: [Attribution–](#)
[NonCommercial-NoDerivatives](#);
(CC-BY-NC-ND 4.0)

Copyright: ©2025 Faculty of
Political Science, Chulalongkorn
University

Citation: Pisanu Sangiampongsa
2025. "The Politics in the Thai
Cannabis Policy".
Chulalongkorn University
Journal of Social Sciences 55
(2): 316-346.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4766>

All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion of
the publisher of the journal.

Abstract

This research article examines the Thai cannabis policy. In the movement toward much more liberal policy, there are concerns about cannabis use in Thailand, along with the confusion in an attempt to direct it back to conservatism. With the objective of studying the details of the policy process, the research question is: What is the nature of Thai cannabis policy? The hypothesis is: There are serious concerns in such liberal cannabis policy, while its backward direction to conservatism brings confusion. Politics in the policy process is expected. Such concepts as scientific uncertainty and the intelligence of democracy serve as the research framework. The timeline of the study is between 2018 and 2024. Secondary data sources, including news reports on the subject, as well as rules and regulations of cannabis usage, such as ministerial announcements, are examined. Concepts in the research framework also enter the analysis. The ambiguity is discussed as the nature of cannabis and explained by the concept of scientific uncertainty. Cannabis is interpreted within the rules and regulations as legal for both medical and recreational uses. The latter, however, sparks the need to oversee the widespread cannabis products, especially foods. The research discusses the politics of the Thai cannabis policy, such as an attempt to swing cannabis back to the status of narcotics, while being argued as a confusion in the policy. The intelligence of democracy helps propel the cannabis policy process.

Keywords: *Thai Cannabis Policy, Policy Ambiguity, Scientific Uncertainty, Regulation, Politics in Public Policy Process*

1. ที่มาของการศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษานโยบายกัญชาของประเทศไทย สังเกตแนวโน้มความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา สหประชาชาติและองค์การอนามัยโลกได้มีมติเมื่อ พ.ศ. 2563 ผ่านการลงคะแนนของคณะกรรมการยาเสพติด (Commission for Narcotic Drugs) ซึ่งมี 53 ประเทศสมาชิกให้นำกัญชาออกจากการเป็นพืชเสพติดอันตราย ทั้งนี้มีความมุ่งหมายให้ใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ได้แพร่หลายมากขึ้น สังเกตว่าเป็นมติ 27 ต่อ 25 มีหนึ่งประเทศสมาชิกงดออกเสียง ทำให้ไม่ได้เป็นการผ่านมติแบบขาดลอย หรือมีการแตกแยกในเชิงการเมือง (Politically divisive) (Kwai 2020) จากที่มีการใช้พืชกัญชาเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์รักษาพยาบาลมานานแล้ว ซึ่งเป็นสรรพคุณที่สำคัญ แต่ก็อาจมีผลต่อร่างกายในเชิงลบเช่นกัน ในประเทศไทย พืชกัญชาจัดอยู่ในกลุ่มยาเสพติดให้โทษประเภท 5 โดยที่มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แบ่งประเภทของยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท เริ่มจากประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน และลดระดับความรุนแรงลงไปถึงยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ที่ระบุพืชกัญชาไว้ในประเภทนี้ หมายถึง การมีฤทธิ์เป็นสารเสพติดระดับต่ำ

มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายกัญชาของไทย โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ลงในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 อนุญาตให้ใช้พืชกัญชาและกระท่อมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ โดยมีเงื่อนไขว่าการใช้ประโยชน์ดังกล่าวอยู่ในการดูแลและควบคุมของแพทย์ อันเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (BBC News Thai 2019a) อีกสามปีต่อมา กระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศเรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 มีผลให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติดประเภท 5 ตามที่ระบุในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (Anamai Media 2022) โดยประกาศนี้เริ่มมีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565

ประกาศฉบับนี้มีนัยสำคัญ เนื่องจากกัญชาจะนับเป็นพืชถูกกฎหมายไม่ใช่เฉพาะเมื่อใช้ในการทางการแพทย์เท่านั้น เพราะประกาศนี้กำหนดให้ทุกส่วนของพืชกัญชาไม่ใช่สารเสพติด อาจตีความว่าสามารถนำพืชกัญชาไปใช้ในด้านอื่นได้ รวมทั้งในทางสันตินาการ มีการรวบรวมสถิติประเทศที่กำหนดให้การใช้กัญชาเพื่อสันตินาการ (recreational cannabis) ถูกกฎหมาย อาจเป็นที่แปลกใจว่า ไทยเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่กำหนดให้ใช้กัญชาทางสันตินาการได้อย่างถูกกฎหมาย (School of Public Health, Chulalongkorn University 2023; Visual Capitalist 2024) หลังจากนั้นในเชิงประจักษ์จะพบเห็นการแพร่หลายของผู้ประกอบการด้านกัญชาที่ไม่ใช่เพื่อการแพทย์ (JD Supra 2023) เช่น ร้านกาแฟ และผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ขนม เช่น บราวนี่ ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม (BBC News 2022; TCC (Thailand Consumer Council). 2022)

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการใช้ ชื่อ ขายกัญชาที่ไม่ใช่เพื่อการแพทย์ สังเกตว่ามีข้อกังวลหรือความไม่สบายใจในสังคมในเรื่องผลในเชิงลบของกัญชาที่อาจเกิดขึ้นได้ ในขณะที่เริ่มมีการแพร่หลายของผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาผสมอยู่ ซึ่งไม่ใช่ยาหรือเวชภัณฑ์ และภาครัฐพยายามตอบสนองต่อข้อกังวลนี้ กล่าวคือ แก้ไขปัญหาการแพร่หลายของผลิตภัณฑ์กัญชา โดยเฉพาะอาหาร เช่น ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ การควบคุมคุณภาพ และการจัดการสุขลักษณะของการจำหน่ายอาหารประเภทปรุงสำเร็จในสถานที่จำหน่ายอาหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2565 เช่น กำหนดให้ผู้ประกอบการแสดงข้อความการเป็นสถานที่จำหน่ายอาหารที่มีกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบในอาหารประเภทปรุงสำเร็จ และแสดงข้อแนะนำความปลอดภัยในการบริโภคอาหารที่มีการใช้กัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบ เช่น “บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ควรงดเว้นรับประทาน” (Workpoint Today 2022) เห็นได้ว่า การใช้พืชกัญชากลับหลังประกาศของกระทรวงสาธารณสุขนั้นเป็นเพื่อจุดประสงค์ที่นอกเหนือจากการแพทย์ได้ เช่น จะพบกฎกระทรวง เรื่อง ขออนุญาตผลิต-ครอบครองกัญชาหรือกัญชง 4 กรณี ที่รวมถึงการใช้เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรมด้วย (Hfocus 2024c)

เมื่อ พ.ศ. 2567 ในรัฐบาลที่พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำ มีการเคลื่อนไหวพยายามเปลี่ยนแปลงทิศทางของนโยบายกัญชาเป็นด้านกลับ กล่าวคือ พยายามนำกัญชากลับสู่การเป็นยาเสพติด ผ่านมติการประชุมคณะกรรมการการควบคุมยาเสพติด ครั้งที่ 32-8/2567 (Matichon Online 2024a) และ สมศักดิ์ เพทสุทิน รมว. สาธารณสุขในรัฐบาลพรรคเพื่อไทย กล่าวว่า องค์การอาหารและยาได้เปิดรับฟังความคิดเห็นต่อร่างประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. ... เมื่อวันที่ 11-25 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ผู้แสดงความเห็นมากกว่าร้อยละ 80 เห็นด้วยที่จะนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดอีกครั้งหนึ่ง และในฐานะ รมว. สาธารณสุข ก็มีความคิดเห็นที่ควรจะให้กัญชาเป็นยาเสพติดเช่นกัน (Prachachat Thurakit. 2024a; Matichon Online 2024b) อย่างไรก็ตาม ตอนช่วงท้าย พ.ศ. 2567 ก็ยังคงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานะของกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด (Thai PBS Policy Watch 2024)

2. คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของการศึกษา และสมมติฐาน

กระบวนการเปลี่ยนแปลงนโยบายกัญชามีผลสำคัญต่อสังคม เพราะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาในทางปฏิบัติ เริ่มจากการใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ พยาบาล ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ต่อมา มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อเนื่อง สังเกตว่า ประเทศไทยกลายเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่กำหนดให้ใช้กัญชาเชิงสันติภาพได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (Dugar 2023) ในขณะที่มีข้อกังวลภายในสังคมในความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา มีการเคลื่อนไหวดำเนินการกลับด้านจะทำให้พืชกัญชาผิด

กฎหมาย ยกเว้นการใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์เท่านั้น มีคำถามวิจัยว่า “การกำหนดนโยบายการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาของประเทศไทยเป็นอย่างไร จากประมาณ พ.ศ. 2561-2567” สำหรับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ การศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะด้านกัญชาของประเทศไทยว่าเป็นอย่างไร

เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการศึกษา สมมติฐานมีดังต่อไปนี้ นโยบายด้านกัญชาของประเทศไทยคู่สับสน จากที่เป็นประเทศแรก ๆ ของเอเชียที่ใช้ประโยชน์จากกัญชาทั้งทางการแพทย์และสุขภาพ มีผลิตภัณฑ์กัญชาโดยเฉพาะอาหาร และมีการใช้กัญชาในทางสันตนาการด้วย (Dugar 2023) แต่ในขณะเดียวกันก็มีความกังวลภายในสังคมในการเป็นเสรีนิยมในนโยบายนี้ (Phawan 2023; Thepgumpanat and Wongcha-um 2024) ทำให้ดูเป็นนโยบายที่ไม่ค่อยเป็นเหตุเป็นผล และต่อมาก็มีการขับเคลื่อนนโยบายกลับด้านไปสู่ความเป็นอนุรักษ์นิยมอีกครั้ง (Matichon Online 2024a; Matichon Online 2024b) ทำให้ดูสับสนย้อนกลับไปมาระหว่างความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม และมีการเมืองอยู่ในกระบวนการนโยบายกัญชาภายในการย้อนกลับไปมาระหว่างเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม

ภายในการตอบคำถามและสมมติฐานการวิจัยในความสับสนและข้อกังวลของความเป็นเสรีของนโยบายกัญชาของประเทศไทย งานวิจัยใช้แนวคิดต่อไปนี้เป็นการศึกษาและช่วยวิเคราะห์อภิปรายผลการศึกษา : 1. ความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (scientific uncertainty) (Kettl 2012, 457, 342, 343) และแนวคิดการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ในทางการเมือง (politicization of science) (Levesque and Benoit 2020, 374) 2. แนวคิดข้อจำกัดในการวิเคราะห์ (limits of analysis) ข้อผิดพลาด (fallibility) ที่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นเรื่องปกติภายในการกำหนดนโยบาย (Lindblom and Woodhouse 1993, 13-17) หรืออาจเรียกว่ามีข้อจำกัดในการใช้เหตุผล (bounded rationality) (Cairney 2012, 95) ภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ สองแนวคิดนี้เข้ามาช่วยอธิบายความสับสนของนโยบาย 3. การเมืองภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (politics in the policy process) โดยมีแนวคิดย่อยที่ช่วยอธิบายกระบวนการกำหนดและปฏิบัตินโยบายกัญชาของประเทศไทยที่สับสน มีข้อกังวลในความเป็นเสรีที่มากของนโยบายดังกล่าว ที่มีความสำคัญสำหรับงานวิจัยประกอบด้วย แนวคิดการเจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยนทางการเมืองและนโยบาย (logrolling) (Aithor 2024) และแนวคิดความชาญฉลาดของประชาธิปไตย (intelligence of democracy) (Lindblom and Woodhouse 1993, 13, 23, 26)

3. วิธีการวิจัยและขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้กำหนดให้ขอบเขตการศึกษาด้านเวลาเป็นตั้งแต่ พ.ศ. 2561 เมื่อเกิดความสนใจปรับเปลี่ยนนโยบายด้านกัญชาของไทย ตั้งแต่จุดเปลี่ยนของนโยบายกำหนดให้ใช้ประโยชน์จาก

พืชกัญชาได้ในทางการแพทย์ ตัวแสดงทางนโยบาย คือ พรรคภูมิใจไทย บรรจุนโยบายด้านกัญชาไว้เป็นข้อเสนอของพรรค ขับเคลื่อนนโยบายด้านกัญชา เมื่อครั้งการรณรงค์คะแนนเสียงสนับสนุนพรรคในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และศึกษาต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน คือ ปลาย พ.ศ. 2567

สำหรับวิธีการศึกษา งานวิจัยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่นำมาวิเคราะห์ตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีสมมติฐานเป็นเหมือนแผนที่นำแนวทางการวิเคราะห์ ข้อมูลดังกล่าวมาจากแหล่งทุติยภูมิ ประกอบด้วย เอกสารรายงานข่าวของสื่อสารมวลชน (news, reports) (Burnham et al. 2008, 190) เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ความเป็นไปในนโยบายกัญชาของประเทศไทย ภายใต้งานวิจัยข้อมูลดังกล่าว มีวิธีป้องกันอคติ ดังนี้ 1. ใช้ข้อมูลการรายงานสถานการณ์นโยบายกัญชาของสื่อสารมวลชนจากหลากหลายสำนัก ที่สำคัญมีดังเช่น BBC NEWS, มติชน, กรุงเทพธุรกิจ, ประชาชาติธุรกิจ, ไทยรัฐ, ผู้จัดการ, ไทยโพสต์, Workpoint, The Standard, ประชาชาติธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้มุมมองความคิดเห็นในเรื่องกัญชาที่อาจมีแฝงอยู่ภายในการรายงานข่าว มีการกระจุกตัวหรือโน้มเอียงไปเฉพาะทางใดทางหนึ่ง ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ 2. พยายามใช้เฉพาะส่วนของข้อมูลการรายงานข่าวของสื่อมวลชนที่ปราศจากการวิเคราะห์ หรือการแทรกมุมมองหรือความคิดเห็น อยู่ภายในการรายงานข่าวหนึ่ง ๆ เช่น ใช้ประโยชน์จากเฉพาะการรายงานสิ่งหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างการรายงานการจัดสมมนาของพรรคการเมือง การแสดงรูปป้ายโฆษณาการนำเสนอ นโยบายกัญชาของพรรคการเมือง ใช้ข้อความที่อยู่ในรูปคำต่อคำของการให้สัมภาษณ์โดยตัวแทนนโยบายด้านกัญชาแก่สื่อมวลชน

อีกแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้วิเคราะห์ภายในการศึกษา คือ เอกสารที่เป็นนโยบายสาธารณะด้านกัญชา อันมีหลายรูปแบบและหลายฉบับ เช่น ประกาศกระทรวง ประกาศกรม กฎกระทรวง ร่างพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติ มติคณะรัฐมนตรี โดยที่เอกสารเหล่านี้ประกอบเป็นนโยบายสาธารณะ หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาที่จัดทำหรือกำหนดขึ้นโดยภาครัฐของไทยอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นทางการ จากการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และได้มีการนำข้อกำหนดเหล่านี้มาบังคับใช้แล้ว ในกรณีนโยบายด้านกัญชาของประเทศไทย เอกสารของภาครัฐนี้อาจเรียกว่าเป็นเอกสารของราชการ (Government official publications) เอกสารในรัฐสภา (Parliamentary papers) (Burnham et al. 2008, 194) หรือบันทึกของภาครัฐ (Government records) (McNabb 2010, 303) ดังนั้น ในการตอบคำถามการวิจัย ได้มีการนำเอกสารนโยบายสาธารณะเหล่านี้ มาใช้อย่างมากในการวิเคราะห์อภิปรายถกแถลง

ได้มีการนำเสนอหัวข้อวิจัยและวิธีการศึกษาดังกล่าวต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุรูปแบบการพิจารณาทบทวนแบบยกเว้น เพราะงานวิจัยใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษา

4. แนวคิดและวรรณกรรมที่ช่วยในการศึกษา

งานวิจัยได้เลือกแนวคิดต่อไปนี้ ที่จะได้นำมาใช้ประกอบหลักฐานเชิงประจักษ์ ในการวิเคราะห์ตอบคำถามวิจัยตามแนวทางสมมติฐาน

4.1. กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public policy process) และชนชั้นนำ (Elitism)

งานวิจัยนี้ศึกษากระบวนการนโยบายกัญชาของประเทศไทย ประกอบด้วย ขั้นตอนการนำเสนอประเด็น และนโยบายกัญชาโดยพรรคภูมิใจไทย (Agenda setting) ต่อเนื่องด้วยการกำหนดนโยบายกัญชา (Policy formulation) และมีการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ (Policy implementation) จากการที่พรรคภูมิใจไทยมีมุมมองและความสนใจที่จะให้การใช้ประโยชน์จากพืชกัญชามีความเป็นเสรีนิยมมากขึ้น เป็นเหตุให้กำหนดและปฏิบัตินโยบายที่เป็นเสรีนิยมนี้เกิดขึ้น (Smitanan 2019) และสามารถสังเกตได้ถึงความเป็นเสรีนิยมมากขึ้นจริง ในการใช้พืชกัญชา (BBC News 2022) ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเวลาต่อมา มีผลให้สถานะของนโยบายกัญชาที่มีความเป็นเสรีนิยมนี้เกิดเป็นความไม่แน่นอน จากการมีพรรคการเมืองที่มีความคิดเห็นไปในทางตรงข้ามกับพรรคภูมิใจไทย (BBC News Thai 2024b) ดังนั้นแนวคิดกระบวนการนโยบายสาธารณะจึงช่วยอธิบายความเป็นไปของนโยบายกัญชาของประเทศไทยในภาพกว้าง (Peters 2016, 60, 76, 118; Dye 2013, 16-17) หรือในอีกแง่หนึ่งอาจเป็นมุมมองจากแนวคิดชนชั้นนำ (Elitism) ที่พรรคภูมิใจไทยเป็นตัวแสดงที่เป็นชนชั้นนำผู้เสนอและมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายกัญชาของประเทศไทย ภายในช่วงเวลาในการศึกษาของงานวิจัยนี้ (Dye 2013, 23-24)

4.2. ความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (Scientific uncertainty)

แนวคิดนี้อธิบายว่า มีบางปรากฏการณ์ที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายได้ครบถ้วน Kettl (2012, 457-458) ยกตัวอย่างกรณีองค์การอาหารและยาของสหรัฐอเมริกาออกคำสั่งห้ามใช้สาร Cyclamate หรือสารให้ความหวานเทียมเมื่อ ค.ศ. 1970 เพราะมีการศึกษาที่พบว่าสารนี้ก่อมะเร็งในสัตว์ทดลอง หลังจากนั้นมีการนำชันทศกร ซึ่งเป็นอีกสารเคมีให้ความหวานมาใช้ทดแทน แต่มีงานวิจัยที่พบว่าสารเคมีใหม่นี้ก็ก่อมะเร็งในสัตว์ทดลองเช่นกัน ในขณะที่มีการวิพากษ์งานวิจัยว่า มีการให้สารนี้แก่สัตว์ทดลองในปริมาณมากเกินไป แต่องค์การอาหารและยาจำเป็นต้องห้ามใช้ชันทศกร พบว่ามีการเคลื่อนไหวของผู้ที่ต้องการลดความอ้วนและผู้ป่วยเบาหวานที่ต่อต้านการห้ามใช้สารใหม่นี้ ด้วยเหตุผลที่ได้เคยถูกห้ามการใช้ Cyclamate มาแล้ว หนึ่งแล้วยังไม่มีสารอื่นมาทดแทนได้ ทำให้สภาคองเกรสออกกฎหมายที่ยอมให้ใช้ชันทศกร

ต่อไปได้ บนเงื่อนไขว่าบนบรรทัดฐานของชั้นทศกรต้องมีค่าเตือนแก่ผู้บริโภคถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการบริโภคสารนั้น หลังจากที่มีงานวิจัยหลากหลายต่อเนื่อง แต่ยังไม่ปราศจากข้อสรุปที่ชัดเจน ใน ค.ศ. 2000 มีการนำชั้นทศกรออกจากรายการสารเคมีที่ก่อโรคมะเร็งในมนุษย์ และสภาองค์กรสก็เคลื่อนไหวต่อเนื่อง ออกกฎหมายยุติการบังคับให้มีค่าเตือนถึงอันตรายบนบรรทัดฐานของชั้นทศกร ในขณะที่ยังมีข้อสงสัยหรือความไม่แน่นอน ปราศจากข้อสรุปที่ชัดเจนในเรื่องของอันตรายของสารนี้ จึงเป็นตัวอย่างของกรณีที่พบความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์

จากบางกรณีของการมีความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ จึงอาจเป็นที่มาของการใช้วิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในทางการเมือง (The politicization of science) Levesque และ Benoit (2020, 374) อภิปรายถึงแนวคิดนี้ภายในนโยบายด้านยาเสพติดที่ควิเบกซิตี ประเทศแคนาดา เกิดขึ้นเสมอในการอภิปรายถกแถลงทางการเมือง (Political debate) หมายถึงว่า ในบางกรณี ตัวแสดงทางการเมืองจะค้นหาและนำข้อถกแถลงในทางวิทยาศาสตร์มารองรับความเชื่อทางด้านคุณค่าบางอย่าง หรือใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์บางประการมากำหนดทิศทางและสาระของนโยบายหนึ่ง ๆ และในการรองรับข้อเสนอทางนโยบาย (Policy proposal) โดยมีความเชื่อ ความเห็น มุมมองเชิงคุณค่าและเชิงจริยธรรมผสมอยู่ด้วย และเมื่อมีความคิดเห็น ความเชื่อ มุมมองทางคุณค่าและจริยธรรมมาเกี่ยวข้อง ทำให้ข้อเสนอทางนโยบายของตัวแสดงทางการเมืองและนโยบายอาจมีความแตกต่างหลากหลายหรือขัดแย้งกันได้

4.3. ข้อจำกัดของการวิเคราะห์ (The limits of analysis) และ การมีข้อจำกัดของการใช้เหตุผล (Bounded rationality)

ที่คล้ายกับการอธิบายเรื่องความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ คือ การอธิบายของ Lindblom และ Woodhouse (1993, 15-17) ถึงข้อจำกัดของการวิเคราะห์ (The limits of analysis) และข้อผิดพลาด (Fallibility) ของมนุษย์ที่อาจเกิดขึ้นได้บ่อยภายในการตัดสินใจเชิงนโยบาย นอกจากนี้ แม้ว่าความเป็นเหตุเป็นผล (Rationality) เป็นส่วนสำคัญของนโยบายสาธารณะ และเป็นที่มาของแนวคิดเหตุผลนิยม (Rationalism) ที่ใช้อธิบายนโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ (Dye 2013, 18) แต่ความเป็นเหตุเป็นผลในกระบวนการนโยบายสาธารณะนั้นอาจไม่ได้เป็นจริงเสมอไป ด้วยความเป็นอุดมคติของแนวคิดเหตุผลนิยม หรือความมีเหตุผลอย่างครอบคลุม (Comprehensive rationality) ดูจะไม่เป็นจริง (Unrealistic) ในทุกกรณีของการกำหนดนโยบายหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีการนำเสนอแนวคิดการมีข้อจำกัดของการใช้เหตุผล (Bounded rationality) ที่อาจอธิบายความเป็นจริงในการกำหนดและปฏิบัตินโยบายได้มากกว่า กล่าวคือ การยอมรับว่านโยบายหนึ่ง ๆ อาจจะดูไม่ค่อยเป็นเหตุเป็นผลก็ได้ เพราะมีข้อจำกัดเรื่องการใช้เหตุผลของผู้กำหนดและปฏิบัตินโยบาย (Cairney 2012, 94-95) จึงมี

แนวคิดที่ช่วยทดแทนความไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบาย เช่น การเป็นนโยบายที่พอใช้ได้ (Satisficing) หรือพอจะเป็นที่ยอมรับได้ (Cairney 2013; Dye 2013, 21)

4.4. การเมืองภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (The politics in the policy process)

แนวคิดนี้อธิบายว่า ภายในนโยบายสาธารณะนั้นมีความจำเป็นต้องใช้ทั้งหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ประกอบกับกระบวนการทางการเมือง Kalant (2010, 1146) อภิปรายถึงการจำแนกประเภทของยาเสพติด ซึ่งต้องกำหนดผ่านคณะกรรมการด้านยาเสพติด มีความซับซ้อนและหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกลายเป็นประเด็นทางการเมือง มีตัวแสดงทางการเมืองเข้ามามีบทบาทสำคัญ ส่วนระบบการจำแนกประเภทยาเสพติดที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างสมบูรณ์ (Fully rational classification system) อาจไม่สามารถบรรลุได้ และภายในการเมืองของการจำแนกประเภทยาเสพติดมีการตัดสินใจในเชิงคุณค่า (Value Judgment) และมีความเชื่อเชิงจริยธรรม (Moral beliefs) ที่อาจมีหลายแนวทาง Kalant (2010, 1147) อภิปรายว่า การจำแนกประเภทยาเสพติดจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่หรือสาธารณะ ซึ่งก็คือมิติทางการเมืองภายในการจำแนกประเภทยาเสพติด พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดนั้นเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เกินกว่าที่กฎหมายจะตามพฤติกรรมดังกล่าวได้ทันการณ์ ทำให้เป็นอุปสรรคในการที่จะใช้ความเป็นเหตุเป็นผลอย่างเดียวยภายในนโยบายสาธารณะด้านยาเสพติด

Lindblom และ Woodhouse (1993, 13, 23, 26) อภิปรายถึงความชาญฉลาดของประชาธิปไตย (The intelligence of democracy) หมายถึง การเมืองเรื่องนโยบายเป็นสิ่งที่ปฏิบัติจริง มีการอภิปรายถึงความเป็นอุดมคตินิยมของความพยายามที่จะทำให้นโยบายเป็นเรื่องของเหตุผล ส่วนที่เป็นความจริงมากกว่าคือ ปฏิบัติการทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ หมายถึง การอภิปราย ถกเถียง นำเสนอ และรับฟังความคิดเห็นของหลายฝ่าย ผ่านตัวแสดงที่เป็นสมาชิกอยู่ในหลายพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ แสดงถึงการมีความแตกต่างในมุมมอง ความคิดเห็น ค่านิยม ทำให้มีความจำเป็นต้องต่อรอง (Negotiate) ประนีประนอม (Compromise) ระหว่างตัวแสดงทางการเมืองเพื่อหาข้อยุติ เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นที่ยอมรับได้ (Agreement) ของหลายฝ่าย และมักจะเป็นไปได้ที่ผลที่เกิดขึ้นเชิงนโยบาย อาจไม่ใช่นโยบายที่ดีที่สุด แต่เป็นนโยบายที่พอจะยอมรับกันได้จากหลายฝ่ายทางการเมืองในคราวเดียวกัน อยู่ในรูปของนโยบายที่มีลักษณะพอใช้ได้ (Satisficing) เชื่อมโยงกับแนวคิดการต่อรอง เจรจา แลกเปลี่ยน (Logrolling) ทางการเมืองและนโยบาย อธิบายถึงความสัมพันธ์ในลักษณะ รับและให้ (Give-and-take relationship) ระหว่างนักการเมืองหรือตัวแสดงทางการเมือง หมายถึงการเจรจา แลกเปลี่ยน (Exchange) การสนับสนุนข้อเสนอทางนโยบายระหว่างตัวแสดงทางการเมืองที่มีหลายฝ่าย

(Aithor 2024) ทั้งนี้ในสถาบันนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เช่น ในประเทศไทยที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบรัฐสภานั้น การตัดสินใจเลือกข้อเสนอนโยบายจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกของสถาบัน เช่น การลงคะแนนเสียงในสภาในการผ่านร่างพระราชบัญญัติหรือภายในฝ่ายบริหาร มติคณะรัฐมนตรีก็มักจะมาจากแรงสนับสนุนจากรัฐมนตรีที่ร่วมเป็นรัฐบาล

4.5. วรรณกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับนโยบายสาธารณะ

ภายในการอธิบายนโยบายด้านกัญชา และ Khat ของประเทศในทวีปแอฟริกา Carrier และ Klantschnig (2018, 351, 352, 355) กล่าวถึงสถานะกึ่งถูกกฎหมาย (Quasi-legality) ของพืชสองชนิดนี้ หมายถึง การอยู่ระหว่างข้อของการถูกและผิดกฎหมาย หรือเรียกว่าความเลือนรางทางกฎหมาย (Fuzzy law) ในกรณีพืชกัญชาในหลายประเทศนั้น ปัจจุบันยังมีลักษณะผิดกฎหมาย (De jure illegal) แต่ในทางปฏิบัติไม่เป็นเช่นนั้น เพราะมีการใช้ประโยชน์ของกัญชาเพื่อรักษาบรรเทาอาการได้ในหลายโรค อาจมองได้ว่า ความกำกวมทางกฎหมายเป็นผลมาจากความกำกวมในทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพืชนี้ก็ได้ และมีการถกเถียงว่า ความกำกวมของพืชกัญชาก่อประเด็นทางการเมืองได้ หรือการหาประโยชน์ของพืชกัญชาในทางการเมือง เช่น ติความ ถกเถียงเกี่ยวกับพืชนี้ในทิศทางที่เป็นบวกหรือเป็นคุณของพืชนี้ หรือในทางกลับกันก็อาจถกเถียง ติความเกี่ยวกับพืชกัญชาไปในทางที่เป็นลบหรือเป็นโทษก็ได้ เพราะเห็นได้ว่า พืชกัญชามีทั้งแง่มุมที่เป็นบวก เช่น ประโยชน์ทางการแพทย์ และแง่มุมที่เป็นลบ ที่มักจะมองกันว่าเป็นยาเสพติด แม้ว่าจะในระดับที่ไม่ได้มีลักษณะที่เป็นโทษรุนแรงเท่ายาเสพติดประเภทอื่น

ยังมีวรรณกรรมที่อธิบายการแพร่ขยายของการใช้พืชกัญชา Mallinson และ Hannah (2020, 353) อภิปรายถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายด้านกัญชาระดับมลรัฐในสหรัฐอเมริกา พบว่ามีมลรัฐจำนวนมากขึ้นที่ยอมรับการใช้ประโยชน์จากกัญชา และเกิดการยอมรับต่อเนื่องกันหรือเอาแบบอย่างนโยบายของที่อื่น จากมลรัฐหนึ่งไปยังอีกมลรัฐหนึ่ง (Bandwagon effects) สำหรับ Hall (1997, 1110) อธิบายการสนับสนุนนโยบายด้านกัญชาที่สมควรลดความเข้มงวดลง จากที่มีการใช้ประโยชน์จากกัญชาอย่างแพร่หลายตามสภาพความเป็นจริงอยู่แล้ว ส่วน Kavousi et al. (2022, 151-155, 146) อภิปรายถึงข้อดีและข้อเสียของการใช้ประโยชน์จากกัญชา สำหรับข้อดี เช่น การเป็นแหล่งรายได้ของรัฐในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ข้อดีทางเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจกัญชาอาจเป็นแหล่งที่ทำให้อัตราการว่างงานทำเพิ่มขึ้น (น. 148) ส่วนข้อเสียก็มี เช่น อาชญากรรมและอุบัติเหตุที่มากขึ้น การได้รับพิษจากกัญชา โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์อาหาร (น. 152) และอาจสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นลบต่อประเทศได้ เนื่องจากมุมมองด้านลบต่อกัญชายังมีอยู่ ทำให้การทำให้กัญชาถูกกฎหมายอาจเชื่อมโยงกับความสกปรก ที่ไม่ใช่ภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศภายในมุมมองเช่นนี้ (น. 153)

5. ข้อค้นพบและการอภิปรายผลการศึกษา

จากคำถามวิจัยว่า นโยบายกัญชาของไทยในช่วงเริ่มเคลื่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญ ประมาณ พ.ศ. 2561 และครั้งการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 จนถึงปลาย พ.ศ. 2567 เป็นอย่างไรบ้าง งานวิจัยนี้อาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการนโยบายกัญชาไทย ผสมผสานกับแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ตอบคำถามวิจัยดังกล่าวตามแนวทางคำตอบที่ระบุไว้ในสมมติฐาน

5.1 ความสับสนกำกวมในนโยบายกัญชาไทย

ภายในนโยบายกัญชาไทย พบความสับสนกำกวมในสถานะการเป็นยาเสพติดและความเป็นเสรีนิยมของพืชกัญชา จะเห็นว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 ระบุให้กัญชาเป็นยาเสพติดในระดับต่ำที่สุด คือ ประเภท 5 หากเปรียบเทียบกับยาเสพติดให้โทษชนิดที่มีความรุนแรง คือ ประเภท 1 เช่น เฮโรอีน คงชัดเจนว่าเป็นยาเสพติดให้โทษ มีผลกระทบต่อร่างกายสูง ผิดกฎหมายในมาตราดังกล่าวหากนำมาใช้ แต่สำหรับพืชกัญชาจัดอยู่ประเภทสารเสพติดระดับต่ำ สังเกตมิติของสหประชาชาติที่นำกัญชามาจากการเป็นยาเสพติดที่อันตรายมากที่สุด โดยที่พิจารณาการลงมติของ 53 ประเทศสมาชิก การผ่านมติ คือ 27 ต่อ 25 โดยมี 1 ประเทศที่ไม่ลงมติ (Kwai 2020) แสดงถึงการผ่านมติดังกล่าวอย่างกำกวม ไม่ได้ขาดอาจสื่อถึงของความกำกวมของพืชกัญชาที่วิเคราะห์อธิบายด้วยแนวคิดความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (Scientific uncertainty) (Kettl 2012, 457-458) กล่าวคือ ในบางกรณี ข้อสรุปที่ได้จากการค้นคว้า ศึกษา ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ อาจไม่ชัดเจนเท่ากรณีอื่น เช่น กรณีพืชกัญชาที่ไม่ได้เป็นยาเสพติดระดับสูง

อย่างไรก็ตาม พบว่าสำหรับนโยบายกัญชาของประเทศไทย มีแนวโน้มเคลื่อนไหวไปในทางเป็นเสรีนิยมตามแนวโน้มการใช้พืชกัญชาในระดับสากล เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายกัญชาของไทย โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 ลงในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 อนุญาตให้ใช้พืชกัญชาและกระท่อมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ โดยมีเงื่อนไขว่า การใช้ประโยชน์ดังกล่าวอยู่ในการดูแลและควบคุมของแพทย์ อันเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่อาจไม่ทันต่อสถานการณ์ ที่พบวาทะสารสกัดจากกัญชาและกระท่อมมีประโยชน์ทางการแพทย์อย่างมาก (Thepgumpanat and Wongcha-um 2024; BBC News Thai 2019a) พรรคภูมิใจไทยเป็นตัวแสดงทางนโยบาย (Policy actor) สำคัญภายในนโยบายกัญชาของประเทศไทย ผลักดันนโยบายกัญชาของไทยในเชิงก้าวหน้า หรือเพิ่มความเป็นเสรีนิยมในการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาในทิศทางเดียวกับสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลก ความก้าวหน้าของนโยบายกัญชาไทยขับเคลื่อนผ่านประกาศนโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทย นำเสนอเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2562

หัวหน้าพรรคกล่าวว่า หากพรรคภูมิใจไทยได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 ก็จะผลักดันนโยบายนี้อย่างเข้มข้น และวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 หลังจากร่างก่อดังรัฐบาลประยุทธ์ ที่มีหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย คือ อนุทิน ชาญวีรกูล ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรองนายกรัฐมนตรีมีสัมมนาหัวข้อ “กัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” อนุทินกล่าวในการสัมมนานี้ว่าจะเดินหน้านโยบายกัญชาในเชิงก้าวหน้า (Progressive) หลังจากนั้นเป็นต้นไป (Smitanan 2019) ได้สั่งการไปทางปลัดกระทรวงสาธารณสุขให้เริ่มนโยบายกัญชาเสรีทางการแพทย์ในทันที (Workpoint Today 2019) และกระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศ เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 มีผลให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติดประเภท 5 ตามที่ระบุในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (Anamai Media 2022) โดยประกาศนี้เริ่มมีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565

พบการขัดกันของนโยบายกัญชา กล่าวคือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 ระบุให้พืชกัญชาเป็นยาเสพติดระดับต่ำที่สุด และมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ระบุให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติดในประเภท 5 (“กรมอนามัยห่วงความปลอดภัยผู้บริโภค...” 2565) เห็นได้ว่า สองนโยบายสาธารณะนี้ขัดกัน เป็นอีกข้อสับสนในนโยบายกัญชา นอกจากนี้ยังอาจตีความได้ถึงการใช้ประโยชน์จากพืชนี้ที่ไม่ใช่เฉพาะทางการแพทย์เท่านั้นอีกต่อไป มีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 กล่าวคือ การใช้กัญชาในทางสันตนาการมาจากประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องดังกล่าว เพราะออกมาล่าสุดหลังพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 น่าจะสามารถนำแนวคิดความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ (Kettl 2012, 457-458) ของพืชกัญชาที่คลุมเครือในการเป็นสารเสพติด มาถกเถียงถึงการเป็นที่สับสนของนโยบายกัญชา เพราะการขัดกันของสองนโยบายที่เกี่ยวกับกัญชานี้ได้

พบความกำกวม (Ambiguity) ในการใช้ภาษาของตัวแสดงนโยบายกัญชาของไทยในการสื่อสารกับสังคม สังเกตว่า พรรคภูมิใจไทย โดยหัวหน้าพรรคในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้นโยบายกัญชาเสรีเป็นวาระเร่งด่วน (สมิตานัน 2019; Workpoint Today 2019) พรรคภูมิใจไทยใช้ภาษาในการสื่อสารแก่สาธารณะว่า “นโยบายกัญชาเสรี” “นโยบายกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” (Smitanan 2019) และ “ปลดล็อกกัญชา” (Phawan 2023) สังเกตตอนที่มีการนำเสนอนโยบายขณะรณรงค์ระดมคะแนนสนับสนุนพรรคภูมิใจไทยเมื่อครั้งการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีถ้อยคำเหล่านี้ภายในการนำเสนอโยบายกัญชา สื่อสารถึงนัยของสารนโยบายที่จะเปลี่ยนไปเป็นเสรีมากขึ้น ลดระดับการควบคุม จากการสื่อสารว่า “ปลดล็อก”

สังเกตต่อเนื่องถึงความกำกวมในการรณรงค์นโยบายกัญชาของพรรคภูมิใจไทย ที่หัวหน้าพรรคใช้ถ้อยคำว่า นโยบายกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ “ผมยืนยันว่า การที่จะทำกัญชาเสรีก็ทำเพื่อส่วนรวมและทางการแพทย์ เป็นไปไม่ได้ที่จะทำเพื่อความเฮฮา เพื่อสันตนาการ หรือเอาไปปู้กันตามถนน ...” (Smitanan 2019) อย่างไรก็ตาม อาจสืบสนได้ถึงการใช้คำว่า “เสรี” ประกอบการรณรงค์นโยบายนี้ มีการให้สัมภาษณ์ถึงการใช้กัญชาเพื่อสันตนาการที่เป็น “ผลพลอยได้” ของนโยบายกัญชาเสรี ซึ่งมีเป้าหมายหลักที่การใช้เพื่อการแพทย์ (Smitanan 2019) อาจส่งผลให้เชื่อได้ว่าการใช้กัญชาเพื่อสันตนาการจะเกิดขึ้น และโฆษณาของพรรคภูมิใจไทยเคยกล่าวถึงนโยบายนี้ของพรรคว่า การนำกัญชามาใช้เพื่อสันตนาการต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนด เช่น กำหนดอายุ ปริมาณการซื้อ รูปแบบการใช้ พื้นที่ที่มีการใช้ โดยพรรคภูมิใจไทยได้เตรียมงานวิจัยและการศึกษา พร้อมดำเนินการ (Smitanan 2019) เห็นได้ถึงความกำกวมในการนำเสนอสาระของนโยบายต่อสาธารณะที่มักจะผ่านสื่อมวลชน อาจเข้าใจไปได้ว่าไม่ได้ปิดกั้นกัญชาเพื่อสันตนาการ อาจวิเคราะห์ได้ว่า ความกำกวมของนโยบายกัญชาในประเทศไทยนี้มาจากสถานะของพืชกัญชา ที่หากระบุเป็นสารเสพติดก็จะอยู่ในระดับต่ำที่สุด ตาม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7

พรรคภูมิใจไทยใช้เหตุผลเชิงเศรษฐกิจเป็นสำคัญมารองรับการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา โดยพรรคภูมิใจไทยต้องการให้กัญชาเป็นพืชวิสาหกิจชุมชน ให้ปลูกกัญชาได้บ้านละ 6 ต้น นำเสนอการเป็นพืชแก้จน ศักดิ์สยาม ชิดชอบ สมาชิกสำคัญของพรรคภูมิใจไทย มองว่า กัญชาเป็นพืชที่สามารถสร้างเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และพลิกชีวิตคนไทยได้ เพราะประเทศไทยมีสายพันธุ์กัญชาเป็นจำนวนมาก รัฐบาลควรทำให้ประชาชนเข้าถึงกัญชาได้อย่างเสรี เห็นว่ากัญชาจะช่วยเพิ่มรายได้หลายรูปแบบ ดังที่ประสบความสำเร็จที่มลรัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐอเมริกา (Smitanan 2019) มีการนำเสนอรูปภาพที่มีสัญลักษณ์ของพรรคภูมิใจไทย ประกอบการรณรงค์นโยบายดังกล่าวว่า “ปลูกกัญชา ขายได้กิโลกรัมละ 7 หมื่น” บ่งชี้ถึงเหตุผลภายในนโยบายนี้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นเรื่องที่พรรคภูมิใจไทยดูจะให้ความสำคัญสูง ส่วนเหตุผลในด้านการแพทย์ นอกเหนือจากโฆษณาเรื่อง “กัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” ไม่พบมากนักในรายละเอียด แต่การใช้กัญชาเพื่อการรักษาพยาบาลนั้นมีอยู่แล้ว เพียงแต่ระดับของการใช้กัญชาเพื่อการแพทย์อาจสูงขึ้นได้ เมื่อหัวหน้าพรรคดำรงตำแหน่ง รมว. สาธารณสุข อย่างไรก็ตาม พบรูปภาพโฆษณา นโยบายกัญชาของพรรคภูมิใจไทย ที่น่าจะสร้างความสับสนได้ กล่าวคือ มีรูปภาพที่แสดงสัญลักษณ์ของพรรคภูมิใจไทยใช้ข้อความโฆษณาว่า “กัญชาเพื่อการผ่อนคลาย” ประกอบกับรูปวาดคนนอนอยู่บนปูนหรือปูเมม รายรอบด้วยใบกัญชา (Smitanan 2019) เห็นได้ว่า รูปภาพนี้ขัดแย้งกับการอธิบายของหัวหน้าพรรคว่า การนำเสนอนโยบายกัญชาของพรรคเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ หากแต่พบรูปภาพโฆษณานโยบายที่กินขอบเขตไปถึงด้านสันตนาการ จากข้อความ “กัญชาเพื่อการผ่อนคลาย”

อาจเห็นกรณีนโยบายกัญชาที่กำกวมสับสนในต่างประเทศได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา นั้น กฎหมายกัญชาในระดับประเทศมองกัญชาเป็นพืชผิดกฎหมาย (Illegal) แต่จะเห็นได้ว่า กฎหมายกัญชาของรัฐบาลระดับมลรัฐนั้นแตกต่างหลากหลายตามแต่ละมลรัฐ โดยประมาณครึ่งหนึ่งของมลรัฐทั้งหมดให้การยอมรับตามทางกฎหมายในการใช้ประโยชน์จากกัญชาในทางสันติทางการ จึงจะเห็นความลักลั่นทางกฎหมายกัญชาระหว่างระดับรัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐ (Dugar 2023) อาจถกเถียงว่าเป็นอีกกรณีของความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ตามลักษณะและธรรมชาติของพืชกัญชา ที่อยู่คาบเกี่ยวใกล้เส้นแบ่งความถูกและผิดกฎหมาย หรือกรณี Britney Grier นักกีฬาของ WNBA ใช้ประโยชน์จากกัญชาเพื่อรักษาพยาบาลที่สหรัฐอเมริกา แต่ได้ถูกจับกุม ดำเนินคดีความข้อหาลักลอบนำน้ำมันกัญชาเข้าประเทศรัสเซีย ซึ่งยังคงมีนโยบายกัญชาเป็นอนุรักษนิยม (Maynes, Chappell, and Treisman 2022) ก็ จะเห็นความแตกต่างในนโยบายกัญชาของหลายประเทศ

5.2 การแพร่หลายของธุรกิจกัญชา

จากการนำเสนอนโยบายกัญชาของพรรคภูมิใจไทย เมื่อหัวหน้าพรรครับตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในรัฐบาลประยุทธ์เมื่อ พ.ศ. 2562 นั้น ก็ได้ผลักดันให้เกิดรูปธรรมในสาระของนโยบายนี้ มีการย้านโยบายดังกล่าวแก่ผู้บริหารของกระทรวงสาธารณสุข โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกล่าวว่า กัญชาเสรีต้องเกิด ต้องทำให้ได้ หากทำไม่ได้ จะหาคนที่ทำให้มาทำแทน (Workpoint Today 2019) และผลการรณรงค์นโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยก่อให้เกิดประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่มีนัยสำคัญ เพราะกำหนดให้ทุกส่วนของพืชกัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติด (Anamai Media 2022) ถกเถียง (Argue) ว่าพรรคภูมิใจไทยดำเนินนโยบายกัญชาตามแรงขับเคลื่อน ตอบรับความเป็นเสรีนิยมต่อเนื่องกันในระดับสากล เช่น การลดระดับความเข้มงวดของนโยบายกัญชาที่ประเทศออสเตรเลีย เพราะการเข้าถึงกัญชาอย่างแพร่หลายในเชิงประจักษ์ (Hall 1997, 1110) การเลือกมุ่งเน้น ให้ความสำคัญไปที่ข้อดี หรือการใช้ประโยชน์จากสรรพคุณของกัญชา (Kavousi et al. 2022, 151-155, 146) และตัวอย่างการที่มลรัฐของสหรัฐอเมริกาเพิ่มความ เป็นเสรีนิยมตามแบบอย่างของมลรัฐอื่น (Bandwagon effect) (Mallinson and Hannah 2020, 353)

ภายหลังประกาศฉบับนี้ของกระทรวงสาธารณสุข พบการเกิดขึ้นและแพร่หลายของธุรกิจกัญชา ทำให้มองได้ว่าไม่ใช่ด้านการแพทย์แต่เพียงอย่างเดียวตามข้อเสนอ “กัญชาเสรีเพื่อการแพทย์” ของพรรคภูมิใจไทย (Smitanan 2019) พบผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาผสมอยู่ โดยเฉพาะอาหาร มีร้านกาแฟและร้านอื่น ๆ ที่ขายอาหาร ขนม ที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ มีการนำเสนอภาพไอศกรีมผสมกัญชา (BBC News 2022) เบเกอรี่กัญชา (Phawan 2023) บราวนี่กัญชา

ร้านอาหารที่ปรุงอาหารโดยมีกัญชาเป็นส่วนผสม (Today (WorkpointToday) 2022) พบร้านอาหารที่แสดงเมนูอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม โดยใช้กัญชาเป็นสมุนไพรที่ช่วยให้รสชาติอาหารอร่อย กลมกล่อม ในขณะที่ชาวบ้านเรียกสารออกฤทธิ์ที่อยู่ในกัญชาว่า สารเมา (Thai Traditional Medicine Innovation Center 2021) พบกวยจั๊บใส่กัญชา ลูกกัญชา เครื่องดื่มผสมกัญชาที่ประดับแก้วด้วยใบกัญชา เพื่อแสดงว่ามีกัญชาเป็นส่วนประกอบเครื่องดื่มนั้น การเตรียมอาหารที่ใช้กัญชาเป็นวัตถุดิบและเครื่องปรุงรส (BBC News Thai 2022) สื่อมวลชนรายงานภาพประชาชนขณะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กัญชา (Mgr Online 2024) จากภาพที่เห็นในเชิงประจักษ์เหล่านี้ ทำให้ถกเถียงได้ว่า ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่มีผลให้ทุกส่วนของกัญชาไม่ใช่ยาเสพติด เป็นเหตุให้นโยบายกัญชาของไทยตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ไม่ได้ห้ามใช้กัญชาในทางสันตนาการ และสื่อมวลชนต่างประเทศรายงานว่า ประเทศไทยสร้างความประหลาดใจที่เป็นประเทศแรก ๆ ในไม่กี่ประเทศที่มีนโยบายกัญชาเพื่อสันตนาการอย่างถูกกฎหมาย (Visual Capitalist 2024; Dugar 2023) และเป็นที่มาของการแพร่หลายของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะหลายประเภทของอาหารที่มีกัญชาผสมอยู่ด้วย ที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงการบริโภคได้

5.3 ข้อกังวลห่วงใยในสุขภาพภายหลังนโยบายกัญชาเสรี

พบว่ามีข้อห่วงใยเป็นพิเศษสำหรับสินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่ม ที่มีกัญชาผสมอยู่ เพราะมีการนำกัญชาเข้าสู่ร่างกาย พบรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการบริโภคพืชกัญชาที่ผสมอยู่ในอาหาร เช่น เด็กรับประทานขนมเยลลี่ผสมกัญชาแล้วมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน กรณีสตรีที่มีกัญชาผสมแล้วเป็นลม หมดสติ หัวใจเต้นเร็ว ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล หรือมีอาการแพ้กัญชาในอาหารผสมกัญชาที่ปรุงโดยร้านอาหาร (Phawan 2023) มีรายงานกรณีการเสียชีวิตภายหลังเสพกัญชา (BBC News Thai 2022) พบว่าจำนวนผู้ป่วยจากการใช้กัญชามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 4-5 เท่า เปรียบเทียบกับเมื่อครั้งที่ประเทศไทยมีนโยบายด้านกัญชาเพื่อการแพทย์เท่านั้น (BBC News Thai 2024a)

ข้อกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในสินค้าอาหารผสมกัญชาวิเคราะห์ได้ว่าอาจมีส่วนมาจากความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ในพืชกัญชา และในการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับกัญชาสังเกตว่ามีข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุขเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสินค้านี้ดังกล่าว เช่น ให้ผู้ประกอบการเตือนผู้บริโภคถึงการมีส่วนประกอบของกัญชาอยู่ในอาหารที่ปรุงขาย (Anamai Media 2022) เพราะมีการอ้างถึงกรณีความเจ็บป่วยหลังบริโภคอาหารผสมกัญชา เช่น เด็ก 3 ขวบ มีอาการแพ้บราวนี่ผสมกัญชา (Today (WorkpointToday) 2022) และผลของกัญชาที่อาจเกิดอาการเมา ใจสั่น เห็นภาพหลอน ซึ่พจรเต้นเร็ว ซึ่งเป็นปัญหามากขึ้นในกลุ่มที่เป็นโรคหัวใจอยู่แล้ว (BBC News Thai 2022) ในขณะที่พบว่างานวิจัยทางการแพทย์ยังไม่สามารถ

ยืนยันได้แน่ชัดถึงผลกระทบของอาหารผสมกัญชา และมีงานวิจัยที่พบว่ากัญชาที่มีฤทธิ์เสพติดน้อยกว่าบุหรี่ยาสูบ มีผลเสพติดระดับใกล้เคียงกาแฟ ซึ่งมีฤทธิ์เสพติดต่ำที่สุดในบรรดายาและสารเสพติดทั้งหลาย และงานวิจัยที่ศึกษาจากบทเรียนของนโยบายกัญชาเสรีในนานาชาตินี้ยังได้ข้อสรุปว่า กัญชาไม่ได้นำไปสู่การใช้สารเสพติดอื่น ๆ แต่กลับทำให้เลิกหรือลดการใช้ยาเสพติดร้ายแรงอื่น ๆ ลงได้ด้วย หรืออีกนัยหนึ่ง การใช้กัญชาอาจเป็นเหตุให้ไม่ต้องใช้ยาเสพติดที่เป็นโทษรุนแรง เช่น ผีนก ก็ได้ ซึ่งอาจจัดเป็นผลเชิงบวกของพืชกัญชา (Kasemsabun 2022, 26–27) เมื่อนำผลการศึกษานี้มาเปรียบเทียบกับข้อห่วงใยเกี่ยวกับการใช้กัญชาในประเทศไทย มีรวมว. สาธารณสุขท่านหนึ่งกล่าวในทางกลับกันว่า ผลของการใช้กัญชาอาจเป็นลักษณะของการสะสมในระยะยาว ทำลายสมอง และเป็นตัวการนำไปสู่ยาเสพติดประเภทอื่น (BBC News Thai 2024a) เช่นเดียวกับข้อห่วงใยของสภาองค์กรของผู้บริโภค (สบอ.) ที่เกรงว่า การใช้กัญชาจะเป็นแรงผลักดันไปสู่การใช้ยาเสพติดอื่นที่แรงกว่ากัญชา (Phawan 2023) จะเห็นว่าเป็นรายงานเกี่ยวกับผลกระทบของกัญชาที่ไม่เป็นไปทิศทางเดียวกัน แสดงถึงความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพืชกัญชา จำเป็นต้องมีการศึกษาต่อเนื่องต่อไป (Kettl 2012, 457)

สังเกตได้ว่า สังคมไม่มั่นใจในการดูแลควบคุมสินค้าที่มีความกำกวม ไม่ชัดเจนในเชิงผลต่อสุขภาพ มีข้อวิจารณ์ถึงปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบในเรื่องการนำกัญชามาปรุงและเป็นส่วนประกอบของอาหาร หรือผลิตภัณฑ์อาหารผสมกัญชา ว่าเป็นการตรวจสอบที่ขาดความเข้มงวดที่เพียงพอที่จะให้ความปลอดภัยทางสุขภาพสำหรับสาธารณะได้ มีผู้ผลิตบางรายผสมกัญชาลงในผลิตภัณฑ์เกินกว่าระดับที่แจ้งไว้ในตอนแรก (TDRI 2024; JD Supra 2023) ดังนั้น จะเห็นสภาพของการใช้ประโยชน์จากกัญชาภายหลังจากการนำกัญชาออกจากการเป็นยาเสพติดว่า มีความไม่แน่นอนในเรื่องความปลอดภัยสาธารณะ (Thepgumpanat and Wongchatum 2024) อาจเทียบเคียงกับกรณีประเทศจีนที่ยังไม่ได้เปิดรับกัญชาให้ถูกกฎหมาย แม้ว่าการเคลื่อนไหวของสากลเป็นไปในทางเสรีนิยมของนโยบายกัญชา เช่น สหประชาชาติมีมุมมองที่เปิดกว้างมากขึ้น แต่ประเทศจีนยังคงมีข้อสงวนระวังถึงความเป็นไปได้ที่จะใช้ประโยชน์จากกัญชาอย่างที่ไม่ได้มีความปลอดภัยอย่างแท้จริง (Abuse) (Kwai 2020) เป็นเหตุให้จีนยังคงความเป็นอนุรักษ์นิยมในนโยบายกัญชา ต่างไปจากแนวโน้มของสากลและประเทศไทย

5.4 การขาดกฎหมายหลักด้านกัญชา

ภายหลังประกาศกระทรวงสาธารณสุขให้กัญชาไม่ใช่ยาเสพติด มีผลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 นั้น อาจถกเถียงได้ถึงความกำกวมและไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาไทยได้อีกประการหนึ่ง คือพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหลัก หรือพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง เพราะยังคงเป็นร่าง พ.ร.บ.ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา พบว่าเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2565 มีมติของสภาผู้แทนราษฎรให้ถอนร่าง พ.ร.บ.กัญชา กัญชง ออกไป เพราะมีบาง

ความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาที่สร้างความกังวลต่อสังคมในการป้องกันเยาวชนให้ได้รับความปลอดภัยจากกัญชา และมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ยังสมควรได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดูแลควบคุมมากขึ้น โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคภูมิใจไทยอภิปรายขอให้ยังคงร่างนี้ และให้มีการพิจารณาโดยรัฐสภาต่อไป เพราะไม่เช่นนั้นอาจล่าช้าจากการเลือกตั้งทั่วไปที่กำลังจะเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2566 แต่มติของสภา 198 ต่อ 136 งดออกเสียง 12 ให้จำหน่ายร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวออก (RYT9 2022)

ในสภาวะที่ประเทศไทยยังไม่มีพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง ที่มีผลบังคับใช้ และยังเรียกได้ว่าคาดการณ์ได้ถึงความล่าช้าของกฎหมายดังกล่าว จากที่มีการถอนร่าง พ.ร.บ. นี้ออกจากสภา ในขณะที่มีความพยายามขับเคลื่อนความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชาจากตัวแสดงสำคัญที่มีอำนาจทางการเมืองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลประยุทธ์ และมีตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย ผลักดันนโยบายสำคัญ คือ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่มีผลบังคับใช้วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 นั้น (Anamai Media 2022) มีการเรียกสภาวะนี้ว่า “สูญญากาศทางนโยบายกัญชา” (Phawan 2023) กล่าวคือ สภาวะที่ยังไม่มีกฎหมายหลักด้านกัญชาที่จะนำมาดูแลควบคุม (Regulate) การใช้กัญชา ซึ่งมีความไม่แน่นอนในทางวิทยาศาสตร์ ที่เดิมอยู่ในสถานะเป็นยาเสพติดประเภท 5 คือ ระดับต่ำสุด แต่ก็พ้นสถานะของการเป็นยาเสพติดนี้แล้ว ด้วยประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่มีสถานะเป็นกฎหมายศักดิ์สิทธิ์กว่าพระราชบัญญัติ อาจกล่าวได้ว่าเป็นสภาวะกึ่งถูกกฎหมาย (Quasi-legality) (Carrier and Klantschnig 2018, 351) ของพืชกัญชา หรือสภาวะของความกำกวมทางกฎหมายด้านกัญชาในประเทศไทย มีการตีความว่าประเทศไทยให้การยอมรับทางกฎหมายในการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาในทางสันตินาการ (JD Supra 2023) วิเคราะห์ถกเถียงว่า สภาวะนี้ในทางนโยบายกัญชามีผลสำคัญที่ก่อความกังวลในสังคม ที่มีการตีความเป็นการถูกกฎหมายของการใช้กัญชาในทางสันตินาการในประเทศไทย สืบเนื่องจากการเรียกขานถึงการ “ปลดล็อกกัญชา” ที่มาจากการรณรงค์นโยบายกัญชาที่ก้าวหน้าของพรรคภูมิใจไทย ส่งผลให้มีการเข้าถึงกัญชา พร้อมกับการแพร่หลายของสินค้ากัญชา โดยเฉพาะอาหารผสมกัญชาที่พบได้ในเชิงประจักษ์ มีข้อกังวลว่าอาจเกิดการอยากลองสินค้าอาหารผสมกัญชา (Phawan 2023) เพราะขาดกฎหมายระดับหลักของประเทศ ที่มีหน้าที่ดูแลควบคุมดังกล่าว ในขณะที่อาจมีผลของกัญชาต่อร่างกายได้ (Thepgumpanat and Wongcham 2024)

5.5 ความจำเป็นต้องแก้ปัญหการเข้าถึงกัญชาอย่างเสรี

นอกจากจะกล่าวเรียกสภาวะสูญญากาศทางนโยบายกัญชาของไทยแล้ว ยังมีการเรียกสภาวะนี้ว่า กฎหมายมีช่องโหว่ เพราะสามารถตีความถึงความถูกต้องทางกฎหมายของสินค้า

อาหารผสมกัญชา ลดช่องกฎหมายมาสู่ตลาดและผู้บริโภคได้ สังเกตว่า ภายในสภานี้พบการกำหนดนโยบายสถานะที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติโดยออกเป็นประกาศกระทรวงหรือกฎอื่น ๆ เพื่อพยายามดูแลควบคุมการใช้พืชกัญชาภายในสังคมที่มีความกำกวมทางนโยบายกัญชา มีการเรียกกฎระเบียบเหล่านี้ว่า นโยบายที่ไม่เป็นระบบ หรือกฎระเบียบที่ขาดวิน (Piecemeal rules) (Thepgumpanat and Wongcha-um 2024) อย่างไรก็ตาม อาจมองได้ว่า อย่างน้อยก็มีความพยายามของรัฐที่จะดูแลในเรื่องความปลอดภัยทางสาธารณสุข ภายในข้อกังวลในเรื่องของการใช้พืชกัญชา

พบหลายตัวอย่างของนโยบายที่ใช้ดูแลเรื่องความปลอดภัยหรือตามแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับกัญชาดังกล่าว ซึ่งส่วนมากกำหนดโดยกระทรวงสาธารณสุข เพราะรับผิดชอบควบคุมด้านสุขภาพอนามัยของสังคมเป็นหลัก (Bangkokbiznews 2024a) เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2565 กำหนดให้กัญชาเป็นสมุนไพรควบคุม อนุญาตให้บุคคลอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปสามารถครอบครองใช้ประโยชน์ได้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 กำหนดเพิ่มเติม เช่น ห้ามจำหน่ายสมุนไพรควบคุมหรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้าแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์ หรือสตรีให้นมบุตร และห้ามจำหน่ายสมุนไพรควบคุมหรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้าแก่นักเรียนและนักศึกษา ประกาศกรมอนามัย เรื่อง การนำไปใช้กัญชาในการทำ ประกอบ หรือปรุงอาหารในสถานประกอบการอาหาร พ.ศ. 2565 อ้างถึงนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมและพัฒนา กัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจ ประกอบการดำเนินงานของกรมอนามัย ที่มุ่งเน้นคุ้มครองผู้บริโภคอาหาร จึงมีข้อกำหนดแก่สถานประกอบการอาหาร เช่น ข้อ 3 สถานประกอบการอาหารต้องจัดหาใบกัญชาจากแหล่งปลูกหรือแหล่งผลิตที่ได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ข้อ 5 สถานประกอบการอาหารต้องจัดให้มีการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพและด้านความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับการจำหน่ายอาหารที่มีการใช้ใบกัญชาเป็นส่วนประกอบของอาหาร เช่น (2) แสดงรายการอาหารที่มีการใช้ใบกัญชาทั้งหมด (3) แสดงข้อมูลปริมาณการใช้ใบกัญชาเป็นส่วนประกอบต่อรายการอาหาร (4) แสดงข้อแนะนำเพื่อความปลอดภัยในการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีใบกัญชาเป็นส่วนประกอบ (5) แสดงคำเตือนรายการอาหารที่มีการใช้ใบกัญชาให้แก่ผู้บริโภคทราบ เช่น (ก) ข้อความ “เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี สตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร ไม่ควรรับประทาน” (ข) ข้อความ “หากมีอาการผิดปกติควรหยุดรับประทานทันที” ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ประเภท ชนิด หรือลักษณะของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ห้ามนำเข้า พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2565 อ้างถึงการคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้าถึงผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีส่วนประกอบจากกัญชาหรือกัญชงอย่างยั่งยืน เช่น ข้อ 4 ห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เป็นพืชกัญชาหรือกัญชง หรือที่มีส่วนประกอบของพืชกัญชาหรือกัญชง

หรือที่มีสารสกัดจากพืชกัญชาหรือกัญชงเป็นส่วนประกอบ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาหรือกัญชงในสถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัด และในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ อ้างถึงความสมควรกำหนดมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กัญชาหรือกัญชงในนักเรียนนักศึกษา เช่น ข้อ 1 สถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ห้ามใช้กัญชาหรือกัญชงกับนักเรียนนักศึกษาโดยเด็ดขาด เพราะอาจมีผลต่อการพัฒนาสมองของนักเรียน นักศึกษา ข้อ 2 ห้ามนักเรียนนักศึกษาใช้กัญชาหรือกัญชงเพื่อสันทนาการใด ๆ เพราะอาจเกิดผลกระทบต่อสุขภาพได้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ข้อ 3 ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการกำกับควบคุมร้านค้าที่จำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มในบริเวณสถานศึกษา ให้งดจำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมใด ๆ ของกัญชาหรือกัญชง และห้ามนักเรียนศึกษานำอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีการผสมส่วนใด ๆ ของกัญชาหรือกัญชงเข้ามาบริโภคในสถานศึกษาอย่างเด็ดขาด

จะเห็นว่า นโยบายสาธารณะระดับกระทรวงมีจุดประสงค์ดูแลควบคุม (Regulate) การใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา ขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง มาบังคับใช้ จนถึงปัจจุบัน คือ ปลาย พ.ศ. 2567 มองได้ว่าเป็นการที่นโยบายด้านกัญชาของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว มีลักษณะของการบรรเทาและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากลักษณะความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา หรืออาจเรียกว่าแก้ปัญหาช่องโหว่ที่เกิดจากการไม่มีกฎหมายหลักที่ควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา ในขณะที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับการตีความว่าเป็นนโยบายกัญชาในทางสันทนาการ เกิดมีข้อห่วงใยการที่มีผลิตภัณฑ์อาหารผสมกัญชาอยู่ในตลาด ทำให้ภาครัฐมองเห็นความจำเป็นต้องแก้ไขและบรรเทาข้อห่วงใยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ จากผลิตภัณฑ์กัญชาโดยเฉพาะอาหาร เครื่องดื่ม และขนม ส่วนหนึ่งด้วยลักษณะกำกวมของพืชกัญชาที่เคยอยู่ในสถานะของยาเสพติดมาก่อน แต่เป็นยาเสพติดระดับอ่อนที่สุด ตามการระบุในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ดังนั้น จึงถกเถียงนโยบายกัญชาที่สับสน อาจเรียกได้ว่าไม่เป็นเหตุเป็นผลจากลักษณะที่เป็นเสรีนิยม แล้วเกิดปัญหาการแพร่หลายของธุรกิจกัญชาที่ไม่ใช่ด้านการแพทย์ จำเป็นต้องตามกลับไปแก้ปัญหาที่เนื่องมาจากความเป็นเสรีนิยมในนโยบายดังกล่าวในภายหลัง หรืออาจถกเถียงได้ว่าเป็นการกำหนดนโยบายแบบพอใช้ได้ (Satisficing) เพื่อให้พอจะเป็นที่ยอมรับได้ (Cairney 2013; Dye 2013, 21)

อาจสังเกตลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของนโยบายสาธารณะระดับกระทรวงเหล่านี้ได้ว่า ไม่ได้ห้ามการผลิต จำหน่ายสินค้าอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ เช่น มีการกำหนดให้เตือนหรือระวังในกรณีที่ไม่สมควรรับประทานอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ตัวอย่างกรณีสตรีมีครรภ์ หรือให้แสดงข้อมูลการมีกัญชาอยู่ในอาหารที่ปรุงขายเพื่อให้ผู้บริโภคทราบ แล้วตัดสินใจ

เองว่าจะบริโภคหรือไม่ มองได้ว่า การควบคุมกัญชาหรือบรรเทาผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการมีช่องโหว่ของกฎหมายเป็นลักษณะนโยบายควบคุมที่เป็นระดับการเตือน ให้ข้อมูลกรณีที่ไม่ควรบริโภคอาหารผสมกัญชา หรือจะเห็นมาตรการปฏิบัติขององค์การอาหารและยาที่ขอประชุมกับร้านค้าปลีก ร้านสะดวกซื้อ ห้าง ขอความร่วมมือผู้ประกอบการแยกวางจำหน่ายสินค้ากัญชาให้เป็นกลุ่มสินค้าเฉพาะ (Mgr Online 2022) หรือลดการหยิบสินค้าเองของผู้บริโภค เท่ากับเป็นการร้องให้เอกชนช่วยดูแลและบรรเทาผลด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าอาหารผสมกัญชา

ถกแถลงได้ว่า ความกำกวมสับสนในนโยบายกัญชาอาจเรียกว่าความไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาไทย วิเคราะห์อธิบายในทางแนวคิดทฤษฎีว่า นโยบายสาธารณะอาจไม่ได้มีลักษณะของความเป็นเหตุเป็นผลอย่างครอบคลุม (Comprehensive rationality) ที่เป็นลักษณะอุดมคติของนโยบาย แต่ในความเป็นจริงมักจะไม่สามารถเป็นเช่นนั้นได้ เพราะผู้กำหนดนโยบายสาธารณะและภายในกระบวนการนโยบายสาธารณะมักมีข้อจำกัดในการใช้เหตุผล (Bounded rationality) (Cairney 2012, 94-95) และ Lindblom และ Woodhouse (1993, 15-17) อภิปรายว่า ผู้กำหนดนโยบายอาจมีข้อจำกัดในการวิเคราะห์นโยบาย รวมถึงเป็นไปได้ที่จะมีข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์และใช้เหตุผล อาจนำมาอธิบายนโยบายกัญชาไทยที่ถกแถลงว่า สับสน ต้องตามแก้ไขผลของนโยบายในความเป็นเสรีนิยมที่มาก

5.6 การเมืองในนโยบายกัญชา

สำหรับพรรคเพื่อไทยที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 และเป็นอีกตัวแสดงทางการเมืองในนโยบายกัญชา มีมุมมองเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชา น้อยกว่าพรรคภูมิใจไทย พบว่าขณะรณรงค์ระดมคะแนนสนับสนุนพรรคในการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งนั้น หัวหน้าพรรคเพื่อไทยปราศรัยไปในทางไม่เป็นบวกต่อนโยบายกัญชาเท่าใดนัก แสดงจุดยืนไม่เห็นด้วยกับนโยบายกัญชาเสรี กล่าวว่า “หันไปทางไหนก็มีแต่ยาเสพติดเต็มไปหมด แคมกัญชาเสรียังมาอีก พี่น้องอยากได้กัญชากันจริง ๆ หรือคะ ... ลูกหลานที่ยังไม่มีความนึกคิดเหมือนเราที่เป็นผู้ใหญ่ ... ให้เขามีกัญชาในครอบครองมันดีจริง ๆ หรือคะ” (BBC News Thai 2024b) ส่วนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขต่อจากหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย คือ สมศักดิ์ เทพสุทิน ก็แสดงท่าที มุมมองในทางเดียวกับพรรคเพื่อไทยที่สังกัดอยู่ กล่าวอ้างอิงผลการรับฟังความคิดเห็นที่เปิดรับฟังโดยกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่วันที่ 11-25 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ว่าผู้แสดงความคิดเห็นประมาณหนึ่งแสนคน หรือน้อยกว่าร้อยละ 80 ของผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด เห็นด้วยกับการนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด ภายหลังประกาศกระทรวงสาธารณสุขให้ทุกส่วนของกัญชาไม่ใช่ยาเสพติดมีผลในทางปฏิบัติเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 แสดงว่านโยบายด้านยาเสพติดอาจหันกลับไปเป็นอนุรักษ์นิยมอีกครั้ง (Matichon Online 2024b) ส่วนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของพรรคเพื่อไทยก่อนสมศักดิ์ คือ ชลน่าน ศรีแก้ว ก็มี

ความเห็นไปในทางไม่เห็นด้วยกับกัญชาเพื่อสันติภาพ โดยมองว่า การควบคุมการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาของไทยมีปัญหา ในขณะที่ยังเรียกว่าประเทศไทยมีนโยบายกัญชาเพื่อสันติภาพ อยู่ ส่วนพิเศษรัฐ เชื่อเมืองพาน ที่เป็นอีกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคเพื่อไทย และดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร แสดงความเห็นค่อนข้างชัดเจนที่เป็นลบต่อนโยบายกัญชาเสรี “พวกผมจะเอากัญชากลับไปเป็นยาเสพติดให้ได้อย่างแน่นอน” (BBC News Thai 2024a) สังเกตได้ถึงทิศทางของนโยบายกัญชาที่ยังอาจกลับไปเป็นอนุรักษนิยมอีกครั้งหนึ่ง ด้วยมุมมองพรรคสำคัญที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

นอกจากนี้ยังพบการเมืองภายในหน่วยงานบริหารของภาครัฐด้วย คือ คณะกรรมการควบคุมยาเสพติด โดยที่หัวหน้าพรรคภูมิใจไทยตั้งข้อสังเกตว่า คณะกรรมการดังกล่าวมีมติที่ขัดแย้งกันเอง ภายในสองช่วงเวลา The Active (Thai PBS) 2024) กล่าวคือ เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2565 คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดมีมติให้กัญชาไม่ใช่ยาเสพติด (InfoQuest (RYT9). 2022) ที่เรียกว่า “ปลดล็อกกัญชา” จากการเป็นยาเสพติดให้โทษ ซึ่งขณะนั้น หัวหน้าพรรคภูมิใจไทยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แต่เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 คณะกรรมการเดียวกันนั้นมีมติให้กัญชาและกัญชงกลับไปเป็นยาเสพติดในประเภท 5 เหมือนกับก่อนประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่ลงนามโดยอนุทิน ชาญวีรกูล (Hfocus 2024b) ก็จะเป็นเหตุการณ์ที่อาจแสดงถึงความไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาในลักษณะที่สับสนกลับไปกลับมาระหว่างความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษนิยม จากที่เห็นว่า คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดก็มีมติกลับด้านกันทั้งสองช่วงเวลา สร้างความสับสนในนโยบายกัญชาไทย หรือถกแถลงได้ว่า ตัวแสดงทางนโยบายที่มีหลายมุมมองความเห็นกำลังใช้ความไม่แน่นอนในทางวิทยาศาสตร์ (Scientific uncertainty) (Kettl 2012, 457) เกี่ยวกับพืชกัญชา เพราะมีสถานะทางสารเสพติดที่กำกวม หรือใช้วิทยาศาสตร์มาเป็นประโยชน์ทางการเมืองในการกำหนดทิศทางนโยบายตามที่แต่ละฝ่ายต้องการ (The politicization of science) (Levesque and Benoit 2020, 374)

จากที่พรรคสำคัญในรัฐบาลเศรษฐาและแพทองธารมีมุมมองต่อนโยบายกัญชาต่างกัน พบการเมืองของนโยบายกัญชาในรูปของการเจรจาต่อรองระหว่างสองพรรคนี้นี้ จากที่สมศักดิ์ เทพสุทิน จากพรรคเพื่อไทย ดำรงตำแหน่ง รว. สาธารณสุข จากเดิมในรัฐบาลประยุทธ์ที่หัวหน้าพรรคภูมิใจไทยอยู่ในตำแหน่งดังกล่าว ทำให้น้ำหนักของนโยบายกัญชาและสาธารณสุขเคลื่อนไปอยู่ที่พรรคเพื่อไทย หัวหน้าพรรคเพื่อไทยและนายกรัฐมนตรีเศรษฐามีมุมมองไปในทางลบต่อความเป็นเสรีของนโยบายกัญชาไทย อาจเห็นได้ถึง การเจรจาแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Logrolling) ระหว่างสองพรรคนี้นี้ กล่าวคือ พรรคภูมิใจไทยมีความประสงค์ในความเป็นเสรีของนโยบายกัญชา ในขณะที่พรรคเพื่อไทยพยายามผลักดันขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลวอลเล็ต ซึ่งเป็นข้อเสนอของพรรคเมื่อรณรงค์หาเสียง จึงเป็นไปได้ที่จะมีการเจรจาแลกเปลี่ยนกัน

สนับสนุนสองนโยบายนี้ภายในพรรคร่วมรัฐบาลเศรษฐกิจ (Thairath Online (Plus). 2024) วิเคราะห์ได้ว่า ทั้งสองพรรคมีอำนาจต่อรองแลกเปลี่ยนการสนับสนุนสองนโยบายนี้ ภายในการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นแบบแลกเปลี่ยน (Exchange) การสนับสนุนประเด็นหรือข้อเสนอโยบายระหว่างหลายฝ่าย (Aithor 2024) ในการรายงานข่าวของสื่อมวลชน จะเห็นภาพการพบปะระหว่างหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยและอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณที่สนามกอล์ฟและโต๊ะอาหาร (รุจน์ 2024) ภายในสังคมจึงเกิดการมองว่า การพบปะต่อรองนี้ทำให้เกิดข้อแพร่กระจายว่าจะไม่มีการนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดตามที่เคยมีกระแสอนุรักษ์นิยมในนโยบายกัญชา เพราะเกิดข้อตกลงทางการเมืองระหว่างสองพรรคใหญ่ในรัฐบาลที่พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำ นอกจากนี้ถ้าจะมีนโยบายสถาบันบันเทิงครบวงจรเข้ามาเกี่ยวข้องอีกนโยบายหนึ่งที่พรรคเพื่อไทยต้องการการสนับสนุนจากพรรคภูมิใจไทยด้วย จะเห็นภาพจากการแถลงข่าวโดยนายกรัฐมนตรีแพทองธารที่มีหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยร่วมการแถลงข่าวเรื่องคณะรัฐมนตรีรับหลักการร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร โดยหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนว่า ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจรเป็นกฎหมายสำคัญ จึงเข้าร่วมให้ข้อมูลแก่คณะรัฐมนตรี ในฐานะที่เกี่ยวข้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในรัฐบาลเศรษฐกิจและแพทองธาร (Thai Post 2024; The Standard 2024; Thai PBS 2025b; Thai PBS 2025a)

วิเคราะห์ได้ว่า การเมืองในนโยบายสาธารณะเกิดขึ้นอยู่ตามปกติ ส่วนหนึ่งด้วยความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์และการวิเคราะห์ที่ไม่ครอบคลุม มองได้ว่ามีส่วนทำให้นโยบายไม่เป็นเหตุเป็นผล สำหรับการเมืองในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เกิดขึ้นในทุกนโยบาย Lindblom และ Woodhouse (1993, 23) อภิปรายถึงแนวคิดความชาญฉลาดของประชาธิปไตย (The intelligence of democracy) ที่ช่วยให้เกิดข้อตกลง (Agreement) ระหว่างพรรคการเมืองในนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง และนโยบายเหล่านี้ก็ผ่านรัฐบาลไปได้ ส่วน Kalant (2010, 1146-1147) อภิปรายการเมืองภายในการจัดประเภทยาเสพติดที่มีส่วนของมุมมองและการตัดสินเชิงคุณค่า (Value Judgment) หรืออาจเรียกว่า ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral beliefs) อยู่ภายในการเมืองดังกล่าว โดยที่ไม่ได้เป็นเรื่องของการจัดประเภทตามเหตุผล (Rational classification) แต่เพียงอย่างเดียว อาจถกเถียงว่า การเมืองในนโยบายสาธารณะช่วยขับเคลื่อนนโยบายกัญชาไทย

สังเกตว่า การตกลงระหว่างพรรคภูมิใจไทยและเพื่อไทยในเรื่องนโยบายกัญชา คือ การใช้กฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติ เป็นเครื่องมือดูแลควบคุมการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา แทนการเปลี่ยนแปลงสถานะของกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดอีกครั้ง ก็จะเป็นแนวโน้มของนโยบายกัญชาที่สมควรมีพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง มารองรับ อย่างไรก็ตาม ณ ปัจจุบัน คือ ช่วงปลาย พ.ศ. 2567 ร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา

หากจะพิจารณาสาระของร่างพระราชบัญญัตินี้ จะพบว่า ความกำกวมสับสนของนโยบายกัญชาไทยน่าจะยังคงอยู่ต่อไป กล่าวคือ ในขณะที่ร่างพระราชบัญญัตินี้มีการนำเสนอใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ แต่จะพบว่าในสาระของนโยบายนี้ยังมีการระบุว่าอาจใช้กัญชาเป็นส่วนประกอบของอาหารได้อยู่ และมีจุดมุ่งหมายที่ใช้กัญชาไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกด้วย (Bangkokbiznews 2024b) หรืออาจมองได้ว่า ความเป็นเสรีนิยมของนโยบายกัญชาจะยังคงมีอยู่ค่อนข้างมากภายในร่างพระราชบัญญัติที่อยู่ระหว่างการพิจารณาในสภา

อาจอธิบายได้ถึงมิติอื่นของการเมืองในนโยบายกัญชาไทย ดังที่มีมุมมองและการเคลื่อนไหวที่จะนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังการตั้งรัฐบาลที่พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำใน พ.ศ. 2566 งานวิจัยนี้ถกเถียงว่าเป็นความสับสน ไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจากพรรคเพื่อไทยในรัฐบาลแพทองธาร กล่าวว่า การที่นโยบายกัญชาจะกลับไปเป็นด้านอนุรักษ์นิยมจะไม่กระทบต่อผู้ประกอบการ (Prachachat Thurakit 2024a) และผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมกัญชาที่มีด้านเกษตรร่วมด้วย เข้าใจดีที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย และยอมรับในการเปลี่ยนแปลง (Hfocus 2024e) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สมศักดิ์ แสดงมุมมองว่าสังคมไม่น่าจะสับสนในนโยบายที่เปลี่ยนแปลง เพราะในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่บังคับใช้อยู่ ก็ระบุให้กัญชาเป็นยาเสพติดประเภท 5 (The Coverage 2024b) ในทางกลับกัน พบว่ามีรายงานการขาดทุนของธุรกิจกัญชา มีที่ปิดกิจการเมื่อมีความไม่แน่นอนในนโยบายกัญชา (Prachachat Thurakit 2024b) ส่วนอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข อนุทิน เห็นว่า ผู้ประกอบการธุรกิจกัญชาได้รับผลกระทบดังกล่าวเช่นกัน (Thai PBS Policy Watch 2024) จะเห็นความแตกต่างในมุมมองและจุดยืนทางการเมืองของตัวแสดงทางการเมือง กล่าวได้ว่าเป็นอีกตัวอย่างของความสับสนภายในการเมืองและนโยบายกัญชาไทย

ในส่วนภาคสังคมก็มีมุมมองจุดยืนทางนโยบายกัญชาที่แตกต่างกันไปตามแต่ละตัวแสดงทางการเมือง ในส่วนที่มีมุมมองในทางเสรีนิยมของนโยบายกัญชาไทย เช่น เครือข่ายเขียนอนาคตกัญชาไทยกังวลที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยรัฐบาลพรรคเพื่อไทยไปในทางอนุรักษ์นิยม จึงเข้าพบแสดงจุดยืนเสรีนิยมในการใช้กัญชาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจากพรรคเพื่อไทย ทั้งสองคน คือ ชลน่าน และสมศักดิ์ จัดชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาล ประกาศแสดงอารยะขัดขืน อดอาหาร ประท้วงการนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด เพราะเห็นว่าสามารถควบคุมการใช้กัญชาด้วยกฎหมายปกติ ไม่มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของพืชกัญชาไปเป็นยาเสพติดอีก (Hfocus 2024d) และตัวอย่างนิคมอุตสาหกรรมกัญชาทางการแพทย์แห่งประเทศไทย จังหวัดกาญจนบุรี พัฒนาสมุนไพรควบคุมเพื่อการส่งออก สำหรับตัวแสดงทางนโยบายที่อยู่ในทิศทางอนุรักษ์นิยม เช่น สภาองค์กรของผู้บริโภค (สบอ.) ห่วงใยในนโยบายกัญชาเสรีที่อาจก่ออันตรายต่อสุขภาพ (Phawan 2023) เครือข่ายแพทย์เห็นด้วยกับ

แนวคิดนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด จัดทำเอกสาร “ข้อเสนอเกี่ยวกับนโยบายกัญชาของประเทศไทย” ขอให้เน้นการใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างถูกวิธี (Hfocus. 2024a; TM Council of Thailand 2022) เป็นตัวอย่างของตัวแสดงนโยบายที่มีความเห็นตรงข้าม แต่ทั้งสองฝ่ายก็มีบทบาทเชิงนโยบายภายในการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

6. สรุป

นโยบายกัญชาไทยประมาณระหว่าง พ.ศ. 2561-2567 มีลักษณะสับสนกำกวมบนความพยายามเปลี่ยนนโยบายให้เป็นเสรีนิยมมากขึ้น ภายในนโยบายระดับกระทรวงและกรม มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับสำคัญ เมื่อ พ.ศ. 2565 ที่เปลี่ยนสถานะของกัญชาให้พ้นจากการเป็นยาเสพติด ทำให้ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีการตีความว่าสามารถใช้ประโยชน์จากกัญชาในเชิงสันตนาการอย่างถูกกฎหมาย เพราะสถานะของกัญชาที่ไม่เป็นยาเสพติดอีกต่อไป จากที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับสำคัญดังกล่าว เกิดการแพร่หลายของธุรกิจกัญชา เป็นข้อกังวลของสังคมเรื่องสุขภาพ เพราะผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ขนม ผสมกัญชาเข้าถึงผู้บริโภคได้ ทำให้จำเป็นต้องติดตามแก้ไขและบรรเทาข้อห่วงใยนี้ด้วยนโยบายสาธารณะอื่น ๆ ในระดับกระทรวงและกรม เป็นเหตุของความสับสนและดูไม่เป็นเหตุเป็นผลของนโยบายกัญชาของประเทศไทย

งานวิจัยศึกษาการเมืองภายในกระบวนการนโยบายกัญชาของประเทศไทย พบความเห็นที่แตกต่างภายในนโยบายระหว่างพรรคการเมืองหลักที่ร่วมเป็นรัฐบาล และมีความพยายามนำนโยบายกลับไปเป็นลักษณะอนุรักษนิยมอีกครั้ง เห็นภาพของการกลับไปมาของนโยบายระหว่างความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษนิยม และพบการเจรจาต่อรองระหว่างสองพรรคสำคัญเป็นผลให้ยังคงความเป็นเสรีนิยมของนโยบายนี้อยู่ และมีอีกข้อตกลงทางการเมือง คือ ผลักดันขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง เป็นกฎหมายหลักมาดูแลควบคุมการใช้กัญชา แสดงถึงการเมืองในระบอบประชาธิปไตยบังคับให้นโยบายกัญชาของประเทศไทยดำเนินต่อไป

References

- Aithor. 2024. “Logrolling in Politics and Its Impact on Government Budget.” Accessed March 21, 2024. <https://aithor.com/essay-examples/logrolling-in-politics-and-its-impact-on-government-budget>.
- Anamai Media. 2022. “Krom Anamai Huang Khwam Plotphai Phu Boriphok Dai Ok Prakat Krom Anamai Wa Duai Rueang Kan Nam Bai Kanchaa Ma Chai Nai Kan Tham Prakop Rue Prung Ahan Nai Sathan Prakop Kitchakan Ahan.” [Department of Health Issues a Notice on Using Cannabis Leaves in Food Preparation in Food Establishments]. Accessed June 13, 2022. <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/130665>. (in Thai)

- Bangkokbiznews. 2024a. “Cho Fong San Pokkhong Hak ‘Kanchaa Mai Klap Pen Ya-sep-tit’.” [Preparing to File an Administrative Court Case if Cannabis Is Not Reclassified as a Narcotic]. Accessed July 24, 2024. <https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1137140>. (in Thai)
- Bangkokbiznews. 2024b. “Ratthaban Doen Na ‘Kanchaa-Kanchong’ Phuea Kanphaet—Munlakha Sethakit.” [Government Pushes Medical Cannabis and Hemp for Medicine—Economic Value]. Accessed October 1, 2024. <https://www.bangkokbiznews.com/corporate-moves/health/public-health/1147156>. (in Thai)
- BBC News. 2022. “Thailand Cannabis: From a War on Drugs to Weed Curries.” Accessed June 21, 2022. <https://www.bbc.com/news/61836019>.
- BBC News Thai. 2019a. “Kanchaa: Kotmai Chai Kanchaa–Krathom Thang Kanphaet Mi Phon Bangkhap Chai Lao.” [Cannabis: The Medical Cannabis–Kratom Law Has Come into Force]. Accessed February 19, 2019. <https://www.bbc.com/thai/thailand-47288335>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2019b. “Kanchaa: Poet Nayobai Kanchaa Khong Phumjaithai Ik Khrang Lang Prot Klao ‘Anutin Charnvirakul’ Pen Ratthamontri Satharanasuk.” [Cannabis: Revisiting Bhumjaithai’s Cannabis Policy after Anutin Charnvirakul Was Appointed Minister of Public Health]. Accessed July 13, 2019. <https://www.bbc.com/thai/thailand-48973471>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2022. “Kanchaa: Ahan Khanom Sai Kanchaa Kin Yangrai Chueng Plotphai.” [Cannabis: How to Consume Cannabis-Infused Food Safely]. Accessed June 14, 2022. <https://www.bbc.com/thai/thailand-61797479>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2024a. “Kanchaa Seri Thai Klai Thueng Chut Chop Rue Mai Muea Ratthaban Prakat Tang Pao Ham Chai Phuea Santanakan Phainai Sin Pi 2024.” [Is Thailand’s Cannabis Liberalization Approaching Its End after the Government’s Plan to Ban Recreational Use by the End of 2024?]. Accessed March 1, 2024. <https://www.bbc.com/thai/articles/cn4lymm38myo>. (in Thai)
- BBC News Thai. 2024b. “Ung-ing Paethongthan Mong Yangrai Rueang Mo 112, Kanchaa, Digital Wallet.” [How Paethongtarn Shinawatra Views Section 112, Cannabis, and the Digital Wallet]. Accessed August 16, 2024. <https://www.bbc.com/thai/articles/cj08zmr4342o>. (in Thai)
- Benar News. 2024. Chuenban, Ruj. “Nayok Sai Kia Thoi Dueng Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit Mung Chai Phorabo Khum Thaen.” [Prime Minister Backs Reclassifying Cannabis as a Narcotic, Using a Regulatory Act Instead]. Accessed July 23, 2024. <https://www.benarnews.org/thai/news/th-cannabis-ban-uturn->

- 07232024073614.html. (in Thai)
- Burnham, Peter, Karin Gilland Lutz, Wyn Grant, and Zig Layton-Henry. 2008. *Research Methods in Politics*. 2nd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cairney, Paul. 2012. *Understanding Public Policy: Theories and Issues*. New York: Palgrave Macmillan.
- Cairney, Paul. 2013. "Policy Concepts in 1,000 Words: Bounded Rationality and Incrementalism." Accessed November 11, 2013.
<https://paulcairney.wordpress.com/2013/11/11/policy-concepts-in-1000-words-bounded-rationality-and-incrementalism>.
- Carrier, Neil, and Gernot Klantschnig. 2018. "Quasi-legality: Khat, Cannabis and Africa Drug Laws." *Third World Quarterly* 39 (2): 350–365.
- Council of Consumer Organizations (Thailand). 2022. "Chong Sathoranasuk Bangkok Kho Anuyat Khrophkong–Phasom Kanchaa Nai Ahan Thuk Khrang." [Urging the Ministry of Public Health to Require Permits for Possession and Use of Cannabis in Food Each Time]. Accessed August 5, 2022. <https://www.tcc.or.th/policies>. (in Thai)
- Dugar, Anand. 2023. "Countries Where Weed Is Legal in 2023: Guide to Cannabis Law by Country." May 16, 2023. <https://greenhealthdocs.com/countries-where-weed-is-legal>.
- Dye, Thomas R. 2013. *Understanding Public Policy*. 14th ed. Boston: Pearson.
- Fleck, Anna. 2024. "Which Countries Have a Legal Cannabis Market?" Accessed March 13, 2024. <https://www.statista.com/chart/31896/estimated-sales-of-non-medical-cannabis>.
- Hfocus. 2024a. "Anakhot Kanchaa Pai To Rue Pen Ya-sep-tit—Thurakit Rap Phon Mai Chai Khae Kanphaet Lae Sukkhaphap Sam Rai Khon Tok-ngan." [The Future of Cannabis: Continue or Become a Narcotic; Business Impacts Beyond Health and Medicine, Job Loss Concerns]. Accessed May 22, 2024.
<https://www.hfocus.org/content/2024/05/30578>. (in Thai)
- Hfocus. 2024b. "Bod Ya-sep-tit Fai Khiao 'Kanchaa' Pen Ya-sep-tit Khat Sapda Na! Song Mai Toe Khana Kammakan P.P.S." [Narcotics Board Greenlights Reclassifying Cannabis as a Narcotic; Forwarded to the ONCB]. Accessed July 5, 2024.
<https://www.hfocus.org/content/2024/07/30996>. (in Thai)
- Hfocus. 2024c. "Poet Rang Kot Krasuang Chabab Mai Kho Anuyat Phalit–Khopkhong 'Kanchaa-Kanchong' 4 Krani." [Draft New Ministerial Regulation: Permits for Producing/Possessing Cannabis and Hemp in Four Cases]. Accessed October 13, 2024. <https://hfocus.org/content/2024/10/31953>. (in Thai)
- Hfocus. 2024d. "Somsak Pong Bukhlakon–Kharatchakan Sathon Lang Thuk Mong Plian Khao

- Ok Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit.” [Somsak Defends Health Personnel amid Criticism over Cannabis Policy Shifts]. Accessed July 10, 2024.
<https://www.hfocus.org/content/2024/07/31039>. (in Thai)
- Hfocus. 2024e. “Somsak Top Pom Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit Wen Malet Yang Mi Wela Prap Kae Chai Ching 1 January 2025.” [Somsak Responds on Reclassifying Cannabis as a Narcotic; Seeds Exempted; Implementation Planned for Jan 1, 2025]. Accessed June 13, 2024. <https://www.hfocus.org/content/2024/06/30775>. (in Thai)
- Hall, Wayne. 1997. “The Recent Australian Debate about the Prohibition on Cannabis Use.” *Addiction* 92 (9): 1109–1115.
- InfoQuest (RYT9). 2022. “Bod Ya-sep-tit Fai Khiao Kho Plodlok Kanchaa Phon Rai Chue Ya-sep-tit Laeo.” [Narcotics Board Greenlights Removing Cannabis from the Narcotics List; Next Steps to ONCB]. Accessed January 20, 2022.
<https://www.ryt9.com/s/iq01/3290794>. (in Thai)
- JD Supra. 2023. “Top Five Countries to Watch for International Cannabis Reform in 2024.” <https://www.jdsupra.com/legalnews/top-five-countries-to-watch-for-6304752>.
- Kalant, Harold. 2010. “Drug Classification: Science, Politics, Both or Neither?” *Addiction* 105: 1146–1149.
- Kasemsabun, Patpong. 2022. “Phonkrathop Khong Nayobai Kanchaa Seri To Dek Lae Yaowachon: Botrian Chak Nanachat.” [Impacts of Cannabis Liberalization Policy on Children and Youth: International Lessons]. Paper presented at the 14th National Child and Youth Development Assembly, Thailand, 2022.
<https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/articles/news/1663055417686-82218178.pdf>
(in Thai)
- Kavousi, Parisa, Taylor Giamo, Gwen Arnold, Mateo Allende, Elisabeth Huynh, Jaclyn Lea, Rachel Lucine, Alexandria Tillett Miller, Alana Webre, Aneka Yee, Adrianna Champagne-Zamora, and Keith Taylor. 2022. “What Do We Know about Opportunities and Challenges for Localities from Cannabis Legalization?” *Review of Policy Research* 39: 143–169.
- Kettl, Donald F. 2012. *The Politics of the Administrative Process*. 5th ed. Washington, DC: CQ Press.
- Kwai, Isabella. 2020. “UN Reclassifies Cannabis as a Less Dangerous Drug.” *The New York Times*. Accessed December 2, 2020.
<https://www.nytimes.com/2020/12/02/world/europe/cannabis-united-nations-drug-policy.html>.
- Levesque, Gabriel, and Maude Benoit. 2020. “Legalize or Prohibit It? Quebec’s Exceptionalism on Cannabis Regulation and the Framing of Evidence in

- Policymaking.” *American Review of Canadian Studies* 50 (3): 371–385.
- Lindblom, Charles E., and Edward J. Woodhouse. 1993. *The Policy-Making Process*. 3rd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Mallinson, Daniel J., and A. Lee Hannah. 2020. “Policy and Political Learning: The Development of Medical Marijuana Policies in the States.” *Publius: The Journal of Federalism* 50 (3): 344–369.
- Matichon Online. 2024a. “Mati Bod Ya-sep-tit Dueng ‘Kanchaa’ Klap Su Ya-sep-tit Sai Khiao Nat Yai 8 July Buk Thamniap.” [Narcotics Board Decision to Reclassify Cannabis as a Narcotic; Cannabis Advocates Plan Rally on July 8]. Accessed July 6, 2024. https://www.matichon.co.th/local/news_4666201. (in Thai)
- Matichon Online. 2024b. “Somsak Phoei Phon Rap Fang Khwam Hen Khon Thai Kwamwa 80% Ayak Hai ‘Kanchaa’ Pen Ya-sep-tit.” [Somsak Says Over 80% Want Cannabis Classified as a Narcotic]. Accessed June 26, 2024. https://www.matichon.co.th/local/news_4648808. (in Thai)
- Maynes, Charles, Bill Chappell, and Rachel Treisman. 2022. “A Russian Court Sentences WNBA Star Brittney Griner to 9 Years on Drug Charges.” NPR. Accessed August 4, 2022. <https://www.npr.org/2022/08/04/1115541890/brittney-griner-russia-drug-trial>.
- McNabb, David E. 2010. *Research Methods for Political Science: Quantitative and Qualitative Approaches*. 2nd ed. Armonk, NY: M. E. Sharpe.
- Mgr Online. 2022. “Oyo Kho Hang–Saduak Sue–Khaopliak Yaek Sinkha Thi Mi Kanchaa Lot Yip Eng Mai Khai Tam Kwa 20 Pi.” [FDA Asks Retailers to Separate Cannabis Products; No Sales under Age 20]. July 15, 2022. <https://mgronline.com/qol/detail/9650000067396>. (in Thai)
- Mgr Online. 2024. “Phu Prakopkan Chi Dueng Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit Lang Bang Kanchaa Thai Duai Hetphon Thang Kanmueang Siahai Kwa 20,000 Lan.” [Entrepreneurs Say Reclassifying Cannabis as a Narcotic Would ‘Wipe Out’ Thai Cannabis; Damages Over 20 Billion Baht]. Accessed July 7, 2024. <https://mgronline.com/local/detail/9670000057705>. (in Thai)
- Peters, B. Guy. 2016. *American Public Policy: Promise and Performance*. 10th ed. Los Angeles: SAGE.
- Prachachat Thurakit. 2023. “Nikhom Kanchaa Thai MOU Big Kanchong Lao Plook Kanchong Pon Talat 6 Phan Lan.” [Thai Cannabis Industrial Estate Signs MOU with Major Lao Hemp Firms to Supply a Six-Billion-Baht Market]. Accessed September 14, 2023. <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1393437>. (in Thai)
- Prachachat Thurakit. 2024a. “Somsak Mong Dueng ‘Kanchaa’ Klap Su Ya-sep-tit Mai Krathop Phu Prakopkan Yam Mai Uea Nai Thun.” [Somsak Says Reclassifying Cannabis as a

- Narcotic Will Not Harm Entrepreneurs]. Accessed July 9, 2024.
<https://www.prachachat.net/politics/news-1603009>. (in Thai)
- Prachachat Thurakit. 2024b. “Thurakit Thoi Sin Yuk Kanchaa Seri Cho Pit Muen Ran–Sinkha Bok Muea La.” [Businesses Retreat as the Cannabis Liberalization Era Ends; Thousands of Shops May Close]. Accessed May 15, 2024.
<https://www.prachachat.net/marketing/news-1564088>. (in Thai)
- Reuters. 2024. Thepgumpanat, Panarat, and Panu Wongcha-um. “Thailand to Ban Recreational Cannabis Use by Year-End, Health Minister Says.” February 29, 2024.
<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-ban-recreational-cannabis-use-by-year-end-says-health-minister-2024-02-29>.
- RYT9. 2022. “Mati Sapha Thon Rang Phorabo Kanchaa Ok Pai Thotthuan Praprunng Mai.” [Parliament Withdraws the Cannabis Bill for Further Review and Revision]. Accessed September 15, 2022. <https://www.ryt9.com/s/iq02/3356857>. (in Thai)
- School of Public Health, Chulalongkorn University. 2023. “Thailand Legalizes Recreational Cannabis: Public Health Concerns Arise.” Accessed March 13, 2023.
<https://sgh.md.chula.ac.th/research-news/5058>. (in Thai)
- Statista. 2024. Fleck, Anna. “Which Countries Have a Legal Cannabis Market?” Accessed March 13, 2024. <https://www.statista.com/chart/31896/estimated-sales-of-non-medical-cannabis>.
- TDRI. 2024. “Chat Rabiap Kanchaa Phoem Mattrakan–Ut Chongwang Kotmai.” [Regulating Cannabis: Strengthening Measures and Closing Legal Loopholes]. Accessed May 30, 2024. <https://tdri.or.th/2024/05/regulate-cannabis-law-amendment-article>. (in Thai)
- Thai PBS. 2025a. “Anutin Bin Duan Klap Krungthep Ruan Thok Phorabo Entertainment Complex Khao Khorom 13 January 2025.” [Anutin Rushes Back to Bangkok for Cabinet Discussion on the Entertainment Complex Bill on Jan 13, 2025]. Accessed January 13, 2025. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/348122>. (in Thai)
- Thai PBS. 2025b. “Khorom Rap Lakkan Rang Phorabo Prakop Thurakit Sathan Banthoeng Khropwongchon.” [Cabinet Approves in Principle the Draft Entertainment Complex Business Act]. Accessed January 13, 2025.
<https://www.thaipbs.or.th/news/content/348130>. (in Thai)
- Thai PBS Policy Watch. 2024. “Adit Pachuban Anakhot Nayobai Kanchaa.” [Past, Present, and Future of Cannabis Policy]. Accessed July 4, 2024.
<https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-43>. (in Thai)
- Thai Post. 2024. “Anutin Yan Ratthaban Paethongthan Doen Na Phorabo Kanchaa Photh. Nun Kasino.” [Anutin Says the Paethongtarn Government Will Move Forward with the Cannabis Bill; Party Supports Casino Policy]. Accessed September 9, 2024.

- <https://www.thaipost.net/politics-news/652983>. (in Thai)
- Thai Traditional Medicine Innovation Center. 2021. “Kan Chai Kanchaa Pen Ahan.” [Using Cannabis as Food]. Accessed February 1, 2021. <https://ttmic.co.th/elementor-2844>. (in Thai)
- Thairath Online (Plus). 2024. “Botrian Khong Nayok Settha: Amnat Thang Kanmueang Rue Cha Su Dil Thang Kanmueang.” [Lesson for PM Srettha: Political Power vs. Political Deals]. Accessed July 31, 2024. <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/104648>. (in Thai)
- The Active (Thai PBS). 2024. “Wiwatha Anutin vs Somsak Pom Dueng Kanchaa Klap Pen Ya-sep-tit.” [Debate: Anutin vs Somsak on Reclassifying Cannabis as a Narcotic]. Accessed July 9, 2024. <https://theactive.thaipbs.or.th/news/politics-20240709>. (in Thai)
- The Coverage. 2024a. “2 Pi Kanchaa Thai: Ayunoi Sup Nak Santanakan Phung–Kraes Sa Phu Prakopkan Chaoeng.” [Two Years of Cannabis in Thailand: Youth Use Rises; Recreational Surge; Business Failures]. Accessed April 1, 2024. <https://www.thecoverage.info/news/content/6494>. (in Thai)
- The Coverage. 2024b. “Somsak Yan Chetna Hai Chai Kanchaa Phuea Kanphaet Thao Nan Tang Nop Woratom Pen Phok Sok Chaeng.” [Somsak Insists Cannabis Should Be for Medical Use Only; Appoints Dr. Woratom as Spokesperson]. Accessed May 16, 2024. <https://www.thecoverage.info/news/content/6719>. (in Thai)
- The Standard. 2024. “Chaiyanok Khopkhun Ratthaban Thi Mai Dueng Kanchaa Pen Ya-sep-tit Yan Phumjaithai Phrom Khiang Ba Khiang Lai Paethongthan Nun Entertainment Complex.” [Chaiyanok Thanks Government for Not Reclassifying Cannabis as a Narcotic; Bhumjaithai Supports Entertainment Complex]. Accessed September 14, 2024. <https://thestandard.co/joint-sittings-of-the-national-assembly-130924-6>. (in Thai)
- TCC (Thailand Consumer Council). 2022. “Chong Sathoran Suk Bangkhap Kho Anuyat Khropkhong–Phasom Kanchaa Nai Ahan Thuk Khrang.” [Urging the Ministry of Public Health to Require Permits for Possession and Use of Cannabis in Food Each Time]. Accessed August 5, 2022. <https://www.tcc.or.th/policies>. (in Thai)
- TM Council of Thailand. 2022. “Kho Sanoe Kiao Kap Nayobai Kanchaa Khong Prathet Thai.” [Policy Proposals on Cannabis Regulation in Thailand]. Accessed September 12, 2022. <https://tmc.or.th/media-2022-09-12-09-52-44>. (in Thai)
- Visual Capitalist. 2024. Venditti, Bruno. “Mapped: Countries Where Recreational Cannabis Is Legal.” <https://www.visualcapitalist.com/mapped-countries-where-recreational-cannabis-is-legal>.

- Wanlund, William. 2017. "Marijuana Industry." In *Issues for Debate in American Public Policy*, 17th ed., 53–76. Los Angeles: CQ Press.
- Workpoint Today. 2019. "Anutin Yam Phu Patibat 'S.K.' Kanchaa Seri Tong Koet Khu Tham Mai Dai Cha Ha Khon Thi Tham Dai Ma Tham." [Anutin Insists Cannabis Liberalization Must Happen; Warns He Will Find Someone Else If It Cannot Be Done]. Accessed July 19, 2019. <https://workpointtoday.com/kkancha-anutin>. (in Thai)
- Workpoint Today. 2022. "Phu Prakopkan Ahan Khai 'Menu Kanchaa' Tong Tham Tam Prakat Khong Sathon Faen Fuean Mi Thot Prap Mai Koen 50,000 Baht." [Food Businesses Selling 'Cannabis Menus' Must Follow Ministry Notice; Violations Fined up to 50,000 Baht]. Accessed November 12, 2022. <https://workpointtoday.com/cannabis-food>. (in Thai)

บทความวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านอีสปอร์ต: การสื่อสาร กลยุทธ์ การทูต และการตลาดเชิงเนื้อหา ผ่าน Honor of Kings และ Arena of Valor

ธีรดีร์ บรรเทิง^๑ และ พร้อมพรรณ แจ่มการดี^{๒,*}

^๑ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

^๒คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* ผู้แต่งหลัก: อีเมล prompan_cha@utcc.ac.th

วันที่รับ: 5 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไข: 6 พฤษภาคม 2568

วันที่ตอบรับ: 16 พฤษภาคม 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ โล่ประกอบ
ทรัพย์สิน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขดัดแปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็น
ลิขสิทธิ์ของคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: ธีรดีร์ บรรเทิง และ
พร้อมพรรณ แจ่มการดี. 2568.

“การศึกษาภาพลักษณ์ของประเทศจีน
ผ่านอีสปอร์ต: การสื่อสาร กลยุทธ์การ
ทูต และการตลาดเชิงเนื้อหา ผ่าน
Honor of Kings และ Arena of
Valor”. วารสารสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 55 (2):
347-376.

<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4254>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาพลักษณ์รูปแบบการสื่อสาร กลยุทธ์การทูต
ของจีน และศึกษาการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเกม Arena of Valor และ Honor of Kings
(2) เปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างของทั้ง 2 เกม และ (3) เสนอแนะแนวทางใน
การพัฒนาเนื้อหา รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์การทูตผ่านอีสปอร์ตให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ทั้งภาครัฐและเอกชน ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเอกสาร (documentary
research) และการวิเคราะห์เนื้อหาที่ถูกนำเสนอบนเฟซบุ๊ก 4 เพจ ได้แก่ Honor of Kings,
HoK Global Esports, Garena RoV Thailand, และ KingSauce Legends รวบรวมได้ทั้งหมด
5,300 โพสต์

ผลการศึกษาพบว่า (1) รูปแบบการสื่อสารและการนำเสนอเนื้อหาของเกม Honor of
Kings และ Arena of Valor มีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของแต่ละเพจ เกม Honor of
Kings เน้นการนำเสนอให้เห็นถึงรูปแบบการเล่น การประกาศเปิดให้บริการในต่างประเทศ โดย
ใช้ตัวละครภายในเกมเป็นตัวนำเสนอผ่านรูปแบบวิดีโอความยาวประมาณ 1-3 นาที ด้าน
กิจกรรมการแข่งขันอีสปอร์ตและเงื่อนไขการแข่งขันของเกม Honor of Kings นำเสนอโดยการ
ใช้ภาพนิ่งของนักกีฬาและภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) ในขณะที่เกม Arena of Valor เน้น
การนำเสนอเพื่อโฆษณาสินค้าและบริการของเกม รวมถึงการสร้างชุมชนผู้เล่น (communities)
ผ่านการใช้ภาพนิ่งและผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ (influencer) (2) การนำเสนอเกม Honor of
Kings สามารถสะท้อนภาพของวัฒนธรรมและความสร้างสรรค์ (creativity) เนื่องจากผู้
ให้บริการเกมเป็นบริษัทภายในประเทศจีนที่ดำเนินนโยบายของบริษัทตามนโยบายของ
กระทรวงวัฒนธรรม (Ministry of Cultural) ของประเทศจีน ในขณะที่การนำเสนอเนื้อหาของเกม

เกม Arena of Valor ดำเนินการจากผู้ให้บริการภายนอกประเทศจีน จึงไม่ได้ดำเนินนโยบายของบริษัทตามทิศทางของกระทรวงวัฒนธรรม (Ministry of Cultural) ของประเทศจีน และ (3) ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเนื้อหาควรสนับสนุนให้ผู้ผลิตและพัฒนาเกมในประเทศสามารถผสมผสานและประยุกต์ใช้วัฒนธรรมภายในประเทศ เพื่อให้เกิดการนำเสนอภาพลักษณ์และวัฒนธรรมสู่ผู้ใช้บริการเกมในระดับสากล

คำสำคัญ: การทูตอีสปอร์ต, การตลาดเชิงเนื้อหา, การสร้างภาพลักษณ์ของจีน, Honor of Kings, Arena of Valor

RESEARCH ARTICLE

Creating the Image of China through Esports: Communication, Diplomatic Strategy, and Content Marketing through Honor of Kings and Arena of Valor

Received: December 5, 2024

Revised: May 6, 2025

Accepted: May 16, 2025

Editor: Thanapan

Laiprakobsup,

Faculty of Political Science,

Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)

[License: Attribution–](#)

[NonCommercial-NoDerivatives;](#)

[\(CC-BY-NC-ND 4.0\)](#)

Copyright: ©2025 Faculty of

Political Science,

Chulalongkorn University

Citation: Teerati Banterng and

Prompan Changkarndee. 2025.

“Creating the Image of China
through Esports:

Communication, Diplomatic

Strategy, and Content

Marketing through Honor of

Kings and Arena of

Valor”. *Chulalongkorn*

University Journal of Social

Sciences 55 (2): 347-376.

[https://doi.org/10.61462/cujss.](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4254)

[v55i2.4254](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4254)

All statements in this article

are the opinions of the

authors. It is not the opinion

of the publisher of the journal.

Teerati Banterng^a and Prompan Changkarndee^{b,*}

^a Assistant Professor, Phd, Graduate School of Communication Arts and Management
Innovation, National Institute of Development Administration

^b School of Science and Technology, The University of the Thai Chamber of Commerce

* Corresponding author email: prompan_cha@utcc.ac.th

Abstract

The study's objectives are (1) to examine the communication, diplomatic strategies, and content marketing through the video games Arena of Valor and Honor of Kings; (2) to compare the consistencies and differences between these two games; and (3) to propose guidelines for developing content, communication formats, and diplomatic strategies through esports for both governmental and private sector. The research employed a qualitative methodology utilizing documentary research and content analysis, collecting and analyzing 5,300 posts from Honor of Kings, HoK Global Esports, Garena RoV Thailand, and KingSauce Legends.

The research found that (1) Honor of Kings and Arena of Valor demonstrated distinct characteristics based on each page's objectives, as Honor of Kings prioritized presenting gameplay and international service announcements, utilizing the game's characters through short videos. Esports competition events and competition conditions were presented through infographics while Arena of Valor focused on advertising game services, and community building through images and influencers; (2) Honor of Kings effectively reflected cultural and creativity than Arena of Valor because Honor of Kings' publisher is a Chinese domestic company operating in alignment with the Ministry of Culture's; (3) The

study recommends that Thai game producers should integrate local cultural elements to present cultural image to international game users.

Keywords: *Esports Diplomacy, Content Marketing, China's National Branding, Honor of Kings, Arena of Valor*

1. บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางอำนาจของภูมิรัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจ จากการแข่งขันอย่างไร้พรมแดน การไหลเวียนของข้อมูลสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารภาพลักษณ์ของประเทศโดยการนำเสนออัตลักษณ์และวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขัน และลดข้อครหาที่กล่าวถึงประเทศ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารกับประชาคมโลกได้ (Balankura 2015, 1)

การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารและอุปกรณ์การสื่อสารทำให้อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงขึ้น และผู้คนใช้เวลาอยู่บนโลกอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จนเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนจำนวนมาก อาทิ การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นคว้าข้อมูลแทนการอ่านจากเอกสารหรือหนังสือพิมพ์ การซื้อของออนไลน์แทนการไปห้างสรรพสินค้า การใช้บริการทางการเงินแทนการใช้บริการในสถาบันการเงิน รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงแทนการจัดกิจกรรมภายนอกบ้าน ซึ่งจากการรายงานของ We are Social พบว่า ในปี พ.ศ. 2566 อุปกรณ์ที่นิยมใช้เพื่อเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ได้แก่ โทรศัพท์สมาร์ทโฟน (smartphone) และพบว่า การใช้อินเทอร์เน็ตมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 6 ชั่วโมง 37 นาทีต่อวัน (Kemp 2023, 26) ทำให้เห็นได้ว่าช่องทางที่ใช้สำหรับการสื่อสาร การสร้างปฏิสัมพันธ์ และการรับส่งข้อมูลสารสนเทศของคนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทั้งในมิติของเวลาและระยะทาง จึงเกิดเป็นอีกหนึ่งช่องทางการทูตที่สำคัญ สำหรับการสื่อสารกับชาวต่างชาติ (Mattingly and Sundquist 2023, 921; Chatkul Na Ayutthaya n.d.)

การเล่นเกมถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ได้รับความนิยมในการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างความบันเทิง โดยมีสัดส่วนของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟนเพื่อเล่นเกมสูงถึงร้อยละ 30.5 โดยในประเทศไทยมีสัดส่วนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อเล่นเกมสูงถึงร้อยละ 44.6 นับเป็นอันดับ 4 ของโลก เป็นรองเพียงฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด (Kemp 2023, 117) ซึ่งมีรูปแบบกิจกรรมที่

เกี่ยวข้องกับการบริโภคเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเกม (Kemp 2024a, 32) ดังนี้

- 1) การเข้าชมเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเกมมีสัดส่วนร้อยละ 44.9 โดยเบราว์เซอร์ที่นิยมใช้เพื่อเข้าถึงเนื้อหาดังกล่าว ได้แก่ Chrome และ Safari
- 2) การรับชมวิดีโอคอนเทนต์ที่เกี่ยวข้องกับเกมมีสัดส่วนร้อยละ 30.2
- 3) การใช้จ่ายเพื่อใช้บริการที่เกี่ยวข้องกับเกมบนโทรศัพท์ (mobile game) ร้อยละ 25.6 หรือมีมูลค่าประมาณ 35,900 ล้านบาท (Bangkok Media & Broadcasting Company Limited 2023a.)

วิดีโอเกมบนสมาร์ตโฟนสำหรับคนไทยที่เป็นที่นิยมมากที่สุดในปัจจุบัน ได้แก่ Roblox, Arena of Valor, Free Fire, Minecraft Pocket Edition, Subway Surfers, Call of Duty: Mobile, EA Sports FCTM Mobile 24 Soccer, PUBG Mobile, Mini World Block Art และ Super sus (Kemp 2024a, 86) จากรายชื่อวิดีโอเกมที่ได้กล่าวถึงนั้น เป็นเกมที่ถูกพัฒนาขึ้นจากผู้พัฒนาในแถบเอเชียจำนวน 5 เกม และเป็นเกมที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยผู้พัฒนาชาวจีน 3 จาก 5 เกม ได้แก่ เกม PUBG Mobile, Call of Duty: Mobile และ Arena of Valor นอกจากนี้ เกม Arena of Valor ยังเป็นเกมที่มียอดการเติมเงินสูงที่สุดในปี พ.ศ. 2566 และมียอดดาวน์โหลดสูงเป็นอันดับที่ 2 รองจากเกม Free Fire (Bangkok Media & Broadcasting Company Limited 2023b; Kemp 2024a, 88) ซึ่งเกมที่ได้รับคามนิยมเหล่านี้ถูกนำมาใช้สำหรับการแข่งขันอีสปอร์ตในระดับนานาชาติและมหกรรมกีฬาระดับใหญ่ เช่น การแข่งขันเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 19 ที่เมืองหางโจว ประเทศจีน การแข่งขัน Esports World Cup ที่เมืองรียาด ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นการแข่งขันอีสปอร์ตที่มีนักกีฬากันานาประเทศเข้าร่วมการแข่งขัน (Esports World Cup 2023)

จากสถิติการใช้งานอินเทอร์เน็ตของประเทศจีน พบว่ามีสัดส่วนการบริโภคเกมร้อยละ 18 ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่มีอายุ 16-64 ปี แต่กลับสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้สูงถึง 82.06 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้เห็นได้ว่า อุตสาหกรรมเกมสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้สูงกว่าคอนเทนต์ดิจิทัลกลุ่มวิดีโอออนไลน์ สื่อบันเทิงอิเล็กทรอนิกส์ และเพลงดิจิทัล (Kemp 2024b, 86-87) ซึ่งเกมที่มีจำนวนผู้เล่นปัจจุบัน (active users) และมีค่าการใช้จ่ายของผู้บริโภค (consumer spend) สูงที่สุด คือ เกม Honor of Kings (Kemp 2024b, 73-75) ซึ่งเป็นเกมที่มีการจัดกิจกรรมการแข่งขันทั้งภายในและต่างประเทศ โดยการแข่งขันสำคัญที่จัดขึ้นภายในประเทศ ได้แก่ การแข่งขัน King Pro League ซึ่งถือเป็นลีกการแข่งขันที่สูงที่สุดในประเทศจีน จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 จนถึงปัจจุบัน และมียอดผู้ชมพร้อมกันสูงสุด (peak viewers) 20,417 คน และการแข่งขันในต่างประเทศที่มียอดผู้ชมพร้อมกันสูง

ที่สุดจำนวน 481,212 คน คือ รายการ Honor of Kings Invitational Midseason 2024 ที่กรุงริยาด ประเทศซาอุดีอาระเบีย (Esports Charts 2025) ทำให้เห็นได้ว่าการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตเริ่มได้รับการยอมรับว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของการจัดกิจกรรมในระดับนานาชาติ และยังสามารถเป็นช่องทางสำหรับการเผยแพร่วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของประเทศผู้จัดการแข่งขัน ซึ่งส่งอิทธิพลต่อภาพลักษณ์และโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ (Zhao et al. 2023, 273) เป็นกลไกในการส่งเสริมบริษัทเกม อุตสาหกรรมดิจิทัล และยังช่วยปรับการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อประเทศจีนผ่านเนื้อหาที่นำเสนอของเกม โดยการศึกษาของ Pew Research Center (2020, as cited in Wong and Meng-Lewis 2022, 17) พบว่า ประเทศจีนมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นในสายตาของประชาชนที่มีอายุ 18-29 ปี (Wong and Meng-Lewis 2022, 17)

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างภาพลักษณ์รูปแบบการสื่อสาร กลยุทธ์การตลาดของจีน และศึกษาการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเกม Arena of Valor และ Honor of Kings เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างของทั้งสองเกม และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเนื้อหา รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์การตลาดผ่านอีสปอร์ตให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยศึกษาผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาที่ถูกนำเสนอบนโซเชียลมีเดีย ภายใต้กรอบแนวคิดด้านนโยบายต่างประเทศและการทูตสาธารณะของจีน แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารระหว่างประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับเกมออนไลน์และการตลาดเชิงเนื้อหา และแนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอีสปอร์ต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์รูปแบบการสื่อสาร กลยุทธ์การตลาดของจีน และศึกษาการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเกม Arena of Valor และ Honor of Kings
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างของเกม Arena of Valor และ Honor of Kings
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเนื้อหา รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์การตลาดผ่านอีสปอร์ตให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศและการทูตสาธารณะของจีน (China's Foreign Policy and Public Diplomacy)

การทูตสาธารณะ หมายถึง กระบวนการนำเสนอคุณค่า ปรับภาพลักษณ์ โดยใช้ปฏิสัมพันธ์

ของบุคคล สร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในระยะยาว ด้วยการนำเสนอที่น่าดึงดูด และสร้างสรรค์ โดยไม่สื่อสารให้มีลักษณะแบบเดียวกับโฆษณาชวนเชื่อ การทูตสาธารณะใน บริบทของประเทศจีนมีความหมายที่ครอบคลุมทั้งบริบทภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลด้านการนำเสนอภาพลักษณ์ผ่านการทูตสาธารณะ คือ กระทรวงการต่างประเทศของจีน (d'Hooghe 2007, 5)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองของโลกในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ส่งผล กระทบต่อนโยบายการต่างประเทศของจีนด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ให้ทันสมัย ตามหลักสันติภาพของโลก (Harmonious World) ซึ่งให้ความสำคัญด้านความสงบ สุข ความมีเสถียรภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งบนเวทีการเมืองโลก โดยอดีตประธานาธิบดีหู จิ่นเทา ออกแบบเป้าหมายด้านการทูตสาธารณะที่สามารถสะท้อนหลักสันติภาพของโลก (d'Hooghe 2007, 17) ดังนี้

- 1) ประเทศจีนมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมที่มีความสามัคคี ประองดอง นำมาซึ่งอนาคตที่ดีของ ประชาชน
- 2) ประเทศจีนต้องการสร้างความมีเสถียรภาพ ความน่าเชื่อถือ และรับผิดชอบต่อกู้ค่า การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศจีนจะต้องไม่สร้างความวิตกกังวล หวาดกลัวให้ ประเทศคู่ค้า
- 3) ประเทศจีนต้องการเป็นประเทศที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบบน เวทีการเมืองโลก และมีส่วนร่วมในการสร้างความสงบสุขให้สังคมโลก

นอกจากนี้ ประเทศจีนยังต้องการนำเสนอวัฒนธรรมให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม อาทิ การขยายการรับรู้ด้านภาษาละ วัฒนธรรมจีนผ่านการจัดตั้งสถาบันขงจื้อ (Confucius Institutes) การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนแลกเปลี่ยน การร่วมมือทางธุรกิจและการค้า การจัดกิจกรรม งานอีเวนต์ที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม (Aoyama 2007, 18; d'Hooghe 2007, 29) ซึ่งการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตถือเป็น หนึ่งในงานอีเวนต์ที่สามารถใช้เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของประเทศจีนได้ ความสำเร็จด้านการใช้การทูตสาธารณะของประเทศจีนเกิดจากการนำเสนอวัฒนธรรม ความ เชื่อ และค่านิยม ในระดับประชาชน ซึ่งสามารถสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมและความรู้สึกผูกพัน ได้มากกว่าการสื่อสารจากหน่วยงานภาครัฐ (Zhao 2019, 176)

ในปัจจุบัน ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เชื่อมโยงผู้คนให้สามารถเข้าถึงกันได้ผ่านโซเชียล มีเดีย (social media) ทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสารและความสามารถในการสร้าง ปฏิสัมพันธ์เกิดเป็นการทูตสาธารณะแบบดิจิทัล (digital public diplomacy) (Chutima

Sudjanya 2023, 55; Nye 2004, 106) ซึ่งถือเป็นโอกาสและช่องทางการสนับสนุนและเผยแพร่วัฒนธรรมจีนไปทั่วโลก ภายใต้ชื่อโครงการ eSports+ เพื่อสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลในเชิงพาณิชย์ โดยผสมผสานวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ที่ถูกพัฒนาขึ้นในประเทศ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Cultural and Creative Industry) ผ่านการสร้างคลัสเตอร์ (cluster) ในระดับท้องถิ่น โดยพัฒนาให้เกิดเป็นเมืองอีสปอร์ต (eSports Towns) ที่มีพื้นที่รองรับการจัดการแข่งขัน โครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม รวมไปถึงการสนับสนุนการสร้างเนื้อหาของอุตสาหกรรมอีสปอร์ตผ่านอุตสาหกรรมอื่น เช่น ภาพยนตร์ ซีรีส์ และการถ่ายทอดสด (Mattingly and Sundquist 2023, 923; Yanpa Chatkul Na Ayutthaya n.d.; Zhao et al. 2023, 261)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารระหว่างประเทศ (International Communication Strategy)

การสื่อสารระหว่างประเทศเป็นกระบวนการสื่อสารข้ามดินแดนระหว่างรัฐ รวมถึงการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการเล่าเรื่อง (Banterng and Kanyapong 2023, 52) ดังนั้น การออกแบบเนื้อหาสำหรับการสื่อสารจึงควรคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำเสนอคุณค่าวัฒนธรรมของประเทศผู้ส่งสารอย่างเป็นสากล นอกจากนี้ การสื่อสารระหว่างประเทศควรมีรูปแบบที่สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย เช่น การนำเสนอเนื้อหาด้านวัฒนธรรมผ่านภาษาของประเทศผู้รับสาร โดยเนื้อหาที่นำเสนอควรนำเสนออย่างเสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน โนมินาให้เกิดมีส่วนร่วม สร้างความรู้สึกผูกพัน และหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (Zhang 2022, 26) ซึ่งช่องทางการสื่อสารมักเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของเทคโนโลยี (Panida Jongsuksomsakul 2016, 35; Sukanya Buranadechachai et al. 2024, 203)

การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลในปัจจุบันเปรียบเสมือนการเชื่อมโยงเครือข่ายของโลกเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ปรับเปลี่ยน ผสมผสานกันทางวัฒนธรรม (Kamjohn Louiyapong 2004, 18) ซึ่งผู้เล่นสำคัญในประเทศจีน ได้แก่ Tencent ซึ่งถือเป็นผู้พัฒนาแพลตฟอร์มสำคัญในประเทศจีนมีบทบาทเป็นผู้ผลิตและพัฒนาวิดีโอเกม ผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ต รวมถึงการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มถ่ายทอดสดบนช่องทางออนไลน์ (live streaming) ซึ่งถือเป็นโอกาสในการนำเสนอเนื้อหาและวัฒนธรรมผ่านช่องทางที่อยู่ในระบบนิเวศของอุตสาหกรรมอีสปอร์ต (Zhao and Lin 2021, 21)

วิดีโอเกมถือเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเผยแพร่วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมไปสู่

ผู้บริโภคในชาติอื่น ๆ โดยผู้ผลิตวิดีโอเกมสามารถสร้างเนื้อหาเพื่อถ่ายทอดและสะท้อนวัฒนธรรมผ่านสื่อได้ โดยเรื่องราวที่น่าเสนออาจจะไม่ใช่ความจริงทั้งหมด แต่ก็สามารถทำให้ผู้รับชมสามารถรับรู้ เกิดความคิดและความรู้สึกร่วมกับภาพที่เห็น ซึ่งอาจส่งอิทธิพลต่อการยอมรับวัฒนธรรมของผู้รับสารโดยไม่รู้ตัว เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับวิดีโอเกม เกิดการรับรู้ ทำความเข้าใจ และเกิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่การค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภาษา และประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ภายในเกม (Sukanya Buranadechachai et al. 2024, 220) โดยกระทรวงวัฒนธรรมของจีน (Ministry of Culture: MOC) มีข้อเสนอให้อุตสาหกรรมเกมเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม สนับสนุนให้เกมภายในประเทศสร้างชื่อเสียง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันผ่านความคิดสร้างสรรค์ (creativity) และเนื้อหา (content) ร่วมกับเทคโนโลยี (Zhang and Lu 2021, 1077; Zhao et al. 2023, 266)

แนวคิดด้านกลยุทธ์การสื่อสารระหว่างประเทศสามารถนำไปใช้ร่วมกับแนวคิดด้านนโยบายต่างประเทศและการทูตสาธารณะของจีนด้านการทูตสาธารณะแบบดิจิทัล เพื่อหาโอกาสการพัฒนาเนื้อหา รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์การทูตผ่านอีสปอร์ตให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับเกมออนไลน์และการตลาดเชิงเนื้อหา (Online Gaming and Content Marketing)

การตลาดเชิงเนื้อหา (content marketing) หมายถึง กระบวนการทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สร้างความตระหนักรู้ ดึงดูดให้เกิดความสนใจ และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกชื่นชอบ ติดตาม และบอกต่อ การตลาดเชิงเนื้อหาถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ทางการตลาดในยุคดิจิทัลผ่านการสร้างเนื้อหาที่สามารถให้คุณค่ากับผู้บริโภคบนช่องทางออนไลน์ (online) หรือโซเชียลมีเดีย (social media) อย่างไรก็ตาม การตลาดเชิงเนื้อหาไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการขายสินค้าเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการนำเสนอเพื่อสร้างประสบการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับองค์กรในรูปแบบของบทความ รูปภาพ วิดีโอ และเสียง (Natawat Khanaruksombut 2021, 183; Saisunee Kasem 2023, 230)

หลักการสำคัญของการทำการตลาดเชิงเนื้อหา คือ การระบุกลุ่มเป้าหมาย และระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณค่าตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Saisunee Kasem et al. 2023, 230) โดยลักษณะสำคัญของการตลาดเชิงเนื้อหา ได้แก่ ความเชื่อมโยงกับผู้บริโภคที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เช่น การสร้างความรู้สึกชื่นชอบ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ ความมี

ส่วนร่วม โดยผู้นำเสนอสารจะต้องพิจารณาถึงรูปแบบและช่องทางการนำเสนอที่เหมาะสมที่เหมาะสมกับช่วงเวลา สถานการณ์ และเทคโนโลยี (Rowley 2008, 542) และการทำการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพจะต้องไม่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งยึดเยื้อผ่านการโฆษณาให้กับผู้บริโภค (Natawat Khanaruksombut 2021, 183; Rowley 2008, 528) ซึ่งวิดีโอเกมนำมาใช้สื่อสารเพื่อความบันเทิง การจูงใจ การให้ความรู้ และการเปรียบเทียบได้ ไม่ต่างจากสื่อประเภทอื่น

วิดีโอเกม หมายถึง สื่อเชิงโต้ตอบ (interactive) ที่ทำให้ทุกอย่างกลายเป็นเรื่องสนุกและเกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ (funware) โดยกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้ง การแข่งขัน และความต้องการชัยชนะ ซึ่งวิดีโอเกมมีกลไกที่สามารถใช้เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความภักดีต่อแบรนด์โดยการสร้างแรงจูงใจ อาทิ การให้เหรียญรางวัล หรือการสร้างตารางคะแนนผู้นำ (leaderboard) (Zichermann and Joselin 2010, 19)

การพัฒนาเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดเกมออนไลน์ วิดีโอเกมสามารถเข้าถึงหรือเชื่อมโยงผู้เล่นได้เป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน (Jaturapaisan 2024, 211) จึงถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และสามารถเข้าถึงผู้คนได้ทุกเพศทุกวัย (Sukanya Buranadechachai et al. 2024, 203) ทำให้เกมออนไลน์กลายเป็นช่องทางในการนำเสนอเนื้อหาที่สำคัญ สร้างความรู้สึกร่วมให้กับผู้เล่น และไม่ทำให้เกิดความรู้สึกของการถูกรบกวนจากการโฆษณา (Pijarin Sukkul 2017, 136) โดยองค์ประกอบของวิดีโอเกมสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ (Shinnasin Klangthong 2016, 253) ดังนี้

- 1) ส่วนเนื้อหา (game contents) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องของเกม มีอิทธิพลกับการสร้างอารมณ์ร่วมกับผู้เล่น ผ่านเนื้อเรื่องของเกม วิธีการเล่าเรื่อง ส่วนประกอบของตัวละคร รวมถึงการออกแบบภาพ
- 2) ส่วนที่เป็นระบบ (game mechanics) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับระบบและวิธีการเล่นเกม เพื่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้เล่น
- 3) แนวคิดของเกม (game concepts) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของเกมที่เกี่ยวข้องกับกฎกติกาในการเล่น

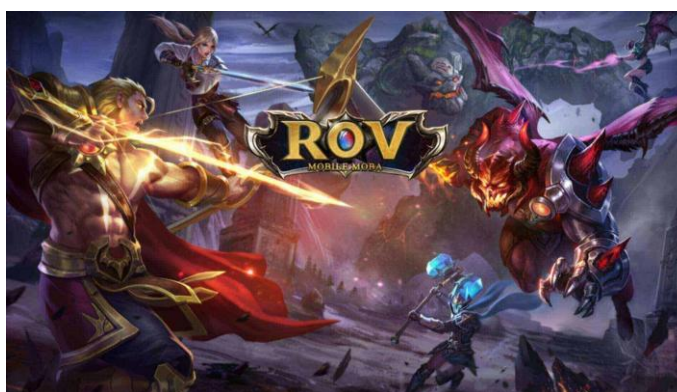
อุตสาหกรรมเกมของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่และเติบโตอย่างรวดเร็วจากการสนับสนุนของภาครัฐเพื่อใช้สื่อสารเนื้อหาทางวัฒนธรรม เรื่องเล่า ศิลปะ และการออกแบบ รวมถึงภาพลักษณ์ของประเทศ เช่น การร่วมมือระหว่างผู้พัฒนาเกม Honor of Kings กับ Dunhuang Academy ออกแบบสกิน “Meet Apsara” จากการผสมผสานภาพเขียนบนหินกับจิตรกรรมฝาผนังปูนเปียก (Chinese Dunhuang Apsaras fresco) (Sukanya Buranadechachai et al. 2024, 210; Zhang and Lu 2021, 1079) โดยเกมที่ผู้วิจัยเลือก

เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ เกม Arena of Valor และ Honor of Kings ซึ่งเป็นเกมประเภท Multiplayer Online Battle Arena (MOBA) จึงมีเนื้อเรื่องของเกมไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตามเนื้อเรื่องหรือประวัติของตัวละครแต่ละตัวถูกออกแบบให้มีความสอดคล้องกับทักษะความสามารถ และประเภทของตัวละคร โดยไม่ได้ส่งผลกับรูปแบบของการเล่นเกมและกฎกติกาของเกม (Shinnasin Klangthong 2016, 107) ซึ่งถือเป็นแนวคิดหลักในการศึกษาครั้งนี้

ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดเบื้องต้นและเลือกเกม Arena of Valor เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นเกมที่มีผู้เล่นรายวันเฉลี่ยสูงถึง 100,000,000 คนในปี ค.ศ. 2020 และเกม Honor of Kings ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบของ Arena of Valor (Li and Carter 2023, 74) ทั้งสองเกมถูกออกแบบโดย TiMi Studio Group ผู้พัฒนาชาวจีน ตัวเกมแตกต่างกันที่รูปลักษณ์ของตัวละครที่อยู่ภายในเกม โดย Honor of Kings ถูกออกแบบให้มีส่วนผสมของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมบุคคลสำคัญ เทศกาล และสถานที่สำคัญของจีน เพื่อให้ผู้เล่นหันมาสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความเป็นจีน อีกทั้งยังเป็นเกมที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศผ่านการจัดการแข่งขันและสร้างชุมชนเสมือนของผู้เล่น นอกจากนี้ ผู้พัฒนาเกมยังได้ร่วมมือกับนักประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียง เพื่อออกแบบ พัฒนา คุณภาพเสียงภายในเกม จนได้รับรางวัลติดต่อกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ปัจจุบัน เกม Honor of Kings มีตัวละครภายในเกมจำนวน 119 ตัว¹ ในขณะที่เกม Arena of Valor มีตัวละครในเกมจำนวน 117 ตัว²

รูปที่ 1 ภาพแสดงเกม Honor of Kings

รูปที่ 2 ภาพแสดงเกม Arena of Valor

รูปที่ 1 และ 2 เป็นภาพตัวอย่างของเกม Honor of Kings และ Arena of Valor ตามลำดับ แสดงให้เห็นความแตกต่าง อาทิ ตัวละคร มอนสเตอร์ ฉาก โทนสี หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ของทั้งสองเกมอย่างไรก็ตาม กระบวนการเข้าถึงเกม Honor of Kings ผู้เล่นนอกประเทศ

¹ เวอร์ชัน V9.3.1.17 ข้อมูล ณ วันที่ 12 เมษายน 2567

² เวอร์ชัน 1.53.1.2 อัปเดตเมื่อ 22 มกราคม 2567

จีนยังไม่สามารถดาวน์โหลดได้จาก Google Play และ App Store โดยตรง ผู้เล่นที่สนใจเล่นเกมจะต้องโหลด APK³ ของแอปพลิเคชัน และติดตั้งลงบนอุปกรณ์สมาร์ทโฟน ซึ่งมีความยุ่งยากในการเข้าถึงมากกว่าเกม Arena of Valor ที่ดาวน์โหลดได้จาก Google Play และ App Store โดยมีบริษัทการ์น่า ออนไลน์ จำกัด เป็นผู้ให้บริการในประเทศไทย เวียดนาม และไต้หวัน ในขณะที่เกม Honor of Kings อยู่ภายใต้การดูแลของ Level Infinite และถูกแบ่งออกเป็น 2 เซิร์ฟเวอร์หลัก ได้แก่ เซิร์ฟเวอร์ที่เป็นสากล ซึ่งเปิดให้บริการภายนอกประเทศจีน และเซิร์ฟเวอร์ภายในประเทศจีน (Romano 2021)

หลังจากการเปิดให้บริการของเกม Arena of Valor และ Honor of Kings ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 การแข่งขันครั้งแรกได้ถูกจัดขึ้นในปี ค.ศ. 2016 ที่เมืองเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน ด้วยเกม Honor of Kings โดยมีผู้เข้าร่วมเป็นนักกีฬาอีสปอร์ตชาวจีนจำนวน 10 คน ใช้ชื่อรายการแข่งขันว่า “Honor of Kings Champion Cup 2016” และเริ่มมีการจัดการแข่งขันในต่างประเทศในปีถัดมา ประเทศไทยได้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตโดยใช้เกม Arena of Valor ซึ่งมีทั้งการแข่งขันที่จัดขึ้นภายในประเทศไทย และการแข่งขันกีฬาสีอีสปอร์ตนานาชาติ (Esports Earnings 2024)

ในปัจจุบัน เกม Arena of Valor และ Honor of Kings ได้จัดการแข่งขันอย่างเป็นทางการทั้งหมด 169 ทัวร์นาเมนต์⁴ เงินรางวัลรวม 89,642,099.50 ดอลลาร์สหรัฐ และมีนักกีฬาที่ได้รับการบันทึกรายชื่อจำนวน 2,111 คน จาก 45 ประเทศ โดยประเทศไทยสามารถทำรายได้จากการแข่งขันเกม Arena of Valor และ Honor of Kings ได้เป็นอันดับที่ 2 ของโลก มูลค่า 6,890,839.34 ดอลลาร์สหรัฐ จากนักกีฬาทั้งหมด 214 คน เป็นรองเพียงประเทศจีนที่สามารถสร้างรายได้จากเงินรางวัลมูลค่า 66,453,348.18 ดอลลาร์สหรัฐ โดยมีนักกีฬาจำนวน 694 คน (Esports Earnings 2024)

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอีสปอร์ต (Esports Industry)

อีสปอร์ต หมายถึง รูปแบบการแข่งขันกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ วิดีโอเกม ผ่านระบบ human-computer interfaces ภายใต้กฎ กติกา มารยาท และมาตรฐานที่ถูกกำหนดขึ้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย การแข่งขันถูกแบ่งออกเป็นระดับมืออาชีพและมือสมัครเล่น ไม่ต่างจากการแข่งขันกีฬาประเภทอื่น ๆ (Hamari and Max 2017, 211) โดยแพลตฟอร์มที่ใช้ในการแข่งขันอีสปอร์ตแบ่งออกเป็น 3 แพลตฟอร์ม ดังนี้

- 1) เครื่องเล่นเกมคอนโซล (console) ถือเป็นอุปกรณ์เกมชนิดแรกๆ ที่ผู้เล่นสามารถเข้าถึงได้

³ APK หรือ Android Package Kit เป็นไฟล์ที่ใช้เพื่อติดตั้งและเผยแพร่บนระบบปฏิบัติการ Android

⁴ ข้อมูลจาก Esports Earnings ณ วันที่ 14 เมษายน 2567

อย่างแพร่หลาย เช่น Play Station, Xbox และ Nintendo (Jia 2019, 16) โดยเกมอีสปอร์ตที่เป็นที่รู้จักและมีการแข่งขันผ่านเครื่องเล่นคอนโซล เช่น Tekken, Street Fighter, EA Sport FCTM

2) คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (personal computer) ถือเป็นแพลตฟอร์มที่มีผู้พัฒนาเกมอีสปอร์ตจำนวนมาก อาทิ Valve Corporation, Riot Games, Blizzard Entertainment (Jia 2019, 16) โดยเกมอีสปอร์ตที่เป็นที่รู้จัก เช่น Valorant, League of Legends (LoL), Defense of the Ancients 2 (DotA2), Counter-Strike: Global Offensive (CS:GO)

3) โทรศัพท์สมาร์ทโฟน (smartphone) เป็นอุปกรณ์การแข่งขันอีสปอร์ตที่ได้รับความนิยมในภูมิภาคเอเชีย โดยเกมอีสปอร์ตที่แข่งขันบนแพลตฟอร์ม อาทิ Arena of Valor, Free Fire, Mobile Legends: Bang Bang

อุตสาหกรรมอีสปอร์ตเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เนื่องจากการปรับพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมอีเวนต์ การแข่งขันกีฬา และความบันเทิงบนระบบดิจิทัล ซึ่งจุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมอีสปอร์ต คือ การเกิดขึ้นเกม Tennis for Two ในปี ค.ศ. 1958 ซึ่งเป็นเกมที่สามารถเล่นเพื่อแข่งขันระหว่างบุคคล โดยผู้เล่นจะเล่นผ่านจอยสติ๊ก (joystick) หลังจากนั้น ในปี ค.ศ. 1962 เกม Spacewar! ได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยทีมนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Institute of Technology : MIT) ซึ่งเป็นเกมแรกที่สามารถติดตั้งได้บนคอมพิวเตอร์หลายเครื่อง อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมเกมและอีสปอร์ตยังไม่เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเข้าถึงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ (Bousquet and Ertz 2021, 3)

วิดีโอเกมเริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้นในกลุ่มผู้ใช้งานทั่วไป หลังจากการเกิดขึ้นของตู้เกมอาเขต (arcades) และเกมคอนโซล (console) ในปี ค.ศ. 1972 เกิดการแข่งขันเกม Spacewar! ในรายการ The Intergalactic Spacewar! ที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด โดยมีผู้เข้าร่วม 24 คน โดยผู้ชนะจะได้รับสิทธิการติดตามนิตยสาร *Rolling Stone* เป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้น การแข่งขันอีสปอร์ตถูกจัดขึ้นโดยบริษัทผู้ผลิตเกมและเครื่องเล่น และเริ่มมีการถ่ายทอดการแข่งขันอีสปอร์ตทางโทรทัศน์ในรายการเกมโชว์ (Bousquet and Ertz 2021, 3; CDW 2021; Farokhmanesh 2012)

ในช่วงทศวรรษ 1990 เกมถูกพัฒนาให้มีระบบบันทึกคะแนนและจัดอันดับผู้เล่น ทำให้เกิดชุมชนเสมือน ก่อปรกับการพัฒนาคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเริ่มเป็นที่รู้จักและสามารถเข้าถึงได้ จึงเกิดรายการการแข่งขันอีสปอร์ตมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เล่นให้เป็นผู้เล่นมืออาชีพ และการแข่งขันเริ่มได้รับการสนับสนุนจากแบรนด์สินค้า การ

ถ่ายทอดสดการแข่งขันมีลักษณะคล้ายคลึงการแข่งขันกีฬาชนิดอื่น ๆ (Bousquet and Ertz 2021, 5) จนในปัจจุบันอีสปอร์ตได้รับการยอมรับเป็นหนึ่งในชนิดกีฬาจากรัฐบาลในหลายประเทศ อาทิ ประเทศจีน ประเทศเกาหลีใต้ รวมถึงประเทศไทย โดยอีสปอร์ตเปรียบเสมือนเครื่องมือทางการตลาดของเกมที่จะช่วยให้เนื้อหาของเกมมีวงจรชีวิต (lifecycle) ที่ยาวนานขึ้น อีกทั้งยังสามารถสร้างชุมชนผู้เล่นเกม (community) ได้อีกด้วย จึงเห็นได้ว่า เกมออนไลน์ที่สามารถใช้เพื่อทำการแข่งขันจึงมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันอีสปอร์ตเกิดขึ้น (Shinnasin Klangthong 2016, 246)

การพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสารในอดีตจนเกิดเป็นอุตสาหกรรมอีสปอร์ตพบว่า ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียภายในอุตสาหกรรมสามารถสร้างอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมแตกต่างกัน โดยกลุ่มธุรกิจที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมสูงที่สุด ได้แก่ ผู้พัฒนาเกม (developers) ผู้จัดจำหน่ายและให้บริการ (publishers) แพลตฟอร์มสำหรับถ่ายทอดสด (streaming platform) และกลุ่มแฟนคลับหรือผู้ติดตาม (fans) อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมอีสปอร์ตยังต้องการการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ รายการการแข่งขัน (league) ทีมสโมสร (team/club) การถ่ายทอดสด (broadcasting) ผู้เล่น (players) ผู้สนับสนุน (sponsors) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (federations and associations) (Bousquet and Ertz 2021, 12)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

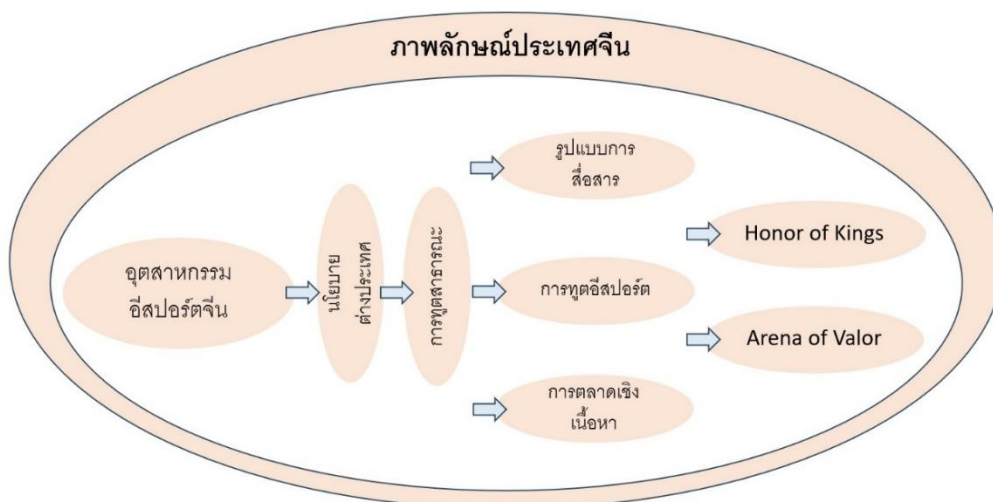
งานวิจัยมุ่งศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านอุตสาหกรรมอีสปอร์ตด้านรูปแบบการสื่อสาร กลยุทธ์การตลาด และการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเกม Arena of Valor และ Honor of Kings โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย 2 ส่วน ได้แก่

1) การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยรวบรวมเอกสารการส่งเสริมอุตสาหกรรมอีสปอร์ตของประเทศจีน นโยบายต่างประเทศของจีน ข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงบทสัมภาษณ์นักกีฬาอีสปอร์ต นักวิชาการ ข้อมูลจากงานวิจัย และข้อมูลเผยแพร่ที่เป็นสาธารณะของธุรกิจอีสปอร์ต

2) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหาของเกมที่ถูกสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กจำนวน 4 เพจ ได้แก่ Honor of Kings, HoK Global Esports, Garena RoV Thailand และ KingSauce Legends ซึ่งเพจเฟซบุ๊กทั้ง 4 เพจที่ได้เลือกมานั้นเป็นเพจทางการของเกม Honor of Kings จำนวน 2 เพจ เพจทางการของเกม Arena of Valor จำนวน 1 เพจ และเพจที่ไม่เป็นทางการที่มีเนื้อหาของทั้ง 2 เกมอีก 1 เพจ โดยมีขอบเขตระยะเวลาการเก็บเนื้อหาตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2564 จนถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2567 รวมเป็นจำนวน 5,300

โพสต์ เนื่องจากเป็นวันแรกที่มีมีการประกาศลงทะเบียนแบบ close beta ของเกม Honor of Kings ที่ผู้เล่นจากภูมิภาคอื่น ๆ นอกประเทศจีนสามารถเข้าถึงตัวเกมได้ และบันทึกเนื้อหาลงในแบบบันทึกข้อมูล (coding sheet) เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของแต่ละเพจ และเปรียบเทียบความสอดคล้องและแตกต่างของทั้ง 2 เกม โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกเพจในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เพจที่เป็นที่รู้จักในกลุ่มของผู้บริโภคเกม และเป็นช่องทางหลักที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้เล่นด้านการเล่นเกม กิจกรรมการแข่งขันสนับสนุนให้เกิดการสร้างชุมชนผู้เล่นเกม Arena of Valor และ Honor of Kings ซึ่งเพจ KingSauce แม้ว่าจะเป็นเพจที่ไม่เป็นทางการของเกม Honor of Kings อย่างไรก็ตาม นายองศา อรุณ เจ้าของเพจ ถือเป็นผู้เล่นที่มีอิทธิพล (influencer) ในการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเกม อีกทั้งยังเป็นนักพากย์เกม Honor of Kings ที่ได้รับการคัดเลือกจาก Tencent ให้เป็นผู้บรรยายไทยในการแข่งขัน Honor of Kings International Championship 2023 ซึ่งถือเป็นรายการการแข่งขันที่สำคัญของเกม Honor of Kings และ Arena of Valor

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การสร้างภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านอีสปอร์ต ศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านบริบทของอุตสาหกรรมอีสปอร์ตนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศจีน ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการต่างประเทศและการทูตสาธารณะของประเทศจีนที่ส่งผลต่อการออกแบบเนื้อหาของเกม และนำเสนอผ่านช่องทางการตลาดของผู้ให้บริการและผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (influencer) สายเกม เพื่อตอบคำถามการวิจัย 1) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของเกม Honor of Kings และ Arena of Valor ผ่านการนำเสนอเนื้อหาผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) 2) กลยุทธ์การตลาดของประเทศจีนที่แสดงให้เห็นผ่านเนื้อหาบนเฟซบุ๊ก (Facebook) เพื่อนำมาวิเคราะห์และออกแบบรูปแบบการสื่อสารภาพลักษณ์ของประเทศผ่านการออกแบบสื่อในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปที่ 3

รูปที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลลงแผ่น coding sheet โดยแยกประเภทของเนื้อหาออกเป็นรูปแบบของเนื้อหา (ภาพ ข้อความ วิดีโอ) ฉากที่ปรากฏ ซึ่งสามารถสะท้อนภาพลักษณ์ของประเทศจีนในด้านวัฒนธรรมและเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง และคำอธิบายเนื้อหา (caption) เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารและเนื้อหาหลักที่เพจต้องการนำเสนอ โดยใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนา เพื่ออธิบายผลการศึกษาด้านการนำเสนอเนื้อหาจากผู้ให้บริการเกมและผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (influencer) ที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเกม

5. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านอีสปอร์ต : การสื่อสาร กลยุทธ์การทูต และการตลาดเชิงเนื้อหา ผ่าน Honor of Kings และ Arena of Valor สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของเกม Arena of Valor และ Honor of Kings ผ่านโซเชียลมีเดีย

รูปแบบการสื่อสารของเกม Arena of Valor และเกม Honor of Kings บนโซเชียลมีเดีย มีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของแต่ละเพจ ซึ่งสามารถเห็นได้จากสัดส่วนของเนื้อหาที่นำเสนอบนเพจ ดังนี้

1. **Honor of Kings** เป็นเพจทางการที่อยู่ภายใต้การดูแลของ Tencent Mobile International Limited มีการนำเสนอเนื้อหาในระยะเวลาที่เก็บข้อมูลจำนวน 35 โพสต์ โดยนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแนะนำการเล่น ตัวละคร และแผนที่ภายในเกมเป็นหลัก และใช้เป็นช่องทางสำหรับการประกาศข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเกม อาทิ การเปิด close beta บนเซิร์ฟเวอร์บราซิล อียิปต์ เม็กซิโก และตุรกี การประกาศเปิดให้บริการภายนอกประเทศจีน การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 19 ที่เมืองหางโจว ประเทศจีน เน้นการนำเสนอในรูปแบบวิดีโอความยาวประมาณ 1-3 นาที โดยใช้ตัวละครภายในเกมเป็นตัวนำเสนอ ซึ่งตัวละครเหล่านี้ถูกพัฒนามาจากบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อ เรื่องเล่า นิทานปรัมปรา รวมถึงตัวละครที่ออกแบบขึ้นใหม่ หรือคาแร็กเตอร์ที่เป็นที่รู้จักอย่างเป็นสากล

2. **HoK Global Esports** เป็นเพจทางการที่นำเสนอด้านการแข่งขันทัวร์นาเมนต์ทางการของเกม Honor of Kings มีการนำเสนอเนื้อหาในระยะเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งหมด 988 โพสต์ โดยให้ความสำคัญกับการแข่งขันอีสปอร์ต เช่น เงื่อนไขการเข้าแข่งขัน การประกาศคัดตัวแทน นักกีฬา รายชื่อนักพากย์ ตารางการแข่งขัน ช่องทาง-สถานที่สำหรับการแข่งขัน บรรยากาศการแข่งขัน ผลการแข่งขัน รวมถึงไฮไลต์การแข่งขัน และนำเสนอเรื่องราวของผู้เล่นในแต่ละภูมิภาค

ในรูปแบบสารคดี (documentary) และให้ความสำคัญกับนักกีฬามากกว่าตัวละครภายในเกม แต่เมื่อหมดฤดูกาลการแข่งขัน เพจ HoK Global Esports นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเล่น แนะนำตำแหน่ง และสกิลตัวละคร โดยเน้นการใช้ภาพนิ่งในการนำเสนอเป็นหลัก

3. Garena RoV Thailand เป็นเพจทางการที่อยู่ภายใต้การดูแลของ Garena Online Private Limited มีการนำเสนอเนื้อหาในระยะเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งหมด 3,124 โพสต์ โดยมีเนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับการโฆษณา โปรโมชั่น และกิจกรรมสำหรับรักษาฐานผู้เล่น อาทิ การนำเสนอสกิน (Skin) ที่ขายตามช่วงเวลา กิจกรรมพิเศษภายในเกม โปรโมชั่นเติมเงินแลกสินค้าภายในเกม กิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เล่นและอินฟลูเอนเซอร์ (influencer) รวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน RoV Pro League เช่น ตารางการแข่งขันและถ่ายทอดสด ผลการแข่งขัน และไฮไลต์ของการแข่งขัน

นอกจากนี้ยังถือเป็นช่องทางสำคัญสำหรับการประกาศกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกม เช่น การปรับสมดุลเกม การปรับเวลาให้บริการ รวมถึงการประกาศกิจกรรมพิเศษ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ติดตามได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา นำเสนอความคิดความสามารถ เช่น การประกวด fan fiction การออกแบบสกิน (Skin) และกิจกรรมตามเทศกาลของประเทศไทย โดยเน้นการนำเสนอผ่านภาพนิ่งและการใช้อินฟลูเอนเซอร์ในการนำเสนอเนื้อหา เพื่อสร้างและแลกเปลี่ยนผู้ติดตามในแต่ละชุมชน

4. KingSauce Legends เป็นเพจที่สร้างโดยนายองศา อรุณ ผู้เล่นชาวไทย มีการนำเสนอเนื้อหาในระยะเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งหมด 1,153 โพสต์ ซึ่งเป็นโพสต์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน (lifestyle) การทำงานร่วมกับสมาคมอีสปอร์ตแห่งประเทศไทย การเดินทางไปร่วมงานแข่งขันในต่างประเทศ และการนำเสนอเกมที่เจ้าของเพจให้ความสนใจ นอกจากนี้ยังถือเป็นช่องทางการนำเสนอข่าวของเกม Honor of Kings แนะนำวิธีการดาวน์โหลด การนำเสนอเชิงเปรียบเทียบตัวละครและไอเทมระหว่างเกม Honor of Kings และ Arena of Valor รวมถึงการสร้างชุมชนเสมือนของผู้เล่นเกม Honor of Kings ในประเทศไทย เพื่อประกาศข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเกมทั้งในและต่างประเทศ โดยเน้นการนำเสนอผ่านภาพนิ่ง (infographic) และภาพถ่ายเป็นหลัก

ตารางที่ 1 ตารางสรุปเนื้อหาที่น่าสนใจของแต่ละเพจ

	Honor of Kings	HoK Global Esports	Garena RoV Thailand	KingSauce Legends
วันที่สร้างเพจ	24 พฤษภาคม 2565	25 พฤษภาคม 2565	13 ธันวาคม 2559	24 กุมภาพันธ์ 2563
จำนวนผู้ติดตาม	212K	8.2K	5.2M	14K
จำนวนโพสต์	35	988	3,124	1,153
รูปแบบของเนื้อหา	วิดีโอ ความยาวประมาณ 1-3 นาที	ภาพนิ่ง	ภาพนิ่ง	ภาพนิ่ง
ประเภทของเนื้อหา (จัดอันดับ)	1. แนะนำการเล่น (ร้อยละ 60.00)	1. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน (ร้อยละ 81.07)	1. การโฆษณา (ร้อยละ 70.29)	1. เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน (lifestyle) (ร้อยละ 36.25)
	2. ประกาศข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเกม (ร้อยละ 25.71)	2. การนำเสนอเนื้อหาจากเพจอื่น ๆ (แฮรี่โพสต์) (ร้อยละ 5.06)	2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน (ร้อยละ 12.23)	2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน (ร้อยละ 14.74)
	3. กิจกรรมกระตุ้นความมีส่วนร่วมของชุมชน (community) (ร้อยละ 5.71)	3. แนะนำการเล่น (ร้อยละ 4.45)	3. ประกาศข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเกม (ร้อยละ 5.79)	3. การโฆษณา (ร้อยละ 12.84)
	4. การโฆษณา (ร้อยละ 2.86) การแข่งขัน (ร้อยละ 2.86) และการนำเสนอเนื้อหาจากเพจอื่น ๆ (แฮรี่โพสต์) (ร้อยละ 2.86)	4. การโฆษณา (ร้อยละ 3.95)	4. กิจกรรมกระตุ้นความมีส่วนร่วมของชุมชน (community) (ร้อยละ 4.23)	4. ประกาศข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเกม (ร้อยละ 7.89) และการ live streaming (ร้อยละ 7.89)
		5. กิจกรรมกระตุ้นความมีส่วนร่วมของชุมชน (community) (ร้อยละ 2.13)	5. แนะนำการเล่น (ร้อยละ 3.97)	5. กิจกรรมกระตุ้นความมีส่วนร่วมของชุมชน (community) (ร้อยละ 7.46)

Honor of Kings	HoK Global Esports	Garena RoV Thailand	KingSauce Legends
	6. ประกาศข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเกม (ร้อยละ 2.02)	6. การนำเสนอเนื้อหาจากเพจอื่น ๆ (แฮรี่โพสท์) (ร้อยละ 2.85)	6. การนำเสนอเนื้อหาจากเพจอื่น ๆ (แฮรี่โพสท์) (ร้อยละ 7.29)
	7. มิม หรือเนื้อหาตามกระแสนิยม (ร้อยละ 1.32)	7. มิม หรือเนื้อหาตามกระแสนิยม (ร้อยละ 0.64)	7. แนะนำการเล่น (ร้อยละ 5.46)
			8. มิม หรือเนื้อหาตามกระแสนิยม (ร้อยละ 0.17)

จากตารางที่ 1 ทำให้เห็นว่า แต่ละเพจมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ส่งผลต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศและกลยุทธ์ทางการทูตที่แตกต่างกัน โดยเพจที่สามารถนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศจีนได้อย่างชัดเจน คือ เพจ KingSauce Legends ซึ่งเป็นผู้ผลิตเนื้อหาชาวไทยที่นำเสนอเนื้อหาของเกมที่ตนสนใจ และสามารถสะท้อนความเข้าใจที่มีต่อประเทศจีนผ่านการนำเสนอที่มาของสกิน (Skin) ของตัวละครหรือเนื้อเรื่องที่เกมนำเสนอ โดยเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อของจีน เพื่อให้ผู้ติดตามเข้าใจ นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอสังคมและวัฒนธรรมของประเทศจีนผ่านการแชร์ประสบการณ์ในการเป็นสตรีมเมอร์ (streamer) ในแอปพลิเคชันถ่ายทอดสดของประเทศจีน ทำให้เพจ KingSauce Legends มีความแตกต่างจากเพจทางการของเกมอีก 3 เพจ

5.2 การนำเสนอกลยุทธ์การทูตของจีนผ่านการตลาดเชิงเนื้อหาของเกม Honor of Kings และ Arena of Valor

Honor of Kings นำเสนอกลยุทธ์การทูต โดยนำเสนอผ่านคลิปวิดีโอแสดงให้ผู้ชมได้สัมผัสภาพ เสียง เนื้อหาของเกม และรูปแบบการเล่นเกม (gameplay) ซึ่งโครงเรื่องของคลิปวิดีโอถูกวางเนื้อเรื่องให้เกิดการผสมผสานตัวละครที่มีตัวตนในประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน และนิทานปรัมปรา เช่น โฮ่วอี้ (后羿) ฮัว มู่หลาน (花木兰) มาร์โก โปโล (马可波罗) เตียวเสี้ยน (貂蝉) มียาโมโตะ มูซาชิ (宫本武藏) และกษัตริย์อาร์เทอร์ (亚瑟) ตัวละครที่ถูกออกแบบขึ้นใหม่ซึ่งมีบุคลิก ลักษณะ ท่าทาง เครื่องแต่งกาย ความสามารถ และฉากที่แสดงอัตลักษณ์ของประเทศจีน รวมถึงคาแร็กเตอร์ที่เป็นที่รู้จัก เช่น ยวี่นอิง (云缨) ไป่หลี่ไฉ่วเยว่ (百里守约) ไม ชีรานอ

(不知火舞) นอกจากนี้ คลิปวิดีโอประชาสัมพันธ์การเปิดให้บริการในพื้นที่นอกประเทศจีนถูกออกแบบให้มีการผสมผสานตัวละครที่มีลักษณะ ท่าทาง และความสามารถของกังฟู ซึ่งถือเป็นศิลปะการต่อสู้ของประเทศจีนที่เป็นที่รู้จัก เข้ากับสถานที่ของเซิร์ฟเวอร์ที่จะเปิดให้บริการ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างความเข้าใจและประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย แม้ว่าการนำเสนอจะเป็นไปเพื่อการสร้างมูลค่าทางธุรกิจของบริษัทเกม แต่ก็เป็นรูปแบบการนำเสนอศิลปะ วัฒนธรรม ของประเทศจีนได้โดยที่ผู้ชมไม่รู้สึกรู้สีกฎยึดเยียด

HoK Global Esports นำเสนอการทูตผ่านการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ต ซึ่งการออกแบบ key visual ของการแข่งขันเป็นนกเฟิงหวง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสงบสุข ความยั่งยืน และความยุติธรรม ตามคติความเชื่อของประเทศจีน และนำเสนอเรื่องราวของนักกีฬาอีสปอร์ตที่เข้าร่วมการแข่งขันของเกมผ่านการทำคลิปวิดีโอแบบ documentary ทำให้ผู้ติดตามการแข่งขันเห็นถึงบุคลิก ความสามารถ หรืออัตลักษณ์ของนักกีฬา สร้างความรู้สึกใกล้ชิด ผูกพัน และพร้อมสนับสนุนนักกีฬา นักกีฬาอีสปอร์ตจึงเปรียบเสมือนภาพตัวแทนในการนำเสนอบุคลิกทัศนคติ และความเชื่อของคนในประเทศ

Garena RoV Thailand เป็นการสื่อสารผ่านการนำเสนอสินค้าของผู้ให้บริการเกม จะมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรม ความนิยม ความชอบของผู้เล่นเกม และมีลักษณะของเนื้อหาที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับกระแสสังคม วัฒนธรรม เทศกาลสำคัญในแต่ละภูมิภาคที่เกมเปิดให้บริการ ซึ่งสังเกตได้จากการเปิดกิจกรรมให้ผู้ติดตาม ผู้เล่นสามารถสื่อสารกับผู้ให้บริการเกม และนักพัฒนาผ่านการแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมออกแบบเนื้อหาของเกมบางส่วน อาทิ fan fiction สกินไทย ทำให้เกิดการผสมผสานองค์ประกอบด้านเนื้อหาของเกมระหว่างวัฒนธรรม ความเชื่อมโยง การมีส่วนร่วม สร้างคุณค่าและส่งเสริมให้ผู้เล่นสามารถตัดสินใจซื้อสินค้า หรือเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อรับสิทธิพิเศษที่เกมนำเสนอในแต่ละช่วงเวลา สร้างปฏิสัมพันธ์

KingSauce Legends เป็นการสื่อสารเนื้อหาจากมุมมองของบุคคลธรรมดาที่แสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ ประสบการณ์ที่ได้รับจากสินค้า บริการ และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกม Honor of Kings และ Arena of Valor แล้วนำเสนอให้กับผู้ติดตาม อีกทั้งเพจยังนำเสนอเกร็ดความรู้ ความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏภายในตัวเกมเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ติดตาม นอกจากนี้ การนำเสนอเนื้อหาผ่านการ live streaming บนแพลตฟอร์มถ่ายทอดสดของเพจทำให้ผู้ผลิตเนื้อหาและผู้ติดตามเห็นถึงกระแสนิยม ความแตกต่างทางวัฒนธรรมการเลือกรับชมและติดตามเนื้อหา (content) รูปแบบการสื่อสารตอบโต้ระหว่างผู้ชมและผู้ผลิตคอนเทนต์จากเกม

5.3 เปรียบเทียบการนำเสนอเกม Honor of Kings และ Arena of Valor ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย

เกม Honor of Kings และ Arena of Valor ถือเป็นสื่อหรือช่องทางที่สามารถนำเสนอภาพลักษณ์ ค่านิยม ความเชื่อของประเทศไทยที่สามารถข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ และส่งผลกระทบเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการเผยแพร่วัฒนธรรม ผ่านการนำเสนอเนื้อหาของเกม การจัดการแข่งขันภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งจากการเปรียบเทียบทำให้เห็นความแตกต่างของการนำเสนอเกมทั้งสองเกมผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย คือ การนำเสนอในมิติของการแข่งขัน เพื่อสร้างและรักษาชุมชน (communities) ผู้ติดตามเนื้อหาที่เกมนำเสนอ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอเนื้อหาของเกมทั้งสองเกมผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียทำให้เห็นว่า การทำการตลาดเชิงเนื้อหาของเกม Arena of Valor มีจุดเด่นในด้านการนำเสนอผ่านอินฟลูเอนเซอร์หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จักในกลุ่มชุมชนการเล่นเกม ในขณะที่ Honor of Kings เน้นการนำเสนอสินค้า คุณภาพของเกม ระบบการเล่น และการแข่งขัน ซึ่งความแตกต่างในการนำเสนอเกิดจากวัฒนธรรมการบริโภคเกมที่มีความแตกต่างกัน สามารถเปรียบเทียบการสื่อสาร กลยุทธ์การตลาด และการตลาดเชิงเนื้อหาได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบการสื่อสาร กลยุทธ์การตลาด และการตลาดเชิงเนื้อหาของเกม

	Honor of Kings	Arena of Valor
การสื่อสาร	● การนำเสนอคุณภาพของเกมผ่านวิดีโอ ความยาวประมาณ 1-3 นาที ● การนำเสนอผ่านภาพนิ่ง infographic ภาพบรรยากาศการแข่งขัน	● การใช้อินฟลูเอนเซอร์และภาพนิ่งเพื่อโฆษณา นำเสนอเนื้อหา กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
กลยุทธ์การตลาด	● การเปิดให้บริการ และการจัดการแข่งขันกีฬาสปอร์ตนานาชาติ ● การเดินทางไปเข้าร่วมการแข่งขันของนักกีฬาสปอร์ตในฐานะนักการทูต ● การออกแบบองค์ประกอบของการแข่งขันให้สามารถนำเสนอคุณค่าของประเทศ	● การออกแบบสกินของตัวละครโดยผสมผสานวัฒนธรรมของพื้นที่ให้บริการ ● การเปิดโอกาสให้ชุมชน (communities) ร่วมออกแบบเนื้อหา เนื้อเรื่องเสริมของเกม

	Honor of Kings	Arena of Valor
	● การสร้างชุมชนผู้เล่น (communities) ในต่างประเทศ	
การตลาดเชิงเนื้อหา	● การนำเสนอรูปแบบการเล่นเกมน (gameplay) โดยผสมผสานตัวละครที่มีความหลากหลาย ● การนำเสนอเรื่องราวของนักกีฬาในแต่ละภูมิภาคเพื่อสร้างการติดตาม	● การนำเสนอสินค้าและบริการของเกม ● การสร้างชุมชนผู้เล่น (communities)

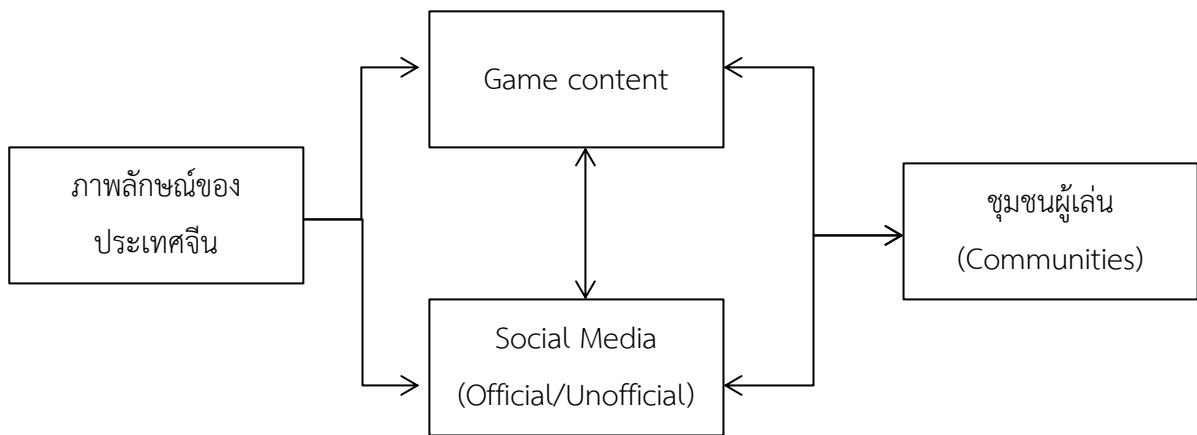
นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอเกมทั้งสองเกมมีความเหมือนกันในด้านความต้องการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้ผลิตเกม อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในด้านการนำเสนอเนื้อหาบนโซเชียลมีเดีย โดยเกม Honor of Kings ให้ความสำคัญกับการนำเสนอวัฒนธรรมของจีน ผ่านการออกแบบเนื้อหาการนำเสนอให้ผู้ติดตามสามารถเข้าใจความเป็นจีน รวมถึงการนำเสนอผ่านองค์ประกอบของการแข่งขันอีสปอร์ต ในขณะที่ Arena of Valor ให้ความสำคัญกับการทำผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกระตุ้นให้ผู้เล่นมีส่วนร่วมพัฒนาเนื้อหาภายในเกม

6. อภิปรายผล

การศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านการนำเสนอการตลาดเชิงเนื้อหาของเกม Honor of Kings และ Arena of Valor บนโซเชียลมีเดีย พบว่า เนื้อหาที่ถูกนำเสนอบนโซเชียลมีเดียถูกพัฒนาต่อยอดมาจากตัวเกมทั้ง Arena of Valor และ Honor of Kings โดยเป้าหมายหลักของการนำเสนอเนื้อหาของเพจทางการ คือ การสร้างฐานชุมชนผู้เล่นเกมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางธุรกิจ ซึ่งเกมถือเป็นช่องทางการนำเสนอ ที่สามารถดึงดูดความสนใจ สร้างความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยไม่ทำให้ผู้รับสารรู้สึกถูกรบกวนจากการโฆษณา (Pijarin Sukkul 2017, 136; Du Plessis 2017, 4; Zichermann and Joselin 2010, 19) ซึ่งการตลาดเชิงเนื้อหาบนโซเชียลมีเดียของทั้งสองเกมมีลักษณะของการเชื่อมโยงเนื้อหาของเกมกับผู้บริโภค และกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ความมีส่วนร่วมภายในชุมชนเสมือน (Rowley 2008, 528) แสดงให้เห็นดังแผนภาพด้านล่าง ดังรูปที่ 4

การนำเสนอเนื้อหาของเกม Honor of Kings ผ่านเพจ Honor of Kings ในรูปแบบคลิปวิดีโอสั้น แสดงให้ผู้ติดตามเห็นการผสมผสานตัวละครภายในเกมที่มีที่มาแตกต่างกัน อาทิ ตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ตัวละครจากตำนานเรื่องเล่าของประเทศจีน และตัวละครจากตำนาน

ของประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ประเทศจีน ซึ่งการเลือกใช้ตัวละครจากหลายแหล่งที่มาแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาค เท่าเทียม เกิดเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ความเชื่อ จากการสร้างลักษณะพิเศษ จุดเด่นของตัวละครแต่ละตัวให้ผู้เล่นรู้สึกสนใจศึกษา จนเกิดเป็นความรู้สึกผูกพันกับเกมและตัวละคร (Natawat Khanaruksombut 2021, 183; Rowley 2008, 522; Zhang 2022, 26) อย่างไรก็ตาม เกม Arena of Valor มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและการสร้างชุมชนที่แตกต่างจากเกม Honor of Kings โดยเกม Arena of Valor มีรูปแบบการสื่อสาร สร้างชุมชนเสมือน และสร้างความรู้สึกร่วมกับผู้เล่นผ่านการใช้อินฟลูเอนเซอร์ การสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดความมีส่วนร่วมในการพัฒนาเนื้อหาภายในเกม จนเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างผู้พัฒนาและผู้บริโภค (Yanpa Chatkul Na Ayutthaya n.d.; Rowley 2008, 532) เกิดเป็นการทูตแบบดิจิทัลบนอุตสาหกรรมอีสปอร์ต

รูปที่ 4 แสดงการสื่อสารภาพลักษณ์ของประเทศจีนผ่านการตลาดเชิงเนื้อหา

การนำเสนอเนื้อหาของเกม Honor of Kings ผ่านเพจ Honor of Kings ในรูปแบบคลิปวิดีโอสั้น แสดงให้ผู้ติดตามเห็นการผสมผสานตัวละครภายในเกมที่มีที่มาแตกต่างกัน อาทิ ตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ตัวละครจากตำนานเรื่องเล่าของประเทศจีน และตัวละครจากตำนานของประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ประเทศจีน ซึ่งการเลือกใช้ตัวละครจากหลายแหล่งที่มาแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาค เท่าเทียม เกิดเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ความเชื่อ จากการสร้างลักษณะพิเศษ จุดเด่นของตัวละครแต่ละตัวให้ผู้เล่นรู้สึกสนใจศึกษา จนเกิดเป็นความรู้สึกผูกพันกับเกมและตัวละคร (Natawat Khanaruksombut 2021, 183; Rowley 2008, 522; Zhang 2022, 26) อย่างไรก็ตาม เกม Arena of Valor มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและการสร้างชุมชนที่แตกต่างจากเกม Honor of Kings โดยเกม Arena of Valor มีรูปแบบการสื่อสาร สร้างชุมชนเสมือน และสร้างความรู้สึกร่วมกับผู้เล่นผ่านการใช้อินฟลูเอนเซอร์ การสร้าง

กิจกรรมเพื่อให้เกิดความมีส่วนร่วมในการพัฒนาเนื้อหาภายในเกม จนเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างผู้พัฒนาและผู้บริโภค (Yanpa Chatkul Na Ayutthaya n.d.; Rowley 2008, 532) เกิดเป็นการทูตแบบดิจิทัลบนอุตสาหกรรมอีสปอร์ต

รูปแบบของเนื้อหา (content) ที่นำเสนอระหว่างทั้งสองเกมมีความแตกต่างกัน เนื่องจากผู้ผลิตเนื้อหาของ Arena of Valor เป็นบริษัทผู้ให้บริการเกมภายนอกประเทศ ในขณะที่เกม Honor of Kings ได้รับการดูแลจากผู้ให้บริการภายในประเทศจีน ทำให้การนำเสนอมีการผสมผสานกันระหว่างความคิดสร้างสรรค์ (creativity) เนื้อหา (content) และเทคโนโลยี ตามข้อเสนอกระทรวงวัฒนธรรมของประเทศไทย (MOC) (Zhang and Lu 2021, 1081)

นอกจากการออกแบบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแล้ว ทั้ง Arena of Valor และ Honor of Kings เป็นเกมที่ถูกนำไปจัดการแข่งขันอีสปอร์ต โดยการสื่อสารการแข่งขันสามารถนำเสนอทัศนคติ ความเชื่อ และคุณค่าของประเทศไทยผ่านรายละเอียดของการแข่งขัน เช่น key visual ถ้วยรางวัล และผู้เข้าแข่งขัน ซึ่งการแข่งขันของเกม Honor of Kings มักวางคอนเซ็ปต์การแข่งขันเป็นนกเฟิงหวง ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของความสงบสุข ความยั่งยืน และความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายด้านการทูตสาธารณะของประเทศไทย นอกจากนี้ การนำเสนออัตลักษณ์ที่แตกต่างของผู้เข้าแข่งขันจากแต่ละประเทศยังทำให้เห็นถึงความแตกต่างของวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อของแต่ละประเทศผ่านตัวของนักกีฬา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะนักการทูตของประเทศ (d'Hooghe 2007, 33)

การนำเสนอการตลาดเชิงเนื้อหาของทั้งสองเกมทำให้เห็นว่า เกมถือเป็นสื่อที่มีความเป็นสากล สามารถนำเสนอและเข้าถึงผู้เล่นได้ทั่วโลก (Zichermann and Joselin 2010, 6) ทำให้เกมกลายเป็นสื่อที่นำเสนอเนื้อหาตามจุดประสงค์ในการสื่อสารของผู้พัฒนาเกมได้ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอเนื้อหาควรใช้รหัสการสื่อสารที่เป็นสากล สามารถสร้างความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสน รวมถึงควรมีรูปแบบเนื้อหาที่เหมาะสมกับช่วงเวลา ไม่สร้างผลกระทบเชิงลบต่อสถานการณ์ปัจจุบัน หรือวัฒนธรรมของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย (Rowley 2008, 522)

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

เกมถือเป็นสื่อข้ามพรมแดนที่สามารถนำเสนออัตลักษณ์ วัฒนธรรม ความเชื่อ และคุณค่าของสังคมผ่านองค์ประกอบของตัวเกม อาทิ ตัวละคร เนื้อเรื่อง เพลง ฉาก โครงสร้างสถาน รวมถึงการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เล่นโดยไม่สร้างความรู้สึกถูกยัดเยียด ดังนั้น ผู้ผลิตและออกแบบเกมที่ต้องการสื่อสารภาพลักษณ์ของประเทศไทยควรศึกษาแก่นของวัฒนธรรมที่

ต้องการนำเสนอ เพื่อหามุมมองที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้เล่นเป้าหมาย

การสื่อสารผ่านวิดีโอเกมสามารถใช้องค์ประกอบของเกมเป็นตัวกลางในการสื่อสารได้ เช่น การนำเสนอภาพลักษณ์ผ่านการออกแบบตัวละคร ท่าทางการเคลื่อนไหวของตัวละคร ฉากหรือองค์ประกอบอื่นๆที่ปรากฏอยู่ในเกม การนำเสนอเรื่องเล่าพื้นเมือง ตำนาน หรือเทพนิยายผ่านการออกแบบเนื้อเรื่อง (lore) ของเกม ซึ่งผู้ออกแบบต้องผสมผสานวัฒนธรรม ทักษะความคิดเชื่อให้มีความเหมาะสมรูปแบบของเกม เพื่อให้ผู้เล่นไม่รู้สึกรบกวนขัดแย้งความเป็นไทย ยกตัวอย่างการออกแบบตัวละครโฮ่วอี้ (后羿) ภายในเกม Honor of Kings ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ของจีน “วีรบุรุษยิงดวงตะวัน”

รูปที่ 5 ภาพของตัวละครโฮ่วอี้ (后羿)

จากเกม Honor of Kings

รูปที่ 6 ภาพตัวอย่างภายในเกม Honor of Kings

จากภาพตัวอย่าง สามารถสะท้อนให้ผู้เล่นเห็นภาพลักษณ์ความเป็นจีนผ่านการออกแบบตัวละครที่มีการผสมผสานความเป็นสากล ที่สะท้อนให้เห็นผ่านการออกแบบเครื่องแต่งกาย เอฟเฟกต์ของเกม นอกจากนั้นยังสามารถนำเสนอผ่านประโยคพูดของตัวละคร เสียงดนตรี รวมไปถึงการออกแบบเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และช่องทางสำหรับการทำการตลาดของเกม อย่างไรก็ตาม การออกแบบเนื้อหาเพื่อนำเสนอไม่ควรเกี่ยวข้องกับความรู้สึกส่วนบุคคล การเมือง การปกครอง หรือประเด็นที่อาจทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศหรือกลุ่มคน

ภาครัฐควรมีทิศทางการนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการระบุกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ผู้ผลิตสื่อภายในประเทศออกแบบประเด็นการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของภาครัฐ นอกจากนี้ ภาครัฐยังควรสนับสนุนให้ผู้ผลิตสื่อภายในประเทศเข้าใจวัฒนธรรมของไทยที่มีเอกลักษณ์ชัดเจน จนสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจถึงภาพลักษณ์ของไทย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยยังขาดวิดีโอเกมที่เป็นที่ยอมรับสำหรับการใช้เพื่อการแข่งขันอีสปอร์ตระดับนานาชาติ แต่ผู้จัดกิจกรรมการแข่งขันในประเทศไทยสามารถออกแบบองค์ประกอบของการแข่งขัน เช่น ภาพสำหรับการประชาสัมพันธ์กิจกรรม รวมถึงการออกแบบประสบการณ์ให้กับนักกีฬา ผู้ติดตาม และผู้ชมการแข่งขันอีสปอร์ตที่เข้ามาสัมผัสการแข่งขันที่จัดขึ้นในประเทศไทย เช่น การสอดแทรกอาหารไทยสำหรับการดูแลนักกีฬา การจัดเส้นทางเดินทางและการท่องเที่ยว

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ คือ การรวบรวมข้อมูลของเกมผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียที่มีช่วงระยะเวลาการนำเสนอสินค้าและบริการ (phase) ที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรศึกษาเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาของเกมที่อยู่ในช่วงวัฏจักรชีวิตของเกมเดียวกัน เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสาร การสร้างเนื้อหา และการนำเสนอแนวคิด ค่านิยม คุณค่าผ่านตัวเกม ซึ่งจะให้เห็นความแตกต่างในการนำเสนอเนื้อหาผ่านเกมแต่ละประเภท

References

- Aoyama, Rumi. 2007. "China's public diplomacy." PhD diss., Waseda University.
Accessed December 4, 2024.
https://waseda.repo.nii.ac.jp/record/27659/files/41_070321-Aoyama-e.pdf.
- Bangkok Media & Broadcasting Company Limited. 2023a. "Look at the statistics of Thai people: What do you spend the most on digitally?" Accessed December 4, 2024. <https://www.pptvhd36.com/news/ไอที/218578>.
- Bangkok Media & Broadcasting Company Limited. 2023b. "The 10 most downloaded mobile games in Thailand." Accessed December 4, 2024. <https://www.pptvhd36.com/news/ไอที/218748>.
- Bousquet, Julien, and Myriam Ertz. 2021. "eSports: Historical review, current state, and future challenges." In *Handbook of Research on Pathways and Opportunities into the Business of Esports*, edited by S. Andrews and C. M. Crawford. Hershey, PA: IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-7300-6.ch001>
- CDW. 2021. "A history of esports." Accessed December 5, 2024. <https://www.cdw.com/content/cdw/en/articles/hardware/history-of-esports.html>.
- Chutima Sudjanya. 2023. "Diplomatic processes and cultural diversity." *Wipitpatanasilpa Journal of Arts* 3 (2): 47–65.
https://doi.nrct.go.th/admin/doc/doc_642675.pdf (in Thai)
- d'Hooghe, Ingrid. 2007. *The Rise of China's Public Diplomacy*. Netherlands Institute

of International Relations.

https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20070700_cdsp_paper_hooghe.pdf.

Du Plessis, Charmaine. 2017. "The role of content marketing in social media content communities." *South African Journal of Information Management* 19 (1): 1–7. <https://doi.org/10.4102/sajim.v19i1.866>

Esports Charts. 2025. "Honor of Kings." Accessed May 2, 2025. <https://escharts.com/games/hok>.

Esports Earnings. 2024. "Arena of Valor." Accessed December 5, 2024. <https://www.esportsearnings.com/games/529-arena-of-valor/events>.

Esports World Cup. 2023. "Esports World Cup set to grow competitive gaming from summer 2024." Accessed December 4, 2024. <https://www.esportsworldcup.com/en/news/esports-world-cup-set-to-grow-competitive-gaming-from-summer-2024>.

Farokhmanesh, Megan. 2012. "First game tournament, 'Intergalactic Spacewar Olympics,' held 40 years ago." *Polygon*. Accessed December 5, 2024. <https://www.polygon.com/2012/10/20/3529662/first-game-tournament-intergalactic-spacewar-olympics-held-40-years>.

Hamari, Juho, and Max Sjöblom. 2017. "What is esports and why do people watch it?" *Internet Research* 27 (2): 211–232. <https://doi.org/10.1108/IntR-04-2016-0085>.

Jia, Mo. 2019. "Mapping the contemporary esports ecosystem." Master's thesis, University of Abertay. Accessed December 4, 2024. https://rke.abertay.ac.uk/ws/portalfiles/portal/16714805/Jia_Mapping_the_Contemporary_Thesis_2019_Redacted.pdf.

Kamjohn Louiyapong. 2004. "A passage to Southeast Asia: From media studies perspective." *Journal of Liberal Arts* 4 (1): 14–31. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/14473>. (in Thai)

Kemp, Simon. 2023. *Digital 2023 Global Overview Report*. Accessed December 4, 2024. <https://wearesocial.com/wp-content/uploads/2023/03/Digital-2023-Global-Overview-Report.pdf>.

Kemp, Simon. 2024a. *Digital 2024: Thailand*. Kepios. Accessed December 4, 2024. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-thailand>.

Kemp, Simon. 2024b. *Digital 2024: Global Overview*. Kepios. Accessed May 1, 2025. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>.

Li, Yunzi, and Katherine Carter. 2023. *CHIN 3343: Chinese Popular Culture Terms, Vol. I*. Unpublished manuscript. University of Houston Libraries. Accessed

- December 5, 2024. <https://uhlibraries.pressbooks.pub/chin3343sp23>.
- Liu, Tony Tai-Ting. 2019. "Public diplomacy: China's newest charm offensive." In *New Perspectives on China's Relations with the World*, edited by D. Johanson, J. Li, and T. Wu. Bristol: E-International Relations.
- Mattingly, Daniel C., and James Sundquist. 2023. "When does public diplomacy work? Evidence from China's 'wolf warrior' diplomacy." *Political Science Research and Methods* 11 (4): 921–929.
<https://doi.org/10.1017/psrm.2022.41>.
- Natawat Khanaruksombut. 2021. "Content marketing of fashion product in Covid-19 crisis." *Lampang Pajabhat University Journal* 10 (2): 177–189.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU/article/view/251682>. (in Thai)
- Nikorndej Balankura. 2015. "Thailand's image building and the important role of the Ministry of Foreign Affairs." Individual Study, Foreign Affairs Executive Programme, Devawongse Varopakarn Institute of Foreign Affairs, Ministry of Foreign Affairs. [in Thai]
- Nye, Joseph S. 2004. *Soft Power*. New York: Perseus Books Group.
- Nye, Joseph S. 2019. "Soft power and public diplomacy revisited." *The Hague Journal of Diplomacy* 14 (1–2): 7–20. <https://doi.org/10.1163/1871191X-14101013>.
- Ohashi, Hideo. 2018. "The Belt and Road Initiative (BRI) in the context of China's opening-up policy." *Journal of Contemporary East Asia Studies* 7 (2): 85–103. <https://doi.org/10.1080/24761028.2018.1564615>.
- Panida Jongsuksomsakul. 2016. "International and intercultural communication in great king Naresuan period." *Journal of Language and Culture* 35 (special issue): 9–37. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/view/240340>. (in Thai)
- Pijarin Sukkul. 2017. "Effects of product congruity in in-game advertising and involvement on gamers' response." Master's thesis, Chulalongkorn University. Chula ETD. Accessed December 5, 2024.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/1409>. (in Thai)
- Romano, Sal. 2021. "Tencent Games establishes 'high quality games brand' Level Infinite." *Gematsu*. Accessed December 5, 2024.
<https://www.gematsu.com/2021/12/tencent-games-establishes-high-quality-games-brand-level-infinite>.
- Rowley, Jennifer. 2008. "Understanding digital content marketing." *Journal of Marketing Management* 24 (5–6): 517–540.

<https://doi.org/10.1362/026725708X325977>.

- Rungladit Jaturapaisan. 2024. "New social movements and narrative construction through semiotics in video games." *Media and Communication Inquiry* 6 (1): 206–250. (in Thai)
- Saisunee Kasem, Nattachan Suphon, Suangchanok Rakcharoen, and Chatchai Suphanbanjong. 2023. "Content marketing to convert prospects into customers." *Payap University Journal* 33 (2): 227–242. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pyu/article/view/269503>. (in Thai)
- Shinnasin Klangthong. 2016. "The Construction of Online Game Virtual Communities in Thailand." Master's thesis, National Institute of Development Administration. <https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/6809>. (in Thai)
- Sukanya Buranadechachai, Warattawan Chairat, and Nuttida Kumprasrt. 2024. "Japanese cultural communication in role-playing games from China." *Journal of Dhamma for Life* 30 (3): 200–225. (in Thai)
- Teerati Banterng and Vinijphat Kanyapong. 2023. "The Hangzhou Asian Games: Soft power, sport diplomacy, and international communication." *Asia Paridarsana* 44 (2): 39–73. Accessed December 4, 2024. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/asianreview/article/view/270459/176269>. (in Thai)
- Thanachai Kanphromma, Fahsawang Aphimahkriangkrai, Vitawin Paophuree, Wissarut Thanthod, Pinyapach Nueangphonngam, Wichit Srilaphrom, and Pranpreeya Sakubon. 2024. "Chinese politics during Xi Jinping: State policy, Chinese foreign policy, and key domestic and international political events." *Political Science and Public Administration Journal of Kasetsart University* 2 (1): 131–166. (in Thai)
- Wong, Donna, and Yue Meng-Lewis. 2022. "Esports diplomacy: China's new soft power in the digital era." *Managing Sport and Leisure*: 1–23. <https://doi.org/10.1080/23750472.2022.2054853>.
- Yanpa Chatkul Na Ayutthaya. n.d. "Social media digital diplomacy tools." Digital Economy Promotion Agency (DEPA). Accessed December 4, 2024. <https://www.depa.or.th/en/article-view/Social-Media-Tools-of-Diplomacy-in-Digital-Era>. (in Thai)
- Zhang, Bei, and Lu Xie. 2021. "Research on the application of new media in the communication strategy of cultural and creative industry." In *2021 2nd International Conference on Information Science and Education (ICISE-IE)*, 1077–1083. IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICISE-IE53922.2021.00245>
- Zhang, Tongdao. 2022. "Cultural mission and international communication of

- Chinese documentaries.” *International Communication of Chinese Culture* 9: 23–30. <https://doi.org/10.1007/s40636-022-00241-9>.
- Zhao, Kejin. 2019. “The China model of public diplomacy and its future.” *The Hague Journal of Diplomacy* 14 (1–2): 169–181.
<https://doi.org/10.1163/1871191X-14101033>.
- Zhao, Yupei, and Zhongxuan Lin. 2021. “Umbrella platform of Tencent esports industry in China.” *Journal of Cultural Economy* 14 (1): 9–25.
<https://doi.org/10.1080/17530350.2020.1788625>.
- Zhao, Yupei, Qiuxian Li, and Zhongxuan Lin. 2023. “Toward cultural and creative industry: Chinese esports through a business ecosystem lens.” *Journal of Cultural Economy* 16 (2): 260–276.
<https://doi.org/10.1080/17530350.2022.2159494>.
- Zichermann, Gabe, and Joselin Linder. 2010. *Game-Based Marketing: Inspire Customer Loyalty through Rewards, Challenges, and Contests*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

บทความวิจัย

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี[†]

อัญชา สายสร้อย^{a,*} และ ดารณ พราหมณ์แก้ว^b

วันที่รับ: 20 กันยายน 2567

วันที่แก้ไข: 24 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับ: 24 เมษายน 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟคอม
มอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง ไม่แก้ไข
ดัดแปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็นลิขสิทธิ์
ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: อัญชา สายสร้อย และ
ดารณ พราหมณ์แก้ว. 2568. “แนว
ทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี”.
วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 55 (2): 377-398.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4010>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความเป็น
ความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ความเห็น
ของหน่วยงานวารสารผู้จัดพิมพ์

^a นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^b ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

* ผู้แต่งหลัก: อีเมล aunchanaaun04@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี 2) ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี 3) เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ในเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จำนวน 374 คน ด้วยตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากปลัดเทศบาลเมืองเพชรบุรี เจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคมเทศบาลเมืองเพชรบุรี และตัวแทนผู้สูงอายุในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุและผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (R) = 0.728 ซึ่งส่งทางบวกทุกตัว มีประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 53.10 นำมาเขียนเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้ $\hat{Y}_{tot} = 0.271 (X_4) + 0.241 (X_3) + 0.143 (X_2)$ และ 3) แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่

[†] บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ 1) ควรส่งเสริมกิจกรรมการสร้างสายสัมพันธ์
ในครอบครัว 2) ควรจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุเพื่อแก้ปัญหาผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง 3) ควรจัดตั้ง
ศูนย์เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และ 4) ควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ
ความต้องการของแต่ละช่วงอายุ

คำสำคัญ: การจัดสวัสดิการสังคม, การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ, จังหวัดเพชรบุรี

RESEARCH ARTICLE

Received: September 20, 2024

Revised: March 24, 2025

Accepted: April 24, 2025

Editor: Thanapan
Laiprakobsup,
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)
[License: Attribution–](#)
[NonCommercial-NoDerivatives;](#)
[\(CC-BY-NC-ND 4.0\)](#)

Copyright: ©2025 Faculty of
Political Science,
Chulalongkorn University

Citation: Unchana Saysroi and
Daran Phramkaew. 2025.
“Guidelines for Social Welfare
Provision Affecting
Development of Quality of Life
of the Elderly in Phetchaburi
Municipality, Phetchaburi
Province”. *Chulalongkorn
University Journal of Social
Sciences* 55 (2): 377-398.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.4010>

*All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion
of the publisher of the journal.*

Guidelines for Social Welfare Provision Affecting Development of Quality of Life of the Elderly in Phetchaburi Municipality, Phetchaburi Province[†]

Unchana Saysroi^{a,*} and Daran Phramkaew^b

^a Master of Public Administration, Department of Public Administration, Phetchaburi Rajabhat University

^b Assistant Professor Dr., Master of Public Administration, Department of Public Administration, Phetchaburi Rajabhat University

* Corresponding author email: aunchanaaun04@gmail.com

Abstract

This research article aims to 1) study the level of social welfare provision and the development of the elderly's quality of life in Phetchaburi Municipality area, Phetchaburi Province, 2) study social welfare provision affecting development of the elderly's quality of life in Phetchaburi Municipality area, Phetchaburi Province, and 3) propose guidelines for social welfare provision appropriate for developing the elderly's quality of life in Phetchaburi Municipality area, Phetchaburi Province. The mixed research method was applied in this study. For quantitative research, the samples were the elderly in the Phetchaburi Municipality area, totaling 374, selected by using a simple random sampling method. The questionnaire, with a reliability of 0.922, was used for collecting data. The data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. For the qualitative study, an in-depth interview was used for collecting data from 20 key informants, selected by using a purposive sampling method

[†] This research article is part of a thesis “Guidelines for Social Welfare Provision Affecting Development of Quality of Life of the Elderly in Phetchaburi Municipality, Phetchaburi Province,” Master of Public Administration Program, Department of Public Administration, Phetchaburi Rajabhat University.

from the Permanent Secretary of Phetchaburi Municipality, Officers of the Social Welfare Division, Phetchaburi Municipality, and representatives of the elderly in the community. The research results were as follows: 1) Social welfare provision for the elderly and the results of developing the elderly's quality of life were overall at a high level. 2) The factors in social welfare provision affecting the development of the elderly's quality of life in the Phetchaburi Municipality area, Phetchaburi Province, with a regression coefficient (R) = 0.728, with a positive effect in every aspect, and a prediction efficiency of 53.10 percent. It could be written in a regression equation as follows. $\hat{Y}_{tot} = 0.271 (X_4) + 0.241 (X_3) + 0.143 (X_2)$. 3) The guidelines for social welfare provision appropriate for developing the elderly's quality of life were: 1) Activities for creating family relationship should be promoted, 2) The elderly service center should be established to solve the problem of the elderly living alone, 3) A center for taking care of the disable elderly should be established, and 4) The activities conforming to the needs of each age group should be organized.

Keywords: *Social Welfare Provision, Development of the Elderly's Quality of Life, Phetchaburi Province*

บทนำ

ผู้สูงอายุนับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญ และทุกภาคส่วนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างมุ่งเน้นในการจัดสวัสดิการสังคมให้เหมาะสม อีกทั้งนโยบายในระดับชาติได้มอบหมายให้ทุกหน่วยงานจัดทำนโยบายดูแลผู้สูงอายุภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนด ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงจำเป็นต้องเข้าใจ เรียนรู้ และพัฒนาให้นโยบายการจัดสวัสดิการสามารถดูแลครอบคลุมการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในปี 2567 ประเทศไทยมีประชากรไทยทั้งหมด 64,973,186 คน มีผู้สูงอายุ 13,444,127 คน คิดเป็นร้อยละ 20.69 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุตอนต้น (อายุระหว่าง 60-69 ปี) จำนวน 7,634,721 คน คิดเป็นร้อยละ 56.79 เป็นเพศชาย 3,515,559 คน เพศหญิง 4,118,713 คน ผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุระหว่าง 70-79 ปี) จำนวน 3,977,944 คน คิดเป็นร้อยละ 29.59 เป็นเพศชาย 1,752,562 คน เพศหญิง 2,225,382 คน

และผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จำนวน 1,831,462 คน คิดเป็นร้อยละ 13.62 เป็นเพศชาย 726,611 คน เพศหญิง 1,104,851 คน (Department of Older Persons (DOP) 2024) จะเห็นได้ว่า ความสำคัญของผู้สูงอายุไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุและการมีอายุยืนยาวขึ้นเท่านั้น แต่ความสำคัญของประเด็นผู้สูงอายุยังขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการจัดระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อรองรับปัญหาผู้สูงอายุ ตลอดจนการจัดบริการขั้นพื้นฐานทางสังคม การดูแลป้องกันรักษาสุขภาพอนามัย การศึกษาความมั่นคงของรายได้เหล่านี้ ควรจัดบริการให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุจนเป็นเรื่องสำคัญ และให้บริการสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ผู้สูงอายุควรได้รับ (Homklin 2019) ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดนโยบายการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นสำคัญ โดยการกำหนดให้มีการสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การส่งเสริมกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชนมากขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่เอื้อให้เกิดโครงสร้างองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดีที่จะรองรับการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศ เพื่อรองรับสิทธิสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

ซึ่งในอัตราส่วนของผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละเทศบาลในจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2566 พบว่า เทศบาลเมืองเพชรบุรีมีอัตราส่วนของผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดสูงสุดที่ร้อยละ 30 มีจำนวนผู้สูงอายุ 5,637 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดของเทศบาล 18,835 คน รองลงมา เทศบาลตำบลบ้านลาด คิดเป็นร้อยละ 29 มีจำนวนผู้สูงอายุ 1,048 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดของเทศบาล 3,663 คน ส่วนเทศบาลที่มีอัตราส่วนของผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ เทศบาลเมืองชะอำ คิดเป็นร้อยละ 17 มีจำนวนผู้สูงอายุ 5,637 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดของเทศบาล 40,952 คน โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 1

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น เทศบาลเมืองเพชรบุรียังเป็นเทศบาลที่มีสถิติจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับต้น ๆ เมื่อเทียบกับเทศบาลอื่นในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งควรได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควรส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับสวัสดิการสังคมต่าง ๆ ที่ควรได้รับอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ต้องการศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็น

ข้อเสนอแนะให้แก่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ผู้สูงอายุให้ดีขึ้น และได้รับสวัสดิการสังคมต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้สูงอายุเทศบาลในจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2566

เทศบาล	ประชากรทั้งหมด ของเทศบาล	จำนวนผู้สูงอายุ (คน)	อัตราส่วนของผู้สูงอายุต่อ จำนวนประชากรทั้งหมด
เทศบาลเมืองเพชรบุรี	18,835	5,637	0.30
เทศบาลตำบลบ้านลาด	3,663	1,048	0.29
เทศบาลตำบลบางตะบูน	4,906	1,380	0.28
เทศบาลตำบลบ้านแหลม	11,188	2,957	0.26
เทศบาลตำบลท่ายาง	27,501	7,107	0.26
เทศบาลตำบลเขาย้อย	14,461	3,846	0.27
เทศบาลตำบลห้วยสะพาน	5,817	1,440	0.25
เทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญ	4,940	1,070	0.22
เทศบาลตำบลหนองจอก	2,680	666	0.25
เทศบาลตำบลนายาง	18,932	4,123	0.22
เทศบาลตำบลท่าแลง	6,314	1,264	0.20
เทศบาลเมืองชะอำ	40,952	7,087	0.17

ที่มา Information as of November 15, 2023, referenced from Phetchaburi Municipality From
the Department of Older Persons (DOP) 2023

คำถามการวิจัย

การจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัย “แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ เป็นการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข 2) ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม 3) ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น ๆ 4) ด้านการให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ไขปัญหาครอบครัว และ 5) ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ

2. ตัวแปรตาม เป็นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการทำวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2567

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม

Chotika Singhathep et al. (2018) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐที่จัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของประชาชนและผู้สูงอายุ ดังนี้

1. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย

1.1 หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ถือเป็นสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐมอบให้ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสและเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพได้ตามความจำเป็น โดยมีการกำหนดขอบข่ายการให้บริการ

ครอบคลุมด้านการตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค
ดำเนินงาน

1.2 การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน (home health care) เป็นการดำเนินงานโดยกรม
อนามัยและกระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินงานให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังให้มีสุขภาพดีและมีคุณภาพ
ชีวิตที่ดี และมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้มีระบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวโดยชุมชน
และท้องถิ่น

1.3 อาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อผส.) ดำเนินการโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ เพื่อสร้างและขยายระบบการดูแลและ
การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ และมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแล
และประสบปัญหาทางสังคม ได้รับการดูแลโดยอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง และสามารถ
เข้าถึงบริการของรัฐ

2. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยเป็นการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการดูแล เป็นบริการในสถาน
สงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมความจำเป็นด้านปัจจัย 4 รวมทั้งบริการด้านการ
รักษาพยาบาล กายภาพบำบัด ศาสนกิจ งานอดิเรก นันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมประเพณีและ
วัฒนธรรม

3. ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน) จัดทำโครงการที่ยึดหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการกำหนดและ
ตัดสินใจร่วมกันในการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุตนเอง

4. ด้านการบริการสังคมและนันทนาการ

4.1 ชมรมผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีการพัฒนาขึ้นอย่าง
มากในปัจจุบัน ชมรมผู้สูงอายุเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีความสนใจและมี
อุดมการณ์ร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสร้างคุณภาพทั้งทาง
กาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม

4.2 ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ เป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมขององค์กรชุมชน
ผู้สูงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ สังคม จิตและปัญญา โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ การใช้
ชุมชนเป็นฐานในการให้บริการ การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ และการจัดบริการแบบองค์
รวม

4.3 ศูนย์ชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ ให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากผู้สูงอายุ การบริการที่จัดให้
เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด ออกกำลังกาย ศาสนกิจ กิจกรรมนันทนาการ ตลอดจน

กิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ

4.4 ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัด เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง โดยมีวัดหรือสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม

4.5 กองทุนผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนและอุดหนุนโครงการสำหรับองค์กรของผู้สูงอายุหรือองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดี

Ngamrada Prasertsuk and Pichairat Muenduang (2021) ได้ให้ความหมายของการจัดสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง การจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ด้อยโอกาสทางสังคมในการดำรงชีวิต ได้แก่ ผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมุ่งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม ดังนี้

1. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล หมายถึง การบริการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้สูงอายุ การบริการให้คำแนะนำ คำปรึกษา หรือให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บแก่ผู้สูงอายุ การจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขในชุมชน การบริการแพทย์เคลื่อนที่เพื่อผู้สูงอายุ การส่งเสริมการออกกำลังกาย

2. ด้านที่พักและศูนย์บริการ หมายถึง การจัดบริการที่พักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและพึ่งตนเองไม่ได้ การจัดบริการสงเคราะห์ซ่อมแซมบ้านพักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน การตรวจที่พักอาศัยของผู้สูงอายุให้ถูกสุขลักษณะ การบริการบ้านพักคนชราในชุมชนแก่ผู้สูงอายุที่ไร้ที่พึ่งพิง การบริการครอบครัวอุปการะ (รับเลี้ยงดู) ผู้สูงอายุ

3. ด้านนันทนาการ หมายถึง การจัดบริการสถานที่ออกกำลังกาย การจัดสถานที่สำหรับพูดคุย แลกเปลี่ยน และพบปะสังสรรค์สำหรับกิจกรรมของผู้สูงอายุ ส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการงานรื่นเริง และงานศาสนาสำหรับผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและคนในชุมชน และจัดทัศนศึกษาแหล่งธรรมชาติ ศาสนสถาน และแหล่งท่องเที่ยวแก่ผู้สูงอายุ

4. ด้านการศึกษา หมายถึง การจัดหาเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรึกษา ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ผู้สูงอายุ จัดหาทุนความรู้ ช่วยเหลือ ให้ความ แก่ต่างคดีกรณีผู้สูงอายุมีปัญหาทางคดีความ ช่วยเหลือผู้สูงอายุจากการทารุณกรรมถูกทอดทิ้ง ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาครอบครัว รวมถึงจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือด้านอาหารและเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็น

5. ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง หมายถึง สวัสดิการสังคมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น

ๆ ด้านการให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ไขปัญหาคอขวด และด้านการ
สงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

6. ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ หมายถึง การจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุได้รับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่รวดเร็ว สาธารณสุขเคลื่อนที่
บริการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน การให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องวิธี
ให้กับผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุ และออกบัตรประจำตัวให้กับผู้สูงอายุเพื่อการบริการตรวจสุขภาพ
ประจำปี โดยไม่เสียค่าตรวจรักษา

Parichat Phanpakdee (2021) ได้ให้ความหมายของการจัดสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง
ระบบการจัดบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหาให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้มี
ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น มีความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางสังคม

สรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดโครงการ/กิจกรรมทั้งภาครัฐและ
ภาคเอกชนในการพัฒนา ช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็น
ขั้นพื้นฐานของประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

มีนักวิชาการได้อธิบายสรุปได้ ดังนี้

WHOQOL Group (1996) ได้กล่าวว่า ได้พัฒนาและนำเสนอเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตที่มี
ความเป็นสากล ซึ่งสามารถนำไปใช้ในประชากรที่มีสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถ
จัดออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของแต่ละบุคคล ซึ่งมีผลต่อการใช้
ชีวิตประจำวัน
2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การ
รับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าได้เป็นผู้ให้ความ
ช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์
4. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

Efficace and Marrone (2002) การศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน เช่น
องค์การอนามัยโลก แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย (physical
domain) ด้านจิตใจ (psychological domain) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social

relationships domain) และด้านสิ่งแวดล้อม (environmental domain) ซึ่งแต่ละด้านมีความหมายดังนี้

1. ด้านร่างกาย (physical domain) เป็นการรับรู้สภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ความสามารถที่จะจัดการกับโรคภัยและความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ว่าคุณไม่ต้องการพึ่งยาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

2. ด้านจิตใจ (psychological domain) เป็นการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิตมีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships domain) เป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม เป็นต้น

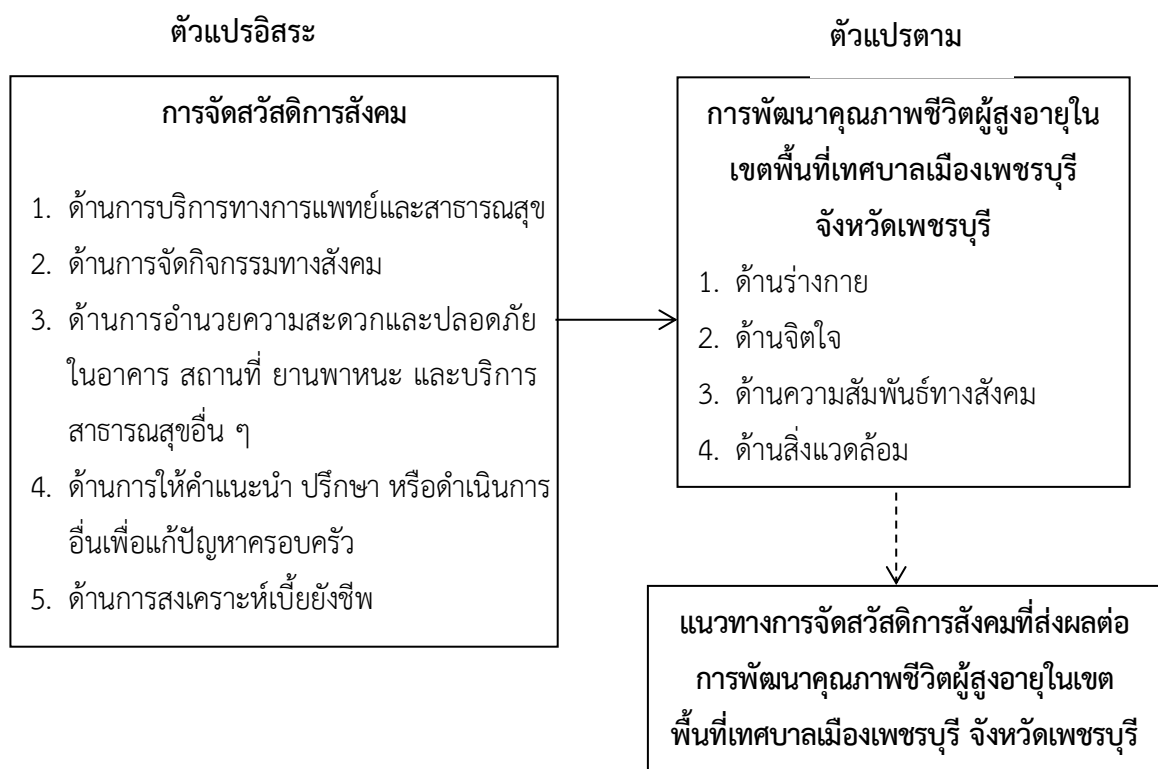
4. ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental domain) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมมีแหล่งประโยชน์ด้านการเงินสถานบริการทางสุขภาพและ สังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องในมาตรา 11 โดยสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่จัดให้ผู้สูงอายุโดยสะดวกและรวดเร็วเป็นกรณีพิเศษ การศึกษาศาสนาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมการพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทำสังคมการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน การอำนวยความสะดวกและปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือบริการสาธารณะอื่น การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม ยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการทำธุรกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง การให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือการแก้ไขปัญหาครอบครัว การจัดที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การสงเคราะห์การจัดงานศพตามประเพณี และอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติกำหนด สำหรับผู้สูงอายุ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ภาครัฐและเอกชนเล็งเห็นความสำคัญในการจัดสวัสดิการดูแลการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมทั้งสภาวะแวดล้อมมีความเหมาะสมและปลอดภัย จึงเป็นแนวนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องที่ร่วมกันวางนโยบาย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจให้กับครอบครัว สังคม และชุมชน จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชากรผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 374 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนในวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 5,637 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร ทาโร ยามาเนะ (Yamane 1970) ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้ร้อยละ 5 หรือ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ใช้การสุ่มแบบเจาะจงจากผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) โดยแบ่งผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ออกเป็นตำบลได้ 2 ตำบล แบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลตามสัดส่วน (proportion to size) ของประชากรผู้สูงอายุ ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละตำบลรวมทั้งสิ้น 374 คน

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้สูงอายุ	จำนวนประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
1. คลองกระแซง	2349	218
2. ท่าราบ	3,288	156
รวม	5,637	374

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ และ 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย 1) ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข 2) ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม 3) ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น ๆ 4) ด้านการให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ไขปัญหาครอบครัว และ 5) ด้านการสงเคราะห์เปี้ยยังชีพ ประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 20 ข้อ

จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยเรียงจากความพึงพอใจมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด กำหนดน้ำหนักคะแนน (Sin Panphinij 2006)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่ประกอบไปด้วยข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย โดยข้อคำถามในแต่ละข้อมีความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (validity) หมายถึง ความแม่นยำของเครื่องมือในการวัดสิ่งที่ต้องการจะวัด สามารถบอกถึงสภาพที่แท้จริงของตัวแปรที่ศึกษา โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ของคำถามในแต่ละข้อ ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.956 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการต่อไป

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try - Out) กับบุคคลที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับประชากรและไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย โดยกลุ่มบุคคลที่ทดลองใช้แบบสอบถามครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.922

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentages)

2. วิเคราะห์เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยรวม รายด้าน และรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 แล้วนำเสนอเป็นรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3. วิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Linear Regression Analysis)

วิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key – Informants) ที่มีผู้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนในวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ปลัดเทศบาลเมืองเพชรบุรี จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคมเทศบาลเมืองเพชรบุรี จำนวน 2 คน และตัวแทนผู้สูงอายุ 17 ชุมชน ชุมชนละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) คือ แบบสัมภาษณ์จะเป็นลักษณะคำถามเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยตั้งประเด็นคำถามที่สำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำไปใช้รวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความ และสร้างข้อสรุปโดยนำผลการสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมและจัดทำข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดสวัสดิการสังคมและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น ๆ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ภาพรวมและรายด้าน

การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการจัดสวัสดิการสังคม
1. ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข	3.66	0.70	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม	3.53	0.71	มาก
3. ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น ๆ	3.44	0.69	มาก
4. ด้านการให้คำแนะนำ ปรึกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ปัญหาครอบครัว	3.50	0.71	มาก
5. ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ	3.71	0.65	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.57	0.59	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.70) ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.71) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ปัญหาครอบครัว ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.71) และด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ในส่วนการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ความชัดเจนในการกำหนดช่วงเวลาการดำเนินงานและสะท้อนปัญหาที่รับฟังจากผู้มีส่วนร่วมมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ควบคู่และสอดคล้องกัน โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงงบประมาณเป็นสำคัญ แต่มุ่งที่ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของผู้สูงอายุในด้านการดูแลมากกว่า มีวงล้อแห่งการพัฒนาโดยไม่หยุดยั้ง มีกรอบและแนวทางปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนแม่บท อันจะก่อให้เกิดการบูรณาการแผนในทุกระดับ และนำไปสู่การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุและการรองรับสังคมสูงวัยของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีบูรณาการและที่สำคัญ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรม อันจะทำให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า พึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม และมีหลักประกันที่มั่นคงไปจนบั้นปลายของชีวิต และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ การบริการที่สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย การจัดยานพาหนะอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ โดยเริ่มที่บ้านมีทางเดินทางลาดให้ผู้สูงอายุขึ้นลง ไม่เดินขึ้น-ลงบันได มีอุปกรณ์ช่วยพยุง การเดินตามความเหมาะสมของสภาพร่างกาย ห้องน้ำมีราวจับ พื้นห้องน้ำและพื้นบ้านปูด้วยวัสดุกันลื่น อาคารสาธารณะมีลิฟต์ ที่จอดรถ ห้องสุขา และทางเดินทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ บริการขนส่งมวลชนจัดให้มีลิฟต์ ที่นั่ง และที่จอดรถผู้สูงอายุ รวมถึงบริการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น บริการช่องทางพิเศษไม่ต้องรอนาน เป็นต้น

ซึ่งประเด็นสำคัญที่ผู้สูงอายุควรได้รับการให้คำแนะนำ ปกป้อง และให้ความช่วยเหลือกรณีผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถูกทอดทิ้ง จะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปกป้อง และดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาคอรัว

จากตารางที่ 4 พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี การพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.85) รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.70) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.64)

และด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การพัฒนา
1. ด้านร่างกาย	3.80	0.85	มาก
2. ด้านจิตใจ	3.76	0.64	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.66	0.70	มาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.42	0.58	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.66	0.53	มาก

ผลการวิเคราะห์การจัดสถิติการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน
เขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ
(Multi Linear Regression Analysis) แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ค่าน้ำหนักความสำคัญของการจัดสถิติการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน
เขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม (X_{tot})

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการตามลำดับ	B	S.E.	β	t	Sig
ความสำคัญ					
ค่าคงที่ (Constant)	1.380	.114	-	12.133	.000**
ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น ๆ (X_3)	.241	.045	.311	.311	.000**
ด้านการให้คำแนะนำ บริการ หรือดำเนินการอื่นเพื่อ แก้ปัญหาครอบครัว (X_4)	.271	.031	.360	.360	.000**
ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม (X_2)	.143	.042	.192	.192	.001**
ค่าคงที่ (Constant)				1.380	
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R)				0.728	
ประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2)				0.531	
ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (R^2 adj)				0.527	
ความคลาดเคลื่อนในการทำนาย				0.114	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ตัว คือ ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น ๆ (X_3) ด้านการให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ปัญหาครอบครัว (X_4) ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม (X_2) ซึ่งส่งทางบวกทุกตัว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (R) = 0.728 สามารถพยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 53.10 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 0.114 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{\text{tot}} = 0.241 (X_3) + 0.271 (X_4) + 0.143 (X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z = 0.311 (X_3) + 0.60 (X_4) + 0.192 (X_2)$$

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) ควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในครอบครัวเพื่อให้ดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมกิจกรรมการสร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัวในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ เป็นต้น 2) ควรจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ การอำนวยความสะดวกบริการรับ-ส่งในการเดินทางมาตรวจสุขภาพตามรอบนัดหมาย เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายและอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ และแก้ปัญหาผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง 3) ควรจัดตั้งศูนย์เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ไร้ที่พึ่งพิงหรือผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติดูแลยามเจ็บไข้ได้ป่วย 4) ควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละช่วงอายุ เช่น ผู้สูงอายุตอนต้นจัดเป็นกิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพและการหารายได้ ส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุมากควรจัดกิจกรรมทางด้านสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

1. การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม ด้านการให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ปัญหาครอบครัว และด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ ตามลำดับ สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Rattikarn Insuk and Thanatha Rojanatrakul (2021, 193) เรื่อง การศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า (1) ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี การพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

2. การจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพมีด้านที่ถูกคัดเลือกเข้าสมการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณสุขอื่น ๆ (X_3) ด้านการให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นเพื่อแก้ปัญหาครอบครัว (X_4) และด้านการจัดกิจกรรมทางสังคม (X_2) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งส่งทางบวกทุกตัว มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (R) = 0.728 สามารถพยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 53.10 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 0.114 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Netnapa Kabmanee et al. (2021) เรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ รายได้ การมีโรคประจำตัว ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) ควรส่งเสริมกิจกรรมการสร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัว 2) ควรจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ เพื่อแก้ปัญหาผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง 3) ควรจัดตั้งศูนย์เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ 4) ควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ngamrada Prasertsuk and Pichairat Muenduang (2021) ที่พบว่า 1) แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ดังนี้ (1.1) รัฐควรมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเพียงพอในสถานที่ราชการ สวนสาธารณะ (1.2) รัฐควรส่งเสริมดำเนินการให้มีการจัดตั้งชมรมหรือเครือข่ายของผู้สูงอายุ (1.3) รัฐควรจัดให้มีบริการทางการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีความสะดวกในการเดินทางไป

พบแพทย์ (1.4) รัฐควรมีการจัดสวัสดิการสังคมตามความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน โดยรัฐควรมีการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลก่อนจะทำโครงการหรือกิจกรรม ต้องมีการจัดสวัสดิการสังคมหรือกิจกรรมที่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ (1.5) รัฐส่งเสริมและให้ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่พื้นที่เทศบาลเพชรบุรี ซึ่งเป็นผู้ให้บริการด้วย เพื่อสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้อย่างรอบด้าน
2. ควรทำการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบกับว่าปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

References

- Chotika Singhathep, Thanikarn Srichan and Saowanee Janthsung 2018. "Roles of Elders in Development Local Wisdom Followsufficiency Economy Philosophyat Tambon Khokmangngoikhonsawan District of Chaiyaphum Province." *Community Research Report*. Bangkok: Office of Research and Development, King Prajadhipok's Institute.
https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1614760761-452_0.pdf (in Thai)
- Department of Older Persons (DOP). 2024. *Statistics on the elderly*. Accessed March 10, 2024. https://www.dop.go.th/en/statistics_page?cat=1&id=1.
- Department of Older Persons (DOP). 2023. *Statistics on the elderly*. Accessed November 12, 2023. https://www.dop.go.th/en/statistics_page?cat=1&id=2.
- Efficace, F., and R. Marrone. 2002. "Spiritual Issues and Quality of Life Assessment in Cancer Care." *Death Studies* 26 (9): 743–756.
<https://doi.org/10.1080/07481180290106526>.
- Netnapa Kabmanee, Sirilak Ouicharoen and Panphet Sakulkoo. 2021. "The Quality of Life of The Elderly in Thamboon Nongphai Muang, Udornthani." *Rachawadeesan Boromarajonani College of Nursing Surin Journal* 11 (1): 27–39. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/bcnsurin/article/view/247092>. (in Thai)
- Ngamrada Prasertsuk and Pichairat Muenduang. 2021. "Satisfaction of The Elderly

- Towards Social Welfare Provision in The Center for Social Welfare Development Social Welfare for the Elderly.” *Journal of Dhamma Studies Research* 4 (2): 73–85. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/dsr/article/view/696>. (in Thai)
- Parichat Phanpakdee. 2021. *Social Welfare Needs of The Elderly Who are Domiciled and Live in The Area of Takhram En Subdistrict Administrative Organization, Tha Maka District, Kanchanaburi Province*. Master’s thesis, Master of Business Administration Program, Silpakorn University. (in Thai)
- Rattikarn Insuk and Thanatha Rojanatrakul. 2021. *A study of social welfare arrangements for the elderly in the area of Kamphaeng Din Subdistrict Administrative Organization, Sam Ngam District, Phichit Province*. Master’s thesis, Master of Public Administration Program, Pibulsongkram Rajabhat University. [in Thai]
- Registration Management Office, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. 2022. *Population and population density, population proportion, years 2020–2022*. Accessed March 10, 2024. <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/3>.
- Sin Panphini. 2006. *Social science research techniques*. 2nd printing. Bangkok: Witthayapat. [in Thai]
- Thakoon Homklin. 2019. “Quality of life of the Elderlyin Thayang Sub-District Municipality Thayang District, Phetchaburi Province.” *Research and Development Journal Loei Rajabhat University* 14 (49): 85–93. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru/article/view/148039>. (in Thai)
- WHOQOL Group. 1996. “What Quality of Life? World Health Organization Quality of Life Assessment.” *World Health Forum* 17: 354–356.
- Yamane, T. 1970. *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. Singapore: Harper International.

บทความวิจัย

การเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือในกลุ่มผู้สูงอายุ[†]

ประชาธิป กะทา^๑

^๑ อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมล prachatip.k@ku.ac.th

วันที่รับ: 10 มิถุนายน 2568

วันที่แก้ไข: 30 กันยายน 2568

วันที่ตอบรับ: 3 ตุลาคม 2568

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟคอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง ไม่แก้ไข
ดัดแปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: ©2568 บทความนี้เป็นลิขสิทธิ์
ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: ประชาธิป กะทา. 2568.
“การเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชัน
โทรศัพท์มือถือในกลุ่มผู้สูงอายุ”. *วารสาร
สังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
55 (2): 399-430.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v55i12.5303>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความเป็น
ความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ความเห็น
ของหน่วยงานวารสารผู้จัดทำ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือในกลุ่มผู้สูงอายุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจในการเล่นพนันออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือ และผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์ งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการชาติพันธุ์วรรณาในกลุ่มผู้สูงอายุหลากหลายกลุ่มที่เล่นพนันออนไลน์ งานวิจัยมีข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้สูงอายุที่เล่นพนันออนไลน์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่นิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว 2) กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่เคยเล่นการพนันอย่างจริงจังมาก่อน แต่เล่นพนันออนไลน์ด้วยเหตุผลว่ามีเวลาว่างและคาดหวังรายได้เพิ่ม ปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจมีอยู่ 4 ปัจจัยหลัก คือ 1) ความชื่นชอบเล่นพนันเป็นทุนเดิม 2) วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ 3) รายได้ที่ลดลงหลังเกษียณ 4) กลยุทธ์การตลาด ส่วนผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์ ผู้สูงอายุประเมินตนเองว่าไม่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่ชัดเจน มีผู้สูงอายุจำนวนน้อยได้รับผลกระทบด้านจิตใจและความสัมพันธ์ในครอบครัว

คำสำคัญ: พนันออนไลน์, แอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือ, ผู้สูงอายุ

[†] โครงการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2563

RESEARCH ARTICLE

Online Gambling on Mobile Phone Applications among the Elderly[†]

Prachatip Kata^a

Received: June 10, 2025

Revised: September 30, 2025

Accepted: October 3, 2025

Editor: Thanapan

Laiprakobsup,

Faculty of Political Science,

Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)

License: Attribution–

NonCommercial-NoDerivatives;

(CC-BY-NC-ND 4.0)

Copyright: ©2025 Faculty of

Political Science,

Chulalongkorn University

Citation: Prachatip Kata. 2025.

“Online Gambling on Mobile
Phone Applications among the
Elderly”. *Chulalongkorn*

University Journal of Social

Sciences 55 (2): 399-430.

[https://doi.org/10.61462/cujss.](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.5303)

[v55i2.5303](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.5303)

*All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion
of the publisher of the journal.*

^a Lecturer, Ph.D., Sociology and Anthropology Department, Faculty of Social Science,
Kasetsart University

email: prachatip.k@ku.ac.th

Abstract

The main objective of this research is to study the characteristics and behavior of online gambling on mobile phones among the elderly, and the related factors that motivate the elderly to gamble online on mobile phones and the various impacts that occur to the elderly who like to gamble online. The research is qualitative research that collects data using ethnographic methods in various groups of elderly people who play online gambling. The research has found important findings: the elderly who gamble online can be divided into two large groups; 1) The group of elderly people who are already fond of gambling 2) The group of elderly people who have never gambled seriously before, but gamble online because they have free time and expect to earn more income. There are four main motivating factors: 1) a pre-existing interest in gambling; 2) the lifestyle of the elderly; 3) reduced income after retirement; and 4) marketing strategies. As for the impacts on the elderly who are fond of online gambling, the elderly assessed themselves as not being severely affected. A small number of the elderly were affected in terms of their mental health and family relationships.

Keywords: *Online Gambling, Mobile Phone Application, the Elderly*

[†] This research project was supported by a grant from the Center for Gambling Studies, Faculty of Economics,
Chulalongkorn University, 2020.

บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างรวดเร็ว และเกิดขึ้นพร้อม “สังคมอายุยืน” โดยองค์การสหประชาชาติคาดคะเนว่า แนวโน้มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปของประเทศไทยจะเพิ่มเป็นร้อยละ 27.1 ใน ค.ศ. 2050 อายุขัยเฉลี่ยของประชากรจะเพิ่มขึ้นเป็น 76.8 ใน ค.ศ. 2025-2030 (United Nations 2002) ในอนาคต ประเทศไทยจะมีภาระทางการคลังเพิ่มขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายด้านบำนาญและการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ ในขณะที่ศักยภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจจะลดต่ำลงจากจำนวนแรงงานที่ลดลง ทำให้ไม่่ง่ายที่ไทยจะพัฒนาเป็นประเทศรายได้สูงได้ในอีก 20 ปีข้างหน้า

ในอีกด้านหนึ่ง บริบทการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน ทำให้ผู้สูงอายุไทยมีวิถีชีวิตและการรับรู้ถึงความหมายของการเป็นผู้สูงอายุที่ดีและมีคุณค่าของการมีชีวิตแตกต่างจากผู้สูงอายุยุคก่อนหน้า เราอาจสรุปบริบทแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (megatrends) ในสังคมไทยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงลักษณะทางประชากรผู้สูงอายุไทย ดังนี้

ชนบทในสังคมยุคหลังชาวนา การพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้เปลี่ยนผ่านสังคมไทยสู่ “สังคมยุคหลังชาวนา” (the post-peasant society) ผู้คนในชนบทกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของกลไกระบบทุนนิยมและภาคการผลิตอุตสาหกรรม รายได้หลักของครอบครัวไม่ได้มาจากภาคการเกษตรเหมือนอดีต หากมาจากการที่ประชากรวัยแรงงานอพยพจากชนบทไปทำงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมและงานบริการในเขตเมือง หรืออพยพแบบไปเข้าเียนกลับ การเคลื่อนย้ายประชากรแรงงานในชนบทส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานในชนบทลดลง และเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวไทยให้กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวชนบท เกิดช่องว่างระหว่างวัยของเด็กที่พ่อแม่ทิ้งให้ผู้สูงอายุดูแล ผู้หญิงเปลี่ยนบทบาทกลายมาเป็นผู้นำครอบครัวเนื่องจากผู้ชายหัวหน้าครอบครัวอพยพไปทำงานต่างถิ่น

บริบทสังคมไทยยุคหลังชาวนาทำให้ค่านิยมทางสังคมดั้งเดิมหลายอย่างลดบทบาทในการกำกับชีวิตทางสังคมของคนท้องถิ่นลง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ตัวคนเดียวไม่ได้ถูกแวดล้อมด้วยลูกหลานเหมือนเช่นอดีต เนื่องจากลูกหลานอพยพไปทำงานต่างถิ่นแล้วส่งเงินกลับมาให้ ทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่อิสระเสรีมากขึ้น สามารถแสดงพฤติกรรมทางสังคมและอารมณ์ความปรารถนาของตนในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างอิสระมากขึ้น เพราะไม่จำเป็นต้องถูกกำกับด้วยความคาดหวังทางสังคมที่ต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้สูงอายุตามค่านิยมวัฒนธรรมไทยเหมือนสังคมชนบทยุคก่อนหน้า

ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า การเปลี่ยนผ่านทางสังคมวัฒนธรรมในสังคมยุคหลังชาวนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมและค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรม

ของผู้สูงอายุไปพร้อมกันนั้น สัมพันธ์กับโลกชีวิตออนไลน์ของผู้สูงอายุซึ่งเป็นวิถีชีวิตสมัยใหม่
อย่างไร โดยเฉพาะพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุซึ่งเป็น
วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยชิ้นนี้

สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ปัจจุบัน แม้ผู้คนจะอาศัยอยู่ในชนบท แต่มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับ
เมืองทั้งในทางกายภาพและอุดมคติ ซึ่งเป็นผลจากการคมนาคมที่สะดวกและความก้าวหน้าของ
เทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะผู้คนทุกช่วงอายุเดินทางอพยพไปมาข้ามพื้นที่ทางกายภาพ
ระหว่างชนบทกับเมือง และไม่ได้สัมพันธ์หรือผูกพันกับพื้นที่กายภาพใดเป็นการเฉพาะเหมือน
อดีต (Keyes 2012; Sopranzetti 2014) รวมทั้งแม้ตัวจะอาศัยอยู่ในชนบท แต่กลับมีอุดมคติ
ในการใช้ชีวิตที่ไม่ได้แตกต่างมากนักกับคนในเมืองใหญ่ ทำให้ผู้คนในสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทมี
ชีวิตราวกับอยู่ในโลกสองใบ โลกเดิมที่วิถีชีวิตถูกกำกับด้วยวัฒนธรรมดั้งเดิม กับโลกอีกใบที่ถูก
กำกับด้วยวิถีชีวิตสมัยใหม่

การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบททำให้คนชนบทกลืนกลายเอาวัฒนธรรมใหม่มาสู่
ชนบท โดยเฉพาะวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่และรสนิยมวัฒนธรรม
สมัยใหม่ ในทำนองเดียวกัน แม้ตัวผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท แต่มีรูปแบบการใช้ชีวิต
และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย ไม่ได้แตกต่างจากคนในเมือง

สื่อสังคมออนไลน์ รายงานการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของ
สำนักงานสถิติแห่งชาติและกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2560) ยืนยันชัดเจนว่า
ปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเคลื่อนตัวเข้าสู่ “สังคมดิจิทัล” ในรายงานการสำรวจจำนวนประชากร
อายุ 6 ปีขึ้นไปประมาณ 63.1 ล้านคน พบว่า มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 19.4 ล้านคน (ร้อยละ 30.8)
ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 33.4 ล้านคน (ร้อยละ 52.9) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 55.6 ล้านคน (ร้อยละ
88.2) มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล คือ ในเขตเทศบาล
เพิ่มจากร้อยละ 80.0 เป็นร้อยละ 90.8 และนอกเขตเทศบาลจากร้อยละ 69.8 เป็นร้อยละ 86.0
(National Statistical Office and Ministry of Digital Economy and Society 2017)

การที่เทคโนโลยีการสื่อสารทุกประเภททั้งคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือมีราคาถูกและ
หาซื้อได้ง่ายขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงแหล่งข้อมูล ความรู้ และสื่อสาธารณะสะดวก
และกว้างขวางมากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง ผู้สูงอายุก็สามารถเข้าถึงแหล่งอาชญากรรม สิ่งผิด
กฎหมาย และข้อมูลเท็จในโลกออนไลน์ได้สะดวกเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ในด้านหนึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะมือถือที่มีหลากหลายราคาให้เลือก หา
ซื้อได้ง่าย และออกแบบให้ใช้งานได้ง่ายขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ มีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงแหล่ง
ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่กว้างขวางในโลกออนไลน์ (online) การค้นหากิจกรรมสันทนาการยามว่าง

และการรวมกลุ่มทางสังคมผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบใหม่ ๆ ที่ข้ามพื้นที่และภูมิศาสตร์ทางกายภาพ โดยไม่ได้จำกัดอยู่แค่ความสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นที่ในโลกชีวิตจริง (offline) อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในโลกสังคมออนไลน์ที่กว้างขวาง ก็เป็นช่องทางให้การโฆษณาชวนเชื่อรูปแบบต่าง ๆ และอาชญากรรมออนไลน์สามารถส่งตรงถึงประชากรผู้สูงอายุในฐานะกลุ่มลูกค้าได้ง่าย และยากต่อการตรวจสอบและควบคุม

งานวิจัยชิ้นนี้สนใจว่า บริบทความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมไทยที่สำคัญ 3 บริบทข้างต้น คือ “สังคมผู้สูงอายุ” “สังคมยุคดิจิทัล” และ “สังคมยุคหลังชาวนา” สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุ หรือมีอิทธิพลชักนำให้ผู้สูงอายุเข้าไปเกี่ยวข้องกับโลกอาชญากรรมการเล่นพนันออนไลน์อย่างไรบ้าง แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลจะมีพัฒนาการอย่างก้าวกระโดด และผู้คนสามารถเข้าถึงการพนันออนไลน์ได้เพียงปลายนิ้ว แต่ยังมีงานศึกษาการเล่นพนันออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุไม่มาก โดยที่ผ่านมาจะเป็นการศึกษาประเด็นผู้สูงอายุกับการเล่นพนันประเภทอื่น (Nongnuch Yamwong 2019; Nhumpung Thaklong and Tachapon Tongterm 2024) ทั้งที่เป็นกลุ่มเปราะบางต่อปัญหาติดพนันออนไลน์และมีแนวโน้มตกเป็นเหยื่อของพนันออนไลน์ได้ง่าย ส่วนหนึ่งอาจมีสมมติฐานว่า ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และยังคงมีค่านิยมเล่นการพนันในแบบพื้นที่ออฟไลน์ (offline) มากกว่าออนไลน์ (online) โดยเฉพาะการพนันออฟไลน์ประเภทสลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน และไพ่

ในทางตรงข้าม งานวิจัยชิ้นนี้จะเปิดเผยให้เห็นว่า มายาคติหรือการรับรู้ดังกล่าวตรงข้ามกับสถานการณ์จริงของผู้สูงอายุไทยกับเทคโนโลยีสารสนเทศยุคดิจิทัลที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

“มันเล่นได้แทบทุกวันและทุกเวลา ไม่ต้องรอหลายวันเหมือนหวยของรัฐบาล คิดอยากจะเล่น อยากจะลุ้นเมื่อไหร่ ก็เล่นได้ทันที” เสียงบอกเล่าของ**ป้าลำไย** อาชีพเกษตรกร ทำนา ทำสวน และเปิดร้านขายของชำ

ป้าลำไยกับสามีซื้อหวยใต้ดินอยู่แล้ว งวดละไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท แต่ทุกวันนี้หันมาเล่นหวยออนไลน์ทุกวัน ครั้งละ 200 บาท เงินที่นำมาเล่นหวยออนไลน์มาจากรายได้รายวันของร้านขายของชำและขายผลไม้ที่สวน

ลุงเชย ชอบเดินทางไปเล่นพนันในกาสิโนแถบชายแดนมาตั้งแต่วัยหนุ่ม สมัยเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง ปัจจุบันเป็นช่างไม้ อาศัยอยู่ตัวคนเดียว ทุกวันนี้ลุงเชยให้ข้อมูลว่าไม่ต้องเดินทางไกลไปบ่อนกาสิโนชายแดน หันมาเล่นกาสิโนออนไลน์บนหน้าจอมือถือ หมดเงินกับพนันออนไลน์ไปจำนวนมาก แต่ยังมีหวังว่าจะปลดหนี้สินที่สะสมมาจากอดีตได้ด้วยเกมกาสิโนออนไลน์

ลุงรัตน์ อดีตพนักงานแบงก์ ปัจจุบันทำสวนผักเป็นรายได้เสริม นาน ๆ ทีจะซื้อหวยใต้ดิน หวยรัฐบาล เคยลองเข้าไปเล่นสล็อตออนไลน์ไม่กี่รอบ ได้เงินเกือบ 30,000 บาท จึงเข้าไปเล่นพนันอีกหลายอย่างเพิ่มขึ้น ภรรยาและลูกก็ไม่ได้ห้าม เพราะเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมยามว่างและคลายเหงาของคนหลังวัยเกษียณ

ครูนา ข้าราชการครูเกษียณ เล่นหวยออนไลน์และไพ่โป๊กเกอร์ในกาสิโนออนไลน์มาตั้งแต่รับราชการครู มีปัญหากับสามีและลูกเรื่องเงินทองและปัญหาครอบครัวมาตลอด พยายามเลิกเล่นแล้วหลายครั้งแต่ก็ยังเลิกเล่นไม่ได้

นี่เป็นตัวอย่างภาพสะท้อนของผู้สูงอายุในจังหวัดปริมณฑลแห่งหนึ่งกับชีวิตออนไลน์ของพวกเขา โดยเฉพาะการเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์การเล่นพนันออนไลน์

ที่ผ่านมา งานศึกษาการพนันออนไลน์ในประเทศไทยมักจะเน้นในกลุ่มของเด็กและวัยรุ่น (Pongsathon Kaewmanee and Parichat Pongloe 2021; Center for Gambling Studies 2023; Wanchak Noichan 2024) ยังไม่ค่อยมีงานศึกษาวิจัยการเล่นพนันออนไลน์รูปแบบต่างๆ บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือที่ผู้สูงอายุนิยมเล่นกัน ในขณะที่ปัจจุบัน ผู้สูงอายุกำลังกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญจากภัยเงียบของอาชญากรรมในโลกออนไลน์ เพราะขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีเวลาว่าง เหนง รู้สึกรายได้ลดลง ในบริบทชีวิตที่มีอิสระเสรีในการใช้ชีวิตมากขึ้น ก็ได้อาศัยโลกออนไลน์บนแอปพลิเคชันในการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้สะดวกมากขึ้น

งานวิจัยมีคำถามวิจัยสำคัญ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจในการเล่นพนันออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือมีอะไรบ้าง ประเภทของการพนันออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมเล่นมีอะไรบ้าง ผู้สูงอายุได้รับผลกระทบด้านต่าง ๆ จากการนิยมเล่นเกมพนันออนไลน์อะไรบ้าง จากคำถามวิจัย งานวิจัยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะศึกษาผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่เล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชัน งานวิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของลักษณะและพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันกำลังกลายเป็นกลุ่มลูกค้าสำคัญของอาชญากรรมในโลกออนไลน์ วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่อาศัยการเก็บข้อมูลระยะเวลานานและครอบคลุมบริบทที่แวดล้อมชีวิตผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ทั้งในโลกออนไลน์และออฟไลน์ จะช่วยให้นักวิจัยเข้าใจทั้งข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏให้เห็น เปรียบเหมือนยอดของภูเขาน้ำแข็งกับนัยยะทางสังคมของข้อมูล ซึ่งเปรียบเสมือนฐานของภูเขาน้ำแข็งที่ถูกรองรับไว้ด้วยบริบทความ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้สูงอายุที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับเทคโนโลยีการสื่อสารยุคดิจิทัล โดยเก็บข้อมูลครอบคลุมลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือ ประเภทแอปพลิเคชันพนันออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมเล่น เหตุผลของการเล่นพนันออนไลน์ แหล่งข้อมูลข่าวสารพนันออนไลน์ที่ผู้สูงอายุเข้าถึง กระบวนการเรียนรู้ทักษะการเล่นพนันออนไลน์ และลักษณะความเป็นชุมชน (sociality) ที่เกิดขึ้นในโลกพนันออนไลน์ รวมทั้งให้ความสนใจว่า ชีวิตจริงในโลกออนไลน์ที่ผู้สูงอายุกำลังใช้ชีวิตอยู่มีส่วนสัมพันธ์กับการเล่นพนันในโลกออนไลน์แง่มุมใดบ้าง

วรรณกรรมวิเคราะห์

ผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

การที่สังคมไทยเคลื่อนเข้าสู่สังคมยุคดิจิทัล ผู้คนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ในด้านหนึ่ง มันได้สร้างการกีดกันทางสังคมและความไม่เท่าเทียมทางสังคมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าไม่ถึง และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารยุคดิจิทัล แต่อีกด้านหนึ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารกลับต้องเรียนรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และใช้ชีวิตอยู่ในโลกออนไลน์ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและแหล่งความรู้ที่ท่วมท้น ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ง่ายดายแค่เลื่อนปลายนิ้วมือ

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้สูงอายุ” กับ “เทคโนโลยี” นั้น นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามว่า ความหมายของคำว่า “สูงอายุ” (aging) และ “เทคโนโลยี” ตามที่เข้าใจกันนั้น มีข้อจำกัดอย่างไรบ้างต่อการศึกษาเรื่องนี้

คำว่า “สูงอายุ” รวมถึงคำอื่น ๆ ที่นิยมใช้สลับกัน เช่น วัยชรา วัยเกษียณ มักถูกใช้ในฐานะเครื่องมือจำแนกกลุ่มคน (categorization) กลุ่มหนึ่งออกจากคนกลุ่มอื่น หรือใช้ในฐานะชื่อเรียกคนกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะร่วมกัน (category) ซึ่งแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560 ระบุว่า ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย เป็นต้น ประเด็นที่นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาสนใจต่อเรื่องนี้ คือ การจำแนกกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งออกจากกลุ่มอื่นพร้อมกำหนดคำเรียกเฉพาะให้ ส่งผลอย่างไรต่อคนเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่งผลให้เกิด “การตีตราแง่ลบ” (stigma) หรือไม่

ในปัจจุบัน “ผู้สูงอายุ” ถูกพูดถึงอย่างมาก อันเนื่องมาจากกระแสความตื่นตัวในประเด็นการเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (aging society) ของหลายประเทศทั่วโลก นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามองว่า กระแสความตื่นตัวนี้ แม้จะส่งผลดีในแง่ที่ให้สังคมได้เตรียมตัวรองรับสังคมผู้สูงอายุและปัญหาทางประชากร แต่ก็ส่งผลให้ผู้คนมีมุมมองแง่ลบต่อ “ผู้สูงอายุ” โดยมองว่าคนกลุ่มนี้เป็นภาระทางเศรษฐกิจและสุขภาพต่อคนกลุ่มอื่นในสังคม เพราะไม่สามารถสร้าง

ผลผลิตได้เท่าสมัยที่ยังอยู่ในวัยทำงาน และยังเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยที่ต้องอาศัยการดูแลระยะยาวจากคนกลุ่มอื่นอีกด้วย กระแสนี้ทำให้ “ผู้สูงอายุ” ใน “สังคมผู้สูงอายุ” ถูกนำเสนอว่าเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตัวเอง ต้องพึ่งพิงคนอื่นเสมอ นี่คือข้อจำกัดสำคัญของการใช้คำว่า “ผู้สูงอายุ” ในฐานะชื่อเรียกหรือการจัดประเภทคน

ทำนองเดียวกันกับเรื่อง “สูงอายุ” นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาก็ตั้งคำถามเช่นกันว่าความเข้าใจต่อเรื่อง “เทคโนโลยี” นั้นเป็นอย่างไร

เทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Communicative Technology : ICT) เป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นมาไม่นาน “เว็บ” หรือ “เวิลด์ ไวด์ เว็บ” (World Wide Web : WWW) ถูกพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1989 เว็บไซต์ขายของออนไลน์อย่าง “แอมะซอน” (Amazon) ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1994 เว็บเบราว์เซอร์ (web browser) หรือเว็บที่ช่วยเราค้นหาข้อมูลต่าง ๆ อย่าง “กูเกิล” (Google) สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1995 ในขณะที่สื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยมอย่าง “เฟซบุ๊ก” (Facebook) เริ่มต้นให้บริการครั้งแรกในปี ค.ศ. 2004 เหตุนี้ทำให้ความเข้าใจทั่วไปประการหนึ่งเมื่อคนกล่าวถึงเทคโนโลยี คือ มันเป็นเรื่องของ “คนยุคใหม่” มากกว่า “ผู้สูงอายุ” จนมีการกล่าวกันว่า คนรุ่นใหม่เปรียบเสมือน “ชนพื้นเมืองดิจิทัล” (digital natives) หรือกลุ่มคนที่คุ้นเคยและชำนาญกับการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในขณะที่ผู้สูงอายุนั้นคือ “ผู้อพยพดิจิทัล” (digital immigrants) ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามคือ เป็นกลุ่มที่ไม่มีทักษะและไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี (Blaschke, Freddolino, and Mullen 2009)

นอกจากนี้ เทคโนโลยียังถูกมองว่าเป็นเพียง “วัตถุ” (object) หรือสิ่งของซึ่งไม่สามารถส่งอิทธิพลต่อผู้คนได้ด้วยตัวเอง ถึงแม้จะมีการกล่าวกันว่า เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกหรือส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจและการเงินที่ธุรกรรมต่าง ๆ แทบจะทำได้ผ่านออนไลน์หมดแล้ว หรือด้านสุขภาพที่เทคโนโลยีการดูแลตัวเองอย่างนาฬิกาข้อมืออัจฉริยะ (smartwatch) เป็นที่นิยมอย่างมาก (Miller et al. 2016) ถึงกระนั้น อิทธิพลของเทคโนโลยีก็ยังคงถูกมองว่าเกิดขึ้นจากมนุษย์ที่คอยสั่งการเป็นหลัก ไม่ได้เป็นเพราะตัวเทคโนโลยีเอง (Miller and Horst 2012; Ahlin 2017)

ข้อจำกัดสำคัญของความเข้าใจทั่วไปเรื่อง “เทคโนโลยี” คือ มันได้ตอกย้ำการตีตราแง่ลบต่อผู้สูงอายุที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ เมื่อประกอบกับความเข้าใจที่ว่า เทคโนโลยีเองก็ต้องพึ่งพาคนรุ่นใหม่ในฐานะชนพื้นเมืองดิจิทัลในการทำงาน ไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตัวเอง ผู้สูงอายุยังถูกมองว่าเป็นภาระของสังคมในยุคสมัยที่ทุกอย่างต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้สูงอายุกลายเป็นภารกิจที่คนทั่วโลกต้องร่วมมือกันจัดการในโลกดิจิทัล ไม่ต่างอะไรกับปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีภายใต้ข้อจำกัดนี้ได้สะท้อนความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทั้งสองประการและปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งนี้ให้เหลือเพียงโจทย์เรื่อง “ความรู้” และ “ทักษะ” (Eshet 2012) กล่าวคือ จะให้ความรู้และทักษะที่ถูกต้องต่อผู้สูงอายุอย่างไร เมื่อคนกลุ่มนี้ต้องใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือ อย่างไรก็ตาม นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งได้เสนอว่า เพื่อขยายข้อจำกัดนี้ เราจำเป็นต้องปรับมุมมองต่อเรื่องสูงอายุ จากการมองในฐานะคุณลักษณะที่ติดตัวคนกลุ่มหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่มอื่นจนสามารถแยกได้อย่างเบ็ดเสร็จ (การใช้ผู้สูงอายุในฐานะ category หรือ categorization) มาเป็น “ความสูงอายุ” (oldness) หรือมองในฐานะบริบทเงื่อนไขชีวิต ที่แม้คนกลุ่มหนึ่งกำลังเผชิญร่วมกันอยู่ แต่มีรายละเอียดของเรื่องราวและการจัดการที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังเสนอว่า เราไม่ควรมองเทคโนโลยีเป็นเพียง “เครื่องมือ” (tools) ให้คนหยิบจับใช้ได้ตามเจตนาเท่านั้น แต่ยังเป็น “โครงสร้างพื้นฐาน” (infrastructure) ให้คนได้ทำเรื่องอื่นต่อได้ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้เลยถ้าไม่มีโครงสร้างพื้นฐานนี้ กล่าวอีกอย่างคือ ให้มองเทคโนโลยีเป็น “ผู้กระทำ” (actor/subject) มากขึ้น

ผู้สูงอายุกับการเล่นพนันออนไลน์

ในรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมการเล่นพนันของคนไทยในปี พ.ศ. 2560 ของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน พบว่า ผู้สูงวัยเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนการเล่นพนันที่มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2558 มีสัดส่วนของผู้เล่นพนันในกลุ่มสูงวัยอยู่ที่ร้อยละ 60 ของประชากรสูงวัย แต่ในปี พ.ศ. 2560 สัดส่วนของผู้เล่นพนันในกลุ่มสูงวัยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 63 หรือคิดเป็นจำนวนประชากรประมาณ 3.3 ล้านคน โดยการพนันที่กลุ่มนี้ชอบเล่น 5 อันดับแรก คือ สลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน ไพ่ วัวชน/ตีไก่/กัดปลา และมวย/มวยตู้ เมื่อให้ประเมินตนเองว่า ติดพนันหรือไม่ ผู้เล่นพนันในกลุ่มสูงวัยกว่า 5 แสนคน ยอมรับว่าตนเองติดพนันคิดเป็นร้อยละ 15 ของกลุ่มผู้สูงวัยที่เล่นพนัน ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่ประเมินตนเองว่าติดพนันสูงกว่าผู้เล่นพนันกลุ่มอื่น ๆ และอีกประมาณ 5 แสนคนของกลุ่มผู้สูงวัยที่เล่นพนันยังไม่แน่ใจว่าตนเองติดพนันหรือไม่ พฤติกรรมเหล่านี้แตกต่างจากการศึกษาเมื่อ 15 ปีที่แล้วที่พบว่า ผู้สูงวัยมีแนวโน้มเล่นพนันน้อยลง (ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ 2560)

เมื่อประเมินสภาพปัญหาจากการเล่นพนันโดยใช้เครื่องมือประเมินพฤติกรรมการเล่นพนันที่เป็นปัญหา พบว่า มีนักพนันสูงวัยที่เล่นพนันจนถึงระดับที่เป็นปัญหาประมาณ 24,000 คน และที่มีความเสี่ยงต่อการกลายเป็นนักพนันที่มีปัญหาอีกประมาณ 1.6 แสนคน โดยปัญหาสำคัญข้อหนึ่งของการเล่นพนัน คือ ปัญหาหนี้สิน ผู้เล่นพนันสูงวัยประมาณ 1.2 แสนคน มีหนี้สินจากการพนัน โดยจำนวนหนี้พนันของกลุ่มนี้รวมกันประมาณ 1.5 พันล้านบาท หรือคิด

เป็นหนี้สินเฉลี่ยต่อหัวประมาณ 12,700 บาทต่อคน นอกจากปัญหาหนี้สินแล้ว ผู้เล่นพนันกลุ่มนี้ยังระบุปัญหาผลกระทบเชิงลบอื่น ๆ จากการพนัน ได้แก่ ปัญหาความเครียด ขาดเงินใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มีปากเสียงทะเลาะกับคนในครอบครัว และสุขภาพเสื่อมโทรม โดยการเล่นพนันที่มากขึ้นมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ เวลาว่างที่เพิ่มมากขึ้น การเข้าหรือมีกิจกรรมทางสังคมน้อยลง ความรู้สึกเศร้า/หดหู่จากการสูญเสียคู่ชีวิตหรือเพื่อน และภาวะความเจ็บป่วยเรื้อรัง ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมการเล่นพนัน ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงการพนันทำได้ง่ายขึ้นจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมกาสิโนในพื้นที่ที่กลุ่มผู้สูงอายุอาศัยอยู่ การส่งเสริมการขายของกาสิโนเหล่านี้ เช่น อาหารกลางวันฟรี มีรถรับ-ส่ง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ที่กาสิโนจัดขึ้น เป็นต้น (Ibid 2560)

รายงานการสำรวจข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาสถานการณ์การพนันในกลุ่มผู้สูงอายุและผลกระทบ โดยสุภาวดี ขุนทองจันทร์ พบว่า ผู้สูงอายุมีมุมมองที่เห็นด้วยต่อการพนันเนื่องจากมองว่า 1) เป็นการใช้เวลาว่างของผู้สูงอายุ 2) เล่นแล้วทำให้รู้สึกตื่นเต้น 3) เป็นการเสี่ยงโชค 4) ทำให้มีเพื่อนเพิ่มมากขึ้น 5) ช่วยคลายเหงา และ 6) เป็นวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยการเล่นไพ่สูงเป็นอันดับ 1 ตามด้วยสลากกินแบ่งรัฐบาล และหวยใต้ดิน ส่วนจำนวนเงินที่ใช้เล่นพนันพบว่า การพนันไก่ชนใช้เงินในการเล่นพนันสูงสุดถึง 10,000 บาทต่อการเล่น 1 ครั้ง การเล่นเกมการพนันของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 88.7 จะเล่นในชุมชน ร้อยละ 21.9 เล่นในจังหวัดที่ตัวเองอาศัยอยู่ ขณะที่การประเมินว่าตนเองติดการพนันหรือไม่พบว่า ร้อยละ 12.1 ประเมินว่าตนเองติดพนัน ร้อยละ 75.8 เชื่อว่าตนเองไม่ติดการพนัน สำหรับผลกระทบจากการเล่นพนันของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.9 ทำให้เกิดความเครียด ร้อยละ 17.2 หงุดหงิดง่าย และร้อยละ 16.4 ร่างกายอ่อนแอ ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารประกอบการเล่นพนันของผู้สูงอายุนั้น มากที่สุด คือ พระหรือหมอดู (ร้อยละ 54.7) วิทยุหรือโทรทัศน์ (ร้อยละ 22.3) หนังสือวิเคราะห์คาดการณ์พนันต่าง ๆ (ร้อยละ 21.5) และทำนายจากฝัน (ร้อยละ 19.5) จากข้อมูลเชิงลึกพบว่า มูลเหตุสำคัญที่ทำให้การพนันเพิ่มมากขึ้น คือ การพนันมีบทบาทเป็นทั้งกิจกรรมยามว่างของผู้สูงอายุและการเสี่ยงโชคในวิถีชีวิตของสังคมไทย อันเนื่องมาจากการว่างงานของผู้สูงอายุ (Suphawadi Khuntongchan 2018)

งานวิจัยในหลายประเทศพบปัญหาของผู้เล่นการพนันสูงวัยในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ สัดส่วนจำนวนผู้สูงวัยที่เล่นการพนันต่อประชากรสูงวัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2557 เกือบครึ่งของผู้เข้าเล่นกาสิโนในประเทศสหรัฐอเมริกามีอายุ 50 ปีขึ้นไป (Nuannoi Trirat 2018)

ข้อมูลวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงวัยมีแนวโน้มตกเป็นเหยื่อของการพนันได้ง่าย เพราะมีเวลาว่าง มีความเหงา และมีเงินเก็บที่สะสมไว้ตั้งแต่วัยทำงาน เมื่อติดพนันส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตเกิดความเครียดจากหนี้สิน กลายเป็นปัญหาครอบครัว และเมื่อสุขภาพเสื่อมโทรมลงก็ยากที่จะฟื้นฟูรักษา ผู้สูงวัยจึงเป็นกลุ่มเปราะบางต่อปัญหาติดพนัน

อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยยังไม่มีผลการสำรวจที่เฉพาะเจาะจงถึงสถานการณ์การเล่นพนันออนไลน์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นพนันรูปแบบใหม่ที่กำลังแพร่หลายอยู่ ณ ขณะนี้ งานศึกษาพนันออนไลน์แทบทั้งหมดจะเน้นในกลุ่มของเด็กและวัยรุ่น มีเพียงรายงานการสำรวจว่าผู้สูงอายุนิยมอาศัยช่องทางการติดต่อในโลกออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องหวยใต้ดินและติดต่อซื้อหวยใต้ดินและลอตเตอรี่กับพ่อค้าแม่ค้าทางแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยการเล่นพนันออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือที่ผู้สูงอายุนิยมเล่นกัน สำหรับนักวิจัยแล้ว คิดว่าเป็นภัยเงียบของอาชญากรรมในโลกออนไลน์ยุคปัจจุบันที่ผู้สูงอายุกำลังกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญ ทั้งการขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ บริบทชีวิตที่มีอิสระเสรีในการใช้ชีวิตมากขึ้น และการอาศัยโลกออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือติดต่อสื่อสารและเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกง่ายดายมากขึ้น ฯลฯ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษาเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทของไทย โดยทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดปริมณฑลแห่งหนึ่ง เก็บข้อมูลเชิงลึกในกลุ่มผู้สูงอายุนิยมเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ โดยเลือกกลุ่มผู้สูงอายุที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน เช่น อาชีพ เศรษฐฐานะ สถานภาพทางสังคม เพื่อศึกษาว่าบริบทแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ในครอบครัว บุคลิกลักษณะส่วนบุคคล และเศรษฐกิจ มีอิทธิพลเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเล่นพนันออนไลน์อย่างไร การเก็บข้อมูลเชิงลึกอาศัยการสัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัวระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูล และการพูดคุยแชตผ่านแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับการสังเกต นักวิจัยสังเกตชีวิตประจำวันในโลกออฟไลน์ และเก็บข้อมูลสังเกตการโพสต์และแชตของผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายในสื่อสังคมออนไลน์สาธารณะ เช่น เฟซบุ๊ก

การเก็บข้อมูลเริ่มต้นจากชมรมหรือกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นทางการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ซึ่งมีคู้้นเคยสนิทสนมและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข ทำให้ง่ายในการเป็นจุดเริ่มต้นการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling Technique) ทำการเก็บข้อมูลต่อเนื่องจนข้อมูลอิ่มตัว จำนวน 50 คน

งานวิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) การตรวจสอบข้อมูล โดยนักวิจัยอีกคนจะถามด้วยคำถามชุดเดิมซ้ำในผู้สูงอายุคนเดียวกันในประเด็นข้อค้นพบสำคัญเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ 2) นักวิจัยผู้เก็บข้อมูล โดยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้ นักวิจัยหลัก 2 คน และนักวิจัยผู้ช่วย 1 คน ในการเก็บข้อมูล เพื่อเป็นการตรวจสอบนักวิจัยผู้เก็บข้อมูล และ 3) วิธีการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย การสัมภาษณ์ และการสังเกตทั้งในโลกออฟไลน์และออนไลน์

นักวิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ทั้งชุมชนในโลกออนไลน์ (online) กับ ชุมชนในโลกชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน (offline) ของผู้สูงอายุ กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลลักษณะและพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์ของผู้สูงอายุ ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้การเล่นพนันออนไลน์ และประเภทของแอปพลิเคชันพนันออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมเล่นกัน โดยเฉพาะข้อมูลความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างโลกชีวิตจริงออฟไลน์กับโลกชีวิตออนไลน์ของผู้สูงอายุว่ามีอิทธิพลต่อการพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์ของผู้สูงอายุอย่างไร

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การเก็บข้อมูลในโลกออฟไลน์ (offline) และ 2) การเก็บข้อมูลในโลกออนไลน์ (online)

การเก็บข้อมูลในโลกออฟไลน์เป็นการเก็บข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้อินเทอร์เน็ตในโทรศัพท์มือถือของกลุ่มประชากร ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เป็นหลัก มีทั้งการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ กล่าวคือ นักวิจัยนัดเวลาเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยเฉพาะในสถานที่และเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกและเป็นส่วนตัว ซึ่งโดยมากแล้วเป็นที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลเอง แต่ก็มีบางรายที่สะดวกให้สัมภาษณ์ที่อื่นด้วย เช่น ที่ทำงาน เป็นต้น

ในการสัมภาษณ์ นักวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi structured interview) การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก นอกจากการสัมภาษณ์ นักวิจัยยังเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต สิ่งที่สังเกตประกอบไปด้วยรูปร่างหน้าตาของผู้ให้ข้อมูล ท่าทาง น้ำเสียง และปฏิกิริยาขณะที่ให้สัมภาษณ์ในหัวข้อต่าง ๆ ลักษณะของโทรศัพท์มือถือที่ใช้ เช่น รุ่น สี ยี่ห้อ และลักษณะทั่วไปของที่พกพาด้วย

การเก็บข้อมูลในโลกออนไลน์เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น ใช้แอปพลิเคชันอะไรบ้าง ใช้สื่อสังคมออนไลน์อะไรบ้าง โดยเฉพาะข้อมูลแอปพลิเคชันหรือเว็บพนันออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมเล่น นอกจากนั้น นักวิจัยได้เข้าร่วมกลุ่มไลน์ของกลุ่มคนที่คิดจะเลิกเล่นพนันออนไลน์ เพื่อเก็บข้อมูล

ว่าสมาชิกในกลุ่มไลน์พูดคุยเรื่องอะไรกันบ้าง และในบางครั้ง นักวิจัยอาจแสดงความคิดเห็นร่วมในบทสนทนาอีกด้วย

หลังจากนักวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งออฟไลน์และออนไลน์ไปได้ประมาณ 6 เดือน เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหญ่อีกครั้ง ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2563 รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น การเว้นระยะห่างสังคม ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลในพื้นที่เนื่องจากผู้สูงอายุซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเสี่ยงหลักของโรคโควิด-19 กังวลเรื่องการติดเชื้อจากคนภายนอกครอบครัว อีกทั้งนักวิจัยก็กังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงของตนเองที่จะติดเชื้อไวรัสโคโรนาด้วยเช่นกัน การเก็บข้อมูลในลักษณะพบหน้ากันจึงทำไม่ได้เหมือนเดิม ดังนั้น ในช่วงการแพร่ระบาดเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2563 นักวิจัยได้เปลี่ยนมาเน้นการเก็บข้อมูลในโลกออนไลน์เป็นหลัก และต้องเปลี่ยนมาใช้การสัมภาษณ์ทางสื่อสังคมออนไลน์แทน และการเข้าร่วมไลน์กลุ่มคนที่เคยติดพนันออนไลน์ที่คิดจะเลิกเล่น เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชีวิตและบริบทของสังคมของคนเล่นพนันออนไลน์

ผลการศึกษา

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน

เนื้อหาในหัวข้อนี้จะแสดงให้เห็นพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เพื่อช่วยให้เราเข้าใจบริบทชีวิตประจำวันในโลกออนไลน์ของผู้สูงอายุและทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งบริบทและทักษะดังกล่าวนี้มีส่วนในการตัดสินใจเข้าสู่การพนันออนไลน์ และทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงโลกพนันออนไลน์ จนกระทั่งกลายมาเป็นผู้เล่นพนันออนไลน์เต็มตัว เพราะอย่างที่เราทราบกันดี กลุ่มผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์ คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ค่อนข้างมีทักษะในการใช้สื่อออนไลน์ ดังนั้น ข้อมูลในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญหากเราจะเข้าใจลักษณะพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์ของผู้สูงอายุ

สุรัชย์ ผู้สูงอายุวัย 61 ปี ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ทำนาและทำสวนกล้วยก่อนหน้าประมาณ 1 ปี เคยทำงานที่หน่วยงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง หลังจากเกษียณ สุรัชย์ได้รับบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มสังคมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งหมู่ของตนเองและหมู่บ้านอื่นในตำบลที่อยู่ใกล้เคียงอีก 5 หมู่บ้าน คณะกรรมการวัด คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาท 6 หมู่บ้าน และยังเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอีกด้วย ทำให้ปัจจุบัน สมชายยังต้องเข้าไปร่วมการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนตนเองและชุมชนใกล้เคียงอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน สุรัชย์มีโทรศัพท์มือถือ 1 เครื่อง เป็นเครื่องเก่าของลูกสาวที่เอามาให้ใช้

เพราะลูกสาวเปลี่ยนโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่ ซึ่งก่อนหน้านี้ ตนเองก็มีโทรศัพท์ใช้มาก่อนแล้ว และใช้ระบบโทรศัพท์มือถือแบบเติมเงิน แต่หลังจากเกษียณก็ยังไม่เคยเติมเงินอีกเลย เพราะใช้อินเทอร์เน็ตจากสัญญาณไวไฟที่บ้าน จึงไม่มีปัญหาเรื่องความเร็วอินเทอร์เน็ตมือถือในการใช้งานทั้งในบ้านและนอกบ้าน

สุรัชย์มีทักษะการใช้งานแอปพลิเคชันการสื่อสารที่ดีพอสมควร เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุทั่วไป สามารถค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ยูทูบ กูเกิล เป็นต้น โดยปกติแล้ว สุรัชย์จะใช้โทรศัพท์มือถือในการสื่อสารกับกลุ่มผู้นำชุมชนในการปรึกษาปัญหาต่าง ๆ เป็นหลัก และจะเป็นการติดต่อกับกลุ่มเพื่อนหรือคนรู้จัก ในกลุ่มสังคมออนไลน์ การใช้งานแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กจะใช้เพื่อติดตามข่าวสาร ความเป็นอยู่ และการติดต่อเพื่อนทั้งเพื่อนที่พูดคุยเรื่องทั่วไปและเพื่อนที่พูดคุยในเรื่องงานที่ทำ ปกติไม่ค่อยจะโพสต์กระทู้หรือข้อความใด ๆ ในหน้าเฟซบุ๊กของตนเอง มีเพื่อนเข้ากดไลก์บ้างบางครั้ง หรืออาจจะเข้าไปโพสต์ข้อความตอบกลับบ้างบางครั้ง เมื่อมีผู้อื่นโพสต์ในเชิงคำถามที่เอ่ยถึงตนเองมา สุรัชย์จะระมัดระวังการแชร์ข้อมูลในเฟซบุ๊ก จำได้ว่าตั้งแต่ใช้งานเฟซบุ๊กมา น่าจะมีการแชร์ข้อมูล 1-2 ครั้งเท่านั้น แต่ก็จำเรื่องที่แชร์ไม่ได้แล้ว สุรัชย์คิดว่าการแชร์ข้อมูลต่าง ๆ อาจทำให้เกิดผลเสียที่ตามมาต่อตนเอง เพราะปัจจุบันมีทั้งข่าวจริงและข่าวปลอม การแชร์ข่าวปลอมก็อาจจะทำให้ตนเองเสื่อมเสียได้ ถ้าหากพบข้อความไหนที่ถูกใจก็จะมีเพียงแค่การกดไลก์เท่านั้น และจะไม่มีเข้าไปแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด ๆ เลยที่ตนเองไม่แน่ใจว่าจะเกิดผลเสียหรือไม่ สุรัชย์กล่าวว่า “การแชร์ข้อมูลและการกดถูกใจทำน้อยมาก บางอย่างก็ยังไม่กล้าอยู่ กลัวว่าทำไปแล้วจะดีหรือไม่ดี บางอย่างอาจจะนำผลเสียบางอย่างที่เราอาจจะคิดไม่ถึง

แม้สุรัชย์จะมีพฤติกรรมระมัดระวังในการใช้สื่อออนไลน์ โดยเฉพาะการตรวจสอบข่าวลวง และการไม่โพสต์และแชร์ข้อความจากบุคคลอื่นที่ตนเองไม่สนิทคุ้นเคย แต่เนื่องจากสุรัชย์นิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิม และเล่นมาตั้งแต่วัยหนุ่ม พอสุรัชย์เห็นโฆษณาเว็บพนันออนไลน์ครั้งแรกในเว็บไซต์ดูภาพยนตร์ฟรี เขาไม่ลังเลที่จะกดเข้าไปดูและศึกษาการเล่น และตั้งแต่นั้นนั้น สุรัชย์ก็กลายเป็นลูกค้าของเว็บพนันออนไลน์ เข้า ๆ ออก ๆ เล่นพนันออนไลน์มาประมาณเกือบจะ 2 ปีแล้ว

จำเนียร หรือ ครูเนียร ชายร่างเล็กผอมบางผิวขาววัย 67 ปี ครูเนียรเป็นข้าราชการครูเกษียณอายุ ครูปราณี ภรรยาของครูเนียร เป็นข้าราชการครูเกษียณเหมือนกัน อาชีพข้าราชการทำให้โทรศัพท์มือถือเป็นสิ่งจำเป็น ครูเนียรเริ่มใช้โทรศัพท์มือถือตั้งแต่เริ่มมีวงขายในท้องตลาด ไม่ได้เปลี่ยนโทรศัพท์บ่อย ใช้ไปจนกว่าเครื่องจะเสีย และไม่ได้เลือกซื้อเครื่องราคาแพง

สมัยก่อนใช้แค่โทรออกและรับเท่านั้น เมื่อมีโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟนออกวางขาย และมีเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตครอบคลุมพื้นที่ ครูเนียร์จึงตัดสินใจซื้อสมาร์ตโฟนใช้ ช่วงแรกก็ใช้ไม่ค่อยเป็น ไม่ชินกับระบบสัมผัส แต่ใช้ไปสักพักก็ชินไปเอง และรู้สึกว่ายากกว่าโทรศัพท์รุ่นก่อนหน้านี้ โทรศัพท์สมาร์ตโฟนเครื่องที่ใช้อยู่ปัจจุบันเป็นเครื่องที่สอง เครื่องแรกใช้มานานจนมันเสียเอง เลยซื้อเครื่องที่สอง ราคาเครื่องนี้อยู่ที่หมื่นกว่าบาท ลูกเป็นคนพาไปซื้อที่ห้างสรรพสินค้า และเป็นคนเลือกยี่ห้อและรุ่นให้ แต่ครูเนียร์เป็นคนจ่ายเงินเอง ระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้อยู่ปัจจุบันคือไวไฟที่บ้านและโปรโมชั่นจ่ายรายเดือน ซึ่งตั้งแต่เริ่มใช้มือถือมาก็ใช้แบบนี้มาตลอด ไม่เคยเปลี่ยนเบอร์ เพียงแค่เปลี่ยนโปรโมชั่นบ้างตามแต่ลูกสาวจะแนะนำ นอกจากครูเนียร์จะใช้สมาร์ตโฟนในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตแล้ว ถ้าอยู่ที่บ้านใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กด้วย ซึ่งครูเนียร์มีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ตั้งแต่สมัยเป็นครู

แอปพลิเคชันที่ครูเนียร์ใช้ คือ เฟซบุ๊ก ไลน์ และยูทูบ ที่ใช้อยู่ประจำก็คือไลน์ เฟซบุ๊กเพียงแค่ว่าเข้าไปดูข่าวสารต่าง ๆ และติดตามดูชีวิตของเพื่อนครูเกษียณ ส่วนยูทูบใช้ดูข่าว สารคดี การถ่ายทอดสดกีฬา โดยเฉพาะรายการขมขมซึ่งเป็นรายการโปรดของครูเนียร์ และบางครั้งก็ใช้ยูทูบในการค้นหาวิธีการทำปุ๋ยหมัก การทำนํ้ายาสมุนไพร ครูเนียร์เป็นสมาชิกกลุ่มในสังคมออนไลน์อยู่หลายกลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มหมู่บ้าน กลุ่มเพื่อนครู กลุ่มเพื่อนมหาชัย เป็นต้น

ครูเนียร์มีปัญหาทางสายตา จะปวดตาเวลาจ้องหน้าจอสมาธิ์โทรศัพท์นาน ๆ ทำให้เวลาเล่นพนันออนไลน์ ครูเนียร์จะใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กที่บ้าน ครูเนียร์บอกว่าเล่นพนันออนไลน์เพื่อแก้เหงา เพราะชีวิตเกษียณมีเวลาว่างมาก และไม่ได้ติดพนันออนไลน์ แต่ข้อมูลดังกล่าวนี้ที่ครูเนียร์ให้กับนักวิจัยจะตรงข้ามกับข้อมูลของครูปราณี ภรรยาครูเนียร์ ซึ่งมั่นใจว่าครูเนียร์เสียพนันออนไลน์วันละวันละหนอยจนเงินเกษียณรายเดือนไม่พอใช้จ่าย ต้องขอกับลูกสาว อยากจะช่วยเหลือสามีให้เลิกพนันออนไลน์เหมือนกัน แต่ก็ไม่รู้จะช่วยเหลืออย่างไร

พร ชายฉิวขาว ร่าเริง หัวตาอ่อนกว่าวัย อายุ 63 ปี เริ่มใช้โทรศัพท์มาตั้งแต่เริ่มมีโทรศัพท์ออกมาจำหน่าย โทรศัพท์สมาร์ตโฟนเครื่องที่กำลังใช้อยู่เป็นเครื่องที่สอง โทรศัพท์เครื่องแรกที่ซื้อ ราคา 8,000 บาท แต่เครื่องที่กำลังใช้นั้นซื้อแบบเงินสด โดยลูกสาวรับหน้าพาไปซื้อและผ่อนรายเดือนให้ สัญญาณโทรศัพท์ที่บ้านคลื่นไม่แรง ทำให้เวลาดูคลิปในยูทูบจะสะดุด ไม่ต่อเนื่อง โปรโมชั่นที่ใช้เป็นแบบรายเดือน เดือนละ 400 บาท ลูกพรให้ข้อมูลว่าใช้สมาร์ตโฟนในตอนแรกก็มีปัญหาอยู่บ้างเหมือนกัน ใช้ไม่ค่อยเป็น กดผิดกดถูก พอเครื่องมีปัญหา ก็จะไปให้ร้านขายมือถือที่หน้าปากซอยทำให้

ลุงพรมีปัญหาสายตา ทำให้จ้องหน้าโทรศัพท์มือถือได้ไม่นาน แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือที่ลุงพรใช้อยู่เป็นประจำ ได้แก่ ไลน์ เฟซบุ๊ก และ internet banking โดยใช้ไลน์มากที่สุดทั้งอ่านและโพสต์ ลุงพรเหมือนกับคนยุคนี้ที่มีไลน์กลุ่มอยู่หลายกลุ่ม แต่ส่วนใหญ่ที่ติดตามจะเป็นไลน์กลุ่มของแกนนำชุมชน ส่วนเฟซบุ๊กเอาไว้ติดตามข่าวสารและกิจกรรมในชุมชนเป็นหลัก ส่วน internet banking เอาไว้ดูยอดเงินรายเดือนที่ลูกสาวส่งมาให้ประจำ ค่าเช่าบ้านที่ลูกค้าโอนมาให้ และเอาไว้ใช้โอนเข้าบัญชีธนาคารของเว็บไซต์พนันออนไลน์

ลุงพรเริ่มใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนมานาน เมื่อประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา ก่อนหน้านี้ ลุงพรใช้โทรศัพท์บ้านในการติดต่อสื่อสารและทำการค้า โทรศัพท์มือถือเครื่องแรกของลุงพรเป็นแบบปุ่มกด จำไม่ได้ว่าเป็นยี่ห้ออะไร รุ่นไหน แต่ได้จากลูกสาวที่ซื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่เลยให้เครื่องแก่ลุงพรเพื่อเอาไว้ใช้ติดต่อกัน เมื่อลูกเรียนจบและมาเปิดร้านขายและซ่อมคอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์มือถือ ลุงพรก็ใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนมาโดยตลอด เป็นเครื่องเก่าบ้าง ใหม่บ้างแล้วแต่ลูกสาวจะให้ โปรโมชันใช้แบบเติมเงินมาตั้งแต่เริ่มแรกที่มีโทรศัพท์ ไม่เคยใช้รายเดือน ด้วยเหตุผลที่ว่า ลุงพรไม่ค่อยได้ใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่น

ถึงแม้ว่าในหน้าจอมือถือลุงพรจะมีแอปพลิเคชันต่าง ๆ เหมือนโทรศัพท์ของคนอื่น แต่ที่ลุงพรใช้อยู่ประจำคือไลน์และยูทูบ ส่วนเฟซบุ๊กนั้นลุงพรให้ข้อมูลว่าใช้สำหรับดูข่าวเป็นหลัก ลุงพรเป็นสมาชิกกลุ่มไลน์ไม่มาก โดยส่วนใหญ่จะแค่อ่านข้อความในไลน์ แต่มักไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นหรือส่งสติ๊กเกอร์ตอบกลับ หลังภรรยาเสียชีวิต ลุงพรเลิกกิจการร้านชำในชุมชน รายได้หลักของลุงพรมาจากเงินเก็บที่สะสมมาเมื่อครั้งเปิดร้านชำกับภรรยา และเงินรายเดือนที่ลูกสาวโอนให้เป็นประจำ รายได้หลักที่เวลานี้ในปัจจุบันหมดไปกับการเล่นพนันออนไลน์

อ่ำไผ่ อายุ 61 ปี อาชีพก่อนเกษียณเป็นแม่บ้านโรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์ที่สมุทรปราการ หลังเกษียณกลับมาอยู่บ้านเกิด ปัจจุบันอาศัยอยู่กับสามีสองคน อาชีพตอนนี้ขายอาหารตามสั่งในหมู่บ้าน รายได้หลักนอกจากขายอาหารตามสั่งแล้วมาจากลูกส่งให้ เดือนละประมาณ 15,000-16,000 บาท

หลังเกษียณและการที่ต้องย้ายกลับมาอยู่บ้านเกิดเป็นเรื่องที่ป้าอ่ำไผ่ต้องปรับตัวอย่างมาก ทั้งเรื่อง ความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ซึ่งเป็นคนต่างถิ่นไม่คุ้นเคยกันมาก่อนที่ย้ายมาทำงานและพักอยู่ในชุมชน ป้าอ่ำไผ่จึงไม่มีเพื่อนพูดคุย ทำให้ป้าอ่ำไผ่ชอบดูคลิปทางเฟซบุ๊กและยูทูบเวลาว่างจากงาน

ป้าอ่ำไผ่ตื่นนอนประมาณตี 3 ออกไปซื้อวัตถุดิบทำอาหารที่ตลาดในเมือง ป้าอ่ำไผ่ขายอาหารตามสั่ง ข้าวแกง และรับทำข้าวกล่อง พอกลับถึงบ้านก็จะเริ่มลงมือทำอาหาร เริ่มด้วย

ข้าวแกงเป็นถุง ทำเสร็จก็จะถ่ายรูปโพสต์ลงเฟซบุ๊กส่วนตัวว่าวันนี้มีเมนูอาหารอะไรบ้าง จากนั้นสามีก็จะออกไปตระเวนขายอาหารถุงบริเวณรอบชุมชนใกล้เคียง ส่วนป้าอำไพบประจำอยู่ร้านอาหารตามสั่ง และรอรับออเดอร์ลูกค้าที่สั่งผ่านช่องทางออนไลน์จนถึงเย็น

ป้าอำไพบมีโทรศัพท์มือถือมาแล้ว 4 เครื่อง มือถือปัจจุบันคือยี่ห้อซัมซุง ราคาประมาณ 4,000 บาท ใช้โปรโมชั่นรายเดือน 549 บาท ส่วนใหญ่เอาไว้อินเทอร์เน็ตกับลูกหลาน และมีอินเทอร์เน็ตบ้านไวไฟ ป้าอำไพบเป็นคนจ่ายค่าโทรศัพท์มือถือและค่าอินเทอร์เน็ตเอง และยังมีแท็บเล็ต iPad มือสอง 1 เครื่อง บุตรสาวเป็นคนซื้อให้ เอาไว้ดูคลิปสอนทำอาหารจากเฟซบุ๊กและยูทูบ ถ้ามีปัญหาการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือจะปรึกษาลูกชายที่อยู่อีกหมู่บ้านใกล้เคียง และถ้าต้องการซ่อมโทรศัพท์มือถือหรือ iPad จะเอาไปซ่อมร้านโทรศัพท์ในตลาด

ป้าอำไพบเริ่มเล่นสื่อสังคมออนไลน์ติดต่อกันมาประมาณ 10 ปี เริ่มตั้งแต่ที่ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่โรงงาน หลังจากเลิกงานจะหัดเล่นคอมพิวเตอร์ เข้าอินเทอร์เน็ต ดูยูทูบ เล่นเฟซบุ๊ก โดยมีคนงานในโรงงานสอนการใช้งานให้ หลังจากนั้นก็ฝึกหัดเรียนรู้การใช้งานด้วยตัวเอง ถ้าสงสัยก็จะถามคนงานที่สนิทกันที่โรงงาน และถามบุตรสาวที่บ้าน ป้าอำไพบเฟซบุ๊กชื่อ อำไพบมหานาค ไว้ติดต่อกับเพื่อนในโลกออนไลน์และโพสต์ขายอาหาร โดยจะเข้าโพสต์ขายอาหารและแจ้งเมนูอาหารแต่ละวันในเฟซบุ๊กส่วนตัว วันละ 2-3 ครั้ง หากเหงาก็จะเล่นเกมในมือถือ ป้าอำไพบนิยมเล่นการพนันมาตั้งแต่วัยสาว สมัยทำงานที่โรงงานจะมีกลุ่มเล่นไพ่ที่เป็นคนงานและแม่บ้านโรงงาน ดังนั้น พอเพื่อนแม่บ้านแนะนำให้เล่นพนันไพ่ออนไลน์ เพราะสถานการณ์โควิด-19 ไม่สามารถนัดรวมกลุ่มเล่นไพ่กันได้เหมือนปกติ ป้าอำไพบจึงไม่ลังเลที่จะลองเล่นจนชำนาญ และแนะนำเพื่อนร่วมวงไพ่ให้รู้จักกับโลกของพนันออนไลน์

ชาติ อายุ 74 ปี มีโทรศัพท์สมาร์ตโฟน 1 เครื่อง ยี่ห้อซัมซุง และ iPad 1 เครื่อง บุตรสาวซื้อให้ ใช้โปรโมชั่นเน็ตไม่อั้น บุตรสาวเป็นคนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนี้ทั้งหมด ลุงชาติเลือกโทรศัพท์รุ่นที่กำลังใช้ เพราะหน้าจอใหญ่ ตัวหนังสือใหญ่ ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่จะใช้ติดต่อกับลูกหลานญาติพี่น้อง ส่วน iPad เอาไว้ดูคลิปในยูทูบ ถ้าโทรศัพท์มีปัญหาจะแก้ไขเองเบื้องต้น ลุงชาติมีความรู้ทางช่าง เคยเปิดร้านซ่อมโทรศัพท์และวิทยุ ถ้าไม่ดีขึ้นจะไปให้ร้านซ่อมโทรศัพท์ใกล้บ้านให้ช่วยดูให้

ลุงชาติเรียนรู้การใช้โทรศัพท์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ด้วยตนเอง ถ้าไม่เข้าใจจะหาความรู้จากกูเกิล และเข้าไปดูคลิปในยูทูบ แอปพลิเคชันหลักที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือไลน์ มีไลน์ส่วนตัวและไลน์กลุ่ม ซึ่งจะเป็นไลน์กลุ่มในครอบครัวและเครือญาติ ลุงชาติเป็นคนเก็บตัวเงียบ ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของชุมชน ทำให้ไม่ค่อยได้ติดตามความเคลื่อนไหวของแกนนำและคนในชุมชนมากนัก

สำหรับผู้ที่ชอบจะเข้าไปดูคลิปข่าวการเมืองเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวด้านการเมือง เพราะเป็นคนสนใจการเมือง ส่วนเฟซบุ๊กจะเข้าไปดูข่าวธุรกิจ ข่าวเศรษฐกิจ การค้าการขาย เพราะต้องมีข้อมูลในการให้คำปรึกษาด้านธุรกิจ ทิศทางกิจการ และการให้ข้อคิดกับลูกในการดำเนินธุรกิจภายใต้การเมืองที่ไม่แน่นอน และเศรษฐกิจโลกที่มีความผันผวนสูง

ลุงชาตินิยมเล่นการพนันมาตั้งแต่วัยหนุ่ม เพราะเป็นคนชอบเสี่ยงดวงและความตื่นเต้น เคยหมดเนื้อหมดตัวกับการพนันจนต้องหนีเจ้าหนี้ไปอยู่ต่างจังหวัดหลายสิบปี ก่อนที่จะประสบความสำเร็จกับธุรกิจส่งสินค้าไปประเทศเพื่อนบ้าน จนใช้หนี้ซึ่งมีอยู่หลายล้านบาทหมด พออายุมากขึ้นจึงกลับมาอยู่กับครอบครัวอีกครั้ง มีลูกสาวที่เปิดร้านขายทองในตัวเมืองรับหน้าที่ดูแลหลัก ส่วนธุรกิจส่งสินค้าให้ลูกชายเป็นคนรับไม้ต่อ ทักษะความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เมื่อครั้งทำธุรกิจส่งออก บวกกับความชื่นชอบในการพนันเป็นทุนเดิม จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ลุงชาติจะพาตัวเองเข้าสู่วงการพนันออนไลน์ในปัจจุบัน

ข้อมูลผู้สูงอายุที่ใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุยุคปัจจุบันกับเทคโนโลยีสารสนเทศยุคดิจิทัล ผู้สูงอายุไม่ใช่ “ผู้อพยพดิจิทัล” กลุ่มบุคคลที่ไม่มีทักษะและไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ ผู้สูงอายุมีประสบการณ์และเรียนรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จนเรียกได้ว่า พวกเขาใช้มันเป็นเพียงแค่การเริ่มต้นเรียนรู้ใช้งาน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปในผู้สูงอายุแต่ละคน ผู้สูงอายุบางคนหากมีต้นทุนความสนใจเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่เป็นทุนเดิม ก็ง่ายที่พวกเขาจะใส่ใจอยากเรียนรู้เทคโนโลยี สมาร์ทโฟนที่ถือเป็นเทคโนโลยีปัจจุบันที่สัมพันธ์กับชีวิตผู้คนอย่างแนบแน่น ผู้สูงอายุบางคนอาจสนใจเรียนรู้ทักษะใหม่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากรับรู้ว่าเป็นช่องทางเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและสะดวกในการติดต่อกับคนอื่น เราอาจกล่าวได้ว่า แม้ผู้สูงอายุจะมีจุดเริ่มต้นการเรียนรู้และอุปสรรคระหว่างทางแตกต่างกัน แต่ปัจจุบันผู้สูงอายุไทยถือว่าเป็น “ชนพื้นเมืองดิจิทัล” กลุ่มคนที่คุ้นเคยและชำนาญกับการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ได้แตกต่างจากประชากรกลุ่มอื่นในสังคม ซึ่งในอีกด้านหนึ่งเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่อาชญากรรมไซเบอร์จะแทรกแซงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเกมพนันออนไลน์ ที่ในปัจจุบันถือว่าเป็นอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติที่ทำการตลาดเข้าถึงประชากรทุกกลุ่ม ไม่ยกเว้นแม้แต่กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งยิ่งทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มที่นิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิมกลายเป็นเหยื่อได้ง่าย พร้อมไปกับจับใจผู้สูงอายุที่ไม่เท่าทันกลยุทธ์ทางการตลาดของเกมพนันออนไลน์ให้กลายเป็นนักเล่นเกมพนันออนไลน์หน้าใหม่

การเล่นเกมพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุ

เนื้อหาหลักในหัวข้อนี้จะนำเสนอลักษณะพฤติกรรมการเล่นเกมพนันออนไลน์ของผู้สูงอายุ งานวิจัยจะนำเสนอกรณีศึกษาของผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์ เพื่อช่วยให้เข้าใจเส้นทาง

การเข้าสู่วงการพนันออนไลน์ของกลุ่มผู้สูงอายุ กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของเว็บไซต์พนัน จำนวนเงินที่สูญเสียในการเล่นแต่ละรอบ และวิธีการจัดการปัญหาเมื่อเกิดความเครียดจากการสูญเสียเงินพนันจำนวนมาก และปัญหาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว อันเป็นผลกระทบจากการที่ผู้สูงอายุเล่นเกมพนันออนไลน์

ลำไย ปัจจุบันอายุ 63 ปี ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ทำนา ทำสวน และเปิดร้านขายของชำควบคุมมาตลอดตั้งแต่เริ่มมีครอบครัว ปัจจุบันลำไยอาศัยอยู่กับสามีเพียงสองคน หลังแต่งงานมีบุตรชายด้วยกัน 2 คน คนโตแต่งงานและแยกครอบครัวออกไปอยู่อีกชุมชน ส่วนคนเล็กทำงานและมีครอบครัวอยู่ต่างจังหวัด นาน ๆ ครั้ง หรือวันหยุดสำคัญจึงจะกลับบ้านมาเยี่ยมพ่อกับแม่ ชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ในตอนเช้าก็จะทำหน้าที่แม่บ้าน ออกไปตลาดหาซื้ออาหารและวัตถุดิบทำอาหาร สามีจะเป็นคนเปิดร้านขายของชำ เมื่อทำงานที่บ้านเสร็จเรียบร้อยจึงจะเข้าไปดูแลสวนผลไม้ที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณบ้าน

ลำไยมีโทรศัพท์มือถือ 1 เครื่อง ในตอนแรกไม่ค่อยคุ้นเคยกับการใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน ต้องให้วัยรุ่นในหมู่บ้านที่สนิทเป็นคนสอน ลำไยกับสามีชอบซื้อหวยใต้ดินเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ในแต่ละงวดหมดเงินกับค่าหวยใต้ดินไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท ป้าบอกว่าเป็นคนชอบเสี่ยงดวง ไม่ได้หวังรวยอะไรจากการเล่นหวย เคยรับลอตเตอรี่มาขายที่ร้านชำ แต่ขายไม่ดีเลยเลิก เพื่อนบ้านที่สนิทกันเป็นคนแนะนำให้ลำไยรู้จักหวยออนไลน์ และเป็นคนสอนให้เล่นหวยออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ ลำไยบอกว่าชื่นชอบการเล่นหวยออนไลน์มาก เพราะมันเล่นได้แทบทุกวันและทุกเวลา ไม่ต้องรอหลายวันเหมือนหวยของรัฐบาล คิดอยากจะเล่นอยากจะลุ้นเมื่อไรก็เล่นได้ทันที ลำไยกับสามีจะเล่นหวยออนไลน์ด้วยกันในเวลารว่างของวันถือเป็นการพักผ่อนจากงาน ในแต่ละรอบการเล่นจะซื้อหวยออนไลน์ด้วยจำนวนเงินไม่มาก ไม่เกินครึ่งละ 200 บาท หากถามว่าตัวเองติดพนันออนไลน์ไหม ลำไยตอบว่าไม่แน่ใจเหมือนกัน แต่ตัวเองกับสามีมีข้อตกลงกันว่าจะไม่นำเงินเก็บมาเล่นหวยออนไลน์อย่างเด็ดขาด ดังนั้น เงินที่นำมาเล่นหวยออนไลน์ในแต่ละรอบของวันมาจากรายได้รายวันของร้านขายของชำและขายผลไม้ที่สวน

ชาติ อายุ 74 ปี ปัจจุบันไม่ได้ทำงานอะไรแล้ว ธุรกิจส่งสินค้าออกไปประเทศเพื่อนบ้านที่เคยทำในปัจจุบันได้ยกให้ลูกชายเป็นคนดูแล ส่วนลูกสาวเปิดร้านทองในตัวจังหวัด ลุงชาติเป็นคนชอบเล่นพนันมาตั้งแต่วัยหนุ่ม ชอบเข้าบ่อนกาสิโนชายแดน เคยเล่นเสียมากที่สุดถึงเกือบ 2 ล้านบาท จนต้องกู้เงินนอกระบบมาชดเชยบ่อนกาสิโน ลุงชาติให้ข้อมูลว่า ตัวเองรู้จักบ่อนทุกบ่อนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากเล่นพนันมาตั้งแต่วัยหนุ่ม และมักตระเวนไปเล่น

ตามบ่อนที่มีชื่อเสียง ภรรยาของลุงเคยหนีกลับบ้านที่ต่างจังหวัดหลายครั้ง เพราะทนกับพฤติกรรมเล่นพนันของลุงชาติไม่ได้ ลุงชาติต้องคอยกลับไปง้ออยู่หลายครั้ง

อาจเรียกได้ว่า ในช่วงนั้น ลุงชาติไม่มีอาชีพหลักอะไร รายได้ของครอบครัวมาจากการเล่นพนัน ทั้งเป็นเจ้ามือและคนแทง วันไหนเล่นพนันได้เงิน ครอบครัวก็จะได้อินอาหารอย่างดี การพนันที่ลุงชาตินิยมเล่นในตอนนั้น คือ ไพ่ป๊อกเด้ง ไพ่บาคาร่า ลุงชาติเคยเล่นไพ่โดยกินอยู่หลับนอนอยู่ที่บ่อน ไม่กลับบ้านนานสุดเกือบเดือน

ระหว่างปี พ.ศ. 2539 ต่อเนื่องถึงปี พ.ศ. 2540 เป็นช่วงที่ลุงชาติเสียพนันอย่างหนัก ถึงขนาดต้องเอาบ้านไปจำนองมาเล่นพนัน และกู้เงินนอกระบบมาเล่นพนันและใช้จ่ายในครอบครัว พอถึงจุดหนึ่งที่ลุงชาติไม่สามารถจะหมุนเงินคืนธนาคารและเจ้าหนี้ได้ จึงตัดสินใจหนีไปอยู่กับเพื่อนที่จังหวัดชายแดนแห่งหนึ่ง โชคดีที่เพื่อนของลุงชาติทำธุรกิจส่งออกสินค้าไปประเทศเพื่อนบ้าน ลุงชาติช่วยงานธุรกิจเพื่อนอยู่หลายปี ก่อนจะรวบรวมเงินทุนทำเป็นธุรกิจของตนเองในเวลาต่อมา ช่วงแรกที่ลุงชาติย้ายไปอยู่กับเพื่อนที่จังหวัดชายแดนยังไม่มีบ่อนกาสิโนของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ลุงชาติทุ่มเทกับการทำธุรกิจส่งออกของตนเอง แต่พอมีบ่อนกาสิโนของนักธุรกิจชาวจีนมาสร้างที่ฝั่งประเทศเพื่อนบ้านได้ไม่นาน ลุงชาติก็กลายเป็นลูกค้าประจำของบ่อนกาสิโนแห่งนั้น

แต่อาจจะถือเป็นโชคดีของครอบครัวลุงชาติ เพราะหลังจากนั้นไม่นาน ลูกชายคนโตได้เข้ามาดูแลบริหารงานธุรกิจของลุงชาติเต็มตัว รายได้ทุกบาททุกสตางค์มีลูกชายเป็นคนดูแล ไม่ปล่อยให้ลุงชาติซึ่งเป็นพ่อเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยลูกชายจะจัดสรรเงินเดือนให้ลุงชาติและเงินพิเศษเป็นค่าตอบแทนให้บ้างตามโอกาส พอไม่มีเงิน ลุงชาติก็เข้าบ่อนกาสิโนน้อยลง จนกระทั่งย้ายกลับมาอยู่กับครอบครัวลูกสาวที่จังหวัดหนึ่งในเขตปริมณฑล

ลุงชาติมีใจรักในเรื่องช่างเป็นทุนเดิม ทำให้การเรียนรู้การใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนเป็นเรื่องที่ไม่ได้ยาก พอเปลี่ยนยุคเข้าสู่สังคมออนไลน์ และการเล่นพนันย้ายมาอยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ลุงชาติจึงกลายเป็นลูกค้าเว็บไซต์พนันออนไลน์

พนันออนไลน์ที่ลุงชาตินิยมเล่น คือ ไพ่บาคาร่าและไพ่ป๊อกเด้ง ลูกทั้งสองคนเคยห้ามลุงชาติเข้าเว็บไซต์พนันออนไลน์ เพราะกลัวจะติดหนี้สินเหมือนในอดีต แต่ลุงชาติรับปากว่าจะเล่นพนันออนไลน์เท่าที่มีเงินจากที่ลูกให้เป็นรายได้รายเดือนเท่านั้น จะไม่ไปยืมเงินนอกระบบมาเล่นเหมือนที่เคยทำ ดังนั้น รายได้หลักของลุงชาติในแต่ละเดือนที่ลูกชายและลูกสาวให้เป็นค่าใช้จ่ายประมาณเดือนละ 30,000 บาท จึงหมดไปกับการเล่นพนันออนไลน์เป็นหลัก

หาวาน อายุ 61 ปี ปัจจุบันพักอาศัยอยู่กับสามีและลูกชายคนโต ป้าหาวานมีบุตรชาย 2 คน คนโตทำงานอิสระ แต่งงานกับชายชาวต่างชาติและปลูกบ้านอยู่ด้วยกันกับพ่อแม่ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ต่างประเทศ ส่วนลูกชายคนเล็กแต่งงานมีครอบครัว มีลูก 2 คน อยู่บ้านอีกหลังในชุมชนใกล้เคียงกัน ป้าหาวานทำอาชีพค้าขายและเปิดร้านซ่อมเครื่องจักรรถกับสามี งานหลักเป็นแม่บ้าน ทำกับข้าว เลี้ยงลูก ดูแลทำความสะอาดบ้าน สามีของป้าหาวานเดิมเคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน และต่อมาก็ได้รับเลือกให้เป็นกำนัน รายได้ของป้าหาวานมาจากค่าเช่าที่และเงินรายเดือนที่ลูกชายคนโตโอนให้ ป้าหาวานนิยมเล่นการพนันมาก่อนที่จะรู้จักพนันออนไลน์ เล่นไพ่ป๊อกเด้งและไฮโลกับคนในชุมชน นาน ๆ ครั้งอาจตระเวนไปเล่นพนันที่ต่างจังหวัดกับเพื่อนบ้านในชุมชน เพื่อนร่วมวงไพ่ป๊อกเด้งเป็นคนแนะนำให้ป้าหาวานรู้จักเล่นไพ่ป๊อกเด้งออนไลน์ หลังเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 แล้วทำให้รวมตัวเล่นไพ่ในชุมชนไม่ได้เหมือนเดิม

ในช่วงแรก ป้าหาวานเรียนรู้การเล่นไพ่ป๊อกเด้งออนไลน์อยู่หลายวัน เพราะตัวเองเป็นคนที่ไม่ถนัดใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนเป็นทุนเดิม มีโทรศัพท์เอาไว้ติดต่อใช้โทรเข้า-ออกเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะหัดเล่นจนชำนาญ แต่ป้าหาวานก็ยังรู้สึกว่าการพนันออนไลน์ทดแทนวงไพ่เดิมของตนเองไม่ได้ มันขาดสีสันการรวมกลุ่ม และส่วนใหญ่จะเล่นเสียมากกว่าเล่นได้ แต่ที่ยังเล่นอยู่ตอนนี้เพราะสถานการณ์โควิด-19 หากสถานการณ์กลับมาเป็นปกติ ป้าหาวานคิดว่าจะเลิกเล่นพนันออนไลน์

ศักดิ์ดา อายุ 62 ปี อาชีพหลักเป็นคนขับรถรับ-ส่งนักเรียน และทำนาเป็นอาชีพเสริม ก่อนหน้านี้ประมาณ 10 กว่าปี เคยเดินทางไปทำงานเกี่ยวกับก่อสร้างที่ต่างประเทศ เมื่อกลับมาจากต่างประเทศจึงพอมีเงินซื้อรถตู้เพื่อใช้ในการรับ-ส่งเด็กนักเรียนไปโรงเรียนมัธยม กิจวัตรประจำวันของศักดิ์ดาในช่วงเปิดเทอมจะตื่นนอนประมาณหกโมงเช้า ทำธุระส่วนตัว แล้วจะออกไปรับนักเรียนตามจุดต่าง ๆ เพื่อไปส่งยังโรงเรียน หลังจากนั้นประมาณแปดโมงเช้าก็จะกลับมารับกลุ่มมิชชันและสามเณรไปส่งโรงเรียนปริยัติธรรม ถ้าไม่มีงานเกษตรก็จะว่างแล้วรอรับนักเรียนตอนเลิกเรียนทีเดียว เพราะการขับรถไป-กลับหลายเที่ยวจะทำให้เสียค่าน้ำมันเพิ่มขึ้น หารอก็จะมียกกลุ่มคนขับรถรับ-ส่งนักเรียนรออยู่ด้วยกันหลายคน ส่วนมากก็จะรวมตัวมานั่งเล่นพูดคุยกันบ้าง ดูหนัง ฟังเพลงจากโทรศัพท์บ้าง เล่นกีฬากันบ้าง หนึ่งในข้อมูลที่เพื่อนคนขับรถตู้รับ-ส่งเด็กนักเรียนแลกเปลี่ยนกันก็คือ ข้อมูลเกี่ยวกับทีมฟุตบอลที่จะเตะแต่ละนัดในสัปดาห์

ลุงศักดิ์ดาชื่นชอบกีฬาฟุตบอลมาตั้งแต่เป็นหนุ่ม เคยติดทีมนักกีฬาฟุตบอลตัวแทนจังหวัดไปแข่งขันกีฬาระดับประเทศ ลุงศักดิ์ดาอยากเรียนต่อที่วิทยาลัยพลศึกษา แต่ครอบครัวยากจนทำให้ต้องออกมาช่วยงานทำสวนที่บ้าน จนมีโอกาสดำเนินไปทำงานที่ต่างประเทศจนเก็บเงินกลับมาแต่งงานและสร้างครอบครัว ลุงศักดิ์ดาชอบเล่นพนันฟุตบอล ทุกเสาร์-อาทิตย์ที่มีการแข่งขัน

มักจะไปนั่งเชียร์ฟุตบอลที่ร้านเหล้ากับเพื่อนสนิท เวลาว่างช่วงรอตีนักเรียนเลิกเรียน ลูกศักดิ์ดาจะหาข้อมูลเกี่ยวกับทีมฟุตบอลที่จะแข่งขันในช่วงสุดสัปดาห์ เพื่อเป็นข้อมูลในการแทงพนันบอล ลูกศักดิ์ดาเล่นพนันแทงฟุตบอลออนไลน์มาได้หลายสิบปีแล้ว มีทั้งได้และเสีย หากถามว่าหมดเงินไปกับพนันฟุตบอลออนไลน์ไปเท่าไรแล้วตั้งแต่เริ่มเล่นมา ลูกศักดิ์ดาตอบว่าไม่สามารถระบุจำนวนเงินที่แน่ชัดได้ แต่หากให้เปรียบเทียบ ลูกศักดิ์ดาคิดว่า ถ้าเขาไม่เล่นพนันฟุตบอล คงซื้อรถตู้ใหม่ได้ประมาณ 3 คัน

พล อายุ 66 ปี เป็นข้าราชการบำนาญ ตำแหน่งสุดท้ายคืออาจารย์ 3 เอกภาษาไทย ชีวิตหลังเกษียณ ครูพลไม่ได้ทำงานอะไรแล้ว มีเพียงงานอดิเรกที่ตนเองชอบ คือ การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้และเฟอร์นิเจอร์จากไม้เป็นหลัก โดยไม้ที่เขาทำส่วนใหญ่เป็นไม้ที่มาจากสวนของตนเอง และมีบางส่วนที่ซื้อมาเพิ่มจากแหล่งอื่น หากมีเวลาว่างจะเล่นแอปพลิเคชันสล็อตออนไลน์ เช่น เพชฌัญญู โกลัน เป็นต้น หลังภรรยาเสียชีวิต สื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นเครื่องมือที่พอจะช่วยให้ลูกพลคลายเหงาได้บ้าง ลูกพลชอบไปกดติดตามเพจความรู้ต่าง ๆ ที่ตนเองไม่เคยรู้มาก่อนสมัยทำงานเป็นครู ลูกพลให้ข้อมูลว่า สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ตนเองรู้สึกหุตหาวังไกลมากขึ้นกว่าเดิมครั้งเป็นครูสอนหนังสือ

ในปัจจุบัน ครูพลไม่มีภาระอะไรให้ต้องคิด ลูกสาวทั้ง 3 คนแต่งงานมีครอบครัวและมีอาชีพมั่นคง เงินบำนาญรายเดือนบวกกับเงินฌาปนกิจศพของภรรยาก้อนโต ทำให้ครูพลที่อยู่ตัวคนเดียวใช้จ่ายได้อย่างสะดวกสบาย มีเพียงความเหงาเท่านั้นที่ตอนนี้เป็นปัญหาสำคัญในชีวิตครูพล

ครูพลรู้จักการเล่นสล็อตออนไลน์จากเว็บไซต์กาสิโนออนไลน์ที่โฆษณาแฝงอยู่ในเว็บไซต์ดูภาพยนตร์ฟรี ที่ครูพลมักจะเข้าไปดูหนังโหลดภาพยนตร์มาดูคลายเหงา ครูพลไม่เคยเล่นพนันมาก่อน และออกจะเกลียดคนที่ติดพนันด้วยซ้ำ แต่ลูกพลยอมรับว่า เขาติดเล่นสล็อตออนไลน์มันสนุกและตื่นเต้น มีทั้งเล่นได้และเล่นเสีย เคยเล่นสล็อตออนไลน์หมดเงินต่อวันมากที่สุดถึงเกือบ 20,000 บาท จนต้องไปโอนเงินฝากที่ธนาคารเข้าบัญชี internet banking แล้วโอนต่อเข้าบัญชีของเว็บไซต์พนันออนไลน์ เดือนนั้นลูกพลจำได้ว่าหมดเงินไปกับการเล่นสล็อตออนไลน์เดือนเดียวเกือบ 60,000 บาท ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะกับโปรแกรมสล็อตออนไลน์อยู่หลายวันกว่าที่ลูกพลจะได้สติหยุดเล่น

ทุกวันนี้ ครูพลยังเข้าไปเล่นเว็บไซต์พนันออนไลน์ พัฒนาจากการเล่นแค่สล็อตมาสู่การเล่นไพ่โป๊กเกอร์และเกมเปิดไพ่แบบต่าง ๆ ที่มีให้เลือกเล่น ลูกพลไม่ยอมบอกตัวเลขเงินที่เสียให้กับเว็บไซต์พนันออนไลน์ตั้งแต่ที่เริ่มเล่นเมื่อเกือบ 2 ปีที่ผ่านมา แต่ยอมรับว่า เงินบำนาญรายเดือน

แทบจะไม่เหลือในแต่ละเดือน จนต้องไปถอนเงินเก็บสะสมมาเป็นค่าใช้จ่าย ลูกสาวที่มีครอบครัวอยู่จังหวัดใกล้เคียง ซึ่งนาน ๆ ครั้งกลับมาเยี่ยมลูกพลก็ยังไม่ทราบเรื่องที่ลูกพลเล่นพนันออนไลน์

เชซ อายุ 63 ปี อาชีพปัจจุบันเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ อาศัยพื้นที่บริเวณบ้านเป็นโรงงาน ก่อนหน้านี้เคยทำอาชีพเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ยิ่งเมื่ออายุมากขึ้น ี่ยวแรงไม่ค่อยมีแล้ว จึงหันมาเป็นช่างเฟอร์นิเจอร์ไม้แทนเป็นหลัก มีลูกค้าที่มักจะมาสั่งให้ทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ตามแบบที่ตนเองอยากได้ โดยการติดต่อกันผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ ลูกเชซมีความชำนาญในการใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟน เพราะต้องติดต่อลูกค้าตั้งแต่ตอนเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง นอกจากนั้น เวลารว่างชอบเข้าไปติดตามเพจร้านเฟอร์นิเจอร์ไม้เพื่อดูตัวอย่างแบบเฟอร์นิเจอร์ และเรียนรู้การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพิ่มเติมจากยูทูบ

ลูกเชซมีหนี้สินจากเมื่อครั้งทำอาชีพเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่สู้จะดีนักมาตลอดหลายปี การต้องเลี้ยงดูลูกน้องจำนวนมากและภาระเรื่องการดูแลซ่อมแซมข้าวของอุปกรณ์งานช่างค่อย ๆ สะสม ทำให้ลูกเชซมีหนี้ก้อนโต ที่ดินผืนงานติดถนนใหญ่ที่พ่อแม่ยกให้ลูกเชซก็นำออกขายเพื่อนำเงินมาชดใช้หนี้ธนาคารและญาติพี่น้อง

ลูกเชซชอบเล่นพนันมาตั้งแต่วัยหนุ่ม ในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศเติบโตดี ทำเงินจากอาชีพผู้รับเหมาก่อสร้างได้จำนวนมาก ลูกเชซมักจะบินไปเล่นกาสิโนที่ต่างประเทศที่คนไทยนิยมเดินทางไปเล่นกัน ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเล่นที่กาสิโนชายแดน ซึ่งลูกเชซเป็นหนึ่งในลูกค้าคนสำคัญของลูกเชซไม่ได้มีครอบครัว เคยคบผู้หญิงอยู่หลายคน แต่ไม่ได้แต่งงานและมีลูกกัน ปัจจุบันจึงอาศัยอยู่ตัวคนเดียวและเหลือลูกน้องที่คอยช่วยงานเฟอร์นิเจอร์ไม้แค่ 2 คนเท่านั้น

ลูกเชซให้ข้อมูลว่าเล่นพนันออนไลน์มาตั้งแต่ธุรกิจนี้เข้ามาประเทศเราช่วงแรก เพื่อนสนิทที่มักเดินทางไปเล่นพนันที่กาสิโนชายแดนเป็นคนแนะนำให้เล่น ทักษะความเชี่ยวชาญในการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์สมาร์ทโฟนทำให้ลูกเชซเรียนรู้การเล่นพนันออนไลน์ได้ไม่ยากนัก ความสะดวกในการไม่ต้องเดินทางไกลข้ามประเทศเพื่อไปเล่นยังบ่อนกาสิโนชายแดน ดึงดูดให้ลูกเชซหลงใหลกับการเล่นกาสิโนออนไลน์บนหน้าจอโทรศัพท์มือถือ

พนันออนไลน์กลายเป็นความหวังของลูกเชซ แม้จะเล่นเสียมากกว่าเล่นได้ และถ้าหากนับจากวันแรกที่เล่นจนปัจจุบัน ลูกเชซหมดเงินกับพนันออนไลน์ไปจำนวนมาก แต่ลูกเชซคาดหวังว่า เขาจะพอลดหนี้สินที่สะสมมาจากอดีตได้ด้วยเกมกาสิโนออนไลน์

นา อายุ 64 ปี เป็นข้าราชการครูเกษียณ สอนหนังสือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นครูประจำชั้น สอนเกือบทุกวิชา ยกเว้นวิชาคอมพิวเตอร์ที่จะมีครูจากข้างนอกมาสอน ครูนาอาศัยอยู่กับสามีที่เกษียณจากงานของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง ครูนามีลูก 2 คน คนหนึ่งเป็นครูทำงานอยู่ที่จังหวัดสมุทรปราการ อีกคนทำงานในบริษัทยาที่กรุงเทพฯ หลังเกษียณ ครูนาเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากขึ้น ด้วยความเป็นคนมีความรู้ และเป็นที่น่าเชื่อถือของคนในชุมชน หน้าที่หลักที่ทำตอนนี้ คือ เหนียวญิกกองทุนหมู่บ้าน

โลกสังคมออนไลน์ไม่ถือว่าแปลกนักกับครูนา ครูนาเรียนรู้การใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนมาตั้งแต่ตอนเป็นครู เอาไว้ติดต่อเรื่องการบริหารงานการศึกษา แอปพลิเคชันที่ใช้บ่อยที่สุดในชีวิตประจำวัน คือ ไลน์ ครูนามีไลน์กลุ่มอยู่หลายกลุ่ม ด้วยการเป็นคนที่ยุ่ยสนุก ทำให้มีเพื่อนอยู่ในหลายวงการ ปัจจุบัน หนึ่งในไลน์กลุ่มที่เข้าไปติดตามข้อมูลข่าวสาร และแชตพูดคุยกับเพื่อนสมาชิก คือ ไลน์กลุ่ม “สมาคมโซคา” แห่งประเทศไทย ชื่อภาษาอังกฤษ คือ Soka Gakkai ชื่อไทยทางการ คือ สมาคมสร้างคุณค่า สมาคมนี้ทำงานเกี่ยวกับพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่น เนื้อหาคำสอน บทสวด ทำนองการสวด จะแตกต่างไปจากพุทธศาสนาเถรวาทของประเทศไทย ครูนาเพิ่งเข้าเป็นสมาชิกสมาคมได้ไม่นาน มีเพื่อนครูเกษียณที่สนิทซึกซวน เนื้อหาในกลุ่มไลน์นี้จะมีทั้งข่าวสารการจัดงาน เหตุการณ์ต่าง ๆ ของสมาคม เช่น การมาเยือนเมืองไทยของพระคนสำคัญของสมาคม การจัดงานที่สาขาใหญ่เมืองไทยของสมาคม การเผยแพร่บทสวดมนต์ซึ่งมีทั้งการส่งเป็นรูปและไฟล์เสียง

ครูนาให้เหตุผลว่า ที่ตัดสินใจเข้าสมาคมโซคาไม่ได้เกิดจากการเป็นคนชอบทำบุญหรือสวดมนต์ แต่ครูนาอยากหากิจกรรมทางสังคมอื่นเพื่อดึงความสนใจของครูนาออกจากเกมพนันออนไลน์ ที่ก่อภาระให้กับครูนาทั้งเรื่องเงินทองและปัญหาครอบครัวกับสามีและลูกสาว ครูนาเคยแอบโอนเงินเก็บจากบัญชีของครอบครัวเข้าแอปพลิเคชันบัญชีตนเองเพื่อใช้เล่นพนันออนไลน์ พอสามีและลูกสาวจับได้ จึงยื่นคำขาดให้ครูนาเลิกเล่นก่อนที่จะหมดเนื้อหมดตัว

ครูนารับปากคนในครอบครัวและเคยพยายามเลิกเล่นมาหลายครั้งแต่ไม่เคยสำเร็จ เคยใช้วิธีการยกเลิกบัตรเครดิต ลบแอปพลิเคชันธนาคารบนหน้าจอมือถือ และฝากสมุดบัญชีไว้กับสามี แต่ไม่นาน พอเงินบานาญออกในตอนปลายเดือน ครูนาก็นึกถึงเกมพนันออนไลน์ โดยเฉพาะ หวยออนไลน์และไพ่โป๊กเกอร์ทุกครั้ง จนแอบดาวน์โหลดแอปพลิเคชันธนาคารกลับมาไว้บนมือถืออีกครั้งโดยไม่ให้สามีและลูกรู้

ครูนาเป็นสมาชิกไลน์กลุ่มคนที่คิดจะเลิกเล่นพนันออนไลน์ ไลน์กลุ่มดังกล่าวแลกเปลี่ยนวิธีการเลิกเล่นพนันออนไลน์และประสบการณ์การสูญเสียเงินให้กับพนันออนไลน์ ครูนาทดลองนำหลายวิธีการเลิกเล่นพนันออนไลน์มาประยุกต์ใช้พบว่าได้ผล แต่ก็ยังไม่ช่วยให้ครูนาหลุดจาก

วงการพนันออนไลน์ได้จริง ๆ การตัดสินใจเข้าสมาคมโชคจิงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ครุณา คาดหวังเพื่อช่วยดึงออกจากการเสพติดพนันออนไลน์

รัตน์ อายุ 62 ปี อาศัยอยู่กับภรรยาและลูกชายที่แต่งงานแล้วแต่ยังอยู่กับพ่อแม่ หลังจากเรียนจบมหาวิทยาลัยรามคำแหงก็ทำงานหลายแห่งในกรุงเทพมหานคร เริ่มจากงานที่โรงเหล็ก โรงงานผลิตตู้เย็น โรงงานพลาสติก บริษัทผลิตวิทยุและโทรทัศน์ธานินทร์ จนกระทั่งปี พ.ศ 2535 ลุงรัตน์สอบเข้าทำงานที่ธนาคารออมสิน สาขาใกล้บ้าน ตำแหน่งแรกสุด คือ พนักงานบริการฝากถอน จากนั้นทำงานในตำแหน่งสินเชื่อ และตำแหน่งสุดท้ายทำงานแผนกบัญชี จนกระทั่งเกษียณอายุเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ปัจจุบัน ลุงรัตน์ได้ประกอบอาชีพอะไร กิจกรรมหลักประจำวัน คือ การ “ปลูกผักขายตลาด” แต่ไม่ได้ปลูกในบริเวณที่ดินตัวเอง ไปเช่าที่ดินของเพื่อนซึ่งห่างจากบ้านลุงรัตน์ไปประมาณ 3 กิโลเมตร

ในช่วงทำงานธนาคาร ลุงรัตน์แค่ซื้อหวยใต้ดินและลอตเตอรี่รัฐบาลเท่านั้น แม้จะเป็นคนที่ชื่นชอบเทคโนโลยีและเปลี่ยนมือถือรุ่นใหม่บ่อยครั้ง แต่ลุงรัตน์ก็ไม่เคยกดเข้าเว็บไซต์พนันออนไลน์เลย อย่างไรก็ตาม พอหลังเกษียณ เงินเก็บหลังเกษียณไม่พอใช้จ่าย เพราะรายได้ถูกธนาคารหักจากการที่ลุงรัตน์กู้เงินธนาคารมาลงทุน ทำธุรกิจให้กับลูกชายและขาดทุนเป็นหนี้ก้อนโต

ลุงรัตน์เริ่มศึกษาการเล่นพนันออนไลน์ด้วยตนเอง ความสนใจในเรื่องเทคโนโลยีและความชำนาญในการใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟน ทำให้เรียนรู้วิธีการเล่นได้ไม่ยาก ลุงรัตน์เริ่มต้นด้วยการเล่นสล็อตออนไลน์เพราะเล่นง่าย ตามมาด้วยไพ่ป๊อกเด้งและบาคาร่า ลุงรัตน์ไม่เล่นพนันฟุตบอล เพราะเป็นคนไม่ชอบดูกีฬา ลุงรัตน์เคยเล่นสล็อตได้เงินเกือบ 30,000 บาทต่อการเล่นไม่กี่รอบ ซึ่งยังเป็นแรงดึงดูดให้ลุงรัตน์เล่นพนันออนไลน์อีกหลายประเภทตามมา ลุงรัตน์บอกว่าพนันออนไลน์มีเสน่ห์หลายอย่าง เช่น เราสามารถลงเงินเล่นสล็อตออนไลน์ได้โดยไม่ต้องมียอดขั้นต่ำ ฝากและถอนง่าย รายได้หลักและรายได้รายวันจากการขายผัก จึงถูกปันส่วนมาเพื่อใช้เล่นพนันออนไลน์ ลุงรัตน์ไม่แน่ใจว่าพนันออนไลน์มีกลโกงหรือไม่ เพราะตนเองก็เคยเล่นได้เงินจำนวนมากเหมือนกัน ภรรยาและลูกชายก็ไม่ได้ห้ามหรือแนะนำให้เลิกเล่น เพราะเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมยามว่างและคลายเหงาของคนหลังวัยเกษียณเท่านั้น

อภิปรายผลการศึกษา

ลักษณะของผู้สูงอายุที่เล่นพนันออนไลน์

เราอาจแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่นิยมเล่นเกมพนันออนไลน์ออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่นิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และมีความชื่นชอบในการเล่นพนันหลาย

ประเภท 2) กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่เคยเล่นการพนันอย่างจริงจังมาก่อน แต่เล่นพนันออนไลน์ด้วยเหตุผล เพราะมีเวลาว่างและคาดหวังว่าจะมีรายได้จากการเล่นพนันออนไลน์

สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบการเล่นพนันหลายประเภทเป็นทุนเดิม มีทักษะในการใช้สื่อสังคมออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์ ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้หันมาเล่นพนันออนไลน์ควบคู่ไปด้วยได้ง่าย จากแรงดึงดูดของโฆษณาและโปรโมชั่นของเว็บไซต์พนันออนไลน์ อีกทั้งความชำนาญในการเล่นพนันมาก่อน เมื่อมาเรียนรู้การเล่นพนันออนไลน์ ซึ่งจำลองมาจากการเล่นพนันโดยทั่วไป จึงไม่ใช่เรื่องยากสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มนี้ อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว การเล่นพนันออนไลน์สะดวกกว่าการเล่นพนันโดยทั่วไป เพราะไม่ต้องออกเดินทางไปบ่อนหรือกาสิโน สามารถเล่นพนันออนไลน์บนหน้าจอโทรศัพท์มือถือได้ทุกสถานที่และเวลา และวงเงินการเล่นที่ไม่มีการกำหนดขั้นต่ำยิ่งกระตุ้นให้ผู้สูงอายุ ซึ่งหลายคนหลังเกษียณรายได้หลักลดลง แต่ตัวเองยังชื่นชอบการเล่นพนันอยู่ การเปลี่ยนมาเล่นพนันออนไลน์จึงเป็นทางออกหนึ่งของผู้สูงอายุกลุ่มที่นิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และมาตรการควบคุมป้องกันโรค ที่ห้ามการรวมกลุ่มเล่นพนันและบ่อนต้องปิดด้วยมาตรการดังกล่าว การหันมาเล่นพนันออนไลน์แทนเป็นอีกทางออกของผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนัน

ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่เคยเล่นการพนันอย่างจริงจังมาก่อน แต่เล่นพนันออนไลน์เกิดจากเหตุผลหลายประการ ได้แก่ มีเวลาว่างมากขึ้น หากิจกรรมคลายเหงา และคาดหวังว่าจะมีรายได้จากการเล่นพนันออนไลน์มาเป็นค่าใช้จ่ายเสริมอีกทาง งานวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ก่อนวัยเกษียณไม่ได้ชื่นชอบการเล่นพนันอย่างจริงจัง การพนันที่นิยมเล่นมีแค่ซื้อหวยใต้ดินและลอตเตอรี่ ส่วนการเล่นพนันประเภทอื่น เช่น ไพ่ หรือไฮโล หากจะมีการเล่นก็นาน ๆ ครั้ง เมื่อหน่วยงานเดินทางไปจัดกิจกรรมพัฒนาองค์กรที่ต่างจังหวัดหรือเมื่อมีงานศพในชุมชนเท่านั้น ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มักให้ข้อมูลว่าไม่คิดว่าตนเองติดการพนัน แค่เล่นคลายเหงา ฆ่าเวลาว่างและชีวิตหลังเกษียณ อยากหากิจกรรมอะไรที่ตื่นเต้นที่เป็นกิจกรรมที่ตนเองไม่เคยทำมาก่อน การเล่นพนันออนไลน์ที่พบเจอโฆษณาแฝงอยู่ตลอดเวลาตามเว็บไซต์ต่าง ๆ จึงกระตุ้นให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้กดเข้าไปทดลองเล่น นอกจากนั้น ผู้สูงอายุยอมรับว่าคาดหวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเกมพนันออนไลน์ เพราะหลังเกษียณรายได้ลดลง และผู้สูงอายุที่ไม่สามารถจะทำงานหารายได้เสริมจากช่องทางอื่นได้มากนัก การเล่นพนันออนไลน์บนหน้าจอโทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ที่บ้าน จึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตผู้สูงอายุที่ต้องการหารายได้เพิ่มหลังเกษียณ

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มไม่แน่ใจว่าพนันออนไลน์มีกลโกงหรือไม่ เพราะตนเองเคยเล่นได้เงินจำนวนมาก และก็เสียเงินจำนวนมากเช่นกัน

ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจในการเล่นพนันออนไลน์

ปัจจัยหลักที่สร้างแรงจูงใจในการเล่นพนันออนไลน์ให้กับผู้สูงอายุแบ่งได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก คือ 1) ความชื่นชอบพนันเป็นทุนเดิม 2) วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ 3) รายได้ที่ลดลงหลังเกษียณ และ 4) ลักษณะของพนันออนไลน์ที่ดึงดูดผู้เล่น

ผู้สูงอายุที่หันมาเล่นพนันออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่นิยมเล่นการพนันหลายประเภท มาก่อนเป็นทุนเดิม ไม่ได้รู้สึกแปลกแยกกับประสบการณ์การเล่นพนันออนไลน์แต่อย่างใด ดังนั้น การเปลี่ยนมาเล่นพนันบนแพลตฟอร์มออนไลน์จึงเป็นประสบการณ์ที่คุ้นเคย หากจะมีเรื่อง ยุ่งยากเป็นเรื่องทางเทคนิคของโปรแกรมมากกว่า ซึ่งใช้เวลาเรียนรู้ทำความเข้าใจได้ไม่ยาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุปัจจุบันที่มีทักษะในการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือ

วิถีชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอีกปัจจัยที่กระตุ้นให้เล่นพนันออนไลน์ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ใช้ ชีวิตอยู่ตัวคนเดียว หรืออยู่กับคู่สมรส แต่มีเวลาว่างและต้องการหากิจกรรมทำคลายเหงา งานวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ศึกษาใช้เวลาบนหน้าจอโทรศัพท์มือถือนานหลายชั่วโมงในแต่ละวัน เพื่อเป็นช่องทางการติดต่อกับเพื่อนหลากหลายกลุ่ม ติดตามข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ที่ ตนเองสนใจ การเล่นพนันบนแพลตฟอร์มออนไลน์จึงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของชีวิตในโลก ออนไลน์ของผู้สูงอายุ

รายได้ที่ลดลงหลังเกษียณเป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจในการเล่นพนันออนไลน์ให้กับผู้สูงอายุ เพราะคาดหวังว่า การเล่นพนันออนไลน์จะเป็นช่องทางหารายได้เสริม อีกทั้งจากประสบการณ์ การเล่นพนันออนไลน์มีทั้งที่เล่นได้และเล่นเสียสลับกันไปมา ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังคงตัดสินใจ หารายได้จากการเล่นพนันออนไลน์ต่อไป และรูปแบบการเล่นพนันออนไลน์ที่ไม่มีการกำหนด ยอดเงินการเล่นขั้นต่ำ สอดคล้องกับชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มที่รายได้หลังเกษียณลดลง

ลักษณะของพนันออนไลน์ที่ดึงดูดผู้เล่นเป็นอีกปัจจัยที่ชักนำให้ผู้สูงอายุอยากทดลองเล่น พนันออนไลน์และดึงดูดให้ผู้สูงอายุยังคงเล่นพนันออนไลน์ต่อเนื่อง ได้แก่ สะดวก สามารถเล่น ผ่านแอปพลิเคชันได้ทุกที่ทุกเวลา ฝาก-ถอนง่าย บางเว็บไซต์ฝากถอนขั้นต่ำ 100 บาท ไม่มีเงิน เดิมพันขั้นต่ำ เช่น สล็อตออนไลน์เริ่มต้นที่ 1 บาท และแรงจูงใจจากโปรโมชั่นของแต่ละเว็บไซต์ พนันออนไลน์

ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์

ผู้สูงอายุแทบทั้งหมดให้ข้อมูลว่า หากให้ตนเองประเมิน ยังไม่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่ ชัดเจนจากพนันออนไลน์ อาจจะมีอาการเครียด นอนไม่หลับบ้างในบางวันที่เสียเงินจำนวน มาก แต่ก็ไม่ถึงกับส่งผลกระทบจนรบกวนการใช้ชีวิตประจำวัน หรือจำเป็นต้องปรึกษาแพทย์ และรับยารักษา เหตุผลอาจเกิดจากผู้สูงอายุกลุ่มที่เล่นพนันออนไลน์มีประสบการณ์การเล่น

พนันหลายประเภทเป็นทุนเดิม จึงพอมองภาพประเมินถึงผลเสียของการเล่นพนันได้ ไม่ได้รู้สึก
เคร่งเครียดรุนแรงแม้จะเสียเงินจากการเล่นพนันออนไลน์ มีผู้สูงอายุจำนวนน้อยที่หลังจากเสีย
เงินให้กับพนันออนไลน์แล้วรู้สึกเคร่งเครียดรุนแรง ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว
ทำให้คิดอยากปรึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยในการเลิกเล่น ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่เคยมี
ประสบการณ์การเล่นพนันมาก่อน หรือนาน ๆ ครั้งเคยเล่นพนัน

ในทำนองเดียวกัน สำหรับคนในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุนิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิม ไม่ได้
รับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ลูกของผู้สูงอายุที่เล่นพนันออนไลน์ให้ข้อมูลว่า พวก
เขามีประสบการณ์กับการเล่นพนันของพ่อหรือแม่มาก่อนหน้านี้ พอหลังจากพ่อแม่เปลี่ยนมา
เล่นพนันออนไลน์บนหน้าจอโทรศัพท์และเล่นที่บ้าน จึงไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ ในอีกด้าน
หนึ่ง การเล่นพนันออนไลน์ที่บ้านทำให้พ่อแม่ที่เล่นพนันออนไลน์อยู่ในสายตา ไม่ต้องเดินทางไป
เล่นที่บ่อนและกาสิโน ซึ่งการที่ต้องพบเจอกับคนเล่นพนันด้วยกันจะยิ่งชักชวนกันให้เล่นต่อเนื่อง
และเสียเงินจำนวนมาก อีกอย่าง ลูกหลานของผู้สูงอายุยอมรับว่าไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพนัน
ออนไลน์มากนัก คิดว่าเหมือนการเล่นเกมมากกว่าการเล่นพนัน หากจะเสียเงินก็จะเสียเงินไม่
มากเหมือนเล่นพนันที่บ่อนและกาสิโน และเงินที่เสียคิดว่าเป็นแค่ค่าธรรมเนียมการเล่นเกม
เท่านั้น

บทสรุป

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์บน
โทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุ ภายใต้บริบทสังคมไทยยุคปัจจุบันที่สำคัญ 3 บริบทสังคม คือ
“สังคมผู้สูงอายุ” “สังคมยุคดิจิทัล” และ “สังคมยุคหลังชาวนา” ให้ความสนใจอิทธิพลชักนำ
ให้ผู้สูงอายุเข้าไปเกี่ยวข้องกับโลกอาชญากรรมการเล่นพนันออนไลน์ และผลกระทบด้านต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้น งานวิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
ลักษณะพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันกำลังกลายเป็นกลุ่มลูกค้า
สำคัญของอาชญากรรมในโลกออนไลน์ โดยเก็บข้อมูลครอบคลุมลักษณะทางประชากรของ
ผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์บนแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือ ประเภทแอปพลิเคชันพนัน
ออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมเล่น เหตุผลของการเล่นพนันออนไลน์ แหล่งข้อมูลข่าวสารพนันออนไลน์
ที่ผู้สูงอายุเข้าถึง กระบวนการเรียนรู้ทักษะการเล่นพนันออนไลน์ และลักษณะความเป็นชุมชน
ที่เกิดขึ้นในโลกพนันออนไลน์ รวมทั้งให้ความสนใจว่าชีวิตจริงในโลกออฟไลน์ที่ผู้สูงอายุกำลังใช้
ชีวิตอยู่มีส่วนสัมพันธ์กับการเล่นพนันในโลกออนไลน์แง่มุมใดบ้าง งานวิจัยได้แบ่งข้อค้นพบ
ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. ลักษณะของผู้สูงอายุที่เล่นพนันออนไลน์ แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ

กลุ่มแรก คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่นิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีความชื่นชอบในการเล่นพนันหลายประเภท มีทักษะในการใช้สื่อสังคมออนไลน์บนโทรศัพท์สมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์ ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้หันมาเล่นพนันออนไลน์ควบคู่ไปด้วยได้ง่าย จากแรงดึงดูดของโฆษณาและโปรโมชั่นของเว็บไซต์พนันออนไลน์

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่เคยเล่นการพนันอย่างจริงจังมาก่อน ก่อนวัยเกษียณไม่ได้ชื่นชอบการเล่นพนันอย่างจริงจัง หรือจะมีการเล่นห่วยไต้หวัน ลอตเตอรี่ โฟ หรือไฮโล ก็นาน ๆ ครั้ง การเล่นพนันออนไลน์เกิดจากเหตุผลหลายประการ ได้แก่ มีเวลาว่างมากขึ้น หากิจกรรมคลายเหงา และคาดหวังว่าจะมีรายได้จากการเล่นพนันออนไลน์มาเป็นค่าใช้จ่ายเสริมอีกทาง ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มักไม่คิดว่าตนเองติดการพนัน แค่เล่นคลายเหงา ฆ่าเวลา และในชีวิตหลังเกษียณอยากหากิจกรรมอะไรที่ตื่นเต้นทำเป็นกิจกรรมที่ตนเองไม่เคยทำมาก่อน การเล่นพนันออนไลน์ที่พบเจอโฆษณาแฝงอยู่ตลอดเวลาตามเว็บไซต์ต่าง ๆ จึงกระตุ้นให้ผู้สูงอายุนึกเข้าไปทดลองเล่น

2. ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจในการเล่นพนันออนไลน์ แบ่งออกเป็นปัจจัยหลัก 4 ปัจจัย ได้แก่

1) **ความชื่นชอบเล่นการพนันเป็นทุนเดิม** ผู้สูงอายุที่หันมาเล่นพนันออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่นิยมเล่นการพนันหลายประเภทมาก่อนเป็นทุนเดิม ไม่ได้รู้สึกแปลกแยกกับประสบการณ์การเล่นพนันออนไลน์แต่อย่างใด

2) **วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ** ผู้สูงอายุใช้เวลาบนหน้าจอโทรศัพท์มือถือนานหลายชั่วโมงในแต่ละวัน เพื่อเป็นช่องทางการติดต่อกับเพื่อนหลากหลายกลุ่ม ติดตามข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ การเล่นพนันบนแพลตฟอร์มออนไลน์จึงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของชีวิตในโลกออนไลน์ของผู้สูงอายุ

3) **รายได้ที่ลดลงหลังเกษียณ** เป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจในการเล่นพนันออนไลน์ให้กับผู้สูงอายุ เพราะคาดหวังว่า การเล่นพนันออนไลน์จะเป็นช่องทางหารายได้เสริม อีกทั้งประสบการณ์การเล่นพนันออนไลน์มีทั้งที่เล่นได้และเล่นเสียสลับกันไปมา ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังคงตัดสินใจหารายได้จากการเล่นพนันออนไลน์ต่อไป

4) **ลักษณะของพนันออนไลน์ที่ดึงดูดผู้เล่น** เป็นอีกปัจจัยที่ชักนำให้ผู้สูงอายุอยากทดลองเล่นพนันออนไลน์ และดึงดูดใจให้ผู้สูงอายุยังคงเล่นพนันออนไลน์ต่อเนื่อง ได้แก่ สะดวกสามารถเล่นผ่านแอปพลิเคชันได้ทุกที่ทุกเวลา ฝาก-ถอนง่าย บางเว็บไซต์ฝากถอนขั้นต่ำ 100 บาท ไม่มีเงินเดิมพันขั้นต่ำ เช่น สล็อตออนไลน์เริ่มต้นที่ 1 บาท และแรงจูงใจจากโปรโมชั่นของ

แต่ละเว็บไซต์พนันออนไลน์

3. ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่นิยมเล่นพนันออนไลน์ ผู้สูงอายุแทบทั้งหมดประเมินตัวเองว่ายังไม่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่ชัดเจนจากพนันออนไลน์ อาจจะมีอาการเคร่งเครียด นอนไม่หลับบ้างในบางวันที่เล่นเสียเงินจำนวนมาก แต่ก็ไม่ถึงกับส่งผลกระทบรบกวนการใช้ชีวิตประจำวัน หรือจำเป็นต้องปรึกษาแพทย์และรับการรักษา เหตุผลอาจเกิดจากผู้สูงอายุกลุ่มที่เล่นพนันออนไลน์มีประสบการณ์การเล่นพนันหลายประเภทเป็นทุนเดิม มีผู้สูงอายุจำนวนน้อยที่หลังจากเสียเงินให้กับพนันออนไลน์แล้วรู้สึกเคร่งเครียดรุนแรง ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ทำให้คิดอยากปรึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยในการเลิกเล่น

สำหรับคนในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุนิยมเล่นการพนันเป็นทุนเดิม ไม่ได้รับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ในทางตรงข้าม พวกเขามีทัศนคติว่า การที่ผู้สูงอายุเล่นพนันออนไลน์ที่บ้านทำให้พ่อแม่เล่นพนันออนไลน์อยู่ในสายตา ไม่ต้องเดินทางไปเล่นที่บ่อนกาสิโน อีกทั้งคนในครอบครัวผู้สูงอายุยอมรับว่าไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพนันออนไลน์มากนัก คิดว่าเหมือนการเล่นเกมมากกว่าการพนัน หากจะเสียเงินก็จะเสียเงินไม่มากเหมือนเล่นพนันที่บ่อนกาสิโน และเงินที่เสียคิดว่าเป็นแค่ค่าธรรมเนียมการเล่นเหมือนการเล่นเกมเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการที่สำคัญ ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการการทำงานร่วมกัน เช่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเว็บไซต์พนันออนไลน์อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันนักเล่นหน้าใหม่ในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะมาตรการป้องกันเว็บไซต์พนันออนไลน์เข้าถึงระบบธุรกรรมทางการเงินได้ง่าย
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการให้ความรู้เท่าทันเกี่ยวกับกลโกงของพนันออนไลน์และความรอบรู้เท่าทันเทคนิคทางการตลาดของเว็บไซต์พนันออนไลน์ เพื่อจูงใจลูกค้าให้กับกลุ่มผู้สูงอายุและคนในครอบครัว
3. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ควรพัฒนาแนวทางลดอันตราย (harm reduction) ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังนิยมเล่นพนันออนไลน์และยังไม่พร้อมจะเลิกเล่น เพื่อลดผลกระทบด้านต่าง ๆ ลง โดยเฉพาะการสูญเสียเงินสะสมหลังเกษียณและเงินบำนาญรายเดือน
4. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ควรพัฒนาแนวทางการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยใน

การเลิกเล่นพนันออนไลน์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ

5. รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมในเรื่องการวางแผนการเงินในกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ผู้สูงอายุบางกลุ่มที่เข้าสู่การเล่นพนันออนไลน์ด้วยเหตุผลว่าเป็นช่องทางหารายได้เพิ่มเติมหลังเกษียณอายุ จากการที่เงินเกษียณไม่พอใช้จ่าย

6. จำเป็นที่ต้องพัฒนามาตรการในระดับชุมชนเพื่อสร้างพื้นที่สร้างสรรค์หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันผู้สูงอายุที่มีเวลาว่างในชีวิตประจำวัน และปัจจุบันใช้ชีวิตอยู่ในแพลตฟอร์มออนไลน์ ไม่ให้ถูกชักนำเข้าสู่การพนันออนไลน์

References

- Ahlin, Tanja. 2017. "Only Near Is Dear? Doing Elderly Care with Everyday ICTs in Indian Transnational Families." *Medical Anthropology Quarterly* 32 (1): 85–102. <https://doi.org/10.1111/maq.12404>.
- Blaschke, Christina, Paul Freddolino, and Erin Mullen. 2009. "Ageing and Technology: A Review of the Research Literature." *The British Journal of Social Work* 39 (4): 641–656. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcp025>.
- Center for Gambling Studies. 2023. *Online Gambling Behavior among Younger Generations, 2023*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Eshet, Yoram. 2012. "Thinking in the Digital Era: A Revised Model for Digital Literacy." *Issues in Informing Science and Information Technology* 9: 267–276. <https://doi.org/10.28945/1621>.
- Keyes, Charles. 2012. "'Cosmopolitan' Villagers and Populist Democracy in Thailand." *South East Asia Research* 20 (3): 343–360. <https://doi.org/10.5367/sear.2012.0109>.
- Miller, Daniel, and Heather Horst. 2012. "The Digital and the Human: A Perspectives for Digital Anthropology." In *Digital Anthropology*, edited by Heather A. Horst and Daniel Miller. London: BERG.
- Miller, Daniel, Elisabetta Costa, Nell Haynes, Tom McDonald, Razvan Nicolescu, Jolynna Sinanan, Juliano Spyer, Shriram Venkatraman, and Xinyuan Wang. 2016. *How the World Changed Social Media*. London: UCL Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1g69z35>.
- National Statistical Office and Ministry of Digital Economy and Society. 2017. *Kan Samruat Kan Mi Kan Chai Theknoloyi Sarasonthet Lae Kan Suesan*

- [Survey on the Use of Information and Communication Technology].
Bangkok: National Statistical Office. [in Thai]
- Nhumpung Thaklong and Tachapon Tongterm. 2024. "Motives and Effects of Gambling of the Rural Elderly." *The Journal of Research and Academics* 7 (5): 259–274. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/269012>. [in Thai]
- Nongnuch Yamwong. 2019. *Phu Sung-Ayu Kap Panha Tit Kanphanan: Patcai Siang Khunaphap Chiwit Lae Phonkrathop Thang Sangkhom* [Older Adults and Gambling Addiction Problems: Risk Factors, Quality of Life, and Social Impacts]. Bangkok: Center for Gambling Studies.
https://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/research_file/2562-15-nongnuch-elder-gam-addiction-v2.pdf. [in Thai]
- Nuannoi Trirat. 2018. "Settha Sewana Chula Thatsana." *Thansettakij Newspaper* 38 (3,359): 17. [in Thai]
- Pongsathon Kaewmanee and Parichat Pongloe. 2021. "Effecting Factors toward Attitudes and Behaviors regarding Gambling Activities of Undergraduate Students: A Case Study of Burapha University, Bangsean." *Journal of Educational Management and Research Innovation* 3 (2): 135–148.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/252860>. [in Thai]
- Social and Business Development Research Center. 2017. *Kansueksa Sathanakan Pharuetikam Lae Phonkrathop Kan Phanan Nai Prathet Thai Pracham Pi 2560* [Study of the Situation, Behavior and Impact of Gambling in Thailand in 2017]. Bangkok: Gambling Problems Study Center. [in Thai]
- Sopranzetti, Claudio. 2014. *The Owners of the Map: Motorcycle Taxi Drivers, Mobility, and Politics in Bangkok*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Suphawadi Khuntongchan. 2018. *Sathanakan Kan Phanan Nai Phu Sung Ayu Phuentshi Changwat Ubon Ratchathani Lae Nakhon Ratchasima* [Gambling Situation among the Elderly in Ubon Ratchathani and Nakhon Ratchasima Provinces]. Bangkok: Gambling Problem Study Center. [in Thai]
- United Nations. 2002. *World Population Ageing 1950–2050*. New York: United Nations.
- Wanchak Noichan. 2024. *Online Casino Gambling Problems among Children and Youth in The Bangkok Metropolitan Area*. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD), no. 12498.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/12498>. [in Thai].

ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition: Hedging for Survival and Prosperity

William J. Jones ^{a,*} and Chanya Supakul ^b

Received: May 7, 2025

Revised: September 30, 2025

Accepted: October 3, 2025

Editor: Thanapan

Laiprakobsup,

Faculty of Political Science,

Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)

[License: Attribution–](#)

[NonCommercial-NoDerivatives;](#)

[\(CC-BY-NC-ND 4.0\)](#)

Copyright: ©2025 Faculty of

Political Science,

Chulalongkorn University

Citation: William J. Jones and

Chanya Supakul. 2025. "ASEAN

Centrality in the Era of Great

Power Competition: Hedging

for Survival and

Prosperity". *Chulalongkorn*

University Journal of Social

Sciences 55 (2): 431-470.

[https://doi.org/10.61462/cujss.](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.5114)

[v55i2.5114](https://doi.org/10.61462/cujss.v55i2.5114)

All statements in this article

are the opinions of the

authors. It is not the opinion

of the publisher of the journal.

^a Assistant Professor of International Relations, Mahidol University International College.

999 Phutthamonthon Sai 4 Road, Salaya, Nakhon Pathom 73170, Thailand

^b Independent Researcher

* Corresponding author email: william.jon@mahidol.edu

Abstract

The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) was formed in 1967 with the Bangkok Conference as a bulwark against the spread of Communism in Southeast Asia. In its 57 years of existence, ASEAN has proven to be a durable organization capable of organizational change. Furthermore, as the oldest and only standing regional organization with full membership of its region, or sub-region, ASEAN has a large degree of credibility in international affairs. With the end of the Unipolar moment where the 'West' led by the United States exercised hegemony and the beginning of a multipolar world, ASEAN and its member states are entering into a new and dangerous period of great power competition. This holds both opportunities and perils similar in scope to the Cold War. This article will demonstrate, using a historical and strategic institutional hedging approach to argue that ASEAN will continue to play a pivotal and central role in East Asian international relations. It will be argued that as small states with a historically constructed networked institutional architecture which incorporates all great powers can exercise strategic institutional hedging, between security and economic interests against being forced to choose sides in the era of increased security competition between the world's great powers.

Keywords: ASEAN, ASEAN Centrality, Multipolarity, Great Power Competition, Small States

Introduction

With the establishment of ASEAN in 1967, the five original member states of Indonesia, Malaysia, Singapore, Thailand, and the Philippines marked a united beginning for international affairs in the sub-region of Southeast Asia (ASEAN 1967). This brought an end to the period of violence of Sukarno's foreign policy of *konfrontasi* between the newly independent states of Indonesia and Malaysia (Sutter 1966). With the end of *Konfrontasi*, the five ASEAN member states could now engage in a united policy to put aside territorial disputes and push back against the spread of communism in the region (Poon-Kim 1977; Wey 2021). This allowed a period of relative peace to spread within the five ASEAN states. The regional peace was disrupted in December 1978 with the Vietnamese invasion of Democratic Kampuchea to oust the genocidal Khmer Rouge regime. This came on the heels of American withdrawal from the region after losing the Vietnam (or American) War (Mohan, 1981; Morris, 1999).

With the fall of Phnom Penh to communist Vietnam, fear spread throughout the region of a communist push into ASEAN frontline states (Mount 1979; Simon 1987; Southgate, 2015; Stirling 1980). ASEAN played a crucial role in the United Nations in supporting the ousted Khmer Rouge government in exile on Thailand's eastern border. This support was military, political, financial, and diplomatic in nature. ASEAN support for the Khmer Rouge government lasted throughout the 1980s and culminated in the Paris Peace Accords, which brought to an end the 3rd Indochinese War (UNGA 1991). It is well known that ASEAN states played a central role in keeping the Cambodian issue on the world stage throughout the 1980s, thus denying the occupation government of the People's Republic of Kampuchea international legitimacy (Alagappa 1993; Jones 2007; Sanglee 2022).

The ability of small and medium-sized ASEAN states, all of which were developing countries still in early stages of nation-building, to exercise this degree of influence gave ASEAN a high degree of credibility to deal with threats to regional security (Acharya 2002; Jones and Jenne 2015). The historical legacy of the Cold War and ASEAN's ability to deal with security issues and organize regional

security and governance will be the focus of this paper. In particular, the central contention of the author is to advance the notion that while international relations are moving from an American unipolar world to a multipolar world, the legacy of East Asian international relations will dictate that ASEAN continue to play an important role in wider East Asian affairs. The author will argue that increasing great power competition between China, Russia, and the United States will not detract from ASEAN centrality. In fact, given the constellation of relations between East Asian states, *de facto* ASEAN will be the primary game in town for the great powers to exercise diplomacy and international politics.

ASEAN Centrality: Southeast Asian Security and Network Institutionalism

The notion of ASEAN centrality centers on three primary factors. First is the historical legacy of ASEAN being the 2nd oldest regional organization, surviving the Cold War and reinventing itself in the post-Cold War period. Second is the fact that ASEAN is the only regional organization in East Asia that has a pan-East-to-South Asian institutional architecture. Last is the *de facto* position of the previous two factors that lead to ASEAN being the primary node for interaction between states of East Asia and the wider world on a multilateral basis. Amador has argued that ASEAN's position as a central node in East Asian affairs was *de facto* in the absence of any other viable alternative and has led to a hodgepodge of issues and general-based institutionalization (Amador III 2010). Ba provides nuance to this by arguing that institutions such as APEC, which were led by Australia and Japan, coupled with pressure by external powers for institutionalization, led ASEAN to take the lead in creating the ASEAN Regional Forum (ARF) after a half dozen other proposals from external powers did not materialize (Ba 2009, 385).

Cabellero-Anthony understands centrality as the ability to lead. This is founded on three intersecting processes of multilateral institutionalism and leading in terms of normative operating principles and structural institution building (Caballero-Anthony 2014). The previous studies take the view that ASEAN centrality is a facet of external environmental forces. Beeson argues that East Asian regionalism, namely ASEAN, can be seen through the lens of indigenous

mobilization. Beeson takes a historical view to argue that the lack of regionalism in East Asia is largely due to the manner in which America dealt with the region via its foreign policy. During the Cold War, the United States engaged on a bilateral basis through a hub-and-spokes model rather than a uniform integrative approach in Europe with NATO and the European Coal and Steel Community (Beeson 2005). The crux of this approach lay in the hegemon's method of engaging with ASEAN states, which was on a bilateral rather than multilateral basis. Implicit in Beeson's analysis is that ASEAN regionalism took place indigenously but also against America's policy, seen in the undermining of Malaysia's attempt to establish the East Asian Economic Caucus of the early 1990s (Ibid, 979).

Both of these factors point to internal and external motivations for ASEAN's centrality. ASEAN centrality can also be understood from the perspective of a regional lattice of uneven networks of institutional frameworks. ASEAN's external institutionalization began in 1994 with the creation of the ASEAN Regional Forum to establish security dialogue in the greater Asia-Pacific region. In the aftermath of the Asian Economic Crisis of 1997-1998, regionalism took on a tone of urgency and one of a twin characteristics by broadening security-based issues to include traditional and non-traditional issues and also deeper economic integration. This was seen first in the ASEAN Plus Three formula, with ASEAN reaching out to Northeast Asia. Then it broadened its engagement with the East Asia Summit, which brought together all of ASEAN's strategic partners. This was continually paralleled by the ASEAN Plus economic frameworks beginning with ASEAN-China in 2002 and encompassing Hong Kong by 2018.

Ba points to the ARF, ADMM, and ADMM Plus initiatives as being emblematic of ASEAN's ability to 'socialize' parties and be a viable platform for strategic dialogue on issues such as transnational crime, terrorism, and the South China Sea. The ability of ASEAN, through its normative framework of equality and informality, is credited with the success of being a platform for great powers such as China and the USA (Ba 2017). This, of course, can be countered by the argument that socialization is 'skin deep' on some issues, such as the SCS, where the Code

of Conduct has not been agreed upon in over two decades of dialogue (Parameswaran 2023). ASEAN Plus Three was built on the success of the ARF to broaden the agenda from strictly security-based issues to include economic agendas with ASEAN's three primary trade partners in Northeast Asia: China, Japan, and Korea. This stemmed from the internal integrative process of ASEAN itself, seen in the push towards the ASEAN Free Trade Area and economic liberalism to capitalize on the global free trade movement and place ASEAN as a critical global supply chain link (Beeson 2002; Beeson 2003; Nesadurai 2009; Simon 2008). The Western correlate to the APT is the Asia-Europe Meeting between ASEAN and the European Union in 1996, which has expanded to include 53 countries (ASEM 2023). The strategic dialogue between the two regional organizations is credited with expanding cooperation and two-way socialization as 'liberal' norms of human rights and democracy are essentials of EU dialogue (Allison 2015; Gaens 2008; Murray 2008; Robles 2007).

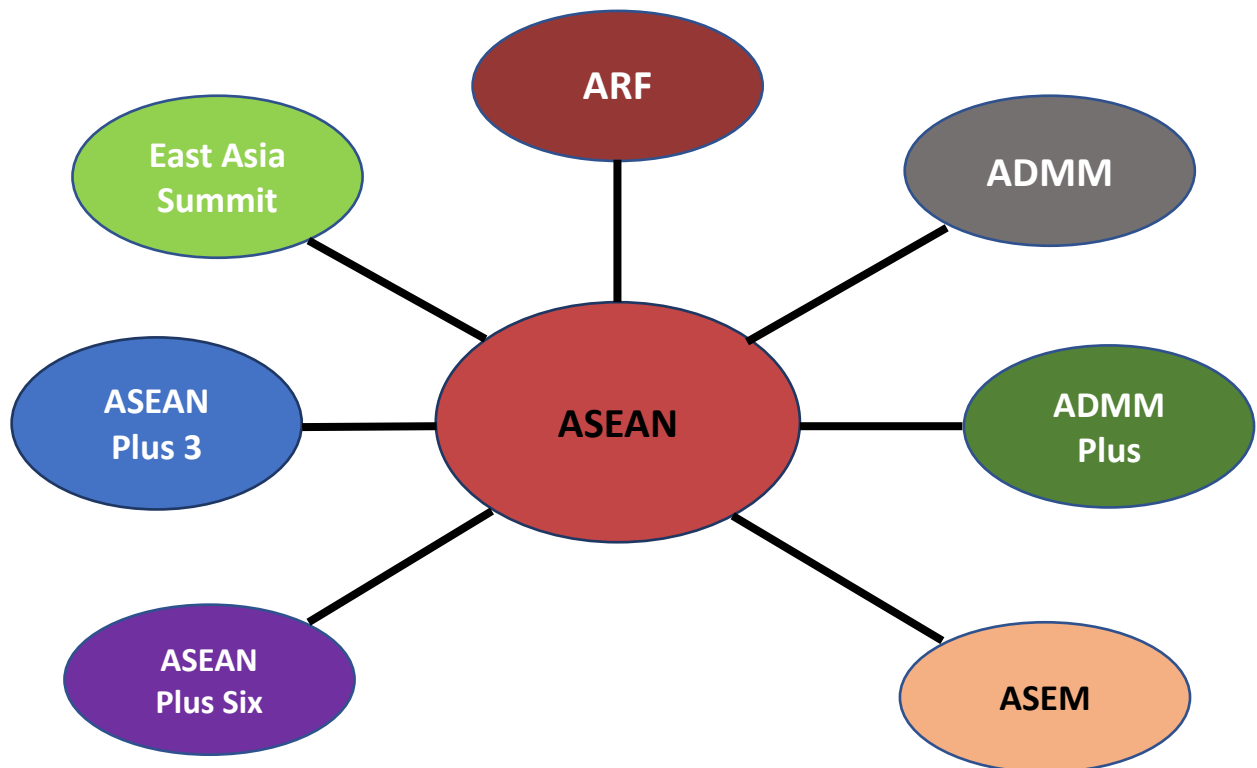

Figure 1 ASEAN Institutional Frameworks for Dialogue

Table 1 ASEAN Mechanisms and Membership

ASEAN Regional Integrative Mechanisms		
Mechanism	Established	Members
ASEAN Regional Forum (ARF)	1994	<u>ASEAN</u> , Australia, Bangladesh, Canada, <u>China</u> , Democratic People's Republic of Korea, European Union, <u>India</u> , Japan, Mongolia, New Zealand, Pakistan, Papua New Guinea, Republic of Korea, <u>Russia</u> , Sri Lanka, Timor-Leste, <u>United States</u>
Asia-Europe Meeting (ASEM)	1996	<u>ASEAN</u> , European Union, Australia, Bangladesh, <u>China</u> , <u>India</u> , Japan, Kazakhstan, Republic of Korea, Mongolia, New Zealand, Pakistan, <u>Russia</u> , Switzerland, United Kingdom
ASEAN Plus Three (APT)	1999	<u>ASEAN</u> , <u>China</u> , Japan, Republic of Korea
East Asia Summit (EAS)	2005	<u>ASEAN</u> , <u>China</u> , <u>India</u> , Japan, New Zealand, Republic of Korea, Russia, <u>United States</u>
ASEAN Defense Ministers Meeting (ADMM)	2006	ASEAN
ASEAN Defense Ministers Meeting Plus (ADMM-Plus)	2010	<u>ASEAN</u> , Australia, <u>China</u> , <u>India</u> , Japan, New Zealand, Republic of Korea, <u>Russia</u> , <u>United States</u>
ASEAN Plus Six (APS)	2002-2018	<u>ASEAN</u> , Australia/New Zealand, Republic of Korea, <u>China</u> , Hong Kong, <u>India</u> , Japan

Source: ASEAN Secretariat <https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/>

Table 2 ASEAN Mechanisms and Major Power Membership

ASEAN Mechanisms and the Great Powers				
ASEAN Mechanism	China	India	Russia	USA
ASEAN Regional Forum (ARF)	✓	✓	✓	✓
Asia-Europe Meeting (ASEM)	✓	✓	✓	
ASEAN Plus Three (APT)	✓			
East Asia Summit (EAS)	✓	✓	✓	✓
ASEAN Defense Ministers Meeting (ADMM)				
ASEAN Defense Ministers Meeting Plus (ADMM-Plus)	✓	✓	✓	✓
ASEAN Plus Six (APS)	✓	✓		

Source: ASEAN Secretariat <https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/>

The diagram and tables illustrate a type of networked institutionalism established by ASEAN in the post-Cold War era. This framework emphasizes collaboration among member states, promoting economic integration, political stability, and cultural exchange. ASEAN has successfully cultivated a sense of community and shared identity among its member nations, which in turn has strengthened regional resilience in an increasingly interconnected world. While not all great powers participate in every ASEAN external relations framework, every strategic power is involved in one or more of ASEAN's various institutions. Each institution has its agenda, which ranges from narrow, ADMM Plus, to mid, ARF, to broad, East Asia Summit. At the center of all this network is the node of ASEAN member states.

The ASEAN Way: Norms, Socialization, and International Affairs

ASEAN's principles mirror principles articulated in the UN Charter (United Nations Charter 1945; Articles 2.1, 2.3, 2.4, 2.6) and UNGA Resolution 1514 of 1960 (Besu-Mellish 2023). These principles are sovereignty, non-intervention, and peaceful settlement of disputes. Combined with the way ASEAN does business of consultation and consensus, it constituted the 'ASEAN Way,' which informs all aspects of interaction, decision-making, and regional integration within ASEAN (Acharya 1997; Acharya 2001; Acharya 2005; Ba 2009; Jones 2011a; Jones 2011b; Nischalke 2002; Stubbs 2008). These principles are embodied in ASEAN's constitutive institutional documents of the Treaty of Amity and Cooperation and are echoed in the ASEAN Charter (ASEAN 1976, Articles 2, 10, 11, 13; ASEAN 2007, Article 2). Consultation and consensus as procedural norms dictate that ASEAN diplomacy always seeks to find a common denominator among its member states, which at times and in the case of AICHR 'a best that we could [was possible] result' (Narine 1997, 365; Narine 1999, 360; Sebastian and Lanti 2010, 155).

The ASEAN Way has at its core a few important characteristics that impact the manner in which ASEAN interacts with external partners. On a normative level, the ASEAN Way denotes informality in relations between members and partners.

Informality dictates a non-confrontational approach to relations without formal voting procedures and produces a lack of standing institutional structures within ASEAN structures. This takes decision-making to policymakers on an interpersonal level. Acharya argues from a sociocultural perspective that this leads to ‘stickiness’ whereby states and leaders that lack trust or familiarity can slowly build relations in a functional and non-threatening manner, leading to further cooperation (Acharya 2001). Haacke takes this further by arguing that the ASEAN Way has produced a diplomatic community that mediates disputes and bridges relations through a process of socialization within the context of ASEAN norms (Haacke 2003). ASEAN’s external institutions are guided by the ASEAN Way framework, anchored in ASEAN’s principles and norms of institutional cooperation and conduct.

Important to understanding the notion of credibility lies in ASEAN being the convenor of all these integrative measures. As such, the ASEAN Chair (which rotates annually) convenes and chairs all the meetings of the different mechanisms. This allows ASEAN to bring together disparate perspectives and interests and find a common agenda, which can set ASEAN in the driver’s seat. Second, there are the ground rules, which are emblematic of ASEAN writ large: non-antagonistic, non-accusatory, informal, and consensus-based (Acharya 1997; Beeson, 2008; Jones 2010; Jones 2011; Roberts 2012). Lastly, while some ASEAN states are security treaty partners with the United States, ASEAN is seen as a credible vector for constructive dialogue, as all states are non-threatening, small, and medium-sized states. They also carry on peaceful relations with all dialogue partners on a non-partisan basis; hence, ASEAN legitimacy.

Great Power Competition: From Unipolarity to Multipolarity

With the end of the Cold War, geopolitical power shifted from a bipolar world to a unipolar world with America and the West in charge of global rule-making. This is important as ASEAN states’ economic, hence political, orientation is one of dependence on larger and more powerful external actors, historically North

America, Europe, and Japan, and now China. With this in mind, it is fundamental to understand the context of the period of time. With the end of the Cold War in 1991 and the entrance into the “unipolar” moment, the West, led by the United States and its allies in Western Europe, exercised heretofore unseen power and influence in all spectrums of interstate relations (Krauthammer 1990). This conjuncture point of history was immensely profound for ASEAN states for two primary reasons: it ushered in the unipolar moment, whereby American and European interests became primary global interests. Western countries, in particular, and their political elites, for the first time, engaged in an ideological foreign policy with the thought that “liberals want to spread liberal democracy not just to protect the rights of individuals but also because they believe it is an excellent strategy for causing peace” (Mearsheimer 2018, 132). It is taken for granted and argued by Ikenberry and Mastanduno, who see American hegemony as a given in the post-Cold War world and hegemony as being central in terms of organizing world and regional order. They argue that American hegemony provides a reference point for organizing economic and political activity along liberal lines that will create stability and hierarchy (Ikenberry and Mastanduno 2003, 8).

The beginning of the end of unipolarity, or the era of unbridled American dominance of international affairs, is argued to have begun with the American military response to the September 11 attacks (Smith 2002). The costs associated with America’s “Global War on Terror” are estimated at over \$8,000,000,000,000 and led to the deaths of millions (Kimball 2021). Other scholars point to the Russian military intervention in the Syrian civil war to halt American-backed jihadi militants as the moment when American hegemony ceased to be omnipotent (Phillips 2022; Weissman 2022). Importantly, the GWT led the United States to focus on small wars and interventions to the detriment of its broader regional interests in East Asia.

Beginning in the Clinton Administration, American economic policy shifted to a global neoliberal approach. This entailed opening American markets to foreign competition, outsourcing industrial manufacturing, and freeing capital flows to

Mexico and, most importantly, China (Goldman 1995). The massive offshoring of American and European manufacturing jobs helped fuel China's economic growth in the two decades following Clinton's departure from office. The Chinese economy grew from a GDP of \$1,211.33 trillion in 2000 to \$17,963.17 trillion in 2020 (World Bank 2021a), displacing America as the number 1 trade partner to over 120 countries (Green 2023). China is the number 1 trade partner and largest export market for every ASEAN member state except the Philippines, which still counts the USA as the main export market, topping China by only \$300,000 (World Bank 2021b). The rise of China is having a massive impact on ASEAN member states, and many member states have seen foreign policy shifts due to China's influence (Liu 2023). China's influence has led Brunei to give up its territorial claims in the South China Sea (Putra 2024), Cambodia to back China's claim (Florick 2021), and go so far as to have Chinese-owned casinos in Sihanoukville closed in response to a request by President Xi (Turton 2020).

China's rise, coupled with the American foreign policy missteps in the Middle East and Ukraine (Collins and Sobchak 2023; Mearsheimer 2014; Ostergard 2006), has now led to the emergence of a multipolar world (Diesen 2019; Hadano 2020; Acharya et al. 2024). The two competing blocs can roughly be divided into two large blocs. The 'Western' bloc consists of a US-led NATO with Australia, Japan, and New Zealand, and the Eastern bloc is led by China and Russia, which is best exemplified in the BRICS countries, which recently expanded membership (Kurecic 2017; Paikin 2023). The two blocs have been engaging in a seesaw of escalation beginning with the Trump tariffs on Chinese imports, which began shortly after he took office (Pettis 2021). This trend towards China of economic coercion has continued under the Biden administration, with its attempts to stop Chinese high tech by reshoring high-tech firms to America and a ban on semiconductor and lithograph machine sales to Chinese firms (Sheehan 2022). The economic war, coupled with American bellicosity surrounding Taiwan, all point towards conflict at some point or at least a continued trajectory of tense relations (Maizland 2023). Given that Biden and Trump are the presumptive

nominees of their parties in the upcoming election, as both sounded resounding victories on Super Tuesday primaries, no matter which wins, the policy will have continuity (Epstein and McCausland 2024).

ASEAN's Security Relationships with the Great Powers

Within the global split, East Asia is not uniform in terms of foreign policy leanings towards either bloc. The United States has a number of security arrangements. There are five primary treaty alliances in East Asia, which include Australia/New Zealand (1951), the Philippines (1951), Japan (1960), and the Republic of Korea (1953) (US Department of State 2017). The Philippines under President Ferdinand Marcos Jr. has reversed the foreign policy of President Duterte and reconnected with its traditional ally, and is now hosting the American Navy again (Arugay and Storey 2023). These five treaty alliance members are the core of American strategic security in the Western Pacific. The US has extensive military bases and full-spectrum cooperation in intelligence, military procurement, and operations, with Australia and New Zealand also being Five Eyes members.

The United States also has lower-level strategic security agreements with Singapore (Strategic Framework Agreement 2005) and Thailand since 1954 with the Manila Pact of SEATO, which is also a major non-NATO ally since 2003 (US Department of State 2022), and the Congressional Taiwan Relations Act of 1979 (Taiwan Relations Act 1979). These consist of non-permanent basing of American military assets, training, military procurement, intelligence cooperation, and non-traditional security cooperation such as counterterrorism. The security relationship between the United States, Thailand, and Singapore deserves deeper analysis, as there is more to the relationships of late. While Thailand and America share a historical and treaty-based security relationship, it must be noted that since the coup of 2014, the once historic security relationship was downgraded significantly as America shunned Thailand under the Obama administration (Kittisilpa and Lefevre 2016). The cooperation got to such a low level as to bring into question America's relationship in general as Thailand continued to lean heavily towards China (Abuza 2020; Saballa 2023; Rahman et al. 2024). The lack

of trust is evidenced by the US refusing to sell F-35s to Thailand, as it feels that Thailand has ingratiated itself too much with China by purchasing submarines and other military weapons (Detsch 2022) (Strangio 2023). This can be juxtaposed with Singapore, which openly offered and sold F-35s, America's 5th generation and most advanced fighter aircraft (Zachariah 2024). Implicit in this comparison is the look forward, as Thailand is a shaky security partner to America and could go further to the side of China. Singapore, alternatively, will remain firmly in the American sphere of security influence.

America also has increasingly dense security cooperation with Vietnam (Dung and Vu 2024; Shoji 2018). The United States also has lower-level defense cooperation with Brunei, largely in the realm of joint training and military procurement (US Department of State 2021). Vietnam has upgraded its relationship to a strategic one with the United States, but this is largely a facet of rhetoric more than reality (The White House 2023a). The nature of Vietnam-USA strategic relations is primarily in economics, trade, investment, and technology cooperation. This does belie a less formal but nonetheless important and informal area of cooperation, which is non-permanent basing. American Navy vessels have been making visits to Vietnamese ports since 2016 in Cam Ranh Bay, with the rise in tensions in the South China Sea between China and Vietnam (Hammond 2020). It has to be stated that this is balanced with cooperation with China as well. In 2023, President Xi and President Thuong signed a strategic partnership for cooperation in a wide spectrum of relations, including trade, technical, education, and defense (Vu 2023). This can be seen through the spectrum of Vietnam's hedging policy options between its northern neighbor and historical enemy through its policy of the Four No's. Vietnam's Four No's foreign policy was formalized by the Vietnam Ministry of Defense in 2019 with the release of its White Paper, which stated that Vietnam would not allow "no military alliance, no affiliation with one country to counteract the other, no foreign military base in the Vietnamese territory to act against other countries, and no force or threatening to use force in international relations" (Phan 2019). It has been argued

that this is being tested with American Navy vessels visiting Vietnamese ports and American attempts during the Trump administration to base missiles in Vietnam (Sang 2022). Nonetheless, to date, Vietnam has refused American missile bases, and military cooperation is largely informal (Grossman 2017).

Indonesia is a traditional American military partner in Southeast Asia and had the security relationship formalized in a strategic partnership in 2023 (O'Brien 2005; US Embassy 2023). The relationship in the post-9/11 period dealt principally with counterterrorism and training and is now moving towards military procurement and joint training operations. There is pushback and limits to the cooperation under President Widodo to try and balance the relationship with the burgeoning economic relationship with China (Rachman 2023). On the China side of the ledger, Indonesia is the second-largest recipient of investment, with some \$8.2 billion worth of investment entering Indonesia through the Maritime Silk Road (Song 2023). It must also be noted that a great degree of goodwill was built between China and Indonesia during the Covid pandemic when China donated millions of doses of Sinovac and built factories to manufacture the vaccine indigenously (Wanyi and Mingjiang 2023).

Within this network is also the Quadrilateral Security Dialogue, consisting of the United States, Australia, Japan, and India (Tzinieris et al. 2023). The Quad, since its formalization during the Trump administration in 2017, has increasingly become more active and coherent in terms of policy direction. This is currently in the stage of maritime security cooperation for active engagement from the Indian Ocean to the South China Sea (Szalwinski 2023; Townshend et al. 2023). This can be further bolstered by the AUKUS coalition when Australia finally receives its nuclear submarines from the United States in a decade or more (The White House 2023b).

The Quad is a cross-cutting formation as it bridges South Asia, Northeast Asia, and two members of the Five Eyes. India, while a member of the Quad, carries on historical and close relations with Russia in defense procurement and now the sale of oil, with India importing over 1 million barrels per day since the American

and EU sanctions at the start of the Russia-Ukraine War (Ministry of External Affairs 2017; Rajghatta 2023). India and China share a shaky relationship with border conflicts dating back to their border war in 1962, which flared again and resulted in military deaths in the Himalayas in 2020 (Bonner 2023; Kewalramani 2024). The Quad can be understood as a mechanism for the United States to expand its influence into South Asia with India, a country with which it historically has loose security relations. For India, the Quad allows for strategic knowledge sharing and expansion of influence outside of its traditional area of influence into Southeast and East Asia.

Table 3 List of United States Security Partners in Asia

United States of America Asian Security Partners		
Partner	Year	Nature of Relationship
Australia	1951	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
New Zealand	1951	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
Philippines	1951	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
South Korea	1953	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
Japan	1960	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
Thailand	1954	Strategic partner (Training, military procurement, counter terrorism, possible basing)
Taiwan	1979	Strategic partner (Training, military procurement, counter terrorism, possible basing)
Singapore	2005	Strategic partner (Training, military procurement, counter terrorism, possible basing)
Brunei Darussalam	1994	Low level partner (Training, military procurement)
India	2017	Formative stage partner (QUAD maritime strategic)
Indonesia	2023	Initial stage partner (Defense cooperation, technical and economic)
Vietnam	2023	Initial stage partner (Economic strategic, technical)

Source: US Department of State <https://2009-2017.state.gov/s/l/treaty/collectivedefense/>

This network lattice of security arrangements makes it clear that certain countries in East Asia will continue to be lodged firmly in the American sphere of influence (Australia, Japan, the Philippines, South Korea, New Zealand, and

Singapore). Coupled with the dense dependency that ASEAN countries have on the Chinese economy, ASEAN as an organization is well placed to navigate and hedge its relations between the two blocs and leading countries seeking to garner influence in the region. (Beeson 2013; Beeson 2016; Chen and Yang 2013; Stubbs 2014; Yoshimatsu 2012). Non-strategic security partnerships of Thailand, Singapore, Brunei, and Vietnam, while being at varying levels of depth, allow America a strong security hold in Southeast Asia. The only ASEAN countries that are firmly

Alternative Asian Regionalism

There is only one East Asian regional organization that includes East Asia's important states, which could in the future be a node of connectivity between the major powers and possibly rival ASEAN as a point of contact: the Shanghai Cooperation Organization.

The Shanghai Cooperation Organization was established in 2001 by Kazakhstan, China, Kyrgyzstan, Russia, Tajikistan, and Uzbekistan (Shanghai Cooperation Organization 2017). The primary focus of the SCO is security dialogue and cooperation. The SCO was formed in response to the spread of terrorist organizations in Central Asia, Southern Russia, and Eastern China and deals with border disputes between its members to lessen the opportunity for conflict. While the SCO has expanded its scope of activities to include economic dialogue, security affairs continue to dominate its agenda (Blank 2013). The membership has expanded to nine members, fourteen dialogue partners, and three observers (Ibid.). Current membership now includes India, Iran, and Pakistan. In 2005 ASEAN became an observer. Pertinent to this discussion is the block coverage. China, Russia, Iran, and India are now members of the BRICS grouping and are also members of the SCO. The absence of any Western bloc countries signals an absence of normative or interest-based inclusivity in the SCO, and its agenda mirrors its membership.

There are initiatives to expand cooperation with the Russian-led Eurasian Economic Union and existing ASEAN connectivity; the lack of an interregional

scope of membership inherently is a limiting factor for the SCO to be a substantive mediator in great power competition (Alimov 2018). It is also highly unlikely that Japan or South Korea would join the SCO, as it is a vestige of security cooperation between the United States' competitors and adversaries in the region, China and Russia. As such, the SCO, which includes India, a Quad member, is not a viable node of diplomatic, political, or security connectivity between the Western bloc and its counterpart, the China/Russia-led bloc.

ASEAN Between Great Powers: Hedging for Survival

It has been argued that international relations have entered into a new Cold War (Abrams 2022; Breuer 2022; Schindler et al. Online First). This puts ASEAN states into a dangerous position similar to the first Cold War, with added complexity. During the first Cold War, there was a lack of economic interaction between rival blocs. This is the opposite in this iteration, as countries can have their security arrangements with the leading country in a bloc and trade relations with the leading country from the opposing bloc. This is best seen with Japan and South Korea, who are treaty allies with the United States but whose largest trade partner is China (World Bank 2021a). The same is true to varying degrees with ASEAN member states, which puts ASEAN states into a difficult predicament of survival (Acharya 2018). Put simply, national security can be linked to a strategic rival of the source of your national wealth and economic well-being. To this end, many ASEAN states have engaged in the policy strategy of hedging (Gede and Karim 2023; Gerstl 2022).

A common analytical framework or strategic positioning perspective taken in the scholarly literature is one of hedging, deferred alignment, or deferred bandwagoning. These are conceptually different but imply similar outcomes based on different reasoning. This author takes the conceptual view that strategic hedging is a rational state behavior for small states who do not want to choose sides in a competition when their security and economic relationships are towards opposite nodes or great powers (Kuik 2021). Furthermore, the contested

economic relationships where both great powers, China and the USA, or within the top 3 overall trade and export markets, provide strong incentives for ASEAN states to not choose.

The difference between the current state of relations and the Cold War is the blurred distinctions in economic relations. In the Cold War, economic intercourse between capitalist American allies or inclined states was minimal with the Socialist bloc. This is not the case today when China and America are the top 3 trading partners with all ASEAN states, except the Lao PDR. This relationship nexus of export-oriented ASEAN economies forces ASEAN elites to seek peaceful coexistence with the great powers for economic survival while maintaining historical and burgeoning security relationships with the USA and increasingly China. This does not imply balancing but a simple rational stance for economic survival while maintaining flexibility in security affairs by exploiting competition for influence.

Many scholars have argued that ASEAN states have engaged in hedging, which is a foreign policy strategy of not choosing alignment with a great power; instead, a policy of engagement with both or all powers is engaged (Wang 2021). Kuik (2008) has argued that Malaysia and Singapore do this out of perceived economic benefit. Kuik (2021) has further articulated from a broader ASEAN perspective that this is more in line with a wait-and-see approach, with ASEAN states fearful of making enemies. Goh (2008) and Marston (2024) take the same approach of deferred alignment, with ASEAN states not wanting to choose due to fears of choosing the wrong partner. Alignment denotes when a state firmly chooses another state's positions in economic and security affairs, the classic example being formal and economic organizations such as the European Union and NATO. ASEAN states have so far deferred making a strategic choice, instead choosing to engage to the greatest degree possible where it serves national interests without sacrificing core interests.

The reasons for hedging, of course, depend on the state and its leadership. It has been previously argued that ASEAN states have engaged in hedging or

deferred alignment due to the above-mentioned conundrum of not wanting to choose a side, which undermines national security or undermines economic well-being (Yuzhu 2021). Hedging in this sense can be understood as simply a reflection of reality. ASEAN states are small, and one of the two competitors, America, has an unstable foreign policy (Narine 2024). With American foreign policy shifting with regard to China and multilateral forums such as the WTO and in areas of previous stability, such as free trade, it is no wonder ASEAN leaders have adopted a wait-and-see approach (Thompson 2024). To do otherwise would be irrational. This is particularly evident with the Trump 2.0 administration and its ‘liberation day’ tariffs, which hit ASEAN states particularly hard (Harithas et al. 2025). It is evident that President Trump is trying to force ASEAN states to choose an economic partner preference, but so far, ASEAN states (Cambodia, Thailand, and Vietnam), while offering concessions to balance trade, have not sacrificed the China side of their relationship.

Table 4 ASEAN Countries Top 3 Trade Partners

ASEAN Countries Largest Export Markets (Ranked by Top 3)

	China	USA	Japan	Singapore	Thailand	Vietnam	Malaysia
Brunei	3		3	1			
Cambodia	2	1	3				
Indonesia	1	2	3				
Lao PDR	2				1	3	
Malaysia	1	3		2			
Myanmar	1		3		2		
Singapore	1	3					2
Thailand	2	1	3				
Philippines	2	1	3				
Vietnam	2	1	3				

Source: World Bank, 2021 (World Integrated Trade Solution Database)

Table 5 ASEAN Top Trade Partner Imports and Exports by Percentage of Overall Trade

Imports		Exports	
China	23.9%	China	15.9%
USA	7.4%	USA	14.9%
Republic of Korea	7.0%	European Union	8.6%
Japan	6.9%	Japan	6.7%

Source: ASEAN Statistical Highlights 2024

The rub with ASEAN lies at crosscutting points of national foreign policy preferences of ASEAN states in the two realms of security and economy, and issues of contention between the great powers. A case in point is the South China Sea issue, where China's rise has only emboldened its claims to the SCS and, at times, belligerence toward an ASEAN member, the Philippines. This was seen in China's disregard for the ICJ ruling regarding territorial claims vis-à-vis the Philippines and the Philippines' recent invitation to the US Navy to open once-shuttered bases (Phillips et al. 2017; Rasheed 2023). Furthermore, China has been able to leverage bilateral relations with ASEAN members to undermine ASEAN cohesion to where the notion of even reaching consensus over particular issues, such as the SCS, has been abandoned (Goh 2021).

Additionally, no ASEAN state is large enough to exert influence over the great powers. ASEAN itself, due to its informality and lack of substantive engagement, has led to a reexamination and orientation by Western powers away from ASEAN institutions. This is evidenced by the formation of the Quadrilateral Dialogue (Quad), which includes the United States, Australia, India, and Japan. This parallels the AUKUS alliance between the United States, Australia, and the United Kingdom. These mini-lateralisms are highly indicative of the United States taking it upon itself to shore up its security interests by bypassing established regional institutions such as the ASEAN Regional Forum (ARF) (Beeson 2022). The mini-lateralism of the Quad while bypassing the ARF has had an interesting twist of late in that the Quad requested to formalize relations with ASEAN at the 2023 ASEAN Summit, where it was later agreed at the ASEAN Foreign Minister's Retreat

in February 2024 to indeed formalize relations with the Quad within ASEAN mechanisms of ASEAN Plus One, EAS, and ARF in order to try and demonstrate ASEAN centrality (Ministry of Foreign Affairs 2024).¹

The above has its correlate in China's Belt and Road Initiative, where, in the Chinese view, its engagement creates the conditions for 'win-win' outcomes as China's vision overlaps with Southeast Asian needs for infrastructure (Jinping 2013). The BRI dovetails with ASEAN's historical plans for connectivity, which it was unable to realize on its own until China put forth its ambitious proposals (ASEAN 2010). The reliance on Chinese funding was laid by Mueller's analysis, which states

"in the absence of functioning mechanisms to mobilize internal resources for the achievement of its objectives, ASEAN has to rely on external resources to fund the formulation of plans, the convention of meetings, and, most significantly, the implementation of projects related to its connectivity agenda. This is a pattern that is familiar to observers of ASEAN in the realms of security and trade. In connectivity, this pattern of ASEAN's external resource dependence is being replicated." (Mueller 2021).

Furthermore, with regard to China's economic leverage, it has shown a willingness to use coercive economic measures on developed countries when policy disputes arise. This was seen in China putting hefty tariffs on Australian wine, barley, beef, cotton, lobsters, and timber after Australia called for inquiries

¹ It should be noted that Australia and New Zealand while nominally are geographically positioned in Asia-Pacific, they are considered to be part of Oceania as a separate region. However, given that both countries are geographically adjacent to Indonesia and part of the 2nd Island Chain of America's security position in Asia they are grouped within the East Asian sphere.

ANZUS is an original post-World War II security treaty alliance between Australia, New Zealand, and the United States established in 1951. The QUAD is more recent having been formed in 2007 while AUKUS was only formed in 2021. It should be further noted that many practitioners and scholars consider AUKUS to not be a security alliance but simply a weapons deal, namely Virginia Class nuclear submarines by Australia from the United States.

into the coronavirus origins from a laboratory in Wuhan (Choudhury 2020). Given many ASEAN members' dependency in politically sensitive areas of their economies, it is difficult to see many ASEAN members openly engaging in any policy stance that may be considered hostile or threatening to Beijing's interests (Jones and Rhein 2023).

In addition to China's willingness to use leverage there is a lack of American or European response to China's BRI. In 2022, the United States, through the G7, announced some \$600 billion in infrastructure funding to counter the BRI (Shalal 2022). The European Union also announced infrastructure plans of up to €300 billion as part of its Global Gateway policy (Sacks 2021). These plans, while impressive on the surface, have been heavily criticized and have not yet yielded any policy implementation. The plans rely heavily on both public and private financing and are stacked with traditional conditionality as seen in Asia Development Bank and World Bank loans (Barbero 2023). It is argued that still-dominant neoliberal thinking in the United States and Western Europe accounts for both the underwhelming implementation and lack of policy take-up seen in the rollout of PGII (Yu 2024). This is reflected in the approach taken by the public/private partnership philosophy, where anywhere from 55% to 95%, with an average of 82%, of infrastructure loans from the G7 plan originate from private funding sources (Hameiri and Jones 2024). Given the pace and implementation of the BRI over the previous decade and the lack of imagination brought by Western countries to counter the BRI, there is little hope that any viable alternative to China's BRI will emerge.

In parallel to the EU's initiative, the Biden administration unveiled its Indo-Pacific Strategy. The Biden Administration's IDPS outlined a broad and ambitious proposal to engage Southeast Asian states in democracy promotion, security network building, economic integration, and sustainability initiatives (United States Embassy of Thailand 2022). Towards the end of the Biden era, it became clear that a lack of deliverables was the primary facet of engagement. It is noted that only green sustainability projects were both funded and to a degree engaged (EAF

editors 2024; Li 2025). There were no new economic or trade initiatives, and American engagement in ASEAN institutions, forums, and Summits was a noticeable no-show, thereby ceding the economic ground to China while maintaining a unidirectional policy heavily skewed towards security.

The BRI infrastructure expansion to connect the region has been met with mixed but largely positive embrace. The high-speed rail, WHOOSH, connecting Jakarta to Bandung has been widely hailed as a local success (Berger 2023). In Malaysia, the East Coast Rail Link is expected to boost trade and connectivity when completed in 2027 (Mahmud 2025). Laos' high-speed rail is more controversial in that it has saddled the government with a large debt load. However, the benefits are clear in terms of connectivity and will become more so when Thailand completes its high-speed rail connection in 2030, which is not part of the BRI as the previous three are (Forgan 2022; Strangio 2025).

The implication of this Western policy failure is that ASEAN countries will continue to economically gravitate towards China, and the physical linkages of the BRI, as they expand, will drain even more economic activity to the Middle Kingdom rather than to the transatlantic zone.

Direction for ASEAN among the Great Powers

ASEAN, as a collective of 10 independent member states that have different security relationships with China and the United States, will have a very difficult time finding common ground on strategic foreign policy. ASEAN members such as Cambodia, Laos, and Myanmar are fully within the sphere of influence of China, whereas all other members are walking the foreign policy tightrope of hedging. In realist terms, hedging is perhaps the only viable option for the remaining ASEAN members not within China's sphere. Looking towards China for national economic and investment vitality is now a regional reality that cannot be ignored with the decline of the West and American economic initiatives. The counterbalance to this is looking towards America for strategic national security to balance against Chinese belligerence in the South China Sea and possibly other areas of

contention.

Cabellero-Anthony has argued that ASEAN's place between the two great powers is one of 'strategic neutral convenor' (Cabellero-Anthony, Online First). Cabellero-Anthony understands the notion of neutrality in a narrow sense. In ASEAN institutional forums, ASEAN as a grouping and its members exercise a regional perspective which is distanced from national perspectives. This can be seen in Cambodia's refusal to endorse a Joint Communiqué at the 2012 ASEAN Summit over the contentious South China Sea issue where the Philippines wanted to condemn China's encroachment (Sarith 2013). Some analysts condemned Cambodia's action, seeing the 'hidden hand' of China (Bower 2012; Cook 2014). However, a more nuanced perspective would argue that ASEAN has had the Code of Conduct framework to address the SCS issue to which it still attempts to include China. This non-confrontational approach is indicative of being a neutral convenor to produce engagement rather than polarity and estrangement. This is based on the regional realities of ASEAN being composed of small, weak states and of ASEAN's de facto position in the East Asian space.

The ability of ASEAN to have multiple institutional forums for interaction and integrative agenda formulation holds significant advantages for hedging relations. However, the more engaging question is what can ASEAN do or contribute when a great power's core interest is a point of contention? The most recent example of this is President Trumps' 'liberation day' tariffs. It is clear that a central target of the tariffs are many ASEAN states, reflected in the high tariff rates. This of course was a stopgap measure for China tariffs. In Trumps' first term, tariffs on China were raised significantly along with sanction measures on technology and tech companies. Many ASEAN states were the willing and open recipient of Chinese manufacturers skirting tariffs by moving manufacturing to Vietnam, Indonesia, Thailand and a lesser degree Cambodia. When tariffs were announced ASEAN states were some of the first to offer concessions individually rather than act collectively. How these tariffs play out will be seen.

Table 6 Trump Tariffs on ASEAN States

Country	New Tariff Rate
Cambodia	49%
Vietnam	46%
Thailand	36%
Indonesia	32%
Malaysia	24%
Philippines	17%

Source: <https://whitehouse.gov>

ASEAN's limitations are apparent with the South China Sea dispute and its inability due to fracturing of members towards China. Concurrently, ASEAN is also suffering from a lack of credibility in dealing with the crisis in Myanmar, with member states such as Thailand undermining the ASEAN 5-point consensus under the government of Prime Minister Prayut Chan-ocha.

There are also points of concern and possible friction between ASEAN states with regard to increasing security ties to China. This is seen in Thailand's concern over China's financing of the Funan Techno Canal to connect the Mekong River to the Gulf of Thailand (Cheang 2025). This is of concern to Thailand due to the continuing maritime dispute with Cambodia in the Gulf. There are also concerns in Thailand over the possible impact of China's donation of naval vessels to Cambodia, naval docking and basing of Chinese naval assets at Ream Naval base (Morris and Nguyen 2023).

Tensions have become sharper in the China-Philippines relationship after the election of President Marcos Jr. President Marcos Jr. shifted Philippine foreign policy from the previous administration of President Duterte, inviting the US Navy back to the Philippines and offering basing rights. So far, President Marcos Jr. has granted the establishment of nine naval bases to the United States (Lariosa 2025). At present, this has evolved to the basing of American Typhoon missile systems in the Northern Philippines with a range of 1,500 km in an obvious action to balance against China's actions in the SCS (Doyle and Lema 2025). This is to say

there is a complex web of national relationships vis-à-vis China in the security sphere and no easy choices to make as geographically ASEAN states feel the ‘pull’ of China to differing degrees.

Clearly, there are no easy options for ASEAN to engage other than the status quo of being an institutional nexus point for dialogue. Hedging will be a successful strategy insofar as the great powers do not consider an issue or issue area to be of core national interest. In which case they will bypass ASEAN or use divide-and-stagnate tactics. This does not bode well for ASEAN, as it will not necessarily play a key role in East Asian affairs but rather a second-order convening power for dialogue and discussion.

Conclusion

There are no easy options for the Global South’s oldest regional organization in the new era of great power competition. ASEAN has a developed institutional framework for engagement with all major powers that no other organization has. ASEAN as a collective of small and medium-sized states is essentially a neutral actor, in that there are no possible threats that can emanate from any ASEAN member towards a great power. That being said, ASEAN has critical weaknesses of an inability to deal with substantive issues in an ‘open diplomacy’ manner, which relegates it to a dialogue-based forum for discussion, socialization, and talk shop. This has its benefits, of course, but it would be an overstatement to say that ASEAN has any ability to influence the great powers on core national interests.

It has been demonstrated that there exist complex relations in the economic and security spheres between ASEAN states and the primary great powers, China and the USA. There is an existing lattice of ASEAN mechanisms to deal with specific general agendas, which include all the great powers. Given the fact there are no other institutional frameworks that include such a wide range of issue areas and are inclusive of all great powers, ASEAN de facto has a central role to play. This role involves acting as a convening power to unite various actors in a non-confrontational manner. This has clear limits, as ASEAN external relations forums

are informal and do not produce binding resolutions in these frameworks. However, there is clear utility in being the only organization where near-constant diplomacy can take place at the highest levels. The assumption is that, with greater, not less, security competition in international relations with Asia being the epicenter, no new institutions will be established that are as inclusive and expansive as ASEAN has already produced. Scholars and practitioners question how effective ASEAN can be in forging consensus and if ASEAN can lead in external relations frameworks. The open question is, when a great power gets tired of ASEAN's hedging strategy and forces the hands of its members, will ASEAN be able to manage security affairs? This is difficult to imagine at the moment, as ASEAN cannot take care of crises in its own backyard, namely the crisis in Myanmar.

References

- Abrams, Elliott. 2022. "The New Cold War." Council on Foreign Relations.
<https://www.cfr.org/blog/new-cold-war-0>.
- Abuza, Zachary. 2020. "America Should Be Realistic About its Alliance with Thailand - War on the Rocks." War on the Rocks.
<https://warontherocks.com/2020/01/america-should-be-realistic-about-its-alliance-with-thailand>.
- Acharya, Amitav. 1997. "Ideas, identity, and institution-building: From the "ASEAN way" to the "Asia-Pacific way?" " *The Pacific Review* 10 (3): 319-346.
<https://doi.org/10.1080/09512749708719226>.
- Acharya, Amitav. 2001. *Constructing a Security Community in Southeast Asia* (1st ed.). Routledge.
- Acharya, Amitav. 2005. "Do norms and identity matter? Community and power in Southeast Asia's regional order." *The Pacific Review*, 18 (1): 95-118.
<https://doi.org/10.1080/09512740500047199>.
- Acharya, Amitav. 2018. "Doomed by Dialogue: Will ASEAN Survive Great Power Rivalry in Asia?" In *International Relations and Asia's Southern Tier*, Gilbert Rozman and Joseph Chinyoung Liow, eds., 77-91. Palgrave.
https://doi.org/10.1007/978-981-10-3171-7_6

- Acharya, Amitav., Estevadeordal, A., and Goodman, L. W. 2023. "Multipolar or multiplex? Interaction capacity, global cooperation and world order." *International Affairs* 99 (6): 2339-2365. <https://doi.org/10.1093/ia/iad242>.
- Alagappa, Muthiah. 1993. "Regionalism and the quest for security: ASEAN and the Cambodian conflict." *Australian Journal of International Affairs* 47 (2): 189-209. <https://doi.org/10.1080/10357719308445107>.
- Alimov, Rashid. 2018. "The Shanghai Cooperation Organisation: Its role and place in the development of Eurasia." *Journal of Eurasian Studies* 9 (2): 114-124. <https://doi.org/10.1016/j.euras.2018.08.001>.
- Allison, Laura. 2015. *The EU, ASEAN and interregionalism regionalism support and norm diffusion between the EU and ASEAN*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137494801>
- Amador III, Julio Santiago. 2010. "ASEAN in the Asia Pacific: Central or Peripheral?" *Asian Politics & Policy* 2 (4): 601-616. <https://doi.org/10.1111/j.1943-0787.2010.01217.x>.
- ASEM. 2023. "ASEM Summit." ASEM InfoBoard. Accessed February 26, 2024. <https://aseminfoboard.org/overview>.
- ASEAN. 1967. "The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration)." <https://agreement.asean.org/media/download/20140117154159.pdf>.
- ASEAN. 1976. "The Treaty of Amity and Cooperation." <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/20131230235433.pdf>.
- ASEAN. 2007. *The ASEAN Charter*. ASEAN; ASEAN. <https://asean.org/wp-content/uploads/images/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf>.
- ASEAN. 2010. *Master Plan on ASEAN Connectivity*. ASEAN Connectivity. <https://connectivity.asean.org/resource/master-plan-on-asean-connectivity-2025>.
- Ba, Alice D. 2009. "Regionalism's multiple negotiations: ASEAN in East Asia." *Cambridge Review of International Affairs* 22 (3): 345-367. <https://doi.org/10.1080/09557570903104032>.
- Ba, Alice D. 2017. "ASEAN and the Changing Regional Order: The ARF, ADMM, and ADMM-Plus." In *Building ASEAN Community Political-Security and Socio-cultural Reflections*, Aileen Baviera and Larry Maranis, eds., 146-157. Economic Research Institute for ASEAN and East Asia.

- Barbero, Michele. 2023. "Europe Is Trying (and Failing) to Beat China at the Development Game." *Foreign Policy*.
<https://foreignpolicy.com/2023/01/10/europe-china-eu-global-gateway-bri-economic-development>.
- Beeson, Mark. 2002. "Southeast Asia and the politics of vulnerability." *Third World Quarterly* 23 (3): 549-564. <https://doi.org/10.1080/01436590220138321>.
- Beeson, Mark. 2003. "Sovereignty under siege: Globalisation and the state in Southeast Asia." *Third World Quarterly* 24 (2): 357-374.
<https://doi.org/10.1080/0143659032000074637>.
- Beeson, Mark. 2005. "Rethinking regionalism: Europe and East Asia in comparative historical perspective." *Journal of European Public Policy* 12 (6): 969-985.
<https://doi.org/10.1080/13501760500270620>.
- Beeson, Mark. 2008. *Institutions of the Asia-Pacific ASEAN, APEC, and beyond*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203893210>
- Beeson, Mark. 2013. "Living with Giants: ASEAN and the Evolution of Asian Regionalism." *TRaNS: Trans-Regional and-National Studies of Southeast Asia* 1 (2): 303-322. <https://doi.org/10.1017/trn.2013.8>.
- Beeson, Mark. 2016. "Can ASEAN Cope with China?" *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 35 (1): 5-28. <https://doi.org/10.1177/186810341603500101>.
- Beeson, Mark. 2022. "Decentered? ASEAN's Struggle to Accommodate Great Power Competition." *Global Studies Quarterly* 2 (1): 1-9.
<https://doi.org/10.1093/isagsq/ksab044>.
- Berger, Blake H. 2023. "The Jakarta-Bandung High-Speed Railway: Indonesia's Lessons Learned." *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2023/11/the-jakarta-bandung-high-speed-railway-indonesias-lessons-learned>.
- Blank, Stephen. 2013. "Making Sense of the Shanghai Cooperation Organization." *Georgetown Journal of International Affairs* 14 (2): 39-49.
- Bower, Ernest Z. 2012. "China Reveals Its Hand on ASEAN in Phnom Penh." Center for Strategic and International Studies. www.csis.org/analysis/china-reveals-its-hand-asean-phnom-penh.
- Breuer, Christian. 2022. "The New Cold War and the Return of History." *Intereconomics* 2022 (4): 202-203. <https://doi.org/10.1007/s10272-022-1056-3>
- Caballero-Anthony, Mely. 2014. "Understanding ASEAN's centrality: bases and prospects in an evolving regional architecture." *The Pacific Review* 27 (4): 563-584. <https://doi.org/10.1080/09512748.2014.924227>.

- Caballero-Anthony, Mely. 2022. "The ASEAN way and the changing security environment: navigating challenges to informality and centrality." *International Politics, Online First*.
- Cheang, Sopheng. 2025. "China and Cambodia agree on financing for a 94-mile canal linking the Mekong to the Gulf of Thailand." AP News. <https://apnews.com/article/canal-trade-transport-bassac-river-rice-c471352392844998057c24752ba6d4fa>.
- Chen, Ian Tsung-Yen and Alan Hao Yang. H. 2013. "A harmonized Southeast Asia? Explanatory typologies of ASEAN countries' strategies to the rise of China." *The Pacific Review* 26 (3): 265-288. <https://doi.org/10.1080/09512748.2012.759260>.
- Choudhury, Saheli Roy. 2020. "Here's a list of the Australian exports hit by restrictions in China." CNBC. <https://www.cnbc.com/2020/12/18/australia-china-trade-disputes-in-2020.html>.
- Collins, Liam and Frank Sobchak. 2023. "U.S. Deterrence Failed in Ukraine." Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2023/02/20/ukraine-deterrence-failed-putin-invasion>.
- Cook, Malcolm. 2014. "South China Sea: ASEAN Summit falls short again." *Lowy Institute*. <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/south-china-sea-asean-summit-falls-short-again>.
- Detsch, Jack. 2022. "Washington Worries China Is Winning Over Thailand." Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2022/06/17/china-thailand-submarines-military-influence>.
- Diesen, Glenn. 2019. "The Disorderly Transition to a Multipolar World." *New Perspectives* 27 (3): 125-129. <https://doi.org/10.1177/2336825x1902700310>.
- Doyle, Gerry and Karen Lema. 2025. "Exclusive: US deploys Typhon missile launchers to new location in Philippines." *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/us-deploys-typhon-missile-launchers-new-location-philippines-2025-01-23>.
- Dung, Phan Xuan and Hoai Vu. 2024. "Vietnam-U.S. Security Cooperation Prospects under the Comprehensive Strategic Partnership." *ISEAS Perspective* 2026 (No. 10). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2024-10-vietnam-u-s-security-cooperation-prospects-under-the-comprehensive-strategic-partnership-by-phan-xuan-dung-and-hoai-vu>.
- EAF editors. 2024. "East Asia can't rely on the Indo-Pacific economic framework." *East Asia Forum*. <https://doi.org/10.59425/eabc.1711353600>.

- Epstein , Kayla and Phil McCausland. 2024. “Super Tuesday: Trump and Biden rematch looms as both win big.” *BBC News*.
<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68486556>.
- Florick, Davis. 2021. “Cambodia is China’s leverage point on ASEAN.” East Asia Forum. <https://eastasiaforum.org/2021/12/15/cambodia-is-chinas-leverage-point-on-asean>.
- Forgan, Duncan. 2022. “New semi-high-speed train makes Laos more accessible than ever.” CNN. <https://edition.cnn.com/travel/article/china-laos-semi-high-speed-train>.
- Gaens, Bart. 2008. *Europe-Asia interregional relations : a decade of ASEM*. Ashgate.
- Gerstl, Alfred. 2022. *Hedging Strategies in Southeast Asia*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003212164>
- Goh, Evelyn. 2008. “Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia: Analyzing Regional Security Strategies.” *International Security* 32 (3): 113-157. <https://doi.org/10.1162/isec.2008.32.3.113>
- Goh, Norman. 2021. “Is Southeast Asia waking up to need for unity in South China Sea?” South China Morning Post. <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3129538/southeast-asia-waking-need-unity-south-china-sea>.
- Goldman, Charles A. 1995. “Managing Trade Policy Toward China Under Clinton: The Changing Role of Economics.” In *RAND Corporation*, 1-34.
<https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/drafts/2008/DRU928-1.pdf>.
- Green, Mark A. 2023. “China Is the Top Trading Partner to More Than 120 Countries.” Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/china-top-trading-partner-more-120-countries>.
- Grossman, Derek. 2017. “US Striking Just the Right Balance with Vietnam in South China Sea.” *The Diplomat*. November 22.
<https://thediplomat.com/2017/11/us-striking-just-the-right-balance-with-vietnam-in-south-china-sea>.
- Haacke, Jurgen. 2009. *ASEAN’s Diplomatic and Security Culture: Origins, Development and Prospects*. Routledge.
- Hadano, Takamitsu. 2020. “Multipolarity and the Future of Multilateralism: Towards “Thick” Peacekeeping in the Donbas Conflict.” *Global Policy* 11 (2): 212-221. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12790>.

- Hameiri, Shahar and Lee Jones. 2024. "Why the West's alternative to China's international infrastructure financing is failing." *European Journal of International Relations* 30 (3): 697-724.
<https://doi.org/10.1177/13540661231218573>.
- Hammond, Joseph. 2020, November 2. "Vietnam ports may see increased U.S. Navy visits." Indo-Pacific Defense Forum.
<https://ipdefenseforum.com/2020/11/vietnam-ports-may-see-increased-u-s-navy-visits>.
- Harithas, Barath, Kyle Meng, Evan Brown, and Catherine Mouradian. 2025. "“Liberation Day” Tariffs Explained." Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/liberation-day-tariffs-explained>.
- Ikenberry, G. John and Michael Mastanduno. 2003. "International Relations Theory and the Search for Regional Stability." In *International Relations Theory and the Asia-Pacific*, G. John Ikenberry and Michael Mastanduno, eds., 1-22. Columbia University Press.
- Jinping, Xi. 2013. "Speech by Chinese President Xi Jinping to Indonesian Parliament." ASEAN-China Center. https://www.asean-china-center.org/english/2013-10/03/c_133062675.htm.
- Jones, Lee. 2007. "ASEAN intervention in Cambodia: from Cold War to conditionality." *The Pacific Review* 20 (4): 523-550.
<https://doi.org/10.1080/09512740701672001>.
- Jones, Lee. 2010. Still in the "Drivers' Seat", but for how Long? ASEAN's Capacity for Leadership in East-Asian International Relations." *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 29 (3): 95-113.
<https://doi.org/10.1177/186810341002900305>.
- Jones, Lee. 2011a. "Beyond securitization: explaining the scope of security policy in Southeast Asia." *International Relations of the Asia-Pacific* 11 (3): 403-432. <https://doi.org/10.1093/irap/lcr002>.
- Jones, Lee. 2011b. "State Power, Social Conflicts and Security Policy in Southeast Asia." In *The Routledge Handbook of Southeast Asian Politics*, Richard Robison, ed., 346-360. New York: Routledge.
- Jones, David Martin and Nicole Jenne. 2015. "Weak states' regionalism: ASEAN and the limits of security cooperation in Pacific Asia." *International Relations of the Asia-Pacific* 16 (2): 209-240. <https://doi.org/10.1093/irap/lcv015>.

- Jones, William J. and Douglas L. Rhein. 2023. "Bending with the Wind Again? Thailand's Foreign Policy after the May Election." *Kyoto Review of Southeast Asia*. <https://kyotoreview.org/issue-35/thailands-foreign-policy-after-the-may-election>.
- Kewalramani, Manoj. 2024. "India and China's Volatile New Status Quo." *FULCRUM*. <https://fulcrum.sg/india-and-chinas-volatile-new-status-quo>.
- Kimball, Jill. 2021. "Costs of the 20-year war on terror: \$8 trillion and 900,000 deaths." Brown University; Brown University. September 1. <https://www.brown.edu/news/2021-09-01/costsofwar>.
- Kittisilpa, Juarawee and Amy Sawitta Lefevre. 2016. "Thai-U.S. security ties still feel chill of 2014 coup." Reuters. <https://www.reuters.com/article/idUSKCN0VI098>.
- Krauthammer, Charles. 1990. "THE UNIPOLAR MOMENT." *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1990/07/20/the-unipolar-moment/62867add-2fe9-493f-a0c9-4bfba1ec23bd>.
- Kuik, Cheng-Chwee. 2008. "The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China." *Contemporary Southeast Asia* 30 (2): 159-185.
- Kuik, Cheng-Chwee. 2021. "Getting hedging right: a small-state perspective." *China International Strategy Review* 3 (2): 300-315. <https://doi.org/10.1007/s42533-021-00089-5>.
- Kurecic, Petar. 2017. "Small States in the Multi-Polar World: Introduction." *World Review of Political Economy* 8 (3): 280. <https://doi.org/10.13169/worlrevipoliecon.8.3.0280>.
- Lariosa, Aaron-Matthew. 2025. "U.S. Plans to Upgrade Philippine Military South China Sea Maritime Operations Hub." US Naval Institute. <https://news.usni.org/2025/05/15/u-s-plans-to-upgrade-philippine-military-south-china-sea-maritime-operations-hub>.
- Li, Jinyuan. 2025. "The Indo-Pacific Strategy under the Biden Administration's Southeast Asia Policy: Developments, Limitations, and China's Countermeasures." *Pacific International Journal* 8 (2): 52-56. <https://doi.org/10.55014/pij.v8i2.789>.
- Liu, Ruonan. 2023. "Reinforcing Wedging: Assessing China's Southeast Asia Policy in the Context of Indo-Pacific Strategy." *China Review* 23 (1): 277-306. <https://www.jstor.org/stable/48717996>.

- Mahmud, Aqil Hasiq. 2025. "Malaysia's ECRL: Megaproject could shake up national, regional connectivity, but single-track design makes it "challenging."" CNA. <https://www.channelnewsasia.com/asia/malaysia-ecrl-ticket-shipping-land-bridge-4885921>.
- Maizland, Lindsay. 2023. "Why China-Taiwan Relations Are so Tense." Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/background/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden>.
- Marston, Hunter S. 2024. "Navigating great power competition: a neoclassical realist view of hedging." *International Relations of the Asia-Pacific* 24 (1): 29-63. <https://doi.org/10.1093/irap/lcad001>.
- Mearsheimer, John J. 2014. "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin." *Foreign Affairs* 93 (5): 77-89.
- Mearsheimer, John J. 2018. *The Great Delusion: Liberal Dreams and International Realities*. Yale University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv5cgb1w>
- Mellish, Jack Robert. 2023. "UN Resolution 1514: the creation of a new post-colonial sovereignty." *Third World Quarterly* 44 (6): 1306-1323. <https://doi.org/10.1080/01436597.2023.2180355>.
- Ministry of External Affairs. 2017. "India-Russia Relations." https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India_Russia_May.pdf.
- Ministry of Foreign Affairs. 2024. "Internal document of an ASEAN Member State of ASEAN Foreign Ministers Retreat." 29 January.
- Mohan, Jitendra. 1981. "Why Vietnam Invaded Kampuchea." *Economic and Political Weekly* 16 (4): 121-125. <https://www.jstor.org/stable/4369465>.
- Morris, James and Son Nguyen. 2023. "China's Navy ships at Ream Naval Base in Cambodia with Thailand's neighbour seen as a proxy." Thai Examiner. <https://www.thaia Examiner.com/thai-news-foreigners/2023/12/08/china-navy-sails-into-ream-naval-base-cambodia-chinese-proxy>.
- Morris, Stephen J. 1999. *Why Vietnam invaded Cambodia: Political Culture and the Causes of War*. Stanford University Press. <https://doi.org/10.1515/9781503616745>
- Mount, Frank. 1979. "The Prussians of Southeast Asia." *Asian Affairs: An American Review* 6 (6): 378-385. <https://doi.org/10.1080/00927678.1979.10553988>.
- Müller, Lukas Maximilian. 2021. "Challenges to ASEAN Centrality and Hedging in Connectivity Governance—regional and National Pressure Points." *The Pacific Review* 34 (5): 747-777. <https://doi.org/10.1080/09512748.2020.1757741>.

- Murray, Philomena. 2008. *Europe and Asia*. Springer.
<https://doi.org/10.1057/9780230583160>
- Narine, Shaun. 1997. "ASEAN and the ARF: The Limits of the 'ASEAN Way'." *Asian Survey* 37 (10): 961-978. <https://doi.org/10.2307/2645616>.
- Narine, Shaun. 1999. "ASEAN into the twenty-first century: Problems and prospects." *The Pacific Review* 12 (3): 357-380.
<https://doi.org/10.1080/09512749908719296>.
- Narine, Shaun. 2024. "Whether it's Trump or Biden as president, U.S. foreign policy endangers the world." *The Conversation*. March 21.
<https://theconversation.com/whether-its-trump-or-biden-as-president-u-s-foreign-policy-endangers-the-world-225524>.
- Nesadurai, Helen. E. S. 2009. "ASEAN and regional governance after the Cold War: from regional order to regional community?" *The Pacific Review* 22 (1): 91-118. <https://doi.org/10.1080/09512740802651169>.
- Nischalke, Tobias. 2002. "Does ASEAN measure up? Post-Cold War diplomacy and the idea of regional community." *The Pacific Review* 15 (1): 89-117.
<https://doi.org/10.1080/09512740110110873>.
- O'Brien, Adam. 2005. "The U.S.-Indonesian Military Relationship." Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/backgrounders/us-indonesian-military-relationship>.
- Ostergard, Jr., Rober L. 2006. "The Failure of America's Post-Cold War Foreign Policy: From the Persian Gulf to the Gulf of Guinea." *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*.
https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/shjdir/v7n2/v7n2_05.pdf.
- Paikin, Zachary. 2023. "Multipolar Competition and the Rules-based Order: Probing the Limits of EU Foreign and Security Policy in the South China Sea." *International Spectator* 59 (1): 1-18.
<https://doi.org/10.1080/03932729.2023.2280598>.
- Parameswaran, Prashanth. 2023. "What's Behind the New China-ASEAN South China Sea Code of Conduct Talk Guidelines?" Wilson Center.
<https://www.wilsoncenter.org/blog-post/whats-behind-new-china-asean-south-china-sea-code-conduct-talk-guidelines>.
- Pettis, Michael. 2021. "How Trump's Tariffs Really Affected the U.S. Job Market." Carnegie Endowment for International Peace.
<https://carnegieendowment.org/chinafinancialmarkets/83746>.

- Pham, Linh. 2019. "Vietnam releases defense white paper, reaffirming no military alliance." Hanoi Times. <https://hanoitimes.vn/vietnam-releases-defense-white-paper-reaffirming-no-military-alliance-300279.html>.
- Phillips, Christopher. 2022. "The international system and the Syrian civil war." *International Relations* 36 (3): 358-381. <https://doi.org/10.1177/00471178221097908>.
- Phillips, Tom, Oliver Holmes, and Owen Bowcott. 2017. "Beijing rejects tribunal's ruling in South China Sea case." The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/12/philippines-wins-south-china-sea-case-against-china>.
- Poon-Kim, Shee. 1977. "A Decade of ASEAN, 1967-1977." *Asian Survey* 17 (8): 753-770. <https://doi.org/10.2307/2643336>.
- Putra, Bama Andika. 2024. "Brunei's silent claims in the South China Sea: a case for the theory of trade expectations." *Cogent Social Sciences* 10 (1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2317533>.
- Rachman, Joseph. 2023. "US-Indonesia Security Relations Flourish in a Changing Indo-Pacific." The Diplomat. September 14. <https://thediplomat.com/2023/09/us-indonesia-security-relations-flourish-in-a-changing-indo-pacific>.
- Rahman, Lazuardi Loqman Ar, Anak Agung Banyu Perwita, Agung Rishidianto, and Naura Ardianasari. 2024. "The Relevance of United States-Thailand Military Cooperation In 2010-2020." *International Journal of Progressive Sciences and Technologies* 42 (2): 642-648.
- Rajghatta, Chidanand. 2024. "India's increased purchase of Russian oil is helping fuel Ukraine war: European think tank." The Times of India. <https://timesofindia.indiatimes.com/world/us/indias-increased-purchase-of-russian-oil-is-helping-fuel-ukraine-war-european-think-tank/articleshow/107829601.cms>.
- Rasheed, Zaheena. 2023. "How an impasse in the South China Sea drove the Philippines closer to US." Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/30/how-an-impasse-in-the-south-china-sea-drove-the-philippines-us-closer>.
- Roberts, Christopher B. 2012. *ASEAN Regionalism: Cooperation, Values and Institutionalization*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203181041>
- Robles, Alfredo C. 2007. *The Asia-Europe Meeting*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203933268>

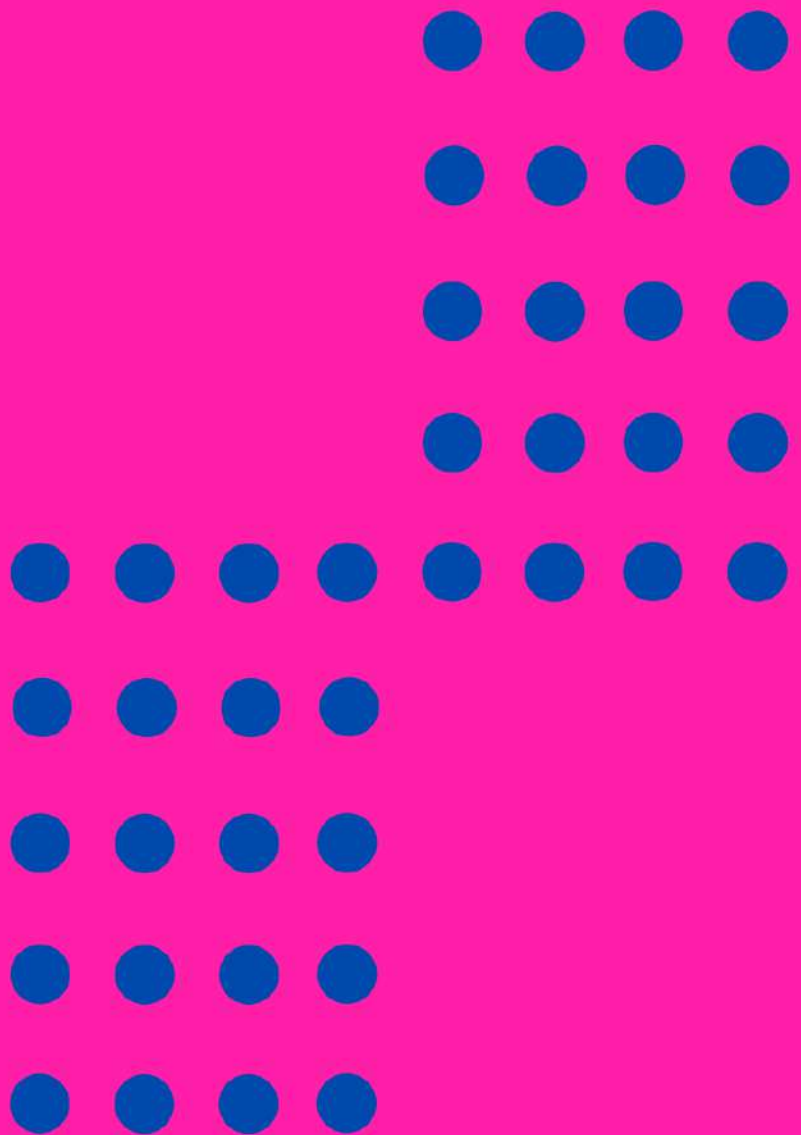
- Saballa, Joe. 2023. "US Refuses Thailand Request for F-35 Fighter Jets." The Defense Post. https://www.thedefensepost.com/2023/05/29/us-refuses-thailand-jets/#google_vignette.
- Sacks, David. 2021. "Europe's Global Gateway Plans To Counter China, But Questions Remain." Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/blog/europes-global-gateway-plans-counter-china-questions-remain>.
- Sang, Huynh Tam. 2022. Vietnam's "Four No's" of defence policy are being tested." Lowy Institute. <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/vietnam-s-four-no-s-defence-policy-are-being-tested>.
- Sanglee, Tita. 2022. "Revisiting Thailand's Involvement in the Cambodian Conflict." The Diplomat. <https://thediplomat.com/2022/01/revisiting-thailands-involvement-in-the-cambodian-conflict>.
- Sarith, Heng. 2013. "A job well done: Cambodia as ASEAN Chair in 2012." East Asia Forum. <https://eastasiaforum.org/2013/01/19/a-job-well-done-cambodia-as-asean-chair-in-2012>.
- Schindler, Seth, Ilias Alami, J. DiCarlo, Nicholas Jepson, Steve Rolf, M. Bayırbağ, Louis Cyuzuzo, Meredith J. DeBoom, Alireza F. Farahani, I. T. Liu, Hannah McNicol, Julie T. Miao, Philip Nock, Gilead Teri, Maximiliano Facundo Vila Seoane, Kevin Ward, Tim Zajontz, Yawei Zhao. 2023. "The Second Cold War: US-China Competition for Centrality in Infrastructure, Digital, Production, and Finance Networks." *Geopolitics* 29 (4): 1-38. <https://doi.org/10.1080/14650045.2023.2253432>.
- Sebastian, Leonard C. and Irman G. Lanti. 2010. "Perceiving Indonesian Approaches to International Relations Theory." In *Non-Western International Relations Theory: Perspectives on and beyond Asia*, Amitav Acharya and Barry Buzan, eds., 148-173. New York: Routledge.
- Shalal, Andrea. 2022, June 27. "G7 aims to raise \$600 billion to counter China's Belt and Road." Reuters. <https://reuters.com/world/refile-us-aims-raise-200-bln-part-g7-rival-chinas-belt-road-2022-06-26>.
- Shanghai Cooperation Organization. 2017. "General information." The Shanghai Cooperation Organisation. <https://eng.sectesco.org/20170109/192193.html>.
- Sheehan, Matt. 2022. "Biden's Unprecedented Semiconductor Bet." Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/2022/10/27/biden-s-unprecedented-semiconductor-bet-pub-88270>.

- Shoji, Tomotaka. 2018. "Vietnam's Security Cooperation with the United States: Historical Background, Present and Future Outlook." *NIDS Journal of Defense and Security*.
https://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/2018/bulletin_e2018_2.pdf.
- Simon, Sheldon. 2008. "ASEAN and Multilateralism: The Long, Bumpy Road to Community." *Contemporary Southeast Asia* 30 (2): 264-292.
<https://doi.org/10.1355/CS30-2E>
- Simon, Sheldon. W. 1987. "ASEAN's Strategic Situation in the 1980s." *Pacific Affairs* 60 (1): 73. <https://doi.org/10.2307/2758831>.
- Smith, Steve. 2002. "The End of the Unipolar Moment? September 11 and the Future of World Order." *International Relations* 16 (2): 171-183.
<https://doi.org/10.1177/0047117802016002001>.
- Song, Xue. 2023. "A Decade of "Belt and Road" in China-Indonesia Cooperation." Kompas. <https://www.kompas.id/baca/english/2023/10/04/en-satu-dekade-sabuk-dan-jalan-dalam-kerja-sama-china-indonesia>.
- Southgate, Laura. 2015. "ASEAN and the Dynamics of Resistance to Sovereignty Violation: The Case of the Third Indochina War (1978-1991)." *Journal of Asian Security and International Affairs* 2 (2): 200-221.
<https://doi.org/10.1177/2347797015586128>.
- Stirling, John. 1980. "ASEAN." *Asian Affairs: An American Review* 7 (5): 273-287.
<https://doi.org/10.1080/00927678.1980.10553893>.
- Strangio, Sebastian. 2023. "Thailand Will Replace Chinese Sub With Frigate, Defense Minister Says." *The Diplomat*.
<https://thediplomat.com/2023/10/thailand-will-replace-chinese-sub-with-frigate-defense-minister-says>.
- Strangio, Sebastian. 2025. "Thai High-Speed Rail Project Set For Completion in 2030, Government Says." *The Diplomat*.
<https://thediplomat.com/2025/01/thai-high-speed-rail-project-set-for-completion-in-2030-government-says>.
- "Strategic Framework Agreement Between the United States of America and the Republic of Singapore for a Closer Cooperation Partnership in Defense and Security." <https://2001-2009.state.gov/documents/organization/95360.pdf>.
- Stubbs, Richard. 2008. "The ASEAN alternative? Ideas, institutions and the challenge to 'global' governance." *The Pacific Review* 21 (4): 451-468.
<https://doi.org/10.1080/09512740802294713>.

- Stubbs, Richard. 2014. "ASEAN's leadership in East Asian region-building: strength in weakness." *The Pacific Review* 27 (4): 523-541.
<https://doi.org/10.1080/09512748.2014.924229>.
- Sutter, John O. 1966. "Two Faces of Konfrontasi: "Crush Malaysia" and the Gestapu." *Asian Survey* 6 (10): 523-546. <https://doi.org/10.2307/2642110>.
- Szalwinski, Alison. 2023. "The Quad and Regional Security: U.S. Perspectives on the Future of Indo-Pacific Cooperation." The National Bureau of Asian Research (NBR). <https://www.nbr.org/publication/the-quad-and-regional-security-u-s-perspectives-on-the-future-of-indo-pacific-cooperation>.
- Taiwan Relations Act, no. H.R. 2479. 1979. <https://www.congress.gov/bill/96th-congress/house-bill/2479/all-info#:~:text=Taiwan%20Relations%20Act%20%2D%20Declares%20it,other%20people%20of%20the%20Western>.
- The White House. 2023a. "Joint Leaders' Statement: Elevating United States-Vietnam Relations to A Comprehensive Strategic Partnership." The White House. September 11. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/09/11/joint-leaders-statement-elevating-united-states-vietnam-relations-to-a-comprehensive-strategic-partnership>.
- The White House. 2023b. "Fact Sheet: Trilateral Australia-UK-US Partnership on Nuclear-Powered Submarines." The White House. March 13. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/03/13/fact-sheet-trilateral-australia-uk-us-partnership-on-nuclear-powered-submarines/#:~:text=Sale%20of%20U.S.%20Virginia%20Class>.
- Thompson, Drew. 2024. "Don't Make Us Choose Sides: Southeast Asian Perspectives of U.S. Strategy and Presence in the Region." National University of Singapore: Lee Kuan Yew School of Public Policy. https://lkyspp.nus.edu.sg/docs/default-source/cag/don't-make-us-choose-sides_march2024.pdf.
- Tirziu, Aleksandra Gadzala. 2023. "Rising tensions along the Indian-Chinese border." GIS Reports. <https://www.gisreportsonline.com/r/china-india-border-2>.
- Townshend, Ashley, Darshana M. Baruah, Tom Corben, Blake Herzinger, and Tomohiko Satake. 2023. "Bolstering the Quad: The Case for a Collective Approach to Maritime Security." Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/posts/2023/08/bolstering-the-quad-the-case-for-a-collective-approach-to-maritime-security?lang=en>.

- Turton, Shaun. 2020. "In Cambodia's boomtown, a gamble on Chinese money goes sour." *Nikkei Asia*. <https://asia.nikkei.com/Business/Business-Spotlight/In-Cambodia-s-boomtown-a-gamble-on-Chinese-money-goes-sour>.
- Tzinieris, Sarah, Rishika Chauhan, and Eirini Athanasiadou. 2023. "India's A La Carte Minilateralism: AUKUS and the Quad." *The Washington Quarterly* 46 (4): 21-39. <https://doi.org/10.1080/0163660x.2023.2285540>.
- United Nations General Assembly. 1991. "The Comprehensive Cambodian Peace Agreement (Paris Agreement)." Resolution A/46/608, S/23177. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KH_911023_FrameworkComprehensivePoliticalSettlementCambodia.pdf.
- United States Department of State. 2017. "U.S. Collective Defense Arrangements." United States Department of State. <https://2009-2017.state.gov/s/l/treaty/collectivedefense>.
- United States Department of State. 2021. "U.S. Relations With Brunei." United States Department of State. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-brunei>.
- United States Department of State. 2022. "U.S. Security Cooperation With Thailand - United States Department of State." United States Department of State. <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-thailand>.
- United States Embassy of Thailand. 2022. "Indo-Pacific Strategy of the United States." U.S. Embassy & Consulate in Thailand. <https://th.usembassy.gov/fact-sheet-indo-pacific-strategy-of-the-united-states>.
- United States Embassy. 2023. "United States and Indonesia Sign Defense Cooperation Arrangement." U.S. Embassy & Consulates in Indonesia. <https://id.usembassy.gov/united-states-and-indonesia-sign-defense-cooperation-arrangement>.
- Vu, Khang. 2023. "Vietnam and China Announce Major Upgrade in Relations During Xi Visit." *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2023/12/vietnam-and-china-announce-major-upgrade-in-relations-during-xi-visit>.
- Wang, Yuzhu. 2021. "Hedging Strategy: Concept, Behavior, and Implications for China-ASEAN Relations." *East Asian Affairs* 01 (02): 2150012. <https://doi.org/10.1142/S2737557921500121>.

- Weissman, Stephen R. 2022. "Covert Action, Congressional Inaction." Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/covert-action-congressional-inaction>.
- Wey, Adam Leong Kok. 2021. "How "Konfrontasi" Reshaped Southeast Asian Regional Politics." The Diplomat. <https://thediplomat.com/2021/09/how-konfrontasi-reshaped-southeast-asian-regional-politics>.
- Wicaksana, Gede Wahyu and Moch Faisal Karim. 2023. How regional organisation survives: ASEAN, hedging and international society. *Contemporary Politics* 29 (5): 659-679. <https://doi.org/10.1080/13569775.2023.2216031>.
- World Bank. 2021a. "World Development Indicators." World Bank. <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators>.
- World Bank. 2021b. "Top Exporters and Importers by country and region 2021." WITS Data. <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/2021/TradeFlow/EXPIMP>.
- Wu, Charles Chong-Han. 2019. "Why Do States Hedge in East Asia? An Empirical Study on Hedging." *Asian Perspective* 43 (3): 557-584. <https://doi.org/10.1353/apr.2019.0017>.
- Yoshimatsu, Hidetaka. 2012. "ASEAN and evolving power relations in East Asia: strategies and constraints." *Contemporary Politics* 18 (4): 400-415. <https://doi.org/10.1080/13569775.2012.728030>.
- Yu, Hong. 2024. *Understanding China's Belt and Road Initiative*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-99-9633-9>
- Zachariah, Natasha Ann. 2024. "RSAF to acquire eight F-35A fighter jets, growing its fleet to 20 F-35s." The Straits Times. <https://www.straitstimes.com/singapore/politics/rsaf-to-acquire-eight-f-35a-fighter-jets-growing-its-fleet-to-20-f-35s>.
- Zhao, Wanyi and Mingjiang Li. 2023. "China's COVID-19 Vaccine Cooperation with Southeast Asia: A Boost for the Health Silk Road Initiative." *East Asian Affairs* 2 (2): 1-17. <https://doi.org/10.1142/s2737557922500097>.

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนอังรีดูนังต์ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร: 0-2218-7280

Faculty website: <https://www.polsci.chula.ac.th/>

Journal website: <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/ssjpolsci/>